

נתן פלדמן

אוסף גלידמות

מבית "צוף" הוצאה לאור

שימו לב! - גליון מורחב 5 ש

המחיר:

5

ש"ח

גליון מס' 64 • חודש מנחם אב תשע"ח • גליון מורחב לימי בין הזמנים

לקראת תחילת הזמן בהיכלי התורה
מצורף 'אוסף' הקונטרס הנפלא

"אנו רצים"

מבית 'עין לא ראתה'

עשרות עמודי תוכן גדושים בעצות ורעיונות
אקטואליים לבני הישיבות הקדושות כיצד
להצליח במקומות הלימוד החדשים.

שר וגדול נפל בישראל

אלומות אור מחיו של הגאון הצדיק המופלא

רבי **שריה דבליצקי** זצ"ל

מאדירי התורה וגדולי בעלי ההוראה בדורנו

הוצאה לאור
צוף

ספר יוצא לאור בצוף

הפצה-לבחירה

הדפסה

עימוד

עריכה

הגהה

הקלדה

אוסף גליונות

מבית "צוף" הוצאה לאור

אז נדברו

מחשבות לבני הישיבות

דיני ת"ב שחל בשבת ונדחה

הג"ר מרדכי בונים זילברברג שליט"א

תוספת שבת

מעלת השבת וקדושתה

הפרשה המחכימה

אוצר לקחים מהפרשה

מאמרי גלות ונחמה

מאחד מחברי המערכת שליט"א

"כה תאמר לבית יעקב"

"נשים במאי זכין"

מורן הגאון רבי דוד כהן שליט"א

ראש ישיבת חברון

הצדיק אבד לדורו אבד

לזכרו של הגאון הצדיק המופלא

רבי שריה דבליצקי זצ"ל

מאדירי התורה ובעלי ההוראה

הקונטרס הנפלא

"אנו רצים"

מבית 'עין לא ראתה'

חישבתי דרכי

נקודות אור במשנתו של

הגר"מ שפירא זצוק"ל

פניני זאת ליעקב

מתוך כתבי הגאון הגדול

רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

נחל אליהו

משיעורי הגאון

רבי אליהו דיסקין שליט"א

ניחום אבלי ציון וירושלים

הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

תמצית הש"ס

דף היומי – מ"ב ומוסר

עינינו גל

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה

מראשי ורבני החבורות

בישיבת מיר

"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"

הוצאות האוסף מרובות, מצוה חשובה לתרום בקופת "נדרים פלוס"

או "קהילות", בחיפוש המילים: "אוסף גליונות" (ניתנת אפשרות הנצחה).

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 037630543 אוסף גליונות 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 0732757000 אוסף גליונות 9641

ניתן לפרסם בגליוננו מודעות פרסום על ספרים וכדומה, בפניה למייל האוסף'.

ניתן להשיג את ה"אוסף גליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

ירושלים:	מודיעין עילית:	בני ברק:
<p>ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "הר"ן" – רמות ד' בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכז" רמת שלמה בית הכנסת "יחי ראובן" גבעת שאול בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "זופניק" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "היכל אפרים" רמות א' בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומות" רמות ד' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות בית הכנסת "מנין אברכים" רמות בית הכנסת "כנסת יהודה" סהנ"מ בית הכנסת "בני הישיבות" סהנ"מ חנות "גל פז" רח' מלכי ישראל</p>	<p>ישיבת "מיר" כולל "עטרת שלמה" כולל "יששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג) בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "משכן תורה" ברכפלד בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "שיח יצחק" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "חסד לאברהם" בית הכנסת "אהל אברהם" בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכז</p>	<p>כולל "פוניבז" כולל "בית הלל" כולל שע"י ביהכנ"ס הגדול ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף" בית הכנסת "מנין אברכים" פרדס כץ בית הכנסת "אהל יעקב ולא" אוה"ח</p>
אלעד:	בית שמש:	פתח תקוה:
<p>ישיבת "תורה בתפארתה" גבעת זאב החדשה: בית הכנסת "בית אליהו" ביתר עילית: חנות "ספרית ביתר" אלעזר המודעי 11 בית הכנסת "ישיבת הר"ן" זוועהיל 2 בית הכנסת "בני הישיבות" גבעה B</p>	<p>ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' באר יעקב: ישיבת "באר יעקב" בית הכנסת "הכולל" רחובות: בית הכנסת "כולל בר שאול" תל אביב: מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב' אופקים: בית הכנסת "קוית השם" טלזסטון: בית הכנסת "קהילת בני תורה"</p>	<p>ישיבת "נחלת הלויים" נווה שאנן ישיבת "תפארת ישראל" שכונת הדר בית הכנסת "מקלט" נווה שאנן בית הכנסת "צא"י" שכונת הדר בית הכנסת "נדבורנא" שכונת הדר רכסים: בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב' בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב' אשדוד: כולל "עטרת צבי" רובע ז' שטיבלאך "קהל חסידים" רובע ז' נתיבות: בית המדרש "משכן התורה" בית הכנסת "בוכריס" תל ציון: בית הכנסת "אבי עזרי"</p>

ניתן לפרסם בגיליון על כל תחום תורני: ספרים, גליונות שיעורים וכדומה. פרסום אקטיבי וחזק בהיכלי התורה והישיבות. אלפי עותקים בנקודות הפצה בכל ריכוזי הארץ. להוספת נקודה חדשה ולכל ענייני ה'אוסף' ניתן ליצור קשר: 052-7692282 (בשעות בין הסדרים), או באמצעות מייל: 9518479@gmail.com

חשבתי דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

ערב תשעה באב תשע"ח | גליון מס' 59

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוין ע"ה

בתשעה באב הפסדנו הכל אבל בעומק החורבן נמצא שורש התיקון

שמש רבנו אומר לכלל ישראל אחר שהוא מוכיחם על מעשה המרגלים "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם", נמצא כי באופן הנכון, הייתה חזרת המרגלים מכוונת ליום תשעה באב שבו היינו זוכים לארץ ישראל לעולם, ומגיעים לתיקון השלם.

והנה במעשה העגל נאמר "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם", ומבואר ברש"י (במדבר י"ד ל"ג) כי הקיום של "וביום פקדי" היה בחטא המרגלים, ואז נתקיים "ופקדתי עליהם חטאתם" על מעשה העגל, לולא שחטאו במרגלים, אם היו המרגלים ממלאים את שליחותם כראוי, לא היו נענשים על חטא העגל, ואז היינו הולכים לארץ ישראל ולא היו יותר עונשים. היינו בונים את בית המקדש, יחד עם משה רבינו, וזה היה עולם התיקון, העולם השלם. זה מה שצריך היה להיות בתשעה באב.

תשעה באב היה צריך להיות יום הכיפורים שבו היינו זוכים ללוחות הראשונים

מצינו במדרש בפ' פנחס שיום י"ז בתמוז אמור היה להיות ראש השנה, ותשעה באב היה אמור להיות יום הכיפורים. ראש השנה זהו יום בריאת האדם, והשלמת בריאת האדם הייתה צריכה להיות ב"ז בתמוז, שבו היינו אמורים לקבל את הלוחות ממשה רבנו, ואם היינו מקבלים את הלוחות היינו בני חורין ממלאך המוות ומשעבוד מלכויות, וזה היה יום בריאת האדם מחדש, אדם שאינו בר מות. יום זה היה אמור להיות ראש השנה האמיתי, אבל קרה מה שקרה, והפסדנו זאת, ותשעה באב היה אמור להיות יום הכיפורים, אחר שבו היינו צריכים לקבל מהמרגלים את דברם, כל המרגלים היו צריכים להשמיע את מה שאמרו יהושע וכלב "טובה הארץ מאוד מאוד", ואז היינו זוכים בארץ ישראל באמת, והנה קדושת יום הכיפורים עניינה קדושת יובל, שבו מתקיים "ושבתם איש אל

בתשעה באב הפסדנו את הכניסה לארץ ישראל שעל ידה היינו זוכים לתיקון השלם

"איכה ישבה בדד", כל מה שהיה לנו, "כל מחמדיה אשר היו מימי קדם", הכל נחרב. יש דבר אחד שאינו מוזכר, דבר שמעולם לא היה לנו אותו בפועל, אך זו אבידה נוראה יותר מכל הדברים כולם.

כך היה סדר הדברים, ישראל חטאו בעגל בשנה הראשונה לצאתם ממצרים, ואחר כך ביום הכפורים קיבלנו את הלוחות השניים. ובשנה השניה נשתלחו המרגלים, והכוונה הייתה שהם יחזרו בתשעה באב, כפי שדורשת הגמרא בסוף מסכת תענית את הפסוק "קרא עלי מועד לשבור בחוריי", שלפיכך היה חודש תמוז באותה שנה מלא כדי לכוין את מועד שובם ליום תשעה באב, וכך נקבע אותו היום ככניסה לדורות, כך נתגלה הדבר בצד הרע של תשעה באב, אבל באמת, הרי משה רבנו שלח את ראשי אלפי ישראל כדי שיראו את ארץ ישראל כמו שמש רבינו ראה אותה, וכפי שמצינו (ב"ב נ"ו ע"א) "אמר רב יהודה אמר שמואל, כל שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה חייב במעשר", ראייתו של משה רבנו הייתה השורש לקדושת הארץ, וכאשר משה רבינו שלח אותם לראות את ארץ ישראל פירוש הדבר שהם ילכו בשם כלל ישראל לראות את ארץ ישראל בראיה של משה רבינו, לראות את ארץ ישראל כמו שהיא באמת, וללמוד אותה כפי שכלל ישראל צריך ללמוד אותה, כפי שלומדים תורה שבעל פה. ואחר שהם ילמדו ויבינו ויראו מה זו ארץ ישראל, הם יביאו את הלימוד שלהם לכלל ישראל, כל המרגלים היו צריכים להגיד ולספר כמו יהושע וכלב ואז היה כלל ישראל קם והולך לארץ ישראל מיד, יחד עם משה רבינו. וידוע כי אם משה רבינו היה מכניס אותנו לארץ ישראל, לא היינו יוצאים ממנה לעולם, (עי' פרשת דרכים דרוש שמיני), אולם חטא המרגלים אף הוא גרם לכך שמש רבנו לא נכנס לארץ, כפי שמפורש בפרשתנו

לכם בכייה לדורות", נתחלף ליום החורבן, ובמקום זה אנו צריכים את כל החורבנות שישנם בתשעה באב.

אשריכם ישראל כי אף עתה "מקוה ישראל" ה"

קצת דוגמא לדבר, אנו מוצאים במשנה האחרונה ביומא, "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים", דברי רבי עקיבא הם בפשטות דברי תנחומים. כי הנה מסכת יומא עוסקת בכל סדר עבודות היום של יום הכיפורים, שעל ידם מלבין הלשון של זהורית ומתכפרים כל העוונות, "ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזירה", כל כלל ישראל נטהר ומתנקה, זוהי כפרת יום הכיפורים, אולם עתה אחר שחרב הבית הדבר הנורא ביותר הוא שאין לנו יותר את עבודת היום ומסכת יומא כבר איננה נוהגת אצלנו, [ונותרנו כפי שכותב הרמב"ם (פ"א מהלכות תשובה ה"ג)] "בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה וכו' ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים", וכפי שמצינו בגדרים של חילוקי כפרה שתשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, אבל אין לנו את הכפרה שהייתה במקדש, כשראינו את הלשון של זהורית מלבין, לכך באים התנחומים של רבי עקיבא, "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים. ואומר מקוה ישראל ה'. מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל". כאן כתוב שיש מציאות של טהרה מעוונות, כמו מקווה. בסדר הכפרה על ידי העבודה, אין במציאות כפרה כזאת שהיא מטהרת לגמרי, אולם טהרת מקווה של טומאות מטהרת לגמרי.

ידועים דברי הרמב"ם בפירוש המשניות בפרה, שמי שהיה טמא ונטהר, הוא יותר טהור ממי שלא נטהר, וז"ל שם בפ"ג "ואין הבדל בין האדם שלא נטמא כלל במת או שנטמא כל ימיו וטבל והוזה עליו שלישי ושביעי, ולא עוד אלא שזה שהוזה עליו יש לו מעלה יתרה בטהרה, לפי שהכתוב כבר גזר עליו שהוא טהור", כאן יש דבר חדש, "מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל", אלו התנחומים שרבי עקיבא מנחם אחרי חורבן הבית, כי "מקוה ישראל ה'" יש לנו את אותה הכפרה שהיא כמקוה, שהקב"ה מטהר את ישראל.

בתוך החילול הנורא של "כרובים מעורים זה בזה" אנו שומעים "עמו אנכי בצרה"

איתא ביומא (נ"ד ע"ב) "אמר ריש לקיש, בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאו לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו, מיד הזילום, שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה", הגויים תפסו זאת כמו שגויים תופסים, באופן שהם ראו בזה פחיתות וערוה, רחמנא ליצלן, והיה כאן חילול ה' נורא ואיום. "הללו שברכתם ברכה וקללתם קללה", את זה יש לכלל ישראל, אנשים המורמים מעם, בבית קודש הקודשים,

אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו", וכאשר היה מתקיים בנו פסוק זה, הרי שתשעה באב היה היובל האמיתי ויום הכיפורים האמיתי, וכפי שאומר הזוה"ק כי עניין היובל "כולהו תיבין לאתרייהו", כולם שבים למקומם, והיה מתקיים התיקון השלם, אולם אחר שהיום הזה התקלקל ונפסד, הפך המועד של תשעה באב להיות יום מועד לכל החורבנות ולכל פורענויות, יום מר, כלשון הפסוק "ואחריתה כיום מר".

נמצא שאת הכח שיש בתשעה באב אין לנו אף ביום הכיפורים. יום הכיפורים אכן החזיר לנו את הלוחות השניים. אבל תשעה באב אילו היה כראוי היה מחזיר לנו את הלוחות הראשונים, היום אין לנו מציאות כזאת בגדרי תשובה וכפרה, שמצב שהיה והפסדנו אותו על ידי חטא, יחזור כפי שהיה מתחילה, אדם הראשון חטא, והקב"ה קיבל אותו בתשובה, והתשובה אכן הועילה שיליד את שם ויהיה לו המשך, אבל לא להחזיר אותו למצב הראשון, ורק לבסוף יבוא התיקון. וכך היה כשנשתברו הלוחות והפסדנו אותם, לא חזרנו מכח כפרת יום הכיפורים ללוחות הראשונים, ונשארנו עם הלוחות השניים, שהם מציאות אחרת לגמרי. אולם בתשעה באב, אילו המרגלים היו רואים את ארץ ישראל כראוי, ובאים ומספרים וכלל ישראל היה קם והולך לארץ ישראל כמו שצריך היה להיות. היינו חוזרים ללוחות ראשונים, החורבן הגדול ביותר שהיה בתשעה באב, הוא בזה שהכח של תשעה באב עצמו, שרק הוא יכול היה להחזיר לנו את הלוחות הראשונים, הכח הזה התהפך ונחרב.

עתה עלינו להגיע לכל זה מכח החורבן עצמו

אכן, אותו הכח, מעין מה שצריך היה להיות, באמת נמצא בתשעה באב בעצם החורבן כפי שנבאר בזה, סוף סוף הרי נקבל את מה שהפסדנו, כדאיתא בגמרא במסכת שבת (פ"ח ע"א) כי את אותם הכתרים שקבלנו כשאמרנו נעשה ונשמע והפסדנו בחטא העגל, קאמר ריש לקיש התם "עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לנו, שנאמר ופדונוי ה' ישכון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם, שמחה שמעולם על ראשם", אותם הכתרים שהם ה"שמחת עולם" יחזרו להיות על ראשינו, והיינו שיהיה תיקון גמור על חטא העגל ונקבל בחזרה את הלוחות הראשונים. דבר זה יהיה מכח כל אותם ה"תשעה באב" שאנו עוברים, מכח כל החורבנות והצרות, וכל הדברים שנמצאים בימים הרעים של "כל רודפיה השיגוה בין המצרים". כל אותם הדברים, הם אלו שיביאו לנו בחזרה את הלוחות הראשונים.

אילו זכינו היינו מקבלים את זה בתשעה באב הראשון, חורבן זה אינו נמנה בפועל בין הדברים שהפסדנו בתשעה באב כי אף פעם לא היה לנו את זה, אבל זה היה דבר שיכולנו להשיג, ואין לנו אותו. זהו החורבן של תשעה באב בעצמו, הפסד שאין כמותו, אותו תשעה באב שצריך היה להיות בו די כדי להחזיר אותנו למעמד הר סיני וללוחות הראשונים, הרי שאחר ש"אתם בכיתם בכייה של חנים", נגזר כי "אני אקבע

ונתקיים בנו "כל מכבדיה הזילוח כי ראו ערותה", זה היה חילול ה' נורא ואיום שאין כמותו, והם הוציאו את זה החוצה, והראו לכולם, ראו במה הם עסוקים. מה יש להם במקום הפנימי ביותר שלהם. אבל באמת הדבר פשוט כי אכן כך רואים זאת הגויים שאינם יכולים לראות אחרת, אבל אנחנו שומעים בזה שכביכול בורא העולם מדבר אלינו, ואומר לנו בשעת החורבן עצמו, דעו שאני נמצא אתכם, תוך כדי חורבן שאין כמוהו, כאשר שם שמים מתחלל בצורה הכי נוראה שאפשר להעלות על הדעת, ועצם חיסרון הדעת הוא החורבן, כי מי שאין בו דעה כאילו נחרב בית המקדש בימיו, וכדאיתא בברכות ל"ג ע"א "כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו", מי שאין בו דעה להבחין בין קודש לחול ובין טמא לטהור, זה החורבן, ובתוך כל זאת, כביכול בורא העולם מדבר אלינו, ואנחנו שומעים בזה את ה"עמו אנכי בצרה". הצרה שלכם זאת הצרה שלי, כאן מתקיים לגמרי "אורייתא וקוב"ה וישראל, חד הוא", כביכול אומר לנו בורא העולם, החורבן שלכם זה החורבן שלי.

עניין יסודי מאד בזה נמצא בדברי הבית הלוי, בסוף ספר בראשית, כאשר יעקב אבינו ירד למצרים, תחילת הגלות של כלל ישראל, אמר לו הקב"ה "אל תירא מרדה מצרימה אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה", וכתב הבית הלוי בזה, כי כאן הבטיחו הקב"ה את ההבטחה הגדולה שבהבטחות, שלעולם לא יתגלה כבוד שמים אלא על ידי ישועת ישראל. "אנכי ארד עמך", ירידה שלך, תהיה ירידה שלי, "ואנכי אעלך גם עלה", עליה שלך תהיה עליה שלי. כאן הבטיח לו הקב"ה את אותו ה"יחד" של קוב"ה וישראל, את ה"עמו אנכי בצרה".

כך הם הדברים למעשה, כפי שדורשים חז"ל במדרש תהילים (מזמור כ') על הפסוק (תהילים צ"א) "יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה", וכפי שמפורש הדבר בדברי נפש החיים שער ב', כי כל מי שמשותף כביכול את צער השכינה בצער, כל מי שמתפלל באמת לא על הצרה הפרטית שלו, אלא משותף בזה כביכול את צער השכינה, כי הרי "בזמן שאדם מישראל בצער, שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי" (סנהדרין מ"ו ע"א), וכאשר האדם משותף ומתפלל יחד עם צערו שלו גם על צער השכינה היינו שזה צער אחד ועליו הוא מתפלל, על זה מובטח "יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה", אם עמו אנכי בצרה אז יקראני ואענהו.

יש כאן דרגה מיוחדת ונפלאה, המעלה העליונה ביותר שאפשר להגיע אליה ואין כמותה. זה מה שמונח בתנחומים של רבי עקיבא "ואומר מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל", כל סדר העבודה של יום הכיפורים לא עושה את זה, הוא לא פועל כמו מקוה, מקוה מסלק את הטומאה והיא איננה, או יתירה מכך כפי שאומר הרמב"ם הוא נהיה יותר טהור מטהור מעיקרא, אלו הם התנחומים של רבי עקיבא. אחרי שהפסדנו את עבודת היום, אשר מביאה אותנו עד ללוחות השניים, אבל אינה פועלת באופן שיחזיר את הדברים למה שהיה, מהו הדבר שבסופו של

דבר יביא אותנו לתיקון, באופן שיתקן חטא האדם הראשון עצמו, שתתבטל גזירת מיתה, תתבטל שבירת הלוחות ויחזור הלוחות הראשונים להיות כתיקונם כמו שהם היו, על זה אומר לנו רבי עקיבא "מקוה ישראל ה'".

שורש הדבר הזה, היה מונח במועד של תשעה באב. והיינו זוכים לו אז, אילו המרגלים היו חוזרים וכולם היו כמו יהושע וכלב. במועד של תשעה באב, היה מונח תיקון שלמעשה אין לנו כמוהו. מה שנשאר לנו עתה הוא כפי שתשעה באב נראה אחרי החורבן. ואחר שתשעה באב נראה חורבן, אז את הכל נוכל לקבל רק דרך החורבנות.

תשעה באב מכוון כנגד שמיני עצרת

בדרך רמז ניתן להוסיף, על פי דברי המהרש"א הידועים בבכורות דף ח' ע"ב באגדתא דרבי יהושע בן חנניא עם סבי דבי אתונה, דמפרש שם כי כשהראוהו ביצה שחורה וביצה לבנה רמזו לו כי כ"א ימי האבל הם כנגד כ"א ימי הסליחה והשמחה והוא השיבם כי אף הצרות מכפרות, עיי"ש בדבריו, עכ"פ שם נוקט המהרש"א כ"א יום אולם באמת ישנם כ"ב יום מ"ז בתמוז ועד תשעה באב, ולפי זה נרמז כאן כי תשעה באב מכוון כנגד שמיני עצרת, ועומק הדבר כי שם אומר לנו הקב"ה, אחר כל השבעים פרים שקרבו בחג כנגד כל שבעים האומות, אני ואתם נשמח יחד, כדאיתא במדרש, ואילו בתשעה באב הוא מצב של אני ואתם נבכה יחד, זהו המועד של תשעה באב.

בעומק הדברים, כל החורבנות כולם הטיבו איתנו, כפי שידועים דברי חז"ל על הפסוק "מזמור לאסף, אלקים באו גויים בנחלתך", "קינה לאסף" אולם קאמר מזמור לאסף על ששפך חמתו על עצים ואבנים. הייתה חימה, היה כעס נורא ואיום, כעס של "הניחה לי ויחר אפי בם ואכלם", "הרף ממני ואשמידם", להשמיד ולכלות, והקב"ה "כילה חמתו על עצים ואבנים", בזה גופא אנו רואים את ההטבה, וזה היה בשני החורבנות.

בחורבן ביתר נהרג בעוונות בן כוזיבא אשר צריך היה להיות מלך המשיח

עוד חורבן גדול היה בתשעה באב אשר צריך להבין עניינו, זהו חורבן ביתר, ונעתיק בזה את לשון הרמב"ם בהלכות תעניות (פ"ה ה"ג) כשמונה את הצרות שאירעו בתשעה באב "ונלכדה עיר גדולה וביתר שמה והיו בה אלפים ורבבות מישראל והיה להם מלך גדול ודימו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח, ונפל ביד גוים ונהרגו כולם והיתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש", והנה ודאי חייבים לדעת כי לא הייתה כאן טעות חלילה, ומצינו בירושלמי תענית (פרק ד') "תני ר' שמעון בן יוחי, עקיבה ר' היה דורש דרך כוכב מיעקב, דרך כוזבא מיעקב. ר' עקיבה כד הוה חמי בר כוזבא הוה אמר דין הוא מלכא משיחא" ואיתא ברמב"ם (פי"א מהל' מלכים ה"ג) שרבי עקיבא היה נושא כליו של בן

כוזיבא, ודאי כי רבי עקיבא וכל חכמי דורו אינם טועים, רחמנא ליצלן מהאי דעתא, אלא שהיה כאן חורבן, [כפי שבבית המקדש עצמו הייתה מציאות אמת שחורבה]. כשרבי עקיבא קרא עליו את המקרא 'דרך כוכב מיעקב', אכן היה ראוי שייאמר עליו המקרא הזה, והייתה אפשרות שזה יתקיים על ידו, אבל זה נחרב. וכלשון הרמב"ם שם בהלכות מלכים "ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא מלך המשיח עד שנהרג בעוונות", והיינו כדאיתא התם בירושלמי, שרבי אלעזר המודעי, מגדולי התנאים בדור שקודם לרבי עקיבא, היה דורו של בן כוזיבא, ואף הוא היה עמו, וכשצרו הרומאים על ביתר סבר בן כוזיבא שבדעתו להשלים עמהם והרגו, ואז נגזרה הגזירה על ביתר, וקאמר התם שיצאה בת קול ואמרה "הרגת את רבי אלעזר המודעי וזרוען של כל ישראל ועין ימינם לפיכך זרועו של אותו האיש יבש תיבש ועין ימינו כהה תכהה", עיניהם של ישראל, מי שעל ידו כלל ישראל יכול להסתכל נכון, ולראות מה שצריך לראות, וזרועם של ישראל, זה הכח שיש לכלל ישראל לעשות את מה שצריך לעשות, ואחר שהרגת את עיניהם וזרועם של ישראל, יקחו ממך את עיניך וזרועך, ונהרג, ונהרגו כולם, זו כוונת הרמב"ם "ונהרג בעוונות".

והנה, לנו נשארה מחורבן ביתר ברכה אשר אנו מברכים בכל סעודה כשאנו אוכלים פת, אנו מוסיפים ברכה רביעית על הרוגי ביתר, כדאיתא בברכות (מ"ח ע"ב) "הטוב והמטיב ביבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר", כי הייתה עליהם גזירה שהם לא יקברו, כדאיתא בירושלמי שם בתענית, והם שכבו על פני חוצות, והיה נס שלא הסריחו, ואחר שראה כן אדריינוס שאינם מרקיבים עמד וגדר בהם את כרמו שהיה י"ב מיל על י"ב מיל, וכשעמד מלך אחר והם הובאו לקבורה, תיקנו לכלל ישראל לכל הדורות, שבברכת המזון יברכו עוד ברכה אחת, ברכת הטוב והמטיב "הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה".

הדבר מפליא, כפי שמתקשים בזה רבים, כי היכן מצינו שעל מאורע מסוים של נס פרטי שנעשה לאותם הרוגים יתקנו ברכה לדורות, מה השייכות כאן לכלל ישראל, ולא די בזה, אלא שמצינו עוד בתוספות בסוף מסכת תענית שדין הטוב והמטיב בשינוי יין אף הוא בגלל הרוגי ביתר על שום שהיו כמו גדר בכרם שלא נסרחו, וכן מביא הרא"ש בברכות פרק הרואה כעין זה, והדבר צריך ביאור.

תקנת ברכת הטוב והמטיב היא מעין העולם הבא

איתא בפסחים (נ' ע"א) "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, אטו האידנא לאו אחד הוא, אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב". ברכת הטוב והמטיב, זו ברכה שאינה של העולם הזה אלא של העולם הבא. נמצא שכשעומדים ואומרים הטוב

והמטיב, מברכים פה ברכה שבעצם שייכת לעולם הבא, הברכה הזו נתקנה זכר לאותם הרוגי ביתר אשר היו צריכים להיות העולם הבא, אחר שהם היו צריכים להיות דורו של המשיח. אותם הרוגי ביתר, היו צריכים להיות הדור הראשון של העולם הבא, והם החורבן של המלך המשיח. ולכך תיקנו למענם ולזכרם ברכה ששייכת לעולם הבא.

עומק הדבר, בכל חורבן, אכן עצמו של הדבר נחרב אבל יש איזה שיור, אשר מגלה ממה שהיה צריך להיות, כך הוא בתשעה באב, בעצם החורבן יש לנו גילוי ממה שצריך היה להיות תשעה באב עצמו. בתשעה באב עצמו כשנכנסו נכרים להיכל, מצאו כרובים מעורים זה בזה, והכוונה הייתה, הגילוי של כביכול ממש "חד הוא", הגילוי של 'עמו אנכי בצרה', הכוונה ב"חד הוא" שכשמתחברים באופן כזה, אז כביכול "מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל", כאן נמצאת כפרה שאין כמותה ביום הכיפורים ואין כמותה בכל העבודות כולם, כפרה אחרת, כפרה פנימית.

כך הוא בכל חורבן, יש משהו, שארית, שהחורבן הזה מתקן, מה שהדבר הזה צריך היה לתקן קודם החורבן, כאשר כלל ישראל מברך ברכת המזון וזוכר את הרוגי ביתר, שכשהם נהרגו זה היה חורבן של העולם הבא, אנו מברכים הטוב והמטיב, אותה ההנהגה ששייכת לעולם הבא.

אנחנו נמצאים היום בתהליך, הקב"ה מייסר אותנו וממשיך אתנו את החורבן, ועל ידי זה צריך לבוא התיקון הגדול. באמת תשעה באב צריך היה להאיר לנו אחרת, אך היום הוא מאיר לנו רק דרך החורבנות. אבל צריך תמיד לזכור, שמכוחו ועל ידו של תשעה באב נחזור ללוחות הראשונות, ונשוב למצב שהיה קודם חטא אדם הראשון, אשר עליו נאמר "אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כלכם", אחרי החטא, רחמנא ליצלן, חזר המצב ל"אכן כאדם תמותון", ושוב, למרות שלא נטלו מה שהיה לנו, אולם לא חזרנו לאותה מעלה מיוחדת שאין לנו אפילו מושג איך היא נראית, אולם לכך אנו מייחלים.

רמז יש לנו בדברי רבי עקיבא, "ואומר מקוה ישראל ה'", זהו חיבור של מקוה, וחיבור זה צריך להיות לגמרי בשלימות, בלא שאפילו חוט השערה יצא החוצה. וכך היא לשון הרמב"ם בסוף הלכות מקואות "רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור, הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גולליכם אטהר אתכם", מי שיעשה זאת ויביא נפשו במי הדעת, הוא יהיה זה שעליו נאמר "מי שיש בו דעה, כאילו נבנה בית המקדש בימיו". הקב"ה יבנה לנו את בית המקדש במהרה בימינו, ויתן חלקנו בתורתו, ונזכה במהרה בימינו ל"בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים", ויאמר לצרותינו די, בביאת משיח צדקנו. אמן.

פנינו זאת ליעקב

מתוך כתבי רבינו ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

פרשת דברים

"כדבורים היו בני" - שיונקים מצוף רבותיהם ויוצרים יצירה חדשה של דבש

אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן וחצרות ודי זהב (א).

תוכחה ברמז נקלטת ונספגת יותר

אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן וחצרות ודי זהב (א א).

פירש"י: "אלה הדברים, לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל".

ויעוין בחתם סופר דכתב דאמנם כל ימיו הוכיחם ברמז בעלמא, שירגישו בעצמם בעניניהם, כי כן יותר נכנס בלב שומעיו כאשר ירגיש שהוא מוכיחו ברמז, מאשר יאמר לו כך עשית וכך חטאת.

ויש לבאר דבריו על פי מה דחזינון דאית ליה לריב"ז דחבר אין צריך התראה (סנהדרין מ"א א'), ומ"מ דינא הוא דבעינו התראה תוך כדי דיבור דילמא אישתלי (כתובות ל"ג א).

והרי דהתראה סתם שאינה רק בגדר "ידיעה" ולא בגדר "לימוד", אינה נקלטת ונספגת כראוי ואפשר לשכחה לאחר כדי דיבור. ואילו חבר שלמד ויגע על הדבר הרי הוא נספג בדמו ונבלע באבריו, ואף דלמד הדבר לפני זמן רב, הרי היא חיה בקרבו ואין צריך לחזור ולהתרות בו.

ועל דרך זה הייתה התוכחה כל ימיו של משה בדרך רמז, כי יעמלו ויטרחו לעמוד על כוונת הרמז ועל ידי כך יכנסו ויקלטו הדברים בלב כראוי.

איתא במדרש (דברים רבה פרשה א פסקא ו): "אלה הדברים, א"ר שמואל בר נחמן אמר הקב"ה כדבורים היו בני מתנהגים בעולם על ידי צדיקים ועל ידי נביאים". וביארו המפרשים דדרך של הדבורים שאחת הולכת בראשן ומנהיגתן [ועיי"ש במדרש כמה ענינים שנמשלו דברי תורה וישראל לדבורה].

וי"ל עוד, דהנה הגר"ח זייציק צללה"ה היה מביא משל בשם הקדמונים בהבדל שיש בין עכביש לדבורה, דהעכביש טווה קורים וחוטים שאין בהם ממש ובמחי יד הם מתבטלים, ואילו הדבורה עושה דבש שהוא מזון חשוב וקיים.

דהוא משום שהעכביש קורה משל עצמו ואינו יונק מאחרים כלל, ולפיכך אין בהם ממש והן בטלים מאליהם. ואילו הדבורה הולכת וטועמת מצוף כל פרח טוב ומעסיס כל פרי, ולפיכך היא מפיקה דבש מתוך ומזין.

וכן הוא אצל בני אדם, שמי שכל מציאותו מעצמו בלא יניקה מרב ומי שגדול ממנו, אפשר שיהיה אך בבחינת טווה קורי עכביש שאין בהם ממש ואין להם קיום. ואילו הטועם ויונק מן נופת צופם של רבותיו וחכמי התורה, הוא מפיק דברי תורה המתוקים מדבש ונופת צופים, עכ"ד.

ויש להוסיף, כי הנה הדבורה אחר היניקה והטעימה מצוף הפירות והפרחים, היא מוציאה מתחת ידה, יצירה חדשה הנעשית בכוורת הדבורים שהוא הדבש.

ועל דרך זה הוא בדברי תורה והנהגת יראה ומוסר, כי לאחר קבלת דברי התורה מפי רב ואחר היניקה מפרי חכמת רב ותורת חכמי תורה, נכנסים הדברים לתוך הכוורת העצמית, הם המוח והלב, ושם נוצרת יצירה עצמית מקורית וחדשה, המכוונת לעצמיותו המיוחדת.

והיינו דברי המדרש: "כדבורים היו בני מתנהגים בעולם על ידי צדיקים ועל ידי נביאים". כלומר כדבורים העוסקים ביניקה וטעימה מכל פרח ופרי טוב, אבל מתוך כך הם מייצרים יצירה חדשה ומקורית.

כן הוא בכנסת ישראל, שאף שהיא מקבלת ויונקת מצדיקים ונביאים, מ"מ כל אחד מכניס את הדברים למוח ולב ידיה, לכוורת העצמית, והוא בונה את עצמיותו לפי כוחו ושורשו ועניינו.

ע"י שמקבל התוכחה נעשה כלי מחזיק ברכה

אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן וחצרות ודי זהב (א א).

איתא במדרש (דברים רבה פרשה א פסקא ט): "אלה הדברים, רבנין אמרין אמר לו הקב"ה למשה הואיל וקיבלו עליהן תוכחותיך צריך אתה לברכן, מיד חזר ובירכן, מנין, שנאמר ה' אלקיכם הרבה וגו'. ומנין שכל המקבל תוכחה זוכה לברכה, שכן שלמה מפרש (משלי כד) ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב".

וי"ל על פי דברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער שני אות י'): "הדרך השלישית, כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בליבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם".

"והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסכית ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום ההוא ומעלה, להיזהר כאשר יזהירו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קיבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצוות והמוסרים, ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה" וכו'.

"ואמרו (אבות דרבי נתן פרק כב): כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת, שנאמר (שמות כד, ז): "נעשה ונשמע. ביאור הדבר, כי האיש אשר קיבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה אשר יורוהו ועל פי המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט. יש בידו מן היום הזה שכר על כל המצוות, על אשר שמעה אזנו מדברי התורה ותבן להם, ועל הדברים אשר לא גילו אוזניו עליהם עדנה וצדק לבש, וקנה זכות על הנגלות אליו ועל כל נעלם מעיניו".

"ואחרי זאת יום יום ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחיו, וישכיל מכל מלמדיו, ונמצא האיש הזה מעשיו מרובים מחכמתו, כי לא ידע את הדבר, והנה שכרו איתו. וכענין מה שאמרו ישראל בסיני נעשה ונשמע, שהקדימו קבלת המעשה על נפשם לפני השמיעה. ובענין אחר לא יתכן שיהיו מעשי האדם מרובים ממה שהוא יודע".

ולפיכך, כיון דעל ידי קבלת התוכחה הוא נכנס לגדר של "מעשיו מרובים מחכמתו", הרי הוא נעשה כלי מחזיק ברכה תוספת וריבוי עד בלי די. ולכן מיד חזר ובירכן: "ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם".

לאוה"ע וליצר הרע אין שליטה במקום שנוצר ע"י השקיעות בעמל התורה

רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה (ב ג).

איתא במדרש רבה (פרשה א פיסקא יט): "מהו פנו לכם צפונה, אמר רבי חייא אמר להם אם ראיתם אותו (עשו) שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו, אלא הצפינו עצמכם ממנו עד שיעבור עולמו, הוי פנו לכם צפונה. אמר רבי יהודה בר שלום אמרו לו ישראל ריבוננו של עולם אביו מברכו על חרבך תחיה ואתה מסכים עמו ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו ולהיכן נברח. אמר להן אם ראיתם שמזדווג לכם ברחו לתורה, ואין צפונה אלא תורה, שנאמר (משלי ב) יצפון לישרים תושייה. דבר אחר מהו צפונה, אמר רבי יצחק אמר הקב"ה המתינו עד עכשיו מלך המשיח לבוא ויקיים מה רב טובך וגו'".

והיינו דיהא כלל זה בידכם דאי אפשר לעמוד כנגדו של עשו ולהתייצב עמו בקשרי מלחמה, ואין לכם אלא דרך אחת, הצפינו עצמכם מפניו, עד שיעבור עולמו ותתקיים ההבטחה של "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".

אך גם זה ברור הוא - דאין שום מציאות שיהא מקום בעולם שאפשר להימלט אליו ולהתחבאות בו מפני עשו, ואך דרך אחת ויחידה קיימת - ברחו לתורה, כלומר השקיעו עצמכם בעסק התורה, בעמלה ובעיונה, בקיומה ושמירתה, ועל ידי כך הנכם זוכים ליצירת מקום מיוחד ובפני עצמו בתוך ההווה הכללית של עלמא דא. ובאותו מקום אין כוחו של עשו מגיע, ולשם הוא דאפשר להימלט ולהיות צפונים בו.

והנה בחינה זו היא גם בכח השפעת הרע בכללות, וכדאיתא בגמ' (קדושין דף ל): "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח" כו'. והביאור בהך לישנא ד"משכהו לבית המדרש", דהתורה נותנת אפשרות של יצירת מקום בפני עצמו שאין ליצר שליטה שם.

[וכן מבואר במדרש תהילים (מזמור קיט): "כי אין יצר הרע נכנס לבית המדרש". ועל דך זה איתא במדרש (שם): "ומי שהתורה בליבו אין יצר הרע שולט בו, ולא נוגע בו"].

במלחמה טבעית צריך כלי זיין

ראה נתתי לפניכם את הארץ
בואו ורשו את הארץ אשר נשבע ה'
לאבותיכם לאברהם ליצחק
וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם
(א ח).

פירש"י: "בואו ורשו, אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אילו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זיין".

דבר זה אינו בתורת עונש, אלא מחמת הכלל דברך שאדם רוצה מוליכין אותו (עיין רבנו בחיי במדבר כב כ, הובא להלן פסוקים כב-כו).

דבכיבוש וניצחון בלתי טבעיים, אלא על ידי הנהגה והשגחה אלקית מיוחדת, אין ענין לשילוח מרגלים.

אבל כיון דביקשו מרגלים כדכתיב בהמשך הפרשה (פסוק כב): "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבוא אליהן", היינו דרצונם בכיבוש וניצחון על ידי מלחמה טבעית, ואם כן בע"כ צריכים הם לכלי זיין.

הגליון נודב ע"י ידידנו תלמיד רבינו זיע"א
לע"נ סבו הרב רבי שמשון בן רבי יהושע ז"ל
נלב"ע ט' אב תשמ"ג

להערות והארות, תרומות והנצחות,
ניתן ליצור קשר: 052-7133271

יו"ל ע"י הועד להוצאת תורת רבינו בעל הזאת ליעקב
Z0504131412@gmail.com

נחל אליהו

התעוררות חטא העגל על ידי קרח וכמה ביאורים בחטא העגל

מעשה קרח מתעורר הקטרוג של מעשה העגל, ולכן משה הקדים לומר 'וחרצות' לפני 'ודי זהב', שעל ידי מחלוקתו של קרח חוזר ונעור הקטרוג על ודי זהב, על מעשה העגל.

ועל פי זה יש מבארים את דברי המדרש (דבר"ר א, ג): אלה הדברים אשר דבר משה - זה שאמר הכתוב (תהלים ג, כא): אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך אוכיחך ואערכה לעיניך, מהו אלה עשית והחרשתי? אמר רב שמואל בר נחמן: אלה אלהיך ישראל (שמות לב, ד).

חטא העגל נקרא 'אלה' אלה אלוהיך ישראל, גם בגמרא מצאנו שחטא העגל נקרא 'אלה', במסכתא ברכות (לב, ב) אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא: מאי דכתיב (ישעיה מט, טו) גם אלה תשכחנה - זה מעשה העגל, ואנכי לא אשכחך - זה מעשה סיני.

חטא העגל נקרא "אלה"

הסברנו פעם, למה חטא העגל נקרא 'אלה' מה היצה"ר של עבודה זרה? ושל חטא העגל שלא היה ממש ע"ז? מה היצה"ר?

היצה"ר הוא, שהקב"ה ברא בן אדם בעולם כדי שיפעל אלוקות, להדבק באלוקות, תכלית בריאת האדם בעולם בשביל להדבק בהקב"ה, ויש לזה תשוקה עצומה לכל אדם, ובדורות הראשונים אכן היה להם מאד חזק את התשוקה הזו ואת הצורך לזה. אבל להדבק בהקב"ה זה לא כל כך קל וזה לא פשוט, מצד אחד זה דורש מהאדם להתנקות מהחטאים, אם הוא לא נקי מחטא הוא לא יכול להדבק בהקב"ה, וזה דורש גם לתקן את המידות, עם מידות מקולקלות אי אפשר להיות דבק בשכינה הקדושה. ומאידך הקב"ה אין לו דמות הגוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, אין לו גוף - וצריך להפעיל הרבה את המושכלות, כדי להיות שייך לדבקות בו יתברך. ולכן הרבה יותר קל לפרוק את הצורך הזה, את התשוקה לדבקות בקדושה על עץ

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחרצות ודי זהב (א, א).

אלה הדברים - לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז, מפני כבודן של ישראל. וחרצות - במחלוקתו של קורח. ודי זהב - הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם שנאמר (הושע ב, י): וכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל (רש"י).

מה היה קודם חטא העגל או מחלוקתו של קרח? חטא העגל קדם. אז למה כתוב קודם חצרות - במחלוקתו של קורח, ואח"כ די זהב - שהוכיחן על חטא העגל?

אומרים הרב"ה ר' העשיל בחנוכת התורה ור' יהושע לייב שניהם נתכוונו לדבר אחד (הרבה פעמים ר' יהושע לייב מכוון לדברי הרב"ה ר' העשיל, כנראה שהוא היה משורש נשמתו, שניהם היו גאוני הגאונים בדורם): רש"י בפרשת יתרו על הפסוק (שמות כ, ב): אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים אומר: ולמה אמר לשון יחיד, 'אלהיך'? - הקב"ה הרי דבר עם כלל ישראל, למה הוא לא אמר אנוכי ה' אלוקיכם? ליתן פתחון פה למשה ללמד סנגוריא במעשה העגל, וזהו שאמר (שמות לב, יא): למה ה' יחרה אפך בעמך, לא להם ציוית "לא יהיה לך אלוהים אחרים", אלא לי לבדי.

אבל הפתחון פה הזה החזיק מעמד עד קרח, כשקרח בא ואמר: כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' - כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני 'אנכי ה' אלוקיך', כל העדה שמעו (רש"י), באותה שעה קרח אמר שמה שהקב"ה אמר: אנוכי ה' אלוקיך, לא רק לך הוא אמר את זה, אלא לכל העדה, וממילא קרח ביטל את הלימוד זכות של משה רבינו, ויוצא שעל ידי

ואבן, על כוכבים ומזלות, הפתרון שמצאו קרוצי חומר לממש את התשוקה הזאת, בלי לעבור את כל התהליך שנצרך לכך הוא: 'אלה' - דבר שאפשר להצביע עליו, למשש אותו, 'אלה' זה היצירה של ע"ז.

וביאור דברי הפסוק בתהלים ע"פ המדרש הוא כך: אלה עשית - זה חטא העגל, והחרשתי - היה לכם לימוד זכות שאמרתי 'אנוכי ה' אלוקיך' למשה אמרתי ולא לישראל, אבל, דימית היות אהיה כמוך - כשקרח בא ואמר 'כל העדה כולם קדושים' כולם שמעו מפי הגבורה, כולם כמו משה, הוא הוריד את הלימוד זכות, וע"י זה, אוכיחך ואערכה לעיניך - בדבריך, לפי דבריך אני יוכיח אותך.

ועל פי דברי הרב'ה ר' העשיל מתבארים דברי המדרש פליאה הידוע: ויקח קרח - מה ראה קרח לחלוק על משה, פרשת פרה אדומה ראה. ולכאורה דברי המדרש מפליאים מה ענין פרה אדומה למחלוקתו של קורח?

ויתכן לבאר: קרח חלק על משה ע"י שהוא אומר כי כל העדה כולם קדושים, כולם שמעו מפי הגבורה אנוכי ה' אלוקיך, אומר המדרש: מה ראה קרח לחלוק על משה על ידי שהוא אמר כל העדה כולם קדושים, הרי הוא מוריד את הסגוריה על חטא העגל? מה יהיה עם חטא העגל? פרשת פרה אדומה ראה - בפרה אדומה כתוב שזה כפרה על חטא העגל, תבוא האם ותקנח צואת בנה, אמר קרח יש כפרה אחרת לחטא העגל - פרה אדומה, אז אפשר להגיד כל העדה כולם קדושים.

הגאון ר' יהודה טרגר זצ"ל חתנו של ר' שלמה זלמן אמר פשט: מה זה בין פארן ובין תפל ולבן וחצרות ודי זהב?

ידועים דברי הבית הלוי (הארכנו בהם בפרשת ויגש) בביאור דברי המדרש (בר"ר צג, י) אבא כהן ברדלא אמר: אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, יוסף קטנן של שבטים היה ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, הה"ד (בראשית מה, א) "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", לכשיבא הקדוש ברוך הוא ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר (תהלים ג, כא) "אוכיחך ואערכה לעיניך" על אחת כמה וכמה - שלכשיבוא הקב"ה וידון לכל אחד לפי מה שהוא, לפי ההתנהלות שלו, יראו לאדם סתירות במעשיו, והקב"ה ידון כל אחד בסתירות הפנימיות שלו עצמו, וזהו שנאמר: "אוכיחך ואערכה לעיניך" התוכחה היא על ידי שאערכה לעיניך, שיוכיח הקב"ה כל אדם לפי ההנהגה שלו, לפי איך שהוא מתנהל!

ולפי זה מבואר כאן פלאי פלאות: מה זה בין פארן ובין תפל ולבן? אומר רש"י: אמר רבי יוחנן: חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן, שאמרו (במדבר כא, ה): ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי המרגלים.

משה רבינו אמר להם: אוכיחך ואערכה לעיניך - לפי מה שאתה, מה היתה הטענה שלהם במרגלים? למה הם לא רוצים להיכנס לארץ ישראל? מבואר בחז"ל: שמה שעמד מאחורי זה היה שהם רצו להמשיך את הרמה הרוחנית של המדבר, בארץ הם כבר ירדו מהרמה הרוחנית הזאת. ומה הם טענו במן? שהם לא יכולים כזה רמה רוחנית, דרגה של "לחם אבירים אכל איש". אמר להם משה: אוכיחך ואערכה לעיניך - ממה נפשך, במרגלים אתם טוענים שאתם רוצים את הדרגה הגבוהה, ובמן אתם טוענים שאתם לא יכולים להיות בדרגה הגבוהה, בסתירה הזו הוכיח אותם משה, לפי מה שהם. ולכן כתובים שתי הדברים ביחד: בין פארן ובין תפל ולבן, התוכחה בכל אחד מהם הוא משניהם יחד.

ממשיך ר' יהודה טרגר ואומר: זה גם הפירוש וחצרות ודי זהב, כמו שהזכרנו מקודם שגם בזה הם תרתי דסתרי, חצרות - עדת קרח אתם אומרים: כל העדה כולם קדושים - כולם שמעו בהר סיני אנוכי ה' אלוקיך, לא רק משה שמע אלא כולם, ודי זהב - בחטא העגל, מה אתם אומרים? שהקב"ה אמר אנוכי ה' אלוקיך, רק למשה אמרת ולא לכולם. ולכן גם זה כתוב ביחד, שזה סתירה מיניה וביה.

רב'ה לתלמוד תורה צריך שיצטער על לימודה

ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות (א, יד).

חלטתם את הדבר להנאתכם - חתכתם את זה להנאתכם במהירות והסכמתם בלי ספק, היה לכם להשיב רבינו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך, לא ממך שנצטערת עליה וכו' (רש"י).

אם היו שואלים אותנו למה משה רבנו הוא הרב'ה הכי טוב, מה היינו אומרים? בגלל שהוא קיבל מפי הגבורה! משה קיבל תורה מסיני! אבל רש"י לא אומר

בלימוד תורה מתוך הדחק דוקא אם

"אתה" עושה כן

דרך אגב, מענין לענין באותו ענין, כתוב במשנה באבות (פ"ו מ"ד): כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. מה זה אם אתה עושה כן? הרי כבר מפורט הכל, פת במלח תאכל וכו', ומדוע חזר התנא עוד פעם אם אתה עושה כן?

יש בזה כמה דרכים, פירוש אחד אפשר לומר:

אם אתה עושה כן - מה יהיה באחד שיש לו נכונות להקריב בשביל תורה, הוא מסכים להסתפק בפת במלח ומים במשורה, יש לו אהבת תורה שהוא יעמוד בנסיון הזה, אבל למעשה יש לו לוקסוס, יש לו חיי נחת, לא חסר לו מאומה, תורה וגדולה על שולחנו, הוא גם יזכה לדרגה הזו?

על כך אומר התנא: לא, הוא לא יכול להגיע לאותה דרגה! בשביל הדרגה הזו צריך דוקא: אם אתה עושה כן, למעשה! לא מספיק שיהיה לך את הנכונות, אלא צריך בפועל את המסירות, למעשה!

הרב שך תמיד היה מספר על השאגת אריה: השאגת אריה הוציא כמה וכמה ספרים, שאגת אריה, טורי אבן, גבורת ארי, שאלו אותו פעם: למה הספרים האלו יותר טובים מאלו? אמר השאגת אריה: הספרים האלו הטובים יותר נכתבו כשהייתי בעניות נוראה, ולכן הם ספרים יותר טובים! "אף חכמתי עמדה לי" - תורה שלמדתי באף!

אני נזכר, לפני ארבעים שנה כשנפטר ר' שלמה הרשלה ז"ל, הבן שלו ר' יהודה אריה הרשלה הספיד אותו, והוא אמר: כתוב בחז"ל (סנהדרין כ, א): שקר החן - זה דורו של משה ויהושע, והבל היופי - זה דורו של חזקיה, אשה יראת ה' היא תתהלל - זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי. אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה. שאל ר' יהודה אריה הרשלה: תמיד יש ירידת הדורות, ופה אנחנו רואים לכאורה שיש עליית הדורות? אלא הוא ביאר: ודאי שגם בדורו של משה ויהושע, אם הם היו מגיעים לעניות של דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי הם היו עומדים בנסיון, וגם הם היו מתכסים ששה בטלית אחת, אבל למעשה לא היה להם את הנסיון הזה, הם לא נזקקו להתכסות ששה בטלית אחת, ורק בדורו של רבי יהודה ברבי אילעאי עמדו בנסיון הזה - וזה שקר וכן ביחד.

כך, חז"ל הקדושים אומרים: למה משה רבינו הוא הרבה הכי טוב? ממי נאה ללמוד? לא ממך שנצטערת עליה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי!

מה כתוב פה? מה אפשר ללמוד מכאן? המעלה הכי גדולה בשביל להיות רב' טוב - זה לא אצל מי למדת, וממי קיבלת תורה, לא כמו שהיום אומרים: הראש ישיבה הזה למד אצל פלוני, ולמד אצל תלמיד חכם אלמוני, שהרי משה רבינו קיבל תורה מפי הגבורה, והמעלה הגדולה שלו ללמד תורה לישראל היא: ממך שנצטערת עליה! ראש ישיבה טוב - זה אחד שמתקיים בו: שנצטערת עליה, נצטערת - פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, נצטערת עליה!

הרב'ס הגדולים של כלל ישראל ירקו דם על התורה!

השאגת אריה, הקצות, גדלו בעניות גדולה, ומזה - מה'נצטערת עליה' הם זכו להיות רב'ס של כלל ישראל.

ר' שמעון שקופ, הרב'ה הגדול, כשהוא היה עובר ליד הישיבה בוואלוז'ין איפה שהוא למד, הוא היה בוכה, הוא אמר: שש שנים למדתי כאן בכזו שקידה, ובכזו עניות - אפילו בשלג לא היו לי נעליים, והייתי צריך לקשור סמרטוטים לרגליים - ממך שנצטערת עליה.

הרב שך, בתקופה של מלחמת העולם הראשונה, היה בלי חברים, בלי בית, הוא ישב בעזרת נשים של בית כנסת בוילנא ולמד, היה לו שם ש"ס ורמב"ם ותשובות רבי עקיבא איגר, וזה היה כל יומו - ארוחת בוקר גמרא, ארוחת צהרים רמב"ם, ארוחת ערב תשובות רבי עקיבא איגר, ארוחה אחת ביום הביאה לו אשה אחת צדקת אוכל, הוא היה מנותק מכל העולם, חולצה אחת היתה לו שהוא היה צריך לכבס אותה ביום שישי - ממך שנצטערת עליה.

השבוע היה היארצייט של ר' שמואל, סיפר ר' יהודה עדס בהספד על ר' שמואל שהוא בא לעשות אצלו סמיכה - להבחן על יורה דעה, ור' שמואל שלט ביורה דעה ישר והפוך, אמר הרב עדס לר' שמואל: די, אני כבר לא יכול, ניחא השיעורים של הראש ישיבה, זה הרי כל החיים שלכם, אבל יורה דעה מאיפה הראש ישיבה יודע? מתי גם את זה הראש ישיבה הספיק ללמוד כל כך טוב? אמר לו ר' שמואל: כשהייתי בגרודנא הייתי צריך לעשות היתר הוראה כדי להפטר מהצבא, ולמדתי שנתיים יורה דעה, ועל כל סעיף קטן וסעיף קטן ירקתי דם - ממך שנצטערת עליה!

כמה ביאורים בדרכה של תורה

פשט נוסף בדברי התנא, מה זה אם אתה עושה כן? אפשר לומר בדרך צחות: יש אנשים באמריקה, שהבן שלהם נפשו חשקה בתורה, אבל האבא רוצה שיהיה לו תכל'ס, הוא רוצה שיהיה לו טוב, הוא רוצה שילך וילמד מקצוע ויהיה לו פרנסה וכסף, והבן רוצה להסביר לאביו: אתה רוצה שיהיה לי עולם הזה, תן לי ללמוד יהי לי טוב גם בעולם הזה, וכמה שהוא יסביר את זה לאביו, האבא לא יתפוס את זה, אי אפשר, למה הוא לא מבין? כי רק: אם אתה עושה כן! מי שעושה כן - יכול להבין שזה אשריך בעולם הזה! מי שלא טעם את זה לא יבין, זה כמו להסביר לעיוור איך נראה צבע, אי אפשר להסביר לו, זה מדגיש התנא את ה'אשריך בעולם הזה' רק אם אתה עושה כן - רק מי שטעם את הפת במלח תאכל מים במשורה תשתה, יכו להבין!

הרב שך שנצטער כל כך בזמן המלחמה, וחי חיי צער, אמר: שאלו היו השנים הכי יפות שלו - אשריך בעולם זה, מי שטעם את זה מבין את זה!

דרך נוספת לבאר דברי התנא יתכן:

הייתי פעם בישיבה שהיה ויכוח בין הרבנים כמה גשמיות לתת לבחורים, קם אחד מראשי הישיבות ואמר: מה זה היום? איזה ירידת הדורות! אני זוכר שאנחנו למדנו תורה מתוך הדחק, והיום רוצים לתת ולתת עוד ועוד! אמרתי להם: עכשיו מתיישב לי פשט בדברי התנא "אם אתה עושה כן": שאם יבוא אדם ויאמר יש לי עצה איך לעשות שהבן שלי יהיה רבי עקיבא איגר, אני יאכיל אותו פת במלח, ויתן מים במשורה, ישכיב אותו על הארץ, שיהיה לו חיי צער - ואז הוא יהיה רבי עקיבא איגר, על כך אומרת המשנה: ואם אתה עושה כן! מתי זה טוב? מתי זה יעזור באמת שיהיה אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא - אם אתה עושה כן, אם זה בא מעצמך, לא אם מכתבים לך את זה!! הנכונות הזו צריכה לבוא מעצמך - אם אתה עושה כן!

ר' מאיר שפירא מלובלין, היה הראשון שסידר פנימיה מכובדת ומסודרת לבחורים בישיבה, עד אז היו אוכלים טעג - ימים אצל בני העיירה, כשהוא בנה את הפנימיה הוא בא לגביר גדול להתרים אותו, אמר לו הגביר: מה אתה עושה בנין מפואר, פאר והדר? הרי כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל, ועל הארץ תישן? הגביר הזה היו לו שטיחים מקיר לקיר, בית של פאר והדר, הצביע ר' מאיר שפירא על הקירות של הבית של הגביר ואמר לו: אם אתה עושה כן!!! זה בדרך צחות.

לע"נ הרבנית
בת שבע בת הרב
יהושע דב הלוי
נלב"ע ד' אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029

להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:

2132817@gmail.com

להערות ותגובות בדוא"ל:

n0527683029@gmail.com

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

נחם ה' אלוקינו את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים

הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

נחם ה' אלוקינו את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים ואת העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה. האבלה מבלי בניה. והחרבה ממעונותיה. והבזויה מכבודה. והשוממה מזמין יושב. והיא יושבת וראשה חפוי כאשה עקרה שלא ילדה. ויבלעוה לגיונות וירשוה עובדי זרים. ויטילו את עמך ישראל לחרב. ויהרגו בזדון חסידי עליון. על כן ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה. ליבי ליבי על חלליהם מעי מעי על חלליהם. כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה. כאמור ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה. ברוך אתה ה' מנחם ציון ובונה ירושלים.

קביעות "נחם" בברכת בנין ירושלים

אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה².

יש לשים לב שאע"פ שהחלק של הרוגי ישראל הוא ענין בפני עצמו - מיתת צדיקים החמורה משריפת בית אלוקינו, מ"מ מצאנו שנקשרה האבילות על העיר עם הריגת הצדיקים בתהילים (עט) "מזמור לאסף אלוקים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלם לעיים. נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ. שפכו דמם כמים סביבות ירושלם ואין קובר". גם באיכה בקינה המיוחדת על הצדיקים הפותחת ב"איכה יועם זהב" נקראים הצדיקים "בני ציון היקרים המסולאים בפז... זכו נזירה משלג צחו מחלב אדמו עצם מפנינים", ומייחסים אותם במיוחד לעיר ציון. ובפשטות הטעם הוא מפני שקרבתם לעיר ציון הביאתם למעלתם העצומה.

ג' פעמים "איכה"

במגילת איכה יש חלוקה של שלוש קינות הפותחות ב"איכה" - א) "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה" - על העיר ירושלים, ב) "איכה יעיב באפו ה' את בת ציון" - על הדחיה שלנו ע"י הקב"ה בחרון אף, ג) "איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב" - על עם ישראל והצדיקים שנהרגו. ג' הקינות הללו שייכות לעצם החורבן, והם מראות בדרך השתוממות ופליאה של "איכה" על המצב הבלתי נתפס³.

כיון שתפילת נחם מתייחסת בעיקר אל הקינה הראשונה וכוללת מעט מהקינה השלישית נקדים לפרש בכללות

בסדר תפילת מנחה של ט' באב תיקנו להוסיף תפילת "נחם" בברכת בנין ירושלים. ובפשטות מקומה של התוספת היה צריך להיות בברכת עבודה כמו כל דבר שהוא בקשה להבא (וכדעת הירושלמי ברכות פ"ד, ועיין ביה"ל סי' תקנז), וכך גם הדין שמי ששכח לומר "נחם" אומרה בעבודה, ובכל אופן הנהיגו לאומרה בברכת בנין ירושלים. וגמצינו למדים שהבקשה מתייחסת במיוחד אל העיר ירושלים, וכן נראה מאופי הבקשה שמתייחסת בפירוט אל העיר שהיא הזקוקה לנחמה וכמו שיבואר.

חמשת חלקי תפילת נחם

המתבונן בתפילת נחם יראה שמלבד הבקשה בהתחלה המזכירה את אבלי ציון וירושלים - שהיא ההגדרה של כל ישראל בט' באב - כל התפילה סובבת על העיר ציון וירושלים (ולהלן יבואר מיהי העיר ירושלים). ובזה מתאימה לטופס הברכה "מנחם ציון ובונה ירושלים".

ונראה לפרש שיש חלוקה כללית של התפילה לחמשה ענינים. א) מצבה של העיר בכלל ופרט "ואת העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה" - "האבלה מבלי בניה, והחרבה ממעונותיה, והבזויה מכבודה, והשוממה מאין יושב". ב) התיאור של העיר כאישה עקרה - "והיא יושבת וראשה חפוי כאישה עקרה שלא ילדה. ויבלעוה לגיונות וירשוה עובדי זרים". ג) הרוגי ישראל והחסידיים - "ויטילו את עמך ישראל לחרב. ויהרגו בזדון חסידי עליון". ד) הבכיה והקינה של העיר - "על כן ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה. ליבי ליבי על חלליהם מעי מעי על חלליהם". ה) סיום הברכה "כי אתה ה' באש היצתה ובאש אתה עתיד לבנותה כאמור ואני

² כאן הוא המקום היחיד בתפילה שמשמש בלשון בניה ולא בלשון נחמה ולכאוי הוא משום מעין החתימה של "בונה ירושלים".

³ אמנם מצונו באיכה גם את קינת "אני הגבר" על קבלת החורבן והתוכחה ע"י האדם המוכה וקינת זכור ה' מה היה לנו המתייחסת לשארית הפליטה הנזכרים מה היה בעבר. פרק זה הוא קינה תמידית להתעורר על מה שהיה ולא לחינם נתקנה קינה זו בתיקון חצות לפי הסדר של האריז"ל.

¹ היה אפשר להסתפק מיהו האומר "ליבי ליבי על חלליהם" יתכן לפרש ב' אופנים, אפשר שציון בוכה על היותה אבלה וחרבה וכי' והמתפלל הוא שאומר "ליבי ליבי על חלליהם" - על בני ציון ההרוגים. ואפשר שציון עצמה מוסיפה על הקינה שעל ענותה ומקוננת גם על הרוגיה. ונראה יותר כהפירוש השני, דבד"כ נוסח התפילה הוא בלשון רבים ואם המתפלל הוא האומר היה צ"ל "ליבנו ליבנו על חלליהם", ולכן לכאוי העיר היא שקוראת "ליבי ליבי על חלליהם", וא"כ כל הברכה סובבת על העיר ירושלים, על חורבנה ושביונה ועל מכות הרוגיה ושייכת לברכת בונה ירושלים.

את ענין קינות אלו בכדי להבין את יסודות תפילת "נחם"⁴.

הקינה הראשונה על העיר ירושלים

הקינה על העיר פותחת ב"איכה ישבה בדד, העיר רבת עמ, היתה כאלמנה", והולכת ומפרשת ומרחיבה את כל צער ההעדר וביטול המציאות של עיר הקודש וכל הכלול בה. העדר זה הוא מה שנקרא בפינו "חורבן". כשנבוא לעמוד על כל המתואר בקינה זו נמצא שהעיר ירושלים כוללת בתוכה את כל עניני כנסת ישראל, והיא העומדת בקינה זו בדמות "רעייתו של הקב"ה" ו"אמם של ישראל" כפי שנקראת בנביאים. והמציאות של ירושלים היא קביעות המצב הנכון והמתקן בעולם. הרמב"ם מגדיר במו"נ (ח"א פכ"ה) את המושג 'שכינה' כגילוי הכבוד באופן קבוע, הקביעות במקום המקדש מעמידה מערכת שלימה של יחס בין בני האדם להקב"ה, וכל ישראל תורמים את חלקם כדי להחיל את המציאות הזאת במקום הזה. ולכן כולם נקראים על שמה בקינה זו - מלכה, שריה, כוהניה, אביריה וכו'. המציאות השלימה הזאת היא התכלית שקדמה לבריאת העולם כמש"כ "כסא כבוד מרום מראשון בית מקדשינו" (ירמיה יז יב). ישראל שנקראו ראשית שבשבים נברא העולם אינם מוצאים את פעולתם ועבודתם עד שיגיעו להעמיד את המציאות של התכלית "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" וגילוי כבודו אינו אלא בהשראת השכינה בירושלים⁵.

הצורה השלימה הזאת נקראת העיר ירושלים, היא האישיות המדוברת שעליה קונן ירמיהו את הקינה הראשונה "איכה ישבה בדד", והחלק הראשון בתפילת "נחם" שמתאר את העיר ירושלים מקביל לקינה זו.

הקינה על מיתת הצדיקים

הקינה השלישית "איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות" מתייחסת אל האנשים - "זכו נזיריה משלג צחו מחלב אדמו עצם מפנינים ספיר גזרתם". בדברי חז"ל מצינו (הובא ברש"י על הפסוק) שהקינה מתייחסת במיוחד למלך יאשיהו שהיה קרוב לחורבן וכלל ישראל תלו בו את תקוותם שיבנה את הכל בחזרה, אך זה נכשל "רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם". ונראה פירוש עומק דברי חז"ל אלו, שבאו

⁴ נראה שהקינה השניה גם נרמזה בסמוך לחתימה "כי אתה ה' באש היצתה" שהוא אש החרון אף המתוארת באריכות בקינה השניה "ויצת אש בציון וגו'", ונראה שאין ראוי להזכירה בתפילה אלא בדרך תיקון כדי שלא לעורר חרון אף.

⁵ לכן רוב מצוות התורה תלויים במקום הזה בין במצוות עשה בין במצוות לא תעשה, יש מצוות שבאופן ישיר שייכות לירושלים - טומאה

לגלות בזה את כוחו של האדם ואת חלקו בהשראת השכינה. יאשיהו הוא הדמות שמגלה שהאדם יכול לתקן ולהחזיר הכל, מפני שכל השראת השכינה תלויה באדם. זאת הרמה של אותם חסידי עליון אנשי ירושלים, שאינם רק המשמשים להעמיד את סדרה של ירושלים והם טפלים אליה, אלא המציאות שלהם עצמם היא לפי מה שחל בהם כבוד שמים, הם המקום להחזיק ולהעמיד ולהביא אל העולם את השכינה, האדם יכול ליצור מציאות ועי"ז יורד כבוד שמים לעולם. זהו משאחז"ל "כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו"⁶ (ברכות לג).

מעלתם זו של הצדיקים נרמזת בתואר "חסידי עליון", והמכוון בזה לחסיד שלא מעלמא הדין - שלא מהמושגים והרמה של המציאות שאחר החורבן⁷ - הנהגת חסידותו היא הנהגה עליונה שבה ועל ידה מגלה בעולם את המציאות האמיתית ואת הענינים העליונים וכמו שנאמר "אז דברת בחזון לחסידך".

כנגד קינה זו על מיתת הצדיקים אנשי ירושלים מזכירים ב"נחם" - "ויטילו את עמך ישראל לחרב, ויהרגו בזדון חסידי עליון. על כן ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה. ליבי ליבי על חלליהם מעי מעי על חלליהם".

עיקר תפילת נחם על העיר

נמצא שהקינה הראשונה היא הקינה הכוללת את כל ההעדר והחיסרון שבחורבן, הבקשות והתחנונים הם תמיד למילוי החיסרון ולכן היא הקינה המתאימה לייסד עליה את הבקשה. ויש להוסיף שבזה יבואר למה נתקנה הבקשה בלשון "נחם", כיון שבקינה הראשונה של איכה פונה ירושלים כמה פעמים אל הקב"ה מבדידותה וריחוקה "ראה ה' את עניי כי הגדיל אויב, ראה ה' והביטה כי הייתי זוללה, ראה ה' כי צר לי מעי חמרמרו", מתאוננת וחוזרת ומתאוננת על כך שאין לה מנחם. (ונכפל דבר זה ה' פעמים בקינה זו עיין להלן) לכן הבקשה "נחם ה' אלוקינו" היא המתאימה לפניה העיקרית של ירושלים כפי שהיא מקוננת באיכה.

ה' פעמים "אין מנחם לה" בקינת "איכה ישבה בדד"

יש להתבונן בקינה זו שנאמר בה חמש פעמים "אין מנחם לה", אם יש קשר בין חמשת הפעמים הללו לבין מה שמבקשים נחמה ב"נחם". ונראה לומר שיש הקבלה

וטהרה וכל עניני מקדש וקדשיו, ויש מצוות ששייכות לארץ ישראל בכללות, והם רובא דמינכר מכלל המצוות שבתורה.

⁶ עיין בנפח"ח שער א פרק ה.

⁷ ר"א הגדול אומר מיום שחרב בית המקדש - שרו חכימיא למהוי כספריא, וספריא כחזניא וכו' (סוטה מט:).

בין ד' הלשונות - "האבלה והחרבה והבזויה והשוממה" לבין ארבעת הפעמים שנאמר בהם "אין מנחם לה", וכן בין המשך הברכה "והיא יושבת וראשה חפוי" לבין הפעם החמישית של "אין מנחם לה".

האבלה מבלי בניה

החלק הראשון בחורבן העיר - "האבלה מבלי בניה" - מיוסד על תחילת הפרק "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה". חז"ל דורשים שהיא אלמנה מהקב"ה (תענית כ. ובמדרשים) אבל בפשוטו של מקרא מבואר שהיא בודדה גם מפני שהעם עזב אותה, העיר שהיתה "רבתי עם" נשארה בלי העם. וכן המשך הפסוקים מתארים את עזיבת הבנים, "גלתה יהודה מעוני ומרוב עבודה... דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריה שוממים...". הסיבה שהיא "בכה תבכה בלילה אין לה מנחם מכל אוהביה" - מפני שהיא בלי בניה. הנחמה הנצרכת לה כאן היא על בניה שעזבו אותה. וכן חותמים גם בזמני השמחה, בברכת ההפטרה "משמח ציון בבניה", ובברכת חתנים "שוש תשיש ותגל העקרה, בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה, בא"י משמח ציון בבניה", בניה הם מקור השמחה שלה והאבילות היא עליהם - האם שבניה אינם ואין מנחם לה.

לכך מזכירים בנוסח התפילה "האבלה מבלי בניה" כנגד "דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד" (וכמו שמובא במדרש (ילק"ש ירמיה רצג) שאמרה האשה לירמיהו שהיא נשארה לבד בלי בניה).

הבזויה מכבודה

החלק השני של הקינה מתייחס אל הבזיון הנורא של העיר. תחילתו בפסוק ז' "ראוה צרים שחקו על משבתה. חטא חטאה ירושלים על כן לנידה היתה. כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור. טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד פלאים אין מנחם לה". הכתוב מדבר על הירידה הגדולה של ירושלים בבזיון כבודה. ירושלים נמשלת כאן כאישה נידה שמלבד שבעלה עזב אותה והשאיר אותה עגונה, הוא לא יכול לשוב ולהתקרב אליה כיון שהיא מרוחקת ממנו, היא לא מתאימה ולא ראויה לו - חטא חטאה ירושלים על כן לנידה היתה. בחיסרון של ירושלים כרוך החטא וזאת ההשפלה שלה על שאינה מתאימה לבעלה. לא מדובר כאן על הכעס שיש עליה מחמת החטא, אלא על שפלות המצב בגלל החטא שאינה מתאימה לבעלה.

ויש בזה עומק שכאשר א"א להוציא את הבנים כמו שראוי להם להיות וא"א לגדל אותם כראוי, היא חשובה

כמי שאינה יכולה להוליד את הבנים המדוברים ולחנך אותם ולכן יש לה דם נדות. אין מנחם לה על הביזוי והשפלות שלה. וכך נאמר בנבואת ישעיה "אם רחץ ה' את צואת בנות ציון ואת דמי ירושלים ידיח מקרבה ברוח משפט וברוח בער... כי על כל כבוד חופה" (ישעיה ד ט) - לעת"ל מנקים את ירושלים מכל הדברים הבזויים.

בתוך חלק זה נכנס דבר נוסף "ראה ה' את עניי כי הגדיל אויב", ואע"פ שנאמר קודם "היו צריה לראש אויביה שלו", יש כאן קינה אחרת על האויב הרוחני ועל העניות שלה בענין הכבוד. היא הראויה להנהגת השלימות והאויב הגדיל עליה. הנידות שלה מחמת שנפלה לידיים שלהם.

השוממה מאין יושב

"פרשה ציון בידיה אין מנחם לה, צוה ה' ליעקב סביביו צריו היתה ירושלים לנדה ביניהם" - פריסת הידים מוכיחה שאין מי שמביט אליה, כולם מתעלמים ממנה ואין לה שום יחס עם הסביבה. היא פונה לכל עבר "שמעו נא כל העמים וראו מכאובי בתולתי ובחורי הלכו בשבי. קראתי למאהבי המה רימוני כוהני וזקני בעיר גועו" ואיש לא עונה אם אין לה את בניה כולם מתעלמים ממנה. כעת היא מופקעת מכל העולם ואין אף אחד ששייך אליה. זהו "השוממה מאין יושב" - ואין מנחם לה.

ענין השממה הוא שנגזר על ירושלים שממון גמור ולא רק סילוקם של ישראל וכמו שמובא בפסיקתא (פר' נצבים) שבמשך נ"ב שנה לא עבר עוף ביהודה. יש בזה חלק חיובי של "ושממו עליה אויביכם" שאינם יכולים להיאחז בה, אבל יש בזה גם תוספת חורבן שהמקום נמחק מהעולם והופך להיות "לא מקום" - "שועלים הלכו בו".

החרבה ממעונותיה

הענין הרביעי של החרבה ממעונותיה הוא ענין מיוחד וצריך פירוש. וכן יש לעמוד בסוף הפרק שחוזר אל 'אין מנחם לי מצד האבילות - "שמעו כי נאנחה אני אין מנחם לי כל אויבי שמעו רעתי ששו כי אתה עשית. הבאת יום קראת ויהיו כמוני", ויש לבאר על מה האנחה המיוחדת כאן.

ונראה להציע שפסוק זה נמשך אחר הפסוק הקודם - "ראה ה' כי צר לי מעי חמרמרו נהפך לבי בקרבי כי מרו מריתי, מחוץ שכלה חרב בבית כמות". ומפרש רש"י "בתוך הבית היתה אימת שדים ומזיקים ומלאכי מות, ומחוץ חרב האויב משכלת". הנושא כאן שפסקה ההגנה

ב) יושבת וראשה חפוי - כיסוי הראש של האבל מורה שאין לו להיכן להסתכל, וכך מתבטא הנתק שלה מכל עתיד, (יתכן שזה נאמר רק אחרי חורבן ביתר, שעד אז עוד ציפו לחזור). ג) ויבלעו לגיונות ויירשו עובדי זרים - האויבים תופסים את מקומה.

ויטילו את עמך ישראל לחרב - אלו כלל ישראל, ויהרגו בזדון חסידי עליון - זאת הרשעות המיוחדת שכנגד הצדיקים והחסידים, וכנראה שזה מתייחס לתקופה של אחר החורבן שהיו עשרת הרוגי מלכות שרצו לבטל את צורתם של החסידים.

ליבי ליבי על חלליהם מעי מעי על חלליהם

הלב והמעיים הם המתעוררים, וכן מצינו בסוף הקינה הראשונה כפל זה "ראה ה' כי צר לי מעי חמרמרו, נהפך לבי בקרבי כי מרו מריתי". כפי הנראה בפסוק בחינת הלב מתייחס למרי וממילא שייכת לעונש של "ויטילו את עמך ישראל לחרב", אבל הריגת חסידי עליון אינה עונש על חטאיהם אלא הוא חלק מחורבן הקדושה בעולם, ועל זה מעי חמרמרו. כמו שנאמר "הבן יקיר לי... על כן המו מעי לו". הלב הוא באמת המתעורר והמרגיש העיקרי, אך כשאדם מרגיש במעיו את השינוי אז כל סדר המציאות שלו מתהפך, ולכן ההשפעה יורדת ומגיעה עד למעיים.

כי אתה ה' באש היצתה ובאש אתה עתיד לבנותה

מפורש בפסוק שבנין ירושלים הוא כמש"כ בנביא זכריה "קנאתי לירושלם ולציון קנאה גדולה. וקצף גדול אני קוצף על הגוים השאננים" - כשהקב"ה יגאל את ציון הוא יקנא על כל הדבר הזה. כשרואים את כל הפורעניות האלו לא מספיק לבקש "נחם" שישתנה המצב, אלא צריך שיהיה משהו שיגלה שיש משקל לכל הכאב הזה, שכל כולו יהיה מתוקן. הנחמה היא שבאותה האש שהוצתה ירושלים בה היא תיבנה, האש שהביאה למצב הזה היא תיבנה - קנאת ה' תעשה זאת. כמו שכתוב בשה"ש (נ) "קשה כשאול קנאה רשפיה רשפי אש שלהבת-ה". דהיינו שעל ידי חומת האש שבה תיבנה ירושלים, היא לא תהיה מוגבלת בחומות שהיו במקדש הראשון, אלא "פרזות תשב ירושלים" - "ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה".

שיש בבית. האויבים הקיפו את ירושלים ולכן "מחוץ שכלה חרב" אבל גם בבית א"א לדור, העיר הפסיקה להיות מקום שאפשר לחיות בו. וגם על זה אין מנחם לי. וזאת ההקדמה של "החרבה ממעונותיה" קודם "שוממה מאין יושב" שהתבטלו בתיה מלהיות מעונות והפכו לאינם ראויים לדירה. ובזה תוסבר המעלה המיוחדת "כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים", עצם הכנת המקום להיות ראוי לדירה עומד דבר בפני עצמו.⁸

והיא יושבת וראשה חפוי כאישה עקרה שלא ילדה

הראש החפוי מופיע במגילת איכה "ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון העלו עפר על ראשם חגרו שקים, הורידו לארץ ראשן בתולות ירושלים". האופן של "ראשה חפוי" הוא שהראש מכוסה בחיפוי וזאת צורה של אבילות. ויש להבין מפני מה דימו בתפילה לאישה עקרה שלא ילדה, וכי אישה עקרה יושבת באבילות.

ובפשטות מתקן התפילה סידר לפי עניני האבילות, 'אבל וחפוי ראש' מצריך נחמה. ותחילה פותח בתיאור המצב "האבלה והבזויה וכו'" שהיא אבילה בבחינת אם על בניה ונכלל בזה כל מה שהיא היתה צריכה להיות, על כבודה, ועל מה שהיתה צריכה לשמש שיהא כבוד השם שוכן בקרבה (וע"ז דימה אותה הנביא לנידה). בנוסף היא עומדת וראשה חפוי כאישה עקרה שאי"ז מצד בניה אלא היא מושפלת בפני בעלה. וזאת חרפה גדולה שהפסידה את כל מעלתה וכעת אינה יכולה לחזור למה שהיתה. היא נמצאת במצב שלא נראה שאפשר לצאת ממנו. זאת אשה שאין לה תקוה.

ויבלעו לגיונות ויירשוה עובדי זרים

דרגה שלישית של פורענות היא לא רק על החיסרון שלה והניתוק שלה מתקוה עתידית, אלא אוכלים אותה אחרים. באים זרים ושמים עליה את התיפלות שלהם, קובעים עליה את פולחניהם ומשריצים את טינופתם. כביכול הלגיונות בולעים אותה כמו שהיה בכל ימות הביניים שהיו מעט יהודים בירושלים אבל כל הזמן היו מלחמות בירושלים, כל אומה הגדירה את עצמה ורוממה את תפארתה ע"י שהתאמצה בכיבוש ירושלים.

א"כ מפורט בתפילת נחם ג' דרגות של חורבן - א) חורבן של כל מעלתה של ירושלים אבלה בזויה מכבודה שוממה וחרבה מכל ישוב עד שאינה שייכת לשום דבר.

⁸ רצו להיכנס לזה כלל וכמו שכתב הרמב"ן (באגרת לבנו) "כל המקודש מחברו חרב מחברו".

⁸ החת"ס (שו"ת יו"ד סי' רלד) אומר שהאריז"ל לא רצה לעלות לירושלים כי לפי ענין גזירת החורבן, הטומאה בארץ היתה חזקה ולא

גליון תמצית שבועי

גליון מס' 68 מטות מסעי התשע"ח

באיזה אופן כלי השרת מקדשים

כלי הלח מקדשים את הלה, אבל לא את היבש. ושמאול אומר שזה רק במדות שכיין שאינם ראויים למדוד יבש אינם מקדשים אותו, אבל המזרקות מקדשים אף יבש, שנא' "שניהם מלאים סולת", שאף שהמנחה לחה דהא כתיב "בלולה בשמן", מ"מ א"א שלא יהיה בה חלקים יבשים, או דנימא שלגבי דם המנחה נחשבת יבשה. ואיתא בגמ' לל"ק שדווקא ליקרב אין מקדשין יבש, אבל ליפסל מקדשין שאם נגע בו טמא או יצא חוץ לקלעים נפסל. (ולל"ב חילוק זה נאמר לגבי הדין שאין מביאים מנחות ונסכים ומנחת בהמה וביכורים מן המדומע או מערלה וכלאי הכרם, ואם הביא לא קידש, ועל זה נאמר שדווקא ליקרב לא קידש, אבל ליפסל קידש).

מדות היבש מקדשות את היבש אבל לא את הלח (ואין כלים המיוחדים ליבש אלו מדות עשרון וחצי עשרון, דכלי שנותנים בו מנחה נחשב כלי לח, שמזרקות וקערות ראויים לכך. ולתוס' יש עוד כלים ליבש, ומ"מ נקראים מדות לפי שביבש המידה קבועה כמה אפשר לגדוש בו, משא"כ בלח).

כלי הקודש שניקבו מקדשים רק אם הם ראויים למעין המלאכה הראשונה.

כלי הקודש מקדשים דווקא **בקודש** – בעזרה, וכשהם **מלאים** בשיעור שלם הנצרך לאותו הדבר ששמו בו, דכתיב "מלאים", ואמר ריו"ח שאם דעתו להוסיף ראשון ראשון קודש, וכן איתא בברייתא, ואין מקדשים אלא **מתוכם**, ואם המידה גדושה יש בגמ' ב' לישנות אם מתקדש או לא.

כבוד כלי שרת ובגדי כהונה

תיקון כלי שרת – כלי קודש שניקבו אין מתיכים אותם סביב הנקב כדי לסתום את הנקב, ואין מתיכים לתוכם עופרת כדי לסתום את הנקב, ואם נפגמו בגימיה גדולה שתיקון ההשחזה ניכר אין מתקנים אותם, וסכין שנפגם אין משחזים את הפגימה, ואם נשמטה אין מחזירים אותה, דאינו דרך ארץ לנהוג בדרך עניות. ואמר אבא שאול שהיתה במקדש סכין שדרכה להפגם ונמנו וגנזוה.

בגדי כהונה אין עושים אותם מעשה מחט שאורגים יריעות ומחברים אותם במחט, אלא מעשה אורג שאורגים אותם מתחילה בצורת מלבוש, שנא' "מעשה אורג". ואם נתלכלכו באופן שמספיק כבוס במים מכבסים אותם אפי' בנתר ואהל, אבל אם נתלכלכו באופן שצריך כבוס בנתר או באהל אין מכבסים אותם אפי' במים, וי"א שאין מכבסים אותם כלל, דאין עניות במקום עשירות.

פ"ח: צורת המעיל – המעיל היה כולו מתכלת שנא' "ויעש את האפוד כליל תכלת", ובשוליים היה לוקח תכלת וארגמן ותולעת שני שזורים, ועושה צורת רימונים שלא נפתחו, וצורת קונאות של קנסות, ומביא ע"ב פעמונים שבהם ע"ב ענבלים מה שתלוי בתוך הפעמון להשמיע קול, ותולה ל"ו מכל צד לפניו ואחריו, ולרבי דוסא היו ס"ה ל"ו, י"ח מכל צד. (וכן במראות נגעים לרבי דוסא היו ל"ו, ולעקביא בן מהללאל היו ע"ב).

כפרת בגדי כהונה – מכפרים בקרבנות, תנות מכפרת על שפירות דם (באופן שידוע מי ההורג, והרג במזיד ולא התרו בו ומכפרת על הציבור שלא יענוש, אבל אם ידוע מי ההורג אינו מתכפר בקרבנות אלא בעגלה ערופה). מכנסים על גילוי עריות, מצנפת על גסי הרוח, אבנט על הרהורי הלב במקום שהוא נמצא, חושן על הדינים, אפוד על עבודת כוכבים, מעיל על לשון הרע שבפרהסיא (אבל בצינעא מתכפר ע"י הקטורת, ששניהם דבר שבחשאי), ציץ על עזות פנים.

כל התדיר:

דיני קדימה בקרבנות

פ"ט. תדיר קודם – כל התדיר מחבירו קודם לחבירו. התמידים קודמים למוספים, דכתיב "מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד תעשו". מוספי שבת קודמים למוספי ר"ח, ומוספי ר"ח קודמים למוספי ראש השנה, דכתיב "כאלה תעשו ליום שבעת ימים", לומר שדין המוספים כדין התמיד והמוסף, (דאי קרא אתי לגופיה, לכתוב "אלה", דאין לומר שיקריבו שבע כבשים רק ביום אחד, דהא כתיב "ליום"). ואין לומר שרק יום אחד יקריבו שבע, ובשאר הימים אינו ידוע כמה, דהא כתיב "תעשו" שיהיו כל העשיות שוות). ולאבי לומדים קדימה במוספים מדכתיב "אשר לעולת התמיד" דא לומר שכל תדיר קודם לשאינו תדיר.

כל המקודש מחבירו קודם לחבירו

פ"ט: חטאת ועולה – דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה, ומאידך איברי עולה קודמים לאמורי חטאת מפני שהם כליל לאישים, דכתיב "ופר שני בן בקר תקח לחטאת", וכיון שאנו כבר יודעים שצריך שניים דכתיב "ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה", ממילא אנו לומדים שהעולה הראשונה והחטאת שניה. ומדכתיב חטאת לפני עולה בפסוק

הנ"ל, אנו לומדים שבדם החטאת קודמת. ואין לומר שרק המתנה הראשונה קודמת מפני שבה נשלמת הכפרה, דהא איירי בחטאת הלויים שהיא כעולה שלא הביאה על חטא. ובמערבא אמרי שכיון שהתחיל במתנה אחת לפני העולה, גומר גם את שאר המתנות. הגמ' מסתפקת אם דם חטאת קודם לאברי עולה מפני שהוא מרצה, או שאברי עולה קודמים מפני שהם כליל. וכן מסתפקת הגמ' אם דם עולה קודם לאימורי חטאת, מפני שזה דם של זבח שהוא כליל, או שאימורי חטאת קודמים מפני שהם של קרבן המכפר.

הגמ' מסתפקת בדם עולה ודם אשם, מה קודם למה.

חטאת קודמת לאשם מפני שדמה ניתן על ד' קרנות ועל היסוד, ואף שאשם יש לו קיבצה, מ"מ רבוי דמזבח עדיף.

אשם קודם לתודה ואיל נזיר, מפני שהאשם הוא קדשי קדשים, ואף שתודה ואיל נזיר טעונים לחם, מ"מ קדשי קדשים עדיף.

התודה ואיל נזיר קודמים לשלמים, מפני שהם נאכלים ליום אחד וטעונים לחם, ואף ששלמים ישנם בציבור כבשי עצרת, מ"מ נאכלים ליום אחד עדיף.

תודה קודמת לאיל נזיר, מפני שהיא טעונה ד' מיני לחם, וזו טעונה רק ב' מיני לחם.

שלמים קודמים לבכור מפני שהם טעונים מתן ד' וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ואף שבכור קדושתו מרחם אימו ונאכל לכהנים, מ"מ מצוות יתירות עדיף.

הבכור קודם למעשר מפני שקדושתו מרחם ונאכל לכהנים, ואף שמעשר מקדש לפניו ולאחריו אם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתם מקודשים, מ"מ קדושה מרחם עדיף.

מעשר קודם לעופות מפני שהוא זבח ודמו ואימוריו הם קדשי קדשים, ואף שעוף כולו קדשי קדשים, מ"מ מין זבח עדיף.

(**אימורי קדשים קלים שיצאו לפני הזריקה** – לרבינא בר שילא פסולים. הגמ' מביאה משנה במעילה שלר"א אין מועלים בהם, ואין חייבים עליהם משום פגול ונותר וטמא, ולר"ע מועלים בהם וחייבים עליהם משום פגול ונותר וטמא. הגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו בדינו של רבינא בר שילא אם נפסלו ביוצא, ד"ל שלכו"ע אם חזר והכניסם כשרים, והכא איירי שהם בחוץ, והמחלוקת היא אם זריקה מועילה לאימורים שנמצאים בחוץ, (אמנם בשתי הלחם לכו"ע אין הזריקה מועילה כשהם בחוץ, דאינם גוף הזבח).

בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת דמים, לריו"ח כשר הואיל וסופו לצאת, ולר"ל פסול מפני שעדיין לא הגיע זמנו לצאת.

צ. עופות קודמות למנחות מפני שהם דמים, ואף שמנחות ישנם בציבור כביחיד, מ"מ מיני דמים עדיף.

מנחת חוטא קודמת למנחת נדבה מפני שהיא באה על חטא, ואף שמנחת נדבה טעונה שמן ולבונה, מ"מ כפרה עדיף.

מנחת סוטה ומנחת נדבה – הגמ' מסתפקת אם מנחת נדבה קודמת שכן טעונה שמן ולבונה, או שמנחת סוטה קודמת שכן באה לברר עוון. (והא דאיתא בסוטה "זו קודמת לזו, שזו באה מן החיטים וזו באה מן השעורים, איירי במנחת חוטא ומנחת סוטה, ואף שיש טעם נוסף לקדימותה, מפני שהיא מכפרת, מ"מ חדא מותר טעמי נקט, שהרי גם אי איירי במנחת נדבה יש טעם נוסף, שהיא טעונה שמן ולבונה).

חטאת העוף קודמת לעולת העוף, (וכן בהקדישו יקרא שם לחטאת תחילה), דכתיב "ואת השני יעשה עולה", וחטאת בהמה קודמת לעולת בהמה דכתיב "והקריב את אשר לחטאת ראשונה" זה בנה אב לכל החטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהם. ור"א אמר שבכל מקום שעני יכול להביא במקום חטאת שתי תורים חטאת קודמת, וביולדת העולה קודמת, כיון שאינו בא על חטא, ואינה מביאה אלא אחד תחת אחד.

פרים קודמים לאילים לפי שנתרבו בנסכים, אילים קודמים לכבשים, וכבשים קודמים לשעירים לפי שמקריבים בהם גם את האילה. ואין הכונה בחג שכבשי עולה קודמים לשעירי חטאת, אלא לקרבנות נדבה, וי"ל שהכונה גם לחג, וילפינן מדכתיב "כמשפטם" כסדר מקראו כן סדר עבודתו.

צ: קדימה בפרים – פר כהן משיח קודם לפר העלם דבר של ציבור, פר העלם דבר של ציבור קודם לפר עבודת כוכבים, פר עבודת כוכבים קודם לשעירי עבודת כוכבים, ואף שהפר הוא עולה והשעיר הוא חטאת, מ"מ כתיב "לחטת" חסר א', ולרבינא לומדים זאת מדכתיב "כמשפט" כסדר מקראו כן סדר עבודתו.

חטאת העוף ועולת בהמה ומעשר – בבבל אומרים שמין זבח עדיף ויקדים מעשר ואח"כ חטאת ועולה, ובמערבא אמרי שחטאת העוף קודמת, דהעולת בהמה מוסיפה בה את חשיבות הזבח.

החטאות קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא להכשיר את המצורע לקדשים ולביאת מקדש, כל האשמות באים מבהמות בנות שתיים ששוות כסף שקלים, חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע שבאים מבהמות בנות שנתם, ואין צריך כסף שקלים.

קרבנות שקודמות בהקרה קודמות גם לאכילה.

שלמים של אמש קודמים לשל יום.

שלמים של אמש וחטאת ואשם של יום, לר"מ שלמים של אמש קודמים, ולחכמים חטאת קודמת מפני שהיא קדשי קדשים.

(כל הקרבנות אפשר לאכלם צלויים או שלוקים או מבושלים, דכתיב "למשחה" והיינו לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים. ולר"ש אפשר לתת לתוכם תבלין של חולין או של תרומה, ולר"מ אין לתת לתוכם תבלי תרומה, כדי שלא תבוא התרומה לידי פסול).

צ"א. קדימה בתדיר ומקודש- הגמ' מסתפקת מה קודם, תדיר או מקודש. והגמ' אומרת שאין ראייה ממה תמיד קודם למוסף, מפני ששבת מקדשת את שניהם, וכן מוספי שבת קודמים למוספי ר"ח, מפני שר"ח מקדשת את שניהם, וכן מוספי ר"ח קודמים למוספי ר"ה, מפני שר"ה מקדשת את שניהם. וכן י"ל בענין ברכת היין והקידוש, שלבית הלל ברכת היין קודמת מפני שהיא תדירה, ואין אומרים שברכת הקידוש מקודשת יותר, מפני ששבת מקדשת גם את ברכת היין. וכן תפילת מנחה קודמת למוסף, מפני שהשבת מקדשת גם את המנחה.

חטאת ואשם קודמים לשלמים כשהם של אותו היום, ואע"פ ששלמים תדירי מתוך שהם באים בנדר ונדבה, מ"מ זה אינו חשוב תדיר כיון שאינו חובה, אלא מצוי, ומצוי אינו קודם למקודש. והא דתניא שפסח אינו תדיר ומילה היא תדירה ומשמע שמצוי הוא תדיר, י"ל שהכונה שמילה תדירה במצוות שהיא סדורה במצוות, שהרי נכרתו עליה י"ג בריתות, ועוד י"ל שכלפי פסח מילה נחשבת תדירה מפני שהיא מצויה הרבה יותר מפסח.

אם שחט את השאינו תדיר לפני התדיר, הגמ' מסתפקת אם יקריב אותו קודם, או שיתן לאחר למרס את הדם עד שיקריב את התדיר. הגמ' אומרת שמהקדמת ברכת היין לברכת היום, או מהקדמת מוסף למנחה אין ראייה, דשם זה כמו ששחט את שניהם. הגמ' רוצה להביא ראייה ממה שאם שחט את הפסח לפני התמיד, יתן לאחר למרס את הדם עד שיזרק דם התמיד, והגמ' דוחה ש"ל שמדובר ששחט את התמיד לפני שבא לימלך ונא לימלך על הזריקה, וכן משמעות המשנה.

דין נדבת שמן ויין

אם ראית שמן המתחלק בעזרה לאכילת כהנים בידוע שהוא ממותר השמן של ריקקי מנחות ישראל, או המותר מלוג השמן של המצורע. ואם ראית שמן שניתן ע"ג האישים, בידוע שהוא המותר מריקקי מנחת כהנים, מפני שאין מתנדבים שמן. ולר"ט מתנדבים שמן, דכתיב קרבן מנחה.

מה דין השמן שבא בנדבה-

לשמואל קומצו ומקטיר את הקומץ, ושייריו נאכלים, ולאביי כולו לאישים.

רב פפא רצה לתלות מחלוקת זו במחלוקת רבי ורבנן, שלרבנן המתנדב שמן לא יפחות מלוג, ולרבי ג' לוגין. דרבנן סברי דון מינה ומינה שדבר שנלמד בק"ו או בהקש, לומדים אותו לכל פרטי, וכיון שלומדים משאפשר להביא שמן בנדבה ממונחה, א"כ כמו שבמנחה יש לוג שמן, כך שמן הבא בנדבה הוא לוג אחד. ורבי סבר דון מינה את מה שצריך ואוקי באתרה שהפרטים שאפשר ללמוד מגופו העמידהו על מקומו, ולכן לומדים מנסכים שיביא ג' לוגין שהרי השמן קרב בפני עצמו כיון, וא"כ לרבנן לומדים ממונחה, קומץ את השמן ושייריו נאכלים כמו במנחה, ולרבי שלומדים מנסכים, כולו לאישים כנסכים. ואין לומר שרבי מודה שדון מינה ומינה, אלא שרבי לומד מ"האזרח" וממילא מביא ג' לוגין כפחות שבנסכים, דמבואר בברייתא שרבי גם לומד מ"קרבן מנחה".

לשמואל המתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג האישים, דכתיב "ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה ריח ניחוח לד' ". הגמ' שואלת שהרי אסור לכבות את האש, והגמ' מתרצת שכבוי במקצת לאו שמיה כבוי, והא דאמר רבה בר אבוה שהמוריד גחלת מע"ג המזבח וכיבה אותה לוקה, צ"ל דאיירי שהיתה רק גחלת אחת, או דנימא שכבוי דמצוה שאני. והא דאייתא בברייתא שאין לכבות בשביל תרומת הדשן, י"ל דשאני התם שיכול להמתין. אמנם הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שנותן את היין בספסלים, מפני שאסור לכבות, והגמ' מתרצת ששמואל סובר כר"ש שדבר שאין מתכוון מותר, (ומ"מ במלאכה שא"צ לגופה שמואל לא סובר כר"ש, ולכן שמואל מותר לכבות גחלת של מתכת ברה"ר, בשביל שלא יזוקו בה רבים, אבל גחלת של עץ אסור), והברייתא כר"י שדבר שאין מתכוון אסור.

צ"ב. הדם והשמן והמנחות והנסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפני עצמם על הרצפה בתוך העזרה ושורפם, שנא' "בקודש באש תישרף".

דם חטאת:

כבוס בגדים בדם חטאת שניתז על הבגד

דם חטאת שניתז על הבגד טעון כבוס, ואף שהפסוק "ואשר יזה מדםה על הבגד תכבס במקום קדוש" איירי בחטאות נאכלות, כדכתיב "במקום קדוש יאכל", מ"מ לומדים מ"תורת החטאת" שיש תורה אחת לכל החטאות, ואף דם חטאות הפנימיות טעון כבוס.

חטאת פסולה אין דמה טעון כבוס, דכתיב "מזדמה" והיינו מדם כשירה. שיטת ר"ש שבין אם היתה לה שעת הכושר כגון שלנה או נטמאה או יצאה, בין אם לא היה לה שעת הכושר, כגון שנשחטה חוץ לזמנה או חוץ למקומה או שקיבלו פסולים את דמה, אין דמה טעון כבוס, דכתיב "אותה" וכתיב "מזדמה" חד להיותה לו שעת הכושר וחד ללא היתה לו שעת הכושר. ולר"ע (צ"ג.) אם היה לה שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כבוס, ומי"אותה" ממעטים תרומה מדין מריקה ושטיפה, (ולר"ש קדשים קלים אינם טעונים מריקה ושטיפה, וכ"ש תרומה).

חטאת העוף אין דמה טעון כבוס, דכתיב "זאת תורת החטאת".

הגמ' דנה **למה מרבים חטאות הפנימיות וממעטים חטאת העוף, ולא להיפך**.

הגמ' מתרצת שחטאות פנימיות דומות לחיצוניות שהם מבהמה, ושחיתתם בצפון, וקבלת דמם בכלי, ונותן את הדם באצבע על הקרן בחודה, ואימוריה מוקטרים באישים. אבל חטאת העוף אף שדומה בזה שהיא חיצונית ונאכלת, מ"מ הפנימיות דומות יותר.

צ"ב: ורב יוסף מתרץ ש"יאכלנה" ממעט חטאת העוף הנאכלת, ומי"זאת" לומדים למעט, דלא נימא ש"יאכלנה" הוא אורחיה דקרא.

ולרבה עיקר הפסוק מדבר בחטאות הפנימיות שנאמר בהם הזאה, וחיצוניות לומדים מפנימיות דכתיב "תורת", (ורק לענין מריקה ושטיפה הפסוק מדבר על חיצוניות), ומי"זאת" ממעטים חטאת העוף, ועדיף למעט חיצוניות שהם מבהמה ושחיתתם בצפון וקבלת דמם בכלי ונותן את הדם באצבע על הקרן בחודה ואימוריה מוקטרים באישים. אבל חטאת העוף אף שדומה בזה שיש בה הזאה כפנימית, מ"מ החיצוניות דומות יותר.

חטאת העוף שהכניס אותה אחרי המליקה לפני ההזאה, מסתפק רבי אבין אם הצוואר הוא ככלי שרת כיון שעוף אינו טעון קבלה בכלי, ונפסל הדם, או שדינו כצוואר בהמה, וכתיב "מזדמה" ולא בשרה. ואם פירכסה ונכנסה לפניו ויצאה, כשירה. (וכן בהמת קדשי קדשים שפירכסה ויצאה לדיום וחזרה כשירה).

נשפך דם מצוואר העוף על הרצפה ואספו, מסתפק רבי אבין אם כשר כיון שא"צ בעוף כלי שרת והוי כנשפך מכלי שרת על הרצפה דכשר, או שהתורה פסלה בעוף כלי שרת אלא צריך להזותו מן העוף עצמו למזבח, וממילא נשפך פסול.

דם שניתז מבגד לבגד - לרבי הוא טעון כבוס, דאם כשר לאוספו ולזרוקו, ממילא טעון כבוס, ואם א"א לאוספו ולהזותו, טעון כבוס לר"ע שבהיתה לו שעת הכושר טעון כבוס.

צ"ג. **דם שניתז על בגד טמא** מסתפק רמי בר חמא למ"ד שאם היה לדם שעת הכושר ונפסל אינו טעון כבוס, אי הכא טעון כבוס כיון שניתז ונפסל בבת אחת, או שגם בזה אינו טעון כבוס. ואמר רב חסדא שזה תלוי במחלוקת רבי אלעזר ורבנן דלהלן, לפי ביאורו של אביי.

דין מי חטאת שנטמאו-

לרבי אלעזר מי חטאת שנטמאו מטהרים, שהרי נדה שנטמאה במזם מזים עליה.

רבה מבאר שרבי אלעזר סובר כר"ע שאמר שמי חטאת שעברו ע"ג פי תנור פסולים, וממילא נטמאו המים עוד לפני שנגעו בנדה, (ולחכמים המים כשורים, דסברי דלאו כמונח דמי).

אביי שואל שהרי ר"ע לא פוסל אלא בכלי, ולאו משום דכמונח דמי אלא משום שחוששים שמא ינוח, אבל הזאה שעברה ע"ג דבר טמא כשירה, שהרי רק כזית מן המת ואבן המנוגעת מטמאים מעליהם. ומה שהביא רבי אלעזר ראייה מהזאה על נדה, צ"ל שהוא סובר שאפשר להביא ראייה גם מטומאה שקרתה באותה שעה, ולרבנן א"א להביא ראייה משם.

לרבה לכו"ע א"א להביא ראייה מטומאה שקרתה באותה שעה, ורבי אלעזר סובר שהזאה צריכה שיעור, ומצרפים שתי הזאות לשיעור, וממילא ההזאה הראשונה שנטמאה צריכה להצטרף לשניה, ונמצא שזו טומאה קדומה, ולרבנן הזאה א"צ שיעור.

באיזה דם שניתז טעון הבגד כבוס

דם שניתז מן הצוואר על הבגד אינו טעון כבוס, דכתיב "אשר יזה" בראוי להזאה, וכן אם ניתז מן הקרן או מן היסוד אינו טעון כבוס, דכתיב "אשר יזה" פרט לזה שכבר הוזח.

צ"ג: **דם שנשפך על הרצפה ואספו** אין טעון כבוס, מפני שאין טעון כבוס אלא בדם שנתקבל בכלי וראוי להזאה.

נתקבל בשני כלים פחות מכדי שיעור הזאה וחזר ועיירם אין טעון כבוס, כמו שאין הדם מי חטאת שנצטרף ראוי לטהר טמא מות, וכן דם שנצטרף אינו ראוי להזאה ע"ג המזבח, דכתיב "בדם" דבעינן שיהיה בדם שיעור טבילה מעיקרו, (ומי"וטבל" לומדים שצריך לטבול את האצבע בדם, ולא לנגב מהדם שבשולו הכלי או בדפנותיו).

שיריים שנשארו באצבע פסולים, ואין טעונים כבוס, ולכן היה מקנח אצבעו בין ההזאות בשפת מזרק, כדכתיב "כפורי זהב", ואחר שגמר להזות היה מקנח את כל ידו בגופה של פרה, שנא' "ושרף את הפרה לעינינו", וגם דמה טעון שריפה.

דם שניתז על העור לפני שהופשט אינו טעון כבוס, דכתיב "בגד". ואחר שהופשט לר"י טעון כבוס, דכתיב "אשר יזה עליה". ולרבי אלעזר אינו טעון כבוס עד שתיקנו להיות כלי ואינו מחוסר אפי' מחשבה, דבעינן דומיא ד"בגד" והיינו דבר המקבל טומאה, ונ"מ במטלית פחות מג' טפחים שהיא ראויה לקבל טומאה, אבל אינה מקבלת טומאה. ולרבה נ"מ בבגד שחשב לעשות עליו צורה שהוא ראוי לקבל טומאה אם יבטל את מחשבתו, אבל כעת אינו מקבל טומאה. וכן נ"מ בשטיח שחשב לקצעו, שהוא ראוי לקבל טומאה אם יבטל מחשבתו, אבל כעת אינו מקבל טומאה.

צ"ד. אין טעון כבוס אלא מקום הדם דכתיב "אשר יזה".

כלי שאינו ראוי לכבוס אלא אפשר לגרד ממנו את הדם אינו טעון כבוס.

כבוס בעור, בדם שניתז, ובשבת

במתני' איתא שבגד שק ועור טעונים כבוס.

הגמ' שואלת ממה שמותר לשפוך מים בשבת על כר מעור ומבואר שאין כבוס בעור.

אביי מתרץ שמתני' כאחרים דס"ל שיש כבוס בעור, אבל לרבנן בגד ושק טעונים כבוס, אבל כלי ועור מגרר את הדם.

רבא סובר שודאי שייך כבוס בעור, דכתיב "או כל כלי העור אשר תכבס", אלא דאייירי ברכים, ובזה עור טעון כבוס, ומחלוקת רבנן ואחרים זה בקשים. אמנם רבא חזר בו, מפני שמנין לנו שהפסוק לא מדבר בקשים, ולכן רבא מתרץ שבצרת כיון שהיא פורח מתוך העור ממילא העור נעשה רך.

צ"ד: רבא שואל שהרי מותר לתת מים על כרים וכסתות שיש בהם לשלשת, ולכן אומר רבא שכבוס שאין בו כסכסו אינו נחשב כבוס, אבל בבגד שרייתו זהו כבוסו, ורבא לטעמיה דאמר שהזרק סודר למים חייב, (וכן הזרק זרע פשתן למים חייב מפני שיש לזה ריר וקעביד לישה, משא"כ חיטים ושעורים אין להם ריר).

רב חייה בר אשי היה משכשך את נעליו במים לפני רב. לאביי עשה כשיטת רבנן, ולרבא להו"א היו המנעלים קשים, ולמסקנה עשה בלי שכשוך, ואם היו רכים לכו"ע מותר רק בלי שפשוף, ואם היו קשים מותר לרבנן גם לשפשוף.

עוד בדין כבוס בגד שהותז עליו דם חטאת

הכבוס צריך להיות במקום קדוש, דכתיב "תכבס במקום קדוש", וכן שבירת כלי חרס צריכה להיות במקום קדוש, דכתיב בהמשך הפסוק "וכלי חרס אשר תבושל בו ישרב", וכן מריקה ושטיפה בכלי נחושת צריכה להיות במקום קדוש, דכתיב "ואם בכלי נחושת בושלה ומוורק ושוטף במים".

דין כבוס בגדים הוא חומרא בחטאת מקדשי קדשים. ואמנם מצינו חומרות נוספות, שדמה ניתן באצבע, על חודו של קרן. ומה שמצינו שחטאת נכנס דמה לפני ולפנים, בחיצונות אין חומרא זו, וחיצונות אם נכנס דמם לפני ולפנים פסולה, ולר"ע גם שאר הקרבנות פסולים אם נכנס דמם לפני ולפנים. ומה חטאת מכפרת על חייבי כריתות, בחטאת הבאה על היודע עדות לחבירו ואינו מעיד אין חומרא זו. ומה שחטאת טעונה ד' מתנות, לרבי ישמעאל כל הדמים טעונים ד' מתנות.

אין מכניסים לעזרה דבר שנטמא

נגד שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים מכניסו ומכבסו במקום קדוש, ואם נטמא בחוץ וא"א להכניס טומאה לעזרה, קורעו ומכניסו ומכבסו במקום קדוש, אמנם צריך לשייר בו כדי מעפורת ואינו קורע כולו, ומטומאתו טהור הואיל ונקרע רובו, ואמנם מדרבנן אף בשייר כדי מעפורת הבגד טמא.

צ"ה. כלי חרס שיצא, מכניסו ושוברו במקום קדוש. ואם נטמא בחוץ, נוקבו נקב בשיעור שורש קטן, ונכנס ושוברו במקום קדוש, אבל אם ניקב נקב גדול אינו כלי.

כלי נחושת שיצא מכניסו ומוורקו ושוטפו במקום קדוש, ואם נטמא בחוץ פוחתו דאינו טהור אלא בנקב גדול, ומרצפו מכה בקורנס ומחברו, ומכניסו ומוורקו ושוטפו במקום קדוש.

מעיל שנטמא אחר שניתז עליו דם חטאת ויצא, וכתיב בו "לא יקרע", מכניסו למקום הדם בפחות משלש על שלש ומכבסו, ואף שבגדים עבים או רכים אין מקבלים טומאה גם בשלש על שלש עד שלשה טפחים על שלשה טפחים, הכא שהם חלק מבגד הם חשובים.

צ"ה: אין מכבסים את הבגד בפנים- דם חטאת ומראות נגעים צריך לכבסם ע"י ז' סממנים רוק תפל ומי רגלים ונתר ובורית ואהל וקמוציא ואשגל, ואם העבירים שלא כסדרם או שהעבירים יחד לא עשה ולא כלום, וצריך לכסכס בכל אחד מהם ג' פעמים, וכיון שאין מכניסים מי רגלים במקדש, מבליעם ברוק תפל, וכדאמר ר"ל שרוק תפל בא עם כל אחד מהסממנים.

אלו כלים טעונים מריקה ושטיפה- כלי שבישל בו, או שעירה לתוכו רותח, טעון מריקה ושטיפה, דכתיב "בו ישרב" מדסמין בו לישרב ש"מ שגם נבשל בו ישרב. ואם צלה באויר התנור שיש בזה בישול ולא בליעה, מסתפק רמי בר חמא אם הדין בזה כמו בבישול עם בליעה או לא. וממה שהתנור שבמקדש היה ממתכת ולא מחרס אין ראייה, שהרי בשיירי מנחות יש גם בליעה בשמן המנחה.

דיני הכשרת תנור וקדירת

הכשרת תנור - רבה בר אהילאי אסר לאכול פת שנאפתה בתנור שמרחו עליו שומן, ואפי' עם מלח אסר לאוכלה שמא יבואו לאוכלה עם חלב. והגמ' שואלת על דבריו שהרי אם הסיק את התנור הפת מותרת.

הכשרת קדירות- רב אמר שקדירות בפסח ישרבו, והא דלא מהני להסיקם, צ"ל שסובר שתנור מוכשר ע"י הסקה רק אם הוא של מתכת, או דנימא שאף בחרס מהני בתנור, ובקדירות לא מהני כיון שרק הסקה מבפנים כמו בתנור מועילה, ואין אומרים שיסיק את הקדירות מבפנים, כיון שהוא יחוס עליהם שלא ישרבו, ולפי זה כובאי רעפים חלולים הסיקם מבחוץ ולא מועיל להם הסק להכשירם.

צ"ו. קדירות של מקדש אין מכשירים אותם ע"י כבשונות שהיוצר צורפם בהם דהוי ליבון, משום שאין עושים כבשונות בירושלים, (אבל כלי חרס השבורים אף שלא היו עושים אשפתות בעזרה היו נבלעים במקומם).

ומה שלא עשו במקדש תנור של חרס, שהרי מועילה הכשרה מבפנים, הטעם הוא משום שהתנור הוא כלי שרת, מפני ששתי הלחם ולחם הפנים אפיתם וקדושתם בתנור, ולא עושים כלי שרת מחרס, (אפי' לרבי יוסי ברבי יהודה שמתיר לעשותם מעץ).

דיני מריקה ושטיפה

צ"ו: בישל במקצת כלי כל הכלי טעון מריקה ושטיפה, דכתיב "ואם בכלי נחושת בושלה" ואפי' במקצת כלי, ואע"פ שבדם שניתז על הבגד אינו טעון כבוס אלא באותו מקום שניתז, הכא כל הכלי טעון מריקה ושטיפה, מפני שדם לא מפעפע ובישול מפעפע.

(וזה חומרא במריקה ושטיפה יותר מהזאה, וכן מריקה ושטיפה חמורים מההזאה במה שזה שייך בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים, ומאידיך הזאה חמורה שישנה בחטאות החיצונות והפנימיות וישנה לפני זריקה, משא"כ במריקה ושטיפה).

באיזה קרבנות יש דין מריקה ושטיפה- כתיב בפרשת מריקה ושטיפה, "זאת תורת החטאת", ושאר הקדשים לומדים מ"קודש קדשים היא", ותרומה ממועטת מדכתיב "אותה", וכיון שצריך למעט תרומה מבואר שקדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה. ולר"ש קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה, דכתיב "קודש קדשים היא", ומ"אותה" לומדים דין אחר כשירה ולא פסולה אף שהיתה לה שעת הכושר.

הגמ' שואלת **למה תרומה אינה טעונה מריקה ושטיפה**, והרי קדירה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין, ואם בישל נאסרו החולין אם יש בתרומה בנותן טעם. אביי מתרץ שבאמת מקום התרומה טעון מריקה ושטיפה, והנ"מ היא בשאר הכלי. ורבא מתרץ שהקולא בתרומה היא שמועילה מריקה ושטיפה ביין או במזוג, אע"פ שלומדים מ"במים" שלא מועילה מריקה ושטיפה ביין או במזוג. ולרבה בר עולא הקולא בתרומה היא שמועילה מריקה ושטיפה בחמין, אף שבשאר דברים צריך גם בצונן, ולמ"ד שמריקה בחמין ושטיפה בצונן, צ"ל שתרומה נתמעטה משטיפה יתירתא שאחרי השטיפה בחמין.

צ"ז. מתי הזמן של המריקה ושטיפה- לר"ט יכול להמשיך לבשל בכלי כל הרגל, דכל יום היו גיעול לחבירו כיון שהשלמים מצויים במועד, (ואין ללמוד מדכתיב "ופנית בבוקר והלכת לאהלך", הכתוב עשאן לכולם לכל ימי הרגל כבוקר אחד, דא"כ למה יש דין פיגול ונותר ברגל). ולחכמים ממותין עד סוף זמן אכילת הקרבן ואז עושה מריקה ושטיפה, דכתיב "ומוורק ושוטף", וכתיב "כל זכר בבהנים יאכל אותה".

מהי מריקה ושטיפה- לרבי מריקה ושטיפה הם בצונן, מלבד הגעלת חמין, מריקה כמריקת הכוס מבפנים ככוס של ברכה, ושטיפה כשטיפת הכוס מבחוץ. ולחכמים מריקה בחמין ושטיפה בצונן, כמו בגיעולי נכרים.

כלי שבישל בו קדשים וחולין, או קדשי קדשים וקדשים קלים, אם הבשר החמור יש בו בכדי לתת טעם בבשר הקל, נאכלים כחמור שבהם לפנים מן הקלעים ליום ולילה, והכלי טעון מריקה ושטיפה, ופוסלים במגע אם היו החמורים פסולים והקלים כשרים, ואם אין בחמור בנותן טעם, אין הכלי טעון מריקה ושטיפה (אלא כקדשים קלים לסוף זמן אכילתם, ולר"ש אין טעונים כלל) ואינם פוסלים במגע. (לאביי שלתנא דמתני' גם קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה, ודלא כר"ש, הא דתנא במתני' גם קדשי קידשים וקדשים קלים וגם קדשים וחולין, וקמ"ל שגם קדשי קדשים מתבטלים בקדשים קלים, ולא אמרינן ששניהם מין אחד, וגם חולין אלימי לבטל קדשים).

צ"ז: ריקק שנגע בריקק או חתיכה שנגעה בחתיכה אסור רק מקום הבליעה, דכתיב "כל אשר יגע בבשרה" עד שיבלע "בבשרה", ואם נגע במקצת חתיכה אין הכל נפסל, דכתיב "יגע", אלא חותך את המקום שבלע.

גידים עצמות קרניים וטלפים הנוגע בהם אין דינו כמותם, דכתיב "בבשרה".

נגע בחטאת פסולה נפסל מה שנגע, ואם היא כשירה, נאכל כחמור שבה. הגמ' שואלת למה לא אומרים שעשה ד"ואכלו אותם" דוחה לא תעשה שאסור לאכול פסולה. רבא מתרץ שאין עדל"ת שבמקדש, דכתיב "ועצם לא תשבירו בו", וזה מדבר גם על עצם שיש בו מח. ורב אשי מתרץ ש"יקדש" זה עשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה.

הקש כל הקרבנות זה לזה

כתיב "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים", הוקשו כולם זה לזה.

מחטאת לומדים ששאר קדשים מתקדשים ע"י בליעה. (והא דכתיב גם במנחה וגם בחטאת, קמ"ל שלא רק במנחה שהיא רכה יש בליעה, ולא רק בחטאת שהבשר עב יש בליעה. צ"ח.).

מעולה לומדים שכולם טעונים סכין כעולה, דכתיב "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת" והתם הוי עולה דכתיב "ויעלהו לעולה תחת בנו". אבל מזרק א"צ ללמוד מעולה, דגם בשלמי ציבור כתיב "ויקח משה חצי הדם וישם באגנות".

ממנחה לומדים שכולם אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, ואמנם יש תנא שלומד דין זה מ"כל זכר בבהנים יאכל אותו", וחטאת ואשם א"צ לימוד, דבהדיא כתיב בהו.

צ"ח. מאשם לומדים שאין השפיר והשליא של הוולדות קדושים, שהרי אשם הוא זכר, ואין לומר שיהיו קדושים להקריב את החלב ושתי הכליות של הולד, וקסבר דנים אפשר משאי אפשר. ועוד לומדים מאשם **שעצמות הקרבן מותרים** לעשות מהם כלים.

ממילואים לומדים שכמו שמילואים מותריהם בשריפה, ואין בעלי חיים במוותריהן שהרי היו קרבן ציבור ולא הופרשו אחרים לאחריות, כך הדין בשאר הזבחים.

משלמים לומדים שכל הקרבנות מפגלים ומתפגלים שאם חישב בזבח אף הנסכים מתפגלים. עוד **לומדים מחטאת שכל הקרבנות באים מן החולין**, כמו חטאת שכתוב בה "והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו", ודווקא ביום דכתיב "כי ביום הזה יכפר עליכם", (וכדי נסבה, דהא כתיב "ביום צוותו"), ובידו הימנית, (וכדי נסבה דהא כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין, או דקאי כר"ש דס"ל שאם כתוב רק כהונה א"א ללמוד מזה דבעי ימין.

צ"ח: דם שניתז על דם- אם ניתז דם חטאת ועליו דם עולה הבגד טעון כבוס, ואם ניתז קודם דם עולה ואח"כ דם חטאת אינו טעון כבוס, כיון שאינו בלוע בבגד.

חציצה בדם וברבב- בגד שיש עליו דם הוי חציצה, ואם הוא טבח לא הוי חציצה. וכן רבב חוצץ, ואם הוא מוכר רבב לא הוי חציצה. ואם יש רבב ודם על בגדו, והוא טבח ומוכר רבב, רבא מסתפק אם על שתיים הוא מקפיד והוי חציצה, או שגם על שניים אינו מקפיד, תיקו.

חפץ חיים ליקוטי אמרים:

האי מאן דבעי למהוי חסידא- לרב יהודא יקיים מילי דנזיקין, והיינו שבימינו כל לימודים היה בסדר נזיקין, וכל חסידותם היתה בעניינים אלו שלא יזיק או יגרום נזק או שיסובב על ידו נזק אפי' באופן עקיף. לרבא יקיים מילי דאבות, והיינו שיתבונן בדרכי האבות וילך בדרכיהם, אברהם היה עמוד החסד, יצחק היה יסוד העבודה (וצריך להצטער על החורבן, ולהשלים זאת בלימוד ענייני הקרבנות), ויעקב היה יסוד התורה. וי"א שיקיים מילי שברכות, והיינו שיתבונן בכל יום במאה ברכות שהוא מברך. (פרק ט').

תפילה בלב נשבר על צרותינו בודאי לא תשוב ריקם- הנה אף שאסור להרהר אחר מידותיו של הקב"ה ואחרי הנהגתו, מ"מ מותר לאדם להציע טענותיו וצרותיו לפני הקב"ה, והקב"ה מתאווה לתפילותינו, וזרז אותנו לצעוק לפניו בעת צרה, ואף אדם שלא מגיע לו, אם מרבה בתחנונים הקב"ה עושה איתו חסד, וא"כ כל הצרות הם בגלל שאנו לא מתפללים מספיק. ולכן יתבונן האדם על מצבו, וכשנפשו מרה לו ישפוך שיח מלב נשבר ורוח נמוכה לפני ד', ותפילה כזו בודאי לא תשוב ריקם, ויזכור גם את צער השכינה, יבקש שתשוב להיכלה ולמקומה. (פרק י').

זרזו לחכות ולהתכונן לביאת המשיח- הנה בזמננו נתקיימו כמעט כל הסימנים שנתנו חז"ל שיהיו לפני ביאת המשיח, והחילול ד' גדול מאד, ונראה שהגלות הוא בבחינת הריון, וזמננו הוא זמן של חבלי לידה, ולבסוף הזמן בודאי יבוא. אמנם צריך כל אחד שיהיו אצלו לפחות בגדר ספק שמא יבוא בימיו, ולהכין עצמו ליום בואו בתשובה ומעשים טובים, ובתורה וגמ"ח, באופן שירצה שיבוא המשיח מיד, (ולא שירצה עוד כמה ימים להכין עצמו), וידע שבימות המשיח אין לא זכות ולא חובה, ועליו לנצל את הזמן שעוד אפשר לתקן. וצריכים אנו לבטוח בקב"ה שהוא סובב את הצרות ובודאי בידו לגואלנו, ובאופן זה בודאי יבוא המשיח ולא יאחר. (פרק י"א, ומההשמטה).

זרזו למהר לשוב בתשובה- הנה הברכות והקללות שאמורות בפרשת כי תבוא עתידים להתקיים בסוף הגלות, ואז יכירו ישראל שהכל בא עליהם מיד ד', וישונו בתשובה שלימה, והודיע הכתוב שהתשובה "לא נפלת היא ממך וכו' כי קרוב אליך הדבר מאד", וא"כ כיון שבלאו הכי יהיה עלינו לשוב בתשובה, למה לא נתחיל כבר עכשיו לשוב, והרי נתבע על זה גופא שאיחרנו את התשובה, (כדמצינו שהגרים מעונים מפני שאיחרו להתגיייר, והיינו שאף שאין חיונו להתגיייר מ"מ כיון שהוכיח סופם שיש להם שכל ישר, יש עליהם טענה למה לא הקדימו), וע"י איחור התשובה אנו מעכבים את השכינה להיות בגלות. ועלינו להתחיל בתשובה בחרטה ויודי וקבלה על להבא, והקב"ה יפתח לנו פתח כפתחו של אולם, ומי שבניו אינם שומעים בקולו, יראה ללמד את בן חבירו, ויחשב לו כאילו הם בניו, וע"י התשובה הקב"ה יקבענו לארץ ישראל, ויביא אותנו שם לאהבתו ויראתו, ואז גם הבנים שלא הלכו בדרך התורה ישונו בתשובה, ובנים יווכחו שאביהם צדק בתוכחתו, ועל זה נאמר "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם". (פרק י"ב, ומההשמטה).

זהירות מרבי דברים המביא ללשון הרע, ומעישון סיגריות- הנה בכל האיסורים יש אבק איסור, כמו בריבית שקר ליצנות ועריות, וכן בדיבורים אסורים צריך האדם לקצר בדבריו כדי שלא יגיע לכלל איסור, וזה אפי' בשיחה עם אדם אחד, וכ"ש מה שמצוי שרבים מתקבצים יחד וכל אחד מקטרתו בידו וקובעים עצמם לדברים בטלים, שבודאי לא ינצלו מדיבורים אסורים (אא"כ קיבלו על עצמם לדבר רק בענייני העולם ומלחמות וכדו'). והנה בענין עישון הסיגריות יש לדעת שלאדם חלוש זה מחליש את הכוחות, ואין אדם רשאי לחבול בעצמו, וגם כיון שכוחות האדם מיועדים לקיום רצון הבורא, ודאי יתבע על שהחליש את כוחותיו, ומלבד זה במשך הזמן האדם מפסיד מזה ממון רב, וכן מבזבז זמן רב על כך ומפסיד מצוות שהיה יכול לעשות בזמן זה, ועל כן יראה האדם שלא להתרגל לזה, ואם התרגל יפסיק בהדרגה, ואז יהיה טוב לו בזה ובבא. (פרק י"ג).

גנות מידת הגאווה- הנה מידת הגאווה מאוסה מאד, אפי' אם המתגאה הוא אדם נכבד, וכל מי שיש בו גסות הרוח כאילו עובד ע"ז, וכאילו כופר בעיקר, וכתב "השומר לך פן תשכח את ד' אלוהיך". וגאווה שייכת בין בחכמה בין בעושר, ואפי' המתגאה רק בליבו הקב"ה יודע מזה, ואם האדם נותן צדקה לכבוד עצמו, הוא מגונה מאד בעיני ד', וכן מי שלא נותן כראוי לו לפי ממנו, או שלומד ועושה מעשים טובים אבל לא כפי כוחו, לא יצא ידי חובתו, וזה גם סיבה שלא להתגאות, ולהחזיק במידת הענוה. (פרק י"ד).

תמצית ספר מסילת ישרים:

פרטי הנקיות הם פרטי כל מצוות לא תעשה, ובכל אחת מהם פרטים רבים, אולם יש עבירות שיותר נכשלים בהם, ובהם צריך חיזוק גדול יותר, וכדלהלן.

דיני ממונות-הנה גזל הוא האיסור המצוי ביותר, וצריך לדעת שלא רק גזילה ממש אסורה, אלא כל דבר שמביא לידי הפסד חבירו אסור, והשכור לחבירו ומשתמש בזמן זה לצורך עצמו הרי זה גזל גמור, ואפי' עשה מצוה בזמן מלאכתו עבירה היא בידו. המיפה סחורתו יכול להכשל ע"ז באונאה (אמנם מותר להראות טוב החפץ ויפיו), וחומר עוון גזל הוא אפי' בשיעור מועט וענשו מרובה, וכן חמור ענין מידות המשקל והריבית, ובאלו חמדת הממון מושכת להורות התר וצריך בזה עיון ודקדוק רב.

עריות- אף קירבה לעריות בכלל האיסור, ואסור בה הנגיעה וההסתכלות, וכל המרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו, וקול באשה ערוה, (וכשם שבניזר התורה אסרה כל מה שיש לו שייכות עם היין, כך התורה מסרה לחכמים לעשות סייג לשאר העבירות), והדיבור בדברי זנות ושמיעת דברים אלו אסורים ועונשם גדול, וגם מי שאין חשש שיגיע מדברים אלו אל האיסור אסור בכל אלו, וכן ההרהור אסור.

איסורי מאכלות- טריפות בשר בחלב תערובת איסור וכו' איסורים רבים, והאדם מתאווה להם, ופרטי האיסורים רבים מאד, והמיקל במקום שאמרו להחמיר משחית נפשו,

ומטמטם דעתו ושכלו כי האיסור נכנס בגופו ונעשה בשר מבשרו, ואפי' חוט השערה בין שחיטת רוב סימנים למחצה מבדיל בין טומאה לטהרה ממש, ועל האדם לחשוב שאיסורי המאכלות הם כמו רעל, שלא יקל בזה כלל.

בין אדם לחבירו- כל דבר המבייש את האדם, או שאומר לו דבר הגורם לו צער, ואפי' בינו לבין עצמו, הרי זה בכלל איסור אונאת דברים שעונשה חמור. ואסור לתת רעה לחבירו, אלא צריך ליעץ מה שהיה עושה לעצמו, (ואם הוא עצמו יפסיד מכך, או שיודיע לו או שימנע מלייעץ), אבל אם כוונת המתייעץ לרעה מצוה לרמותו. רכילות ולשון הרע כבר נודע חומרתם ורובו פרטיות, וכלל הדבר הוא שכל דבר שיוכל להגיע ממנו הזק או צער לחבירו אסור לאומרו, ועונו חמור. שנאה נקמה קשה מאד להמנע מהם, ורק למלאכים הוא קל, ונטירה היינו שלא ישאר שום רושם ויתנהג עמו בדיוק כמו קודם, ועל זה אמרה תורה כלל שהכל נכלל בו, "ואהבת לרעך כמוך" כמון ממש בלי שום הבדל.

פרשת מטות:

פרשת נדרים- הנודר או נשבע חייב לקיים דברו. נערה שנדרה אביה יכול להפר ביום שמעו, ואם לא היפר הנדר קיים. נערה המאורסה הרי אביה ובעלה שניהם צריכים להפר. נשואה שנדרה נדרי עניו נפש בעלה יכול להפר ביום שמעו.

מלחמת מדין- בני ישראל שלחו י"ב אלפים אלף מכל שבט להלחם במדין, לנקום מהם נקמת ד', ופנחס הלך עמם ועמו כלי הקודש וחצוצרות, בני ישראל הרגו את כל הזכרים ואת מלכי מדין ואת בלעם, שרפו את עריהם, ולקחו עמם את הנשים הטף והבהמות ואת רכושם, משה כעס על שלא הרגו את הנשים שהיו מכשול לבני ישראל בעצת בלעם, והורה להרוג כל אשה הראויה למשכב זכר וכל זכר בטף.

טהרת האנשים והכלים והגעלת הכלים- משה הורה שמי שנגע במת וכן הבגדים והכלים צריכים טהרה, אלעזר הורה על טהרת כלי מדין, כל כלי טהרתו כדרך שימושיו.

חלוקת שלל המלחמה והמכס לד'- שלל מדין היה 675000 צאן, 72000 בקר, 61000 חמורים, ו-32000 נשים שאינם ראויות למשכב זכר. אנשי הצבא קיבלו חצי מהשלל, ושאר העדה קיבלו חצי, אנשי המלחמה נתנו מחלקם אחד מחמש מאות לאלעזר הכהן, ובני ישראל נתנו מחלקם ללוויים אחד מחמישים, אנשי המלחמה נתנו תרומה מרצונם על שלא נפקד מהם איש תכשיטי זהב 16750 שקל.

בקשת בני גד וראובן- בני גד וראובן ביקשו ממשה לקבל נחלתם בעבר הירדן שהיא מתאימה לצאן הרב שיש להם, משה הוכיחם ואמר להם שהם יניאו את לב העם מלעבור את הירדן כמו שהיה עם המרגלים, בני גד וראובן אמרו שרק טפס וצאנם ישארו, והם יעברו חלוצים למלחמה עד סיום חלוקת הארץ, משה הסכים לתנאי זה, בני גד וראובן ומנשה בנו ערים בעבר הירדן.

פרשת מסעי:

מקומות חנית בני ישראל במדבר- סוכות, איתם, פי החירות, מרה, אילים, ים סוף, מדבר סין, דפקה, אלוש, רפידים, מדבר סיני, קברות התאווה, חצרות, ריתמה, רימון פרץ, ליבנה, ריסה, קהלתה, הר שפר, חרדה, מקהלות, תחת, תרח, מיתקה, חשמונה, מוסרות, בני יעקן, חור הגדגד, יטבתה, עברונה, עציץ גבר, מדבר צין, הר ההר, צלמונה, פנון, אובות, איי העברים, דיבון גד, עלמון דבלתימה, הרי העברים, ערבות מואב. הכתוב מזכיר כמה מאורעות שאירעו במקומות אלו.

מצוות ירושת הארץ- הקב"ה ציווה על כיבוש הארץ והשמדת הע"ז, ומנה את גבולות הארץ, חלוקת הארץ תהיה ע"פ גורל, ותתחלק לט' שבטים ומחצה שהרי ראובן גד וחצי מנשה קיבלו חלקם מעבר הירדן, וכל שבט יהיה לו נשיא לצורך החלוקה. בני ישראל יתנו מ"ח ערים ללוויים, וסביב הערים מגרשים מכל צד אלפיים אמה עבור הבהמות והרכוש, מתוך הערים יהיו ערי המקלט. וצריך לייחד ג' ערים בארץ כנען וג' ערים מעבר הירדן לערי מקלט, ששם ינוס רוצח בשוגג, ואסור לגואל הדם להורגו שם, וישב שם עד מות הכהן הגדול.

דיני רוצח- רוצח במזיד בכלי ברזל חייב מיתה, באבן או בעץ צריך שיהיה בהם שיעור כדי להמית, אין הרוצח חייב מיתה אלא ע"פ שני עדים, ואינו יכול לפטור עצמו ממיתה או מגלות ע"י ממון.

הסבת נחלה- כל בת יורשת נחלה יכולה להנשא רק למשפחת מטה אביה, כדי שלא תעבור נחלה משבט לשבט, וכן עשו בנות צלפחד.

הפטרה:

ירמיה הוכיח את ישראל על שעזבו את ד' שהוציאם ממצרים והולכים במדבר והכניסם לארץ ישראל, ועשו ב' רעות- א' שעזבו את ד' שהוא עזר להם, ב' שהלכו ועבדו למי שאינו יכול לעזרם. והזהירם שיקבלו יסורים על עוונותיהם, וכבר התייסרו והבטיחו לחזור בתשובה ולא קיימו הבטחתם. והלואי ישונו ישראל בתשובה.

מבצע מיוחד לימי סוף הזמן ובין הזמנים- מי שחוזר על מסכת שלימה יכול לקבל בחינם חוברת תמצית הש"ס על אותה מסכת.

הגליונות החודשיים של תמצית הש"ס ותמצית משנה ברורה ותמצית ספרי מוסר לחודש אב יצאו בעזרת ד' בשבוע הבא, ויחולקו חינם במוקדי החלוקה.

ניתן לקבל את הסיכומים במייל- A0527692282@gmail.com

לפרטים על מוקדי החלוקה וכו' ניתן להתקשר ל- 052-7692282.

בין השעות 14:10 - 13:50, או 19:40 - 19:20.

השמש ב'בין הזמנים' דום...

א. בפרשתן "אחל תת פחדך", כאן נרמז נס ופלא שעשה משה שהעמיד חמה במלחמת עוג, ובגמ' בתענית (כ,א) אי': שלשה נקדה להם חמה, משה יהושע ונקדימון בן גוריון.

ותמהים הראשונים מדוע לא מנתה הגמ' את עמידת החמה של חזקיה המלך, ויעויין בתורי"ד (ע"ז כה,א) שאמר חילוק בזה, וז"ל: אי קשיא, אמאי לא מנה חזקיהו בהדיהו שנתווספו באותו היום עשר שעות, תשובה, התם לא עמד הגלגל, אלא חזר למזרח והיה מהלך, אבל לאלה השלשה עמד הגלגל, ולא היה מהלך, וליעקב נמי מיהר השמש לשקוע בעבורו, ואחרי כן מיהר לזרוח בעבורו, אבל הגלגל לא עמד, ואינו מונה כאן אלא למי שעמד לו הגלגל, עכ"ל.

ויותר מבואר יסוד זה ברבינו בחיי בפרשתן, וז"ל: "והנה זה נס גדול ופלא בחידוש בריאת העולם, מפני שקיום העולם בתנועת הגלגל וסיבובו, ואם יעמוד אפילו רגע יחרב העולם, וכאן עמד הגלגל ונתקיים העולם, ולא כן היה הענין בחזקיה, כי שם לא עמדה חמה אלא שחזרה לאחריה כלפי השחר, ולא עמד הגלגל מלסבב או לפנים, או לאחור, ולא היה הנס גדול כל כך. וע"כ אמר שלשה ולא מנה חזקיה..."

עוד מביא רבינו בחיי מהמדרש: כי מה שאמר לו יהושע 'דום' ולא אמר 'עמוד', לפי שהשמש בהילוכו מקלס להקב"ה, ואם שתק אינו יכול להלוך, שנאמר "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'", משעה שהוא זורח עד שעה שהוא שוקע מהולל שם ה', ולכן ציווהו שישתוק כדי שיעמד ויתעכב בנקודתו, ע"כ. ולפי המדרש משמע שהיה כוח ביד יהושע להשתיקו ולהפסיקו משירתו. אמנם יעויין ברש"י בעבודה זרה (שם) שכתב: "וידום" שתק מלומר שירה, שבכל עת לכתו אינו שותק, ובעמידתו שותק, ויהושע אמר שירה בשבילה דכתיב אז ידבר יהושע וכו' עכ"ל.

ונראה לבאר מדוע דווקא אצל יהושע נאמר "השמש בגבעון דום" לשון דמימה, דהנה חז"ל אומרים: "זקנים שבאותו דור היו אומרים פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה", וא"כ כאשר משה מעמיד את החמה אין בכך כל רבותא, שהרי משה עצמו הוא השמש של הבריאה, ופשיטא שהוא יכול לעמוד במקום השמש, משא"כ יהושע הוא פני לבנה, וזהו חידוש גדול שהלבנה תוכל להעמיד את השמש, ולשורר במקומה.

ב. והנה חז"ל ממשילים את האיש ואשה לחמה ולבנה, דהחמה הוא הכוח הפועל בבריאה, ואילו הלבנה היא מקבלת את אורה מן החמה ואין לה שום אור עצמי, ודבר זה

מפורש כבר בחלום יוסף שראה שהשמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לו, ופטר לו אביו ששמש וירח רומז לאביו ולאִימו שאמר לו אבא נבא אני ואמך להשתחוות לך ארצה, וכן מפורש בשו"ת הרשב"א (תשובה ס') שהאשה נמשלת ללבנה שמקבלת את אורה מהבעל שהוא לה כחמה.

ג. והנה כעת אנו באים לימי בין הזמנים, ונתייחד זמן זה להשקיע יותר בחינוך הילדים, בשהייה מרובה במחיצת בני המשפחה, ובהיכרות קרובה עם דרגתם הרוחנית, ומילוי צרכיהם הגשמיים. והרי בתקופה הקשה דידן, חייבים לנצל זמנים יקרים אלו, ולבחון היטב את דרכי החינוך הראויים לכל ילד וילד "חנוך לנער על פי דרכו". וכמו שבסוגיות הש"ס ישנם עומקים שונים רובד לפנים מרובד, כך בענייני חינוך ישנם לפעמים סוגיות כבירות, עומק לפנים מעומק.

עד כה בימי ה'זמן', אזי הבעל שהוא בבחינת שמש עומד ומשורר שירה כל היום כולו, הלא היא שירת התורה שאינה פוסקת מפי עמלי התורה המחזקים את העולם בתורתם. וכמו שכתב רבינו בחיי אודות תנועת הגלגל וסיבובו, שאם יעמוד אפילו רגע אחד יחרב העולם, כן הוא בלימוד התורה שאם יפסק ח"ו רגע אחד שירת התורה יחרב העולם, כדאי' בנפח"ח. ואשריהם תלמידי חכמים עמלי התורה, שעמלים בסוגיות התורה יומם ולילה לא ישבותו, לקיים מה שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי."

אולם בימי בין הזמנים באה האשה שהיא בדרגת לבנה, ואומרת כיהושע בשעתו: 'השמש בגבעון דום...' וצורך שעה אז לפסוק משירתה של החמה, ולעסוק בשירת הלבנה, אשר זוהי עבודת חינוך הילדים קטנים כגדולים במשך ימי בין הזמנים אלו, שלערך דורינו אי"ז אלא עבודת ה' מיוחדת וכבירה. ואע"פ שבדרך כלל במשך ה'זמן', האשה מקיימת בעצמה "את פתח לו" כעצת בעל ההגדה, שהיא המתעסקת בעיקר עם חינוך הילדים לתורה ויר"ש, ונשים במאי קזכיין על שממתינות לבעליהן ומוליכות את ילדיהם לביהמ"ד. אך מ"מ בהגיע ימי בין הזמנים, שירת האשה אשר היא כשירת הלבנה, אולי קצת משתיקה את שירת הבעל שהיא שירת החמה, מעין דמעין דבחינת "השמש בגבעון דום" דיהושע.

ובודאי לא נעשו זמנים אלו כהפקר לביטול תורה רח"ל, ואין שיעור לשפע שאפשר להרויח ע"י ניצול הזמנים בהם רבים המתרפים מלימודם, אבל אולי יועיל 'הרגש' זה, כדי להמתיק במקצת את קושי ה'שמשות' של הבריאה - עמלי התורה שליט"א, נוכח ה'דמימה' שנכפית עליהם... להבין את חשיבות העבודה שמוטלת על כתפיהם עתה, לשאת על כפיהם כל אחד ממשפחתם, כאשר ישא האומן את היונק...

מה אשם "קמצא"...?

א. מי לא מכיר את המעשה של הגמ' בתחילת אגדות החורבן בפרק הנזיקין בגיטין, על קמצא ובר קמצא. שהיה אדם שלאזהב שלו קראו 'קמצא' ולשונא שלו קראו 'בר-קמצא' והוא ערך סעודה ושלח את המשרת לקרוא לידידו ואוהבו 'קמצא', אולם המשרת לא שמע היטב את הבקשה והזמין לסעודה את שונאו 'בר-קמצא', וכאשר ראה בעל הסעודה את שונאו אמר לו שיקום תיכף ומיד ויעזוב את האולם, התחנן בר-קמצא שישלם לו את דמי סעודתו ולא יביישנו, ולא הסכים, והתחנן יותר לשלם את חצי מהסעודה ולא הסכים, עד שרצה לשלם את כל הסעודה וגם זה לא הסכים, ולבסוף תפס אותו בידיו והשליכו מהאולם בבושת פנים, ומכיון שישבו שם חכמים ולא מיחו החליט להלשין לפני המלך שמרדו בו היהודים והביא קרבן בעל מום וכו'.

וצריך להבין מדוע הגמרא אומרת שם לפני אותו מעשה: "אקמצא ובר-קמצא חרבה ירושלים", בשלמא בר-קמצא היה מלשין רע ומוסר שפל, אבל 'קמצא' הרי לא ידע מכלום, ומדוע נקשר שמו בחורבן ירושלים למשל ושנינה לעולמים.

ובשם צדיקים אמרו ע"ד הצחות, אילו 'קמצא' היה מגיע לסעודה, היה בעל השמחה מתנחם במקצת ולא היה קוצץ על בר-קמצא, אבל מכיון שקמצא לא הגיע, היה לו תרתי לרעותא, שלא רק שהפסיד את אוהבו אלא שקיבל תחתיו את שונאו, והנה קמצא כחבר טוב היה אמור לבא לסעודה גם בלי הזמנה, אלא שהוא נהג במידת הדין, ואמר בליבו בלי הזמנה רשמית אני לא מגיע!!! ולכן גם הוא אשם בחורבן ירושלים, כי כשחבר עושה שמחה מגיעים גם בלי הזמנה...

ב. אך בבן יהוידע נקט בדיוק להיפך, שבאמת 'קמצא' ג"כ הגיע לסעודה מעצמו כיאה וכיאות לאוהב נאמן, ואף ישב שם וראה איך שבר-קמצא נזרק החוצה ולא מיחה בו, ומכיון שבתור חבר נאמן של בעל השמחה, היה יכול למנוע חרפה זו, לכן הקולר תלוי גם בצווארו של 'קמצא'. ומוסיף שבפרט נכון לומר כן לפי המהרש"א שקמצא ובר-קמצא היו אב ובן, והיה האב מחוייב מעיקרא להטיל שלום במריבת בנו עם בעל השמחה, וזהו שרצו להורות לנו עד כמה חייבים שלום.

אמנם ברש"י נקט דלא כהמהרש"א שהיו 'קמצא ובר-קמצא' שני אנשים שונים, ולכן לא אמרה הגמ' על 'קמצא ובנו' חרבה ירושלים, ולפי דבריו מפרש הבן איש חי בעוד אופן שכוונת בעל המאמר ללמדינו שצריך האדם לדקדק בלשונו היטב, כמו שאמרו חז"ל "חכמים הזהרו בדבריהם" וכן השומע צריך שיתן על לב מה ששמע, כי לפעמים בשביל תיבה קטנה שלא שמע במדויק נסבב חורבן שלם...

אכן עד היום אוזנינו השומעות, איך שמועות מתגלגלות מאיש לרעהו בלי אחריות לתוצאות, ומרוב רדיפת הנייעס,

מספרים מאחד לשני סיפורים חסרי דיוק מצירופי שמועות והשערות שונות, המתובלות גם ב'דמיון האישי' הפרוע... והא קגרים לחורבנות קרעים וטרגדיות בקהילה ובמשפחה!

ג. אבל אדונינו המהר"ל מפרש כאן אחרת, וז"ל: ויש לך להתבונן מה עשה קמצא, מה פשעו ומה חטאו שאמר: "על ידי קמצא חרב ירושלים"...? אבל יש לך לדעת, כי עי"ז שהיה באותו דור שנאת חנם ומחלוקת, ודרך המקום שיש בו שנאת חנם שלוקח לו אוהב לחלוק עם אחר ששונא אותו, וזה שהיה רחמיה קמצא, זאת האהבה עצמה היה חילוק ופירוד, ולפיכך האוהב הזה נקרא 'קמצא' שאי"ז רק להתקשר ביחד כדי לחלוק על אחרים... ומפני זה נחרב ירושלים עיר הקודש המאחד את ישראל, כי חורבן ירושלים עי"ז שנאת חנם ומחלוקת... עכ"ל. וביאור דבריו בשפה קלה ופשוטה, 'קמצא' לא היה חבר אמיתי, 'קמצא' לא היה ידיד אמת, 'קמצא' היה בסך הכל חבר למפלגה, היה להם קו הגנה משותף כנגד 'בר-קמצא', ולכן גם ה'חברות' של 'הרב קמצא' עם בעל השמחה, היתה חפצא של פירוד ומחלוקת, כי עיקר הקשר והחיבור שלהם היתה ע"מ לחלוק על 'הרב בר קמצא', **וחברות שנועדה כדי לחלוק היא עצמה פירוד**, ולכן חרצו חז"ל את הגדרתם לדורות ואמרו: "על קמצא ובר-קמצא..." כן, בגלל שניהם חרבה ירושלים, כי 'קמצא' גם הוא מפריד!

ובזה קצת יובן איך היה בעל הסעודה הזאת, כזה תקיף וחזק, עד שלא הסכים אפילו לקבל סבסוד של כל הסעודה, כי זה הכלל, כשמתחיל עימות עם מישהו מהמפלגה היריבה מתעוררת נגדו שנאה איומה ביותר, מחוץ ומעבר לכל היגיון וסברא, ואת זה רצו חז"ל להראות ששנאה כזו מביאה חורבן.

ד. ואולי נמצא כאן עוד עומק לפנים מעומק ע"ד דרוש, דהנה המהר"ל בתוך דבריו שם מפרש דלשון 'קמצא' מורה על חלוק ופירוד מלשון קמיצה, דלפיכך הנפרד והנחלק מהכל נקרא 'קמצא', ובלשון חכמים נקרא החגב קמצא, ותרגום אונקלוס "ונהי בעינינו כחגבים", כקמצים, וזה מפני כי יש בהם ריבוי גדול, ולכן נקרא ארבה ע"ש הריבוי, וכל ריבוי הוא נחלק ונפרד, וע"ז אמר שלמה "מלך אין לארבה", פירוש כי המלך מאחד את הכלל עד שהם אחד, והמין הזה לגודל הריבוי שלהם הם מחולקים... ומסיים: "כי אין ספק ששם של אלו האנשים היה נקרא על ענין שלהם שהיו מיוחדים בפירוד וחילוק, ולכן על ידם חרב הבית שהוא (הבית) לאחדות ישראל לקשור אותם באחדות", עכ"ל המהר"ל שם.

ומעתה יתכן לומר, שזה רומז לשורש החורבן שהתחיל מחטא המרגלים שאמרו "ונהי בעינינו כחגבים" שהיתה זו ענווה שלא במקומה שהיו צריכים להאמין בכוחו של הי"ת, וכך ממש הסתיים מעשה דבר קמצא ב'ענוותנותו של זכריה בן אבקולס', שגם כן היתה ענווה שלא במקומה, ואשר לפ"ז על 'קמצא' חרבה ירושלים, ירמוז לקמצא ולחגב דמרגלים...

מויתור לא מפסידים

א. כבר מפורסם כלל הברזל שהיה שגור בפי מרן רבינו הגראי"ל זי"ע, שמ'ויתור אף פעם לא מפסידים... והיה אומר שיש בידו שלשה עיצות נפלאות לשלום בית "לוותר", "לוותר", ועוד פעם "לוותר"! ופעם שאל אותו אחד מקרוביו הראש ישיבה בעצמו כל הזמן מוותר, ומה רווח יצא לו מזה? חשב קצת מרן הגראי"ל, ולבסוף אמר שיתכן שמה שזכה להקים ישיבות כל כך גדולות וחשובות, זה בזכות ויתוריו...

ובאמת לכשנבחון נראה, שאכן כל החורבן היה מחוסר במידת הוותרנות, כדאמרו חז"ל בגיטין אקמצא ובר-קמצא חרבה ירושלים (ראה מאמר קודם) ואילו היה אותו בעל הסעודה מוותר קצת לבר-קמצא על שהותו בסעודתו, לא היה נהפך בר-קמצא למלשין ומוסר ולא היה נחרב הבית.

גם לאידך גיסא, אחרי שכבר קרה מה שקרה שבר-קמצא ספג כאלו בזיונות של זריקה בבושת פנים מהאולם, ועוד מול הרבנים שישבו שם וראו את כל הענין, אילו היה מתחזק בר-קמצא ולומד קצת מוסר ומוותר לבעל הסעודה על כל הבושות שעשה לו, גם כן היה יכול להמנע כל החורבן. [וגם זה היה מראה מרן הגא"ל זי"ע על הרווח הגדול שיש מספיגת בזיונות שהם יסורים ממרקים ואין בהם ביטול תורה ותפילה, וכ"כ בפלא יועץ שאם אדם היה מבין איזה רווחים עצומים יש מבזיונות היה שמח בכל ביזיון וביזיון].

ולחיצוק הענין הגדול הזה, אכתוב כאן שני סיפורים מאד מחזקים, ששמעתי לאחרונה מפי בעלי המעשה שליט"א.

א. מעשה אחד שמעתי לאחרונה מאברך שליט"א שהינו ממש מרגלית נפלאה של תורה ועבודה. לאחרונה הוא זכה לארס את בנו וקבעו לערוך את החתונה ביום רביעי בשבוע באולם ב' של תמיר, והנה כעבור כמה ימים מתקשר אליהם ראש הישיבה של הבחור, ובקשתו בפיו לנסות להעביר את החתונה ליום אחר, משום שבאותו יום עתיד להתחתן חבר אחר מאותו שיעור, וכפי הנראה רוב הבחורים ילכו לחתונת בנם ויגרם לחתן השני עגמת נפש ביום שמחת ליבו. ובכן, ניסו לברר אם יש אולמות פנויים, ומצאו שהברירה היחידה שנותרה בידם לעשות את החתונה למחרת ביום חמישי באולם א' של תמיר בתוספת של 3000 ₪!... כמוכן שלאברך ממיר אין בכיס מצלצלים מיותרים והסכום הזה אינו מבוטל כלל ועיקר, אבל מתוך יראתם הקודמת לחכמתם הסכימו לקחת עליהם את ההוצאה, והעבירו את החתונה לערב הבא.

כעבור כמה ימים, נערכה שמחה של חבר שלישי מאותו השיעור, בנו של מרביץ תורה ידוע, ומיודעינו החתן הוותרן הוזמן לדבר שם באחד מאירועי השבע ברכות. אבי החתן (השלישי) הודה לו מקרב לב על דרשתו, והתעניין אצלו מתי הוא מתחתן, ושח לו שהחתונה ביום חמישי, תמיר אולם א'.

למחרת, מתקשר לאותו מרביץ תורה ידוע, איש עסקים עשיר, ומבקש מאד להיפגש עימו, הוא מנסה להתחמק, אבל העשיר קובע עובדה מוגמרת, שבשעה 11:00 בלילה הוא מגיע אליו ללא כל שהיות. בשעה הנקובה העשיר מגיע לביתו, ומספר לו שהוא מחתן ביום חמישי את בנו, וכדי שיהיו לו זכויות, הוא רוצה לתת סך 5000 דולר (!!) להשתתף בהוצאות חתונת 'בן של אברך' שתערך בערב זה דווקא (!)

באותו רגע קפצה לנגד עיניו הדרשה של החתן הוותרן שסיפר לו שהוא מתחתן ביום חמישי, ובהכירו היטב את האברך המרגלית הנ"ל השיגו על אתר, והעביר לידו את כל הסכום. נמצא שע"י שהסכימו להעביר את החתונה ליום חמישי הרויחו סכום פי שש!!! אכן, מ'ויתור לא מפסידים!

ב. סיפור שני שמעתי ג"כ מבעל המעשה, אברך שקדן יקר הערך שליט"א מטובי הלומדים במיר, אשר גר בשכונה רחוקה, הוא רכש דירה בפרויקט שנבנו בו כשמונים יחידות דיור. הדירה הזאת היתה בעלת גישה נוחה לרחוב, וכעבור כמה ימים התקשר אליו הקבלן שהגיע קונה חדש בעל נכות וברצונו לרכוש בדווקא את הדירה שלו, עם הגישה הנוחה, ואם לא אכפת להם להחליף דירה לקומה אחת מעל באותו מחיר בדיוק, מיודעינו האברך שוחח עם רעייתו תחי' על הענין, והיא דחפה אותו לוותר לקונה הנכה, ולעבור לקומה מעל, אע"פ שכאמור אין בזה שום רווח מבחינת המחיר...

לקראת סוף הבניה התקשר אליו אברך מאותו פרויקט, והסב את תשומת ליבו לעובדה שיש מאחורי דירתו חלל גדול שיכול לשמש כיחידה מצויינת להשכרה, הוא פנה אל הקבלן, שהסכים בחפץ לב להפעיל לכמה שעות את פועליו אשר בעזרת טרקטור כבד פינו את כל הפסולת שבחללים, ובתוך כמה שבועות הצליח לבנות יחידה יפה ומרשימה.

לאחר כניסתם לפרויקט התברר להם, שלפי המיקום של הבניינים יצא, שמתוך כל שמונים הדירות, רק להם יצא חלל שאפשר לנצלו לבניית יחידה, ונמצא שרק ע"י שהסכימו לעלות קומה הרויחו רווח כספי גדול. מויתור לא מפסידים!

יתירה מכך, מספר לי אותו אברך שליט"א, שלעת עתה, מכיון שבאותה שכונה יש הצפה של יחידות העומדות להשכרה, נוצר מצב ביש שכל היחידות עומדות ריקות ללא שוכרים, וגם היחידה שלו שעדיין היתה מושכרת עד כה, עומדת להיות מעכשיו ריקה, כשלדעתו אין אפילו חובת השתדלות לפרסם עליה. אולם שם לב לדבר פלא, שלפי חשבון ההוצאות והכנסות של היחידה, יצא לו שהוא הצליח לכסות את כל הוצאות בניית היחידה פלוס יתרה של כמה אלפי ש"ח... ויצא א"כ שמשמים סידרו לו יחידה בחינם!!!

ויהי רצון שנזכה לתקן את מידותינו, ולראות כיצד כל דבר קטן כגדול נעשה משמים, וש'מויתור לא מפסידים'!!!

"פניהם איש אל אחיו" בחורבן, הכיצד...?

א. בגמ' ביומא (נד,ב) אמר ר"ל, בשעה שנכנסו הגויים להיכל ראו כרובים המעורים זב"ז, הוציאו לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתך ברכה וקללתך קללה יעסקו בדברים הללו מיד הזילום שנא' "כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערוותה".

ותמהים הקדמונים, שהרי הגמ' אומרת שם קודם לכן שבשעה שהיו עולים לרגל היו גוללים את הפרוכת ומראים להם את הכרובים שהיו מעורים זב"ז ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום. וכן בגמ' בב"ב (צט,א) מבואר שבזמן שהיו עושים רצונו של מקום היו פניהם איש אל אחיו, וכשאין עושים רצונו של מקום פניהם איש אל הבית, וא"כ איך יתכן שברגע החורבן, שאז הוא מצב הריחוק הכי גדול דווקא אז יצוייר מצב כה נעלה של כרובים מעורים זב"ז...?

ובריטב"א תירץ בשם הרא"ם שהיה זה בדרך נס היפך הכללים. ובשטמ"ק תירץ שהיה זה בשביל להראות לגויים איזה חיבה היתה בין ישראל להקב"ה בשעה שעולים לרגל.

אמנם בקדמונים תירצו, שכך היא המידה וכך היא הנהגת האב המרחם על בנו, שבשעה רגילה לפעמים נושא פניו אליו ולפעמים מתרחק ממנו, אבל בשעה שהוא במצוקה ואסון תיכף נכמרים רחמיו עליו ומגלה אהבתו הגדולה אליו. משל לילד שובב שביקש מאד מאביו אופניים חדשות ומשחקים יקרים והאב סירב, אח"כ הבן חצה את הכביש ונדרס קשות, והנה האב מגיע לבית החולים ומעניק לבן אופניים ומשחקים כרצונו כדי לשמחו בעת מכאובו וצערו...

והסמיכו ע"ז את דרשת הגמ' במכות (כג,א) "ונקלה אחיך לעיניך" כיון שנקלה הרי הוא כאחיו. וכן איתא בתהילים (עט,ב) "נתנו את נבלת עבדיך וגו' בשר חסידך לחיתו ארץ" שכיון שנהרגו ונטבחו קורא להם הכתוב 'עבדיך' ו'חסידך'. ולכן התבטא הדבר אפילו במצב הנעלה של כרובים מעורים.

ב. והנה יש לדון באיזה כרובים מיירי כאן שהוציאו לחוץ, בכרובים של משה שעמדו ע"ג הכפורת, או בכרובים של שלמה שעמדו על הרצפה, ובאמת שלפי דברי רש"י לא מתחיל הדיון, שלא מיירי כאן אלא בדמות הכרובים שהיתה מצוירת על הכותל, שאותם קילפו האוייבים והראו אותם בחוצות, ובכרובים אלו נעשה נס שנעשו איש אל פני אחיו. אך ראיתי מובא בשם חידושי רבי משה מאימראן, שכתב שרש"י כתב את דבריו בדרך את"ל, דלא מבעיא בבית ראשון שהיה הדבר כפשוטו שהוציאו את הכרובים, אלא שאפילו בבית שני ארע כך שהיו מקלפים את דמות הכרובים שהיתה מצוירת על הכותל, ומעתה לפי דבריו שפיר יש לדון כנ"ל האם הגויים הוציאו לחוץ את כרובי משה או כרובי שלמה?

ואשר נראה בזה, דבוודאי לא מיירי בכרובים של משה שהרי הם היו חלק מהארון ואותם גזז יאשיהו המלך עוד לפני החורבן, אבל על כרובי שלמה יתכן לדון שאותם לא

גנזו יחד עם הארון, ואותם הוציאו הגויים בבית ראשון להראות שהם מעורים. (ואמנם בהערות למסכת יומא נקט ע"פ השיח יצחק שגם אותם גנזו, אך להנ"ל י"ל שלא נגנזו).

ג. וביערות דבש (סוף דרוש ט') תירץ למה היו הכרובים מעורים בעת החורבן, כי הנה חז"ל אומרים ביומא "חביבין ישראל שאינם צריכים לשליח" ומתבאר שבשעת חביבותם נשמעת תפילתן בלי שום צורך באמצעי, כי השכינה חופפת עליהם ומקבלת התפילה מהם, וכך הוא בצדיקים גמורים אשר הם דבקים בה' מבלי מסך מבדיל. אבל בבינוניים אין התפילה מתקבלת באופן ישיר, אלא דרך בית המקדש שהוא מקום השראת השכינה, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ל,ב) "והתפללו אליך דרך ארצם" שכל התפילה תהיה למקום בית המקדש כי שם מקום חניית התפילה, ושם מלאכי אלקים עולים ויורדים בסולם ניצב ארצה לעלות את התפילה.

ולפ"ז מעת שחרב ביהמ"ק כמעט אבדה תקווה לתפילת הבינוניים לעלותה השמימה, ונסתמו שערי תפילה. אמנם בחסדו הותיר לנו שריד אשר אין דור שאין בו צדיקים בני עליה, א"כ כל התפילות סובבות את תפילתן ועולות עמהם. ולכן אמרו ביבמות שהקב"ה מתאוה לתפילת צדיקים גמורים שיחד עמהם עולות כל התפילות של שאר בני אדם. ולכן אמרו בזמן שעושים רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו שמתקבלות התפילות מי ישראל אל השם, אבל באין עושים רצונו אזי פניהם איש אל הבית, כלומר שהתפילות צריכות לעלות דרך הבית. וכ"ז בעת שביהמ"ק קיים, אבל תיכף שנחרב חוזר הדבר להיות מעורים איש אל אחיו דהיינו בתפילת צדיקים גמורים שדרך עולות כל התפילות.

ד. ונראה להמתיק את דברי היע"ר"ד לפי המורם לעיל שרק כרובי משה גנזו אבל כרובי שלמה לא נגנזו, דהנה בפחד יצחק (פסח, רשימות ו') הביא בשם הגר"א שכרובי משה היו סמל לחיבור של ישראל להקב"ה ב'תורה', וכרובי שלמה היו סמל לחיבור של ישראל להקב"ה ב'תפילה', וע"כ הם היו חופפים בכנפיהם על הארון, להראות על שאיפתו של שלמה שהדביקות של עבודת ה'תפילה' תגיע עד לדרגת הדביקות שע"י 'תורה', וזהו שאמר שלמה "ישקני מנשיקות פיהו" שרצה להגיע לדרגת הדביקות של פה אל פה דמשה, ולכן 'שלמה' אותיות 'למשה', שכל שאיפתו לדרגה דמשה.

ולפ"ז יתכן לומר, שכרובי ה'תורה' של משה אולי נשארו גם בעת החורבן במצב של פירוד מחמת העוונות. אבל את כרובי ה'תפילה' של שלמה הוציאו הגויים ובהם חזרה דרגת 'פניהם איש אל אחיו' בעת החורבן, דהם סימלו את דביקות התפילה, ובתפילה נתחדש בחורבן מצב של קבלת התפילות ע"י הצדיקים שפניהם איש אל אחיו, וכדפי' היע"ר"ד לעיל.

ואשרי הזוכה להגיע בתפילתו לדרגה של דביקות, להיות מהצדיקים שמעלים בתפילתן את התפילות של כל ישראל.

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת דברים ה' אב תשע"ח,
בענינא דיומא.

גליון נושא:

'מוזיקה ווקאלית בבין המצרים'
בירורי הלכה אקטואליים, מפי גדולי ופוסקי
הדור שליט"א. לעורר לב המעיין, ואין לסמוך
על הדברים הלכה למעשה.

פנינים

ממעטים בשמחה...

אבלות: הורה הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה מועדי השנה ניסן אב פרק יד הערה ה) שכל הנידון על שמיעת שירים באופנים השונים, הוא רק מצד גדרי ההלכה, אבל מצד הרגש, ודאי ש'כדאי בית אלוקינו, להתאבל עליו פעם אחת בשנה' ולא לשמוע מוזיקה בבין המצרים אפילו באופנים המותרים על פי דין. ונכון להימנע גם משירים שאינם מביאים לריקוד, ואפילו קטעי חזנות.

והיה מתאונן, שבכל הדורות בבין המצרים היו כולם מרגישים צער גדול על החורבן, והרושם היה ניכר על כל האנשים, ובפרט מראש חודש אב, ועוד יותר בין אנשי ירושלים, שהיו שנהגו אפילו ללבוש בגדים גרועים, בכל שלושת השבועות, וכן את 'שומר ישראל' שבתחנן היו מנגנים במנגינת צער וכיום ירד פלאים צער החורבן.

מספד חדש: והביא, שיש מבאים בדרך צחות את מילות הקינות 'על חורבן בית המקדש, כי הורס וכי הודש, אספוד בכל שנה מספד חדש', שהכוונה שהחורבן עצמו כביכול נהרס ונידש, ומשנה לשנה מתמעטת הרגשתו, ויש בכך הרבה מן האמת, ומוטל עלינו להתריע על כך, ולעורר את הלבבות להצטער ולהתעצב על חורבן בית המקדש.

איך אשיר בשביה ואספו לויי אמונים (מתוך תפילת יום כיפור קטן), כאשר בית המקדש בתפארתו ושירת הלויים על מכונם, אז מלא פינו שירה. אך כעת, איך אשיר בשביה - וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה (ג.ש.). ❖

ריקודים ומחולות, כלי זמר, וניגונים

כל השנה: בגיליון 'עומק הפשט' מספר 111, הארכנו בדעות הפוסקים, האם מותר לשמוע מוזיקה כל השנה. ונצטט בקצרה את הכרעת הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל (שבט הלוי חלק ב סימן נז, חלק ח סוף סימן קכז), שמצד הדין המבואר ברמב"ם (תעניות פרק ה הלכה יד), ובשו"ע (סימן תקס סעיף ג), אסור לשמוע מוזיקה כל השנה, אפילו 'הקלטה של שירה ללא כלי זמר' שדינה ככלי שיר. ומכל מקום מנהג העולם להקל, ואפילו המדקדקים שומעים מוזיקה, ויש ללמד עליהם זכות, והרבה פעמים ההיתר כדי להסיר העצבות, ובפרט בנשים שכיח זה.

1. ממעטין בשמחה

בין המצרים: תחילה נברר את מקור האיסור לשמוע כלי זמר בבין המצרים: נפסק בשו"ע (תקנא סעיף ב) שאסור לעשות סעודות אירוסין ונישואין בתשעת הימים. הרמ"א (שם) אוסר בכל ג' השבועות. מחדש המגן אברהם (סימן תקנא ס"ק י), העתיקו האליה רבה (ס"ק ו), והבאר היטב (ס"ק יא), ובמשנ"ב (ס"ק טז); שאסור לעשות ריקודין ומחולות מ"ז בתמוז ואילך.

ומתבאר מדברי הפמ"ג (ס"ק י), והבן איש חי (שנה ראשונה פרשת דברים אות ה), ובביאור הלכה (ד"ה ממעטים) שבכלל האיסור, לא לזמר בכלי שיר. ואפילו מי שפרנסתו לנגן מותר רק כדי פרנסתו (ובבן איש חי התיר גם משום איבה), אך לא בי"ז בתמוז ובתשעת הימים. וכתב בשיירי כנסת הגדולה (סימן תקנא הגהות בית יוסף אות לג), הובא באליה רבה (ס"ק כו), ובכף החיים (אות מ), שאסור לקחת מנגנים לסעודת לילה לפני המילה, והאליה רבה אוסר גם בברית עצמו.

ומוכיח המנחת יצחק (חלק א סימן קיא) מהפוסקים הנ"ל שלמרות שהמגן אברהם הזכיר רק ריקודים ומחולות, מכל מקום הלכה פסוקה היא בפי גדולי האחרונים, שגם כלי זמר בלבד אסור, וכל שכן הוא שבכלי זמר יש שמחה יתירה מריקודים ומחולות. וכן נוקט בפשיטות באגרות משה (אורח חיים חלק ד סימן כא), שאסור לשמוע כלי זמר בבין המצרים. והוסיף

לאסור גם לקטנים שהגיעו לחינוך, כדין 'אבלות דרבים'.

תשעת הימים: בתשעת הימים יש חומר נוסף, כמבואר במשנה (תענית דף כו:): ונפסק בשו"ע (סימן תקנא סעיף א) משנכנס אב ממעטין בשמחה, וביאר המגן אברהם (ס"ק א), ונפסק במשנ"ב (ס"ק א), כלומר שאין שמחין בו כלל. וכמו שבחודש אדר מדליקים מוזיקה כדי להרבות בשמחה, כך בחודש אב לא מדליקים מוזיקה כדי למעט בשמחה.

למה לא הוזכר? וביאר בשו"ת כפי אהרן (סימן נב), ובקובץ הלכות פסקי רבי שמואל קמנצקי (בין המצרים פרק ד הלכה ו הערה ז), שלכן לא הוזכר ברמב"ם ובשו"ע האיסור לשמוע מוזיקה בבין המצרים, כי לדעתם גם כל השנה אסור. וכל השנה הותר רק בשמחת חתן וכלה, ובבין המצרים אין נושאים נשים. לכן המגן אברהם מזכיר רק לילה שלפני החתונה, שזה שייך בבין המצרים.

2. שירה בפה בבין המצרים

בפה מותר: מכך שהפוסקים אסרו רק ריקודים ומחולות וכלי זמר, משמע ששירה בפה בלי ריקודים ומחולות מותרת בבין המצרים. וכן נוקט בשדי חמד (פאת השדה מערכת בין המצרים סימן א אות י) שמותר לשיר בפה בבין המצרים.

בפה אסור: מאידך מביא השדי חמד מה שכתב בספר משא חיים (הערה כה) שאסור לשיר בפה. ודעת הג"ר חיים פלאג'י זצ"ל (מועד לכל חי) הובא בכף החיים (סימן תקנא ס"ק מא) לגבי ללמד שיר חדש לכבוד החתן בתשעת הימים, אם הוא רק לשון ומליצה מותר, אבל לנגן מאקא"ם אסור. ולא ילמדו שירות ותשבחות כי אם אותם ששוכרים את הלב. אך בכלי שיר אסור (אור לארבעה עשר עמוד פב). גם החוות יאיר בספרו מקור חיים (ריש סימן תקנא) אסר שירה בפה בתשעת הימים. וכתב בספר יוסף אומץ שבין המצרים יאמר הזמירות בקול נמוך קצת, או בניגון שאינו משמח.

כתב בספר לקט יושר (הלכות בין המצרים ותשעה באב סעיף א) שרבו בעל התרומת הדשן לא אמר זמירות שבת, ואלהיו הנביא במוצאי שבת, בבין המצרים. וכתב במועדים וזמנים (חלק ח סימן שלח) אנו אין נוהגין כן משום אבלות בפרהסיא בשבת, מכל מקום יש להחמיר לא להביא כלי שיר לשמחת שבע ברכות בבין המצרים. וכתב הג"ר חיים קנייבסקי שליט"א (בהגהות לספר קרא עלי מועד עמוד כא) בשם אביו הקהילות יעקב שהמנהג להחמיר בבין המצרים לא לשיר בפה מלבד בשבתות.

שירה המותרת: בשירה בפה דעת הג"ר חיים פלאג'י (מועד לכל חי) שמותר שירים המשברים הלב. ולדעת הג"ר ניסים קרליץ שליט"א (חוט שני שבת חלק ב עמוד שכה), אסור לשיר שירים המשמחים בבין המצרים, אפילו בגני ילדים, אבל סתם שירים מותר.

לעומת זאת הורה הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה מועדי השנה ניסן אב פרק יד סעיף ג ובהערה שם) שעיקר האיסור הוא בשירי ריקוד המביא לידי שמחה ריקודים ומחולות, שהרי מקור האיסור במגן אברהם להימנע מריקודים ומחולות, ולכן מותר בעת הצורך שירי רגש בפה, ופרקי חזנות. ומכל מקום למרות שמותר מצד הדין, נכון להימנע גם משירים שקטים המותרים. ואילו לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (קונטרס הליכות הגרי"ש אלישיב) אפילו שירי רגש אסור, כיון שיש בהם נעימות המשמח את הנפש. ומכל מקום מותר לשיר באופן שכוונתו להתעוררות לכבוד השם יתברך.

'מוזיקה ווקאלית'

3. שורש מחלוקת הפוסקים

כלי זמר: לגבי 'כלי זמר' מוקלט, הסכמת הפוסקים (הובאו בקובץ מאור יעקב חודש תמוז פרק א הערה 6) שאסור לשמוע בבין המצרים. אבל נחלקו הפוסקים, האם מותר לשמוע 'מוזיקה ווקאלית' (הקלטת שירה בפה, חזנות), בזמנים האסורים לשמוע מוזיקה (לשיטת האוסרים לשמוע מוזיקה כל השנה, בין המצרים, ספירת העומר, בימי אבלות רח"ל), ושורש הנדון, האם עצם ההקלטה נהפך ל'כלי זמר', שהמכשיר משמיע קול שירה ודינו כ'כלי זמר'. או כיון ששומע פה, דינו כפה ולא כ'כלי זמר'.

בבין המצרים יותר חמור משאר הזמנים; א. לשיטת האוסרים שירה בפה בבין המצרים, ברור ש'מוזיקה ווקאלית' אסורה. והנדון הוא רק לשיטת המתירים שירה בפה ואוסרים בכלי, האם 'מוזיקה ווקאלית' דינה ככלי שיר. ב. גם אם נניח ש'מוזיקה ווקאלית' אינו ככלי שיר, יש לאסרו בימי בין המצרים משום שמחה. שעיקר האיסור אינו ב'חפצא של כלי שיר', אלא משום אלא 'שיר של שמחה' המביא לידי ריקוד ומחולות.

חתונה וכניסת שבת: בירושלים המנהג מקדמת דנא לא להביא כלי זמר בחתונה כי אם תופים בלבד, ומנהג העולם להפעיל 'מוזיקה ווקאלית' בשעת הסעודה, ויש לדון האם ראוי לעשות כן. וכן לפני כניסת השבתות של בין המצרים וספירת העומר הצופרים משמיעים ברמה קול 'נעימה ווקאלית', ויש לדון האם שפיר עבדי.

4. סברת האוסרים לשמוע 'מוזיקה ווקאלית'

ספק: הג"ר שלמה זלמן אויערבך זצ"ל הסתפק בזה (שלמי מועד עמוד תעח) אם נחשב כלי שיר. כ"ק האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל (שו"ת דברי יציב אורח חיים סימן רמו) הסתפק לגבי כל השנה, האם קלטת של פרקי חזנות דינה ככלי שיר, או לא, ולא הכריע. [למעשה, אוסר לשמוע מוזיקה כל השנה אפילו הקלטה של שירה בפה ב'רגיל לשמוע', כי יתכן שווקאלי דינו ככלי זמר, ואף אם אינו כלי שיר הרי לדעת הרמב"ם ועוד פוסקים אסור גם בפה, ובבית שרגיל בו להפמ"ג אסור לכו"ע, וכל שכן בזמננו שהחורבן ניכר ביותר. אך לרפואה מותר], וכן הסתפק בזה הג"ר אשר ווייס שליט"א.

אסור ככלי שיר: לדעת הג"ר שמואל הלוי וואזנר זצ"ל (שבט הלוי חלק ח סימן קכז), וכן מעיד הג"ר יצחק דרזי שליט"א בשם הג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל (הערות למסכת גיטין דף ז. אשרי האיש או"ח חלק ג פרק סח אות ז), והג"ר בנימין יהושע זילבר זצ"ל (אז נדברו חלק ח עמוד קלה, במסקנתו), אסור לשמוע 'שירה מוקלטת' היות שגם באופן כזה נקרא 'כלי שיר'. והוסיף הרב ואזנר, שגם כל השנה אסור לשמוע שירה מוקלטת. וכן מעיד הג"ר הלל רוטמן שליט"א ששמע מפי הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל ששירה בפה מוקלטת דינו ככלי שיר, ואסור אפילו כל השנה. וכן סובר הג"ר ניסים קרליץ שליט"א (חוט שני שבת חלק ד מהדורה שניה עמוד שעט), ששירה מוקלטת דינו כ'כלי שיר', שיש בו יותר צורה של שמחה.

אסור משום שמחה: טעם נוסף לאסור כותב הג"ר בנימין יהושע זילבר זצ"ל (אז נדברו חלק ח עמוד קלה, במסקנתו), שאין גזירת הכתוב לאסור בכלי דוקא אלא עיקר האיסור הוא מצד שמחה יתירה בעת החורבן (ולא משום ביטול כלי שיר, שהרי נקטינן שעיקר שירה בפה) ואם כן הרי במוזיקה ווקאלית יש שמחה.

מטעם נוסף אוסר הג"ר אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל (ציץ אליעזר חלק טו סימן לג אות ב), למרות שלגבי הגזירה בירושלים לא להביא כלי זמר לחתונה, וכן לגבי מוזיקה בימות השנה, אין הקלטה של שירה בפה נחשבת כלי שיר. ורק הקלטה של כלי זמר אסורה. מכל מקום לגבי בין המצרים, שאסור גם בריקודין ומחולות, מסתבר לאסור גם הקלטה של שירה בפה, ומסיים שכך נוהגים.

וכן דעת הג"ר שמואל קמנצקי שליט"א (קובץ הלכות פסקי רבי שמואל קמנצקי בין המצרים פרק ד הלכה ו הערה ז), שאין הקלטה של שירה בפה נחשב כלי, ובכל זאת יש להימנע משמיעת 'מוזיקה ווקאלית' בבין המצרים, כי אין דין של כלי שיר אלא האיסור משום שמחה כמו ריקודין ומחולות. ובפרט באופן שכל תכלית הזמר להדמות לקול של כלי שיר, שבזה ודאי הוי שירה של שמחה. ואין רוח חכמים נוחה הימנו.

אסור משום היסח דעת: וכן הורה הג"ר אברהם יצחק אולמן שליט"א (מקראי קודש להרב משה הררי, תעניות עמוד שפז) שגם 'מוזיקה ווקאלית' בכלל האיסור של ריקודים ומחולות, שהרי משמח את האדם ומסיח דעתו מהאבילות. והרי כולם מבינים שבתשעה באב או בימי השבעה על אביו או על אמו, אסור לשמוע 'מוזיקה ווקאלית', והוא הדין בבין המצרים, ומי שרוצה לשמוע זאת מראה שלא איכפת לו מספיק מחורבן בית המקדש.

והוסיף הג"ר ניסים קרליץ שליט"א (חוט שני שבת חלק ד מהדורה שניה עמוד שעט), שבעצם גזרו לאסור לשמוע כלי זמר כל השנה, ולכל הפחות בבין המצרים יש להיזהר בכך, ולא לשמוע אפילו הקלטה של שירה בפה. וכן דעת הג"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (גם אני אודך בין המצרים) ש'מוזיקה ווקאלית' הוא היכי תימצא ופטנט לעקוף את ההלכה. ואין היתר בדבר.

וכן נקטו לאסור 'מוזיקה ווקאלית', הג"ר מרדכי גרוס שליט"א (אור לארבעה עשר פרק טז אות י), הג"ר עזריאל אויערבאך שליט"א (בנתיבות ההלכה חלק לט עמוד 372), הג"ר מנחם מנדל לובין שליט"א (בנתיבות ההלכה חלק מד עמוד 534), וכן מורים רוב הפוסקים.

5. סברת המתירים לשמוע 'מוזיקה ווקאלית'

אינו כלי שיר: מאידך לדעת הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה או"ח חלק א סימן קסו - לגבי רדיו, בנתיבות ההלכה חלק מד עמוד 441, מאור יעקב תמוז עמוד סג), והג"ר משה שטרנבוך שליט"א (מאור יעקב תמוז עמוד סג), הקלטת שירה בפה דינה כפה ולא ככלי שיר, והקלטה של כלי זמר דינה ככלי זמר. הג"ר חיים פינחס שיינברג זצ"ל (ישמח לב סימן תז) מיקל לגבי חתונה בירושלים שאפשר להקל לשמוע 'מוזיקה ווקאלית'.

התפתחות: והנה בעבר, 'מוזיקה ווקאלית' היה רק הקלטת שירה בפה של אדם בודד, או מקהלה עם עיבוד בסיסי באולפן. כיום בעידן הדיגיטלי, יש 'מוזיקה ווקאלית' שכמעט אין הבדל ביניהם למוזיקה רגילה עם כלי זמר, אנשים מומחים משמיעים בפה קולות שונים באותו תו כמו כלי זמר (תופים, חצוצרה, גיטרה, בס). באולפן משוכלל מכפילים ומשפרים את עוצמת הקול, וכך נהפך להיות כמעט כמו מוזיקה רגילה. יש שנעזרים במערכת ההגברה ליצור קולות משנה, נופחים צמוד לרמקול עם קול גרוני עמוק ליצור 'הד' ו'בס'. ויש לדון לשיטת המתירים האם יתירו גם בזה, או דלמא כיון שנראה כמו קול של כלי זמר, דינו ככלי זמר. יש עוד סוג שנקרא המכבי"ץ שהופכים כוסות חד פעמי מאחד לשני, וכך יוצא קול יפה, ובזה יש יותר סברא לאסור אף שאינו 'כלי שיר' אבל עדיין זה כלי המשמיע קול.

ודעת הג"ר אביגדור נבנצל שליט"א (מקראי קודש להרב משה הררי, תעניות עמוד שפה) שלמרות שכיום המוזיקה הווקאלית נשמע כמוזיקה רגילה מותר לשמוע שירים שקטים בצנעה, שזה מרגיע. וכן התיר לשמוע הופעה חיה ששרים בפה שירים עצובים.

הכרת הטוב: רוב המאמר הנוכחי, מבוסס על הספרים דלהלן קרא עלי מועד (פרק ב), רץ כצבי (במעגלי השנה סימן טו), קובץ מאור יעקב (תמוז).

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **כל השנה:** יש אוסרים לשמוע מוזיקה כל השנה, ויש מקילים. מנהג העולם להקל בזה אפילו המדקדקים, ויש ללמד עליהם זכות.
- ב. **בין המצרים:** משכנס אב ממעטים בשמחה ואסור לעשות סעודות ריקודים ומחולות וכלי זמר, ומנהג האשכנזים לאסור כל זה מ"ז בתמוז.
- ג. **שירה בפה:** יש אוסרים אפילו לשיר בפה בבין המצרים, ויש שהתירו לשיר בפה. ויש מתירים רק באופנים דלהלן - שירי יגון המשברים הלב / שירי רגש / שירים שאינם מביאים לידי ריקוד / כוונתו להתעורר לעבודת ד'. לגבי שמיעת פרקי חזנות מותר מצד הדין, אך ראוי להחמיר.
- ד. **ווקאלי:** הקלטה של שירה בפה, לדעת רוב הפוסקים אסור לשמוע בבין המצרים (דינה ככלי שיר, משום שמחה). ויש מתירים (אין דינה ככלי שיר). ויש להסתפק האם ההיתר מתייחס גם ל'מוזיקה ווקאלית' משוכללת, שנשמעת כמעט כמו מוזיקה רגילה. ויש שהתירו בצנעה בשיר רגוע. ❖

עומק הפשט'

זכות הפצת התורה | 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com | זכות הפצת התורה

לאלפי קוראי הגיליונות,
להצלחת הרב יוסף חיים,
ובנו הרב אפרים ליאור,
למשפחת טוביאנה
שליט"א ברוחניות
ובגשמיות, ימלא השם
כל משאלות לבם לטובה
אמן.

הנושא לשבוע הבא:

'ונשמרתם לנפשותיכם' בטיולים

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדריים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

לאלפי קוראי

הגיליונות, לעילוי

נשמת רבינו שריה

ב"ר בצלאל יעקב

דבליצקי זללה"ה

נלב"ע ב' אב תשע"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 37

פרשת דברים חזון

תשע"ח

חולצות שנתערבו בתשעת הימים ♦ הרב לוי יצחק רפפורט

מי שותה היין בברית מילה בתשעה באב נדחה ♦ הרב אברהם זנגר

זמן הרחיצה בערב שבת חזון שחל בערב ת"ב ♦ הרב יצחק טסלר

קדושת מקום המקדש בזמן הזה ♦ הרב אליסף פרלמן

חיוב מזוזה במחליף דירה, דירת קיט, צימר, ובית מלון ♦ ברכת

עושה מעשה בראשית שעשה את הים הגדול ♦ הרב שמואל דרזי

הרב לוי יצחק רפפורט

חולצות שנתערבו בתשעת הימים

מעשה באחד שהכין לפני ר"ח אב כמה חולצות שלבשם כחצי שעה (עי' ש"ך סי' שפ"ט סק"ד) ושוב התערבה ביניהם חולצה מכובסת שלא לבשה עדיין. ויש לדון אם שייך להתיר מטעם ביטול ברוב יבש ביבש חד בתרי. ויש לברר בזה, (א) מצד דהוי דבר שבמנין, (ב) דהוי דבר שיש לו מתירין, (ג) האם שייך ביטול כשאין התנגדות בין ההיתר לאיסור כדיבואר.

(א) מצד דהוי דבר שבמנין דלדעת הרמ"א סי' ק"י ס"א אינו בטל, יש לדון כמה נקודות; א. דעת הפמ"ג סי' ק"ב מ"ז סק"א [ד"ה כתב] בשם הא"ה כלל ז' דין ג' וחוות יאיר סי' קל"ג דכשם דבדשיל"מ כתב הרמ"א סי' ק"ב ס"ד דכשנולד האיסור בתערובת הרי"ז בטל, ה"נ דבר שבמנין בטל כשנולד בתערובת [ויבואר לקמן אות ב' דלהרבה פוסקים כל שהאיסור נולד בתערובת בטל, ול"צ דעצם החפצא נולד בתערובת, וממילא הכא דהחולצות התערבו

לפני חלות זמן האיסור שפיר בטלין הן], ונהי דהרבה פוסקים פליגי ע"ז [עי' יד יהודה סי' ס"ט ס"ק ס"ג אות ד' ורעק"א תמורה דף ל' ואב"ז י"ד סי' פ"א אות ד' שכולם כתבו מסברא לחלק בין ישל"מ דאין חסרון בעצם הביטול לדבר חשוב שהחסרון בעצם הביטול עש"ב], מ"מ יש כאן צירוף להקל. ב. עוד יש להסתפק דחולצות משומשות דאינם נמכרים בשוק י"ל דאינן בגדר דבר שבמנין.

(ב) עוד יש לדון דל"ש כאן ביטול כיון דהוי דשיל"מ. אכן יש לדון בזה, דהנה כתב הרמ"א סי' ק"ב ס"ד דכשנולד בתערובת בטל גם בישל"מ ע"ש, וכתב רעק"א שם דלפ"ז קמח חיטים וקמח שעורים שהתערבו ושוב נדר מקמח חיטים הרי הן בטלין דחלות האיסור נולד בתערובת, ופליג בזה על המקו"ח סי' תמ"ז סק"ח דס"ל דבעינן שמציאות החפץ נולד בתערובת, ולא אזלינן בתר שעת לידת האיסור ע"ש, ודן בזה נמי הפמ"ג בפתיחה לסי' תמ"ז ד"ה שאלה, לענין חמץ ומצה שהתערבו לפני זמן האיסור דשמא בטלין בבא זמן האיסור וליכא משום ישל"מ כיון דהאיסור נולד בתערובת ע"ש [ובשעה"ת ח"ב פ"א כתב להיפך]. וא"כ ה"נ הכא

הרי בכניסת ר"ח שהוא זמן חלות האיסור היו החולצות מעורבות.

ועוד יש לדון, דהנה הביא הרמ"א שם פלוגתא אם דבר שיש לו מתירין שיחזור אח"כ לאיסורו [כגון חמץ בפסח דאחר הפסח ישל"מ ולפסח הבא יחזור לאיסורו] יש לו דין ישל"מ או לא ע"ש, וה"נ הרי החולצות יחזרו לאיסורן לשנה הבאה אם לא יבנה המקדש, ונהי דהכרעת הש"ך וט"ז שם להחמיר בזה, מ"מ יש כאן צירוף.

ועוד יש לצרף בזה דעת הצ"ח בדבר העשוי להשתמש בו כמה פעמים ל"ש בי' דשיל"מ כיון דמפסיד השימוש של עכשיו [הובא בפ"ת סי' ק"ב ס"ק ו'], מיהו בביאור"ה סי' ש"ח ס"ז ד"ה מבער"י בשם הרעק"א מבואר דלית לי' סברת הצ"ח.

ג) האם שייך ביטול גם כשליכא התנגדות. הנה באבנ"ז סי' קכ"ט ס"ק ג' וז' כתב דקצת מים שאינם מבושלין שהתערבו ברוב מים מבושלים ל"ש להתיר מטעם ביטול ברוב, דביטול שייך רק כשיש התנגדות בדין בין הרוב למיעוט, משא"כ הכא הרי בעצם כל דבר מאכל אסור לבשלו בשבת, אלא דמה שכבר התבשל הרי לא נעשה כלפיו פעולת בישול כלל, ורק כלפי המים שלא התבשלו הוא דנעשה פעולת בישול, וממילא ל"ש כלל ביטול, דאין כאן שום התנגדות, דהרי כשמניח אותם ע"ג האש לא נעשה כלל פעולת בישול אלא כלפי המים שלא התבשלו, יער"ש [דזהו כונתו לכאן]. ויסוד הדבר דביטול תלוי בהתנגדות המינים האריכו בזה השערי ישר ש"ג פ"ז ובתשו' הרי"ם סי' י' ובמשנת ר' אהרן חולין סי' ז'.

וה"נ בני"ד הרי אין שם האיסור מעשה הלבשה, אלא דהנאת בגד מכובס הוא שנאסר, אלא דאלו שלבשם כבר מעיקרא, אין כאן הנאה בלבשתם, ונמצא דאין כאן היתר על שאר החולצות, אלא דבפועל אין מהם הנאה האסורה.

מיהו לכאן לאו כו"ע הכי ס"ל דהרי הפמ"ג בשעה"ת ח"א פ"א חקירה הב' מסיק דהיתר שהתערב ברוב איסור הרי ההיתר נהפך לאיסור ומצטרף לשיעור כזית ללקות עליו ע"ש, ויעויין בתשו' הרי"ם שם שביאר את דעת המנח"כ שהובא שם בפמ"ג דס"ל דהיתר לא נתהפך לאיסור דהוא משום שאין מיעוט

היתר מתנגד לרוב איסור, דהאיסור באיסוריה קאי כמעיקרא, ולכן ל"ש ביטול ע"ש, ומבואר דהפמ"ג לית ליה הך כללא, וכן בביאור הסוגיא דבכורות דף כ"ג דליכא ביטול בטומאת משא ע"ש, וביאורו השער"י ור' אהרן עפ"י יסוד הנ"ל דליכא התנגדות, מצינו לכמה אחרונים שכתבו דרכים אחרות עי' פמ"ג פתיחה לסי' תמ"ב ועי' חזו"א אהלות סי' כ"ב ס"ק ל' וקה"י בכורות סי' כ"ד, ואכ"מ.

והנה שמעתי [בשם הגר"א שמואלביץ שליט"א] להוכיח כהאבנ"ז דל"ש ביטול, דהנה בסי' ש"ח ס"ט הובא ברמ"א בשם שבולי הלקט דמי שהוסיף בשבת מלח לתבשיל אפי' בכ"ר מותר התבשיל בדיעבד, ואין לאוסרו מצד מעשה שבת, כיון דבטל ברוב, דאע"ג דמילתא דעבידא לטעמא לא בטל, מ"מ כיון שכבר היה בו מלח ג"כ מעיקרא הו"ל זו"ז גורם ובטל ע"ש, ומבואר דמ"מ עביד איסורא דבישול, ולא אמרי' דבטל ברוב ואין בו איסור בישול כלל, וע"כ כהאבנ"ז.

עוד הראוני להגר"מ רובין שליט"א שהוכיח כן מהרא"ש פ' כירה סי' י"ז שכתב דאע"ג דבישרא דתורא לא מתבשל בכ"ר מ"מ אסור ליתנו בכ"ר, דנהי דהבשר אינו מתבשל, מ"מ המלח והלחלוחית שבתוכו מתבשל ע"ש, ולא אמרינן דהמלח והלחלוחית מתבטלין בבשר. ועוד הוכיח כן מהא דאסור ליתן עצים לחים בפני האש משום בישול המים שבו ולא אמרינן דהמים בטלין כלפי העצים.

אכן נראה דיש לחלק בין הנושאים, דבכל הני גווני הרי באמת לא נעשה כאן פעולת בישול ברוב כלל, דהרי הקדירה עמדה כבר על האש ובנתינת המלח בקדירה הרי לא נעשה כאן בישול כלל אלא כלפי המלח בלבד, ובכגון דא ודאי לא שייך ביטול, כיון דאין הנידון נוגע להרוב כלל, וכן בישרא דתורא שלא מתבשל בכ"ר הרי אין הכ"ר משפיע עליו כלום ולא נעשה כאן פעולת בישול אלא במלח ורוטב בלבד, וכן מים בתוך עצים הרי כלפי העצים אין מושג של בישול כלל, ונמצא דגם להסוברים דביטול אינו תלוי בהתנגדות, מ"מ בהני גווני דמעיקרא אין שום נידון על הרוב אלא על המיעוט בלבד י"ל דאינו בטל, משא"כ בני"ד דסו"ס הנידון הוא על כל החולצות אם שרי ללובשן, שפיר י"ל דשייך ביטול, זולת להאבנ"ז שחידש דבעינן התנגדות כנ"ל.

ועוד הראוני בתשו' ר' יעקב מליסא סי' ח' דביאר שם הך דסי' שי"ח דזה גופא ההיתר דהמלח בטל לפני שהתבשל ולא עבר עליו איסור בישול כלל [אלא דנראה מלשונו שם דלאו מדין ביטול אתי עלה, אלא כיון דהמלח נמס בתבשיל בטלה מציאותו ול"ש לבשלו, וצ"ב].

שו"ר בשבה"ש מבשל ס"ק כ' וכ"א דהוכיח מהצל"ח בביצה דף ל"ב דאם עקר משקין מרה"י ואחר שהוציאן לרשוה"ר נשפכו מים נוספים לכלי, באופן שיש בהם רוב נגד המים הראשונים, הרי"ז בטל ברוב, ופטור על הנחתן ברשוה"ר ע"ש [שם איירי בנוגע לשלהבת, וציירנו לה בהנ"ל לשבר את האוזן], והביא השבה"ש ראיה לזה מהמאירי שבת דף קמ"א דההולך ד"א בעודו רוחץ בנהר ליכא איסור כיון דהמים מתחלפין כל הזמן ואינו נושא ד"א ע"ש, וכתב השבה"ש דהרי בודאי קצת מהמים הראשונים נשארו על גופו, וע"כ דכונת המאירי מצד ביטול ברוב, ומסיק בשבה"ש דאם נדמה שאר מלאכות להוצאה, י"ל דגם בבישול שייך היתר ביטול ברוב ע"ש, ושם באות כ"א הביא לדברי האבנ"ז דס"ל דליכא ביטול ברוב בבישול, ומסיק לחלק בין הוצאה לשאר מלאכות ע"ש.

וע"ע בתשו' מנח"י ח"ט סי' ל' ול"א שמאריך בהך ענינא, ומסיק להחמיר כהאבנ"ז דל"ש ביטול ברוב בבישול יעוש"ב.

מיהו כבר נתבאר דמצד סברת האבנ"ז יש לדון בה בכמה אנפי, וסו"ס חילוקו דשבה"ש בין הוצאה לבישול מחודש הוא, א"כ ודאי בפשטות נראה מהמאירי והצל"ח הנ"ל להקל, וכן הבאנו דברי תשו' החו"ד דנראה להתיר בזה.

הרב אברהם זנגר

מי שותה היין בברית מילה בתשעה באב נדחה

[א] מבואר בשו"ע סי' תקנ"ט ס"ז דבברית מילה בת"ב כשמברכים על כוס יין לכתחילה נותנים ליולדת לשתות, ואם אינה יכולה לשמוע הברכה

כראוי נותנים לקטן לשתות. אולם מובא בשם הגר"נ קרליץ שליט"א בשם החזו"א וכן בשם הגריש"א זצ"ל דכהיום אין ליתן ליולדת לשתות אלא רק לקטן, וב' טעמים נאמרו בדבר;

א. אין היתר ליולדת לאכול ולשתות בת"ב אלא כפי הנצרך לבריאותה, ובזמנם היו שותים יין לבריאות ולכן יכולה לשתות את הכוס, אבל בזמנינו אינו כן, ואינה שותה אלא בשביל כוס של ברכה ולזה אין היתר, (תורת היולדת פמ"ח הערה כ' ובמהדו"ח סי' ס"ג בשם הגריש"א זצ"ל וכ"ה בס' אשרי האיש ח"ג עמ' תפ"ו מקונט' לקנות חכמה וס' בירור הלכה תליתאה עמ' של"ו). ולפ"ז אמר דאם מברכים על מיץ ענבים יכולה לשתותו כיון שמועיל לבריאותה.

ב. יש איסור מדינא דגמ' לאכול בשר ולשתות יין בסעודה המפסקת וכ"ש בת"ב, ואף שהיולדת פטורה מלהתענות מ"מ אין לה היתר לשתות יין, ובזמנם שהיו שותים יין לבריאות מותר לה לשתות היין מדין חולה, אבל בזמנינו שאינה שותה לבריאות כלל חזר האיסור למקומו. (בירור הלכה שם בשם הגר"ק שליט"א בשם החזו"א וכן בשם הגריש"א).

וכ"כ הגר"ח קנייבסקי שליט"א ב' טעמים אלו במכתבו הנדפס בקובץ תשובות ח"א סי' נ"ז לענין לאסור שתיית כוס יין של הבדלה לחולה האוכל בת"ב שחל ביום א'. וכן מבואר בספר תורת חיים סי' תקנ"ו לענין הבדלה דאין היתר לשתות היין מצד טעם הא' הנ"ל.

[ובנוגע לטעם הב', אף שמבואר בסי' תקנ"א ס"י דבתשעת הימים מותר לשתות כוס של הבדלה מעיקר הדין, שאני התם דלא הוי אלא מנהג ועל כן לצורך מצוה מותר, אבל בת"ב עצמו דאסור מדינא דגמ' בסעודה המפסקת וכ"ש בת"ב עצמו אין היתר אף לצורך קיום מצות הבדלה, וכן מבואר בביה"ג וא"ר שם סקכ"ח דההיתר לשתות יין של הבדלה בתשעת הימים הוא רק משום דהוי איסור של מנהג אבל איסור מדינא דגמ' אסור גם לצורך מצוה.

אולם זהו שלא כיסודו של הגר"ז בהל' תעניות שכתב לחלק דהאיסור מדינא דגמ' הוא רק בסעודה המפסקת דדינו כאונן ולא בת"ב עצמו דדינו כאבל ע"ש, וכבר האריכו בזה רבים, וכן בקובץ תשובות שם כתב הגר"ח ק שליט"א בשם הגריש"א זצ"ל

דבאו"ז מבואר להדיא דהאיסור מדינא דגמ' הוא גם בת"ב עצמו ודלא כהגר"ז, וכן הסיק בהליכות שלמה ח"ב עמ' תנ"ג ע"ש דבריו].

וגם לטעם הב' אמר הגרנ"ק שליט"א דאם מברכים על מיץ ענבים יכולה לשתותו כי מעיקר הדין דינו כיין מגיתו שלא נאסר מדינא דגמ'.

ב] אכן נראה דכל הנידון הוא רק בת"ב שאינו נדחה, אבל בברית מילה בת"ב נדחה בודאי מותר ליולדת לשתות הכוס, דהא לבעל הברית הוי יו"ט ומתבטל התענית וכל דיני האבלות כמבואר בשו"ע סי' תקנ"ט ס"ט דרוחץ ואוכל לפי שיו"ט שלו הוא, וכן מותר בבשר ויין כמש"כ בערוה"ש שם, והיולדת דינה ג"כ כאחד מבעלי הברית כמבואר במשנ"ב סקל"ו, ומטעם זה נראה דא"צ להשקות הכוס ליולדת אלא יכולים אחד מבעלי הברית לשתות הכוס (אבי הבן או המוהל או הסנדק).

ושו"ר שכ"כ הגר"ח קנייבסקי שליט"א במכתבו הנ"ל בקובץ תשובות דמטעם זה יכולים בעלי הברית לשתות היין של הבדלה ולא דמי לחולה המבדיל בת"ב, כי הוא יו"ט אצלו ומותר בבשר ויין, [וע"ע בבירור הלכה שם עמ' של"ח שצידד לבאר דעת השו"ע דמותר ליולדת לשתות את היין של המילה (בת"ב שאינו נדחה), דאי"ז משום ששונה היין לבריאותה, אלא משום דהוי יו"ט דידה, ואף דהאי יו"ט אינו דוחה איסורי ת"ב בזמנו, מ"מ שתיית כוס היין של המילה שהוא ממצות היו"ט של המילה נדחה מחמת היו"ט, וכע"ז כתב בשו"ת להורות נתן ח"ב סי' ל"ו סק"ח, ודבריהם מחודשים טובא, אבל מ"מ בת"ב נדחה דהיו"ט ידיה דוחה כל איסורי הת"ב פשוט דמותר לה לשתות יין המילה כאמור].

ג] עוד נראה לדון דאף במילה המתקיימת קודם חצות דמותר רק ליולדת לאכול מדין חולה ולא לבעלי הברית, מ"מ יכולה היולדת לשתות הכוס, דהנה הטעם דחייבים בעלי הברית להתענות עד חצות כבר הרחבנו במק"א דאי"ז הגבלה בעיקר הדין יו"ט ידיהו דאינו דוחה התענית וה' עינויים אלא לחצאין, אלא ודאי היו"ט ידיה הוא כל היום ודוחה את התענית מכל וכל, אלא הוא דין וחיוב בפנ"ע שתקנו חז"ל דראוי להתענות עד חצות כדי להשתתף בצער הציבור כמבואר בגמ' תענית יב,

[וע"ש בגמ' דלאו שמיא תענית כלל, דכל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמיא תענית, ואי"ז אלא לצעורי נפשיה בעלמא עם הציבור, ודעת החמד משה סי' תקנ"ט סוסק"א דלא הוי חיוב כלל וכדמשמע מפ' הר"ח שם, אך לדינא קי"ל דהוי חיוב, אולם גדר החיוב אינו דין תענית אלא חיוב להשתתף עם הציבור], וכן מה שנוהגים בכל העינויים עד חצות הוא מטעם זה כדי להשתתף עם הציבור ולא מעיקר דין ת"ב, [ואפשר דמשום כך חידש בשו"ת שבט הלוי ח"ז סי' ע"ז דרחיצה קודם המילה מותרת גם קודם חצות כיון שצורך המצוה הוא שיכנס למילה בהידור].

ועל כן נראה לדון דיולדת שבלא"ה פטורה מהתענית הדר דינה דהוי כיו"ט לגבה לגבי שאר העינויים וכן אכילת בשר ויין, דמסתבר דעיקר החובה לצער עצמו עם הציבור הוא לענין התענית באכילה ושתיה ושאר העינויים טפלים לזה, אבל מי שאוכל ושותה אינו מחויב בשאר עינויים לחוד כדי לצער עצמו עם הציבור, וד"ז יש להתבונן בו.

ואם כנים דברינו נמצא דיכולה היולדת לשתות כוס היין של המילה בת"ב נדחה אפי' קודם חצות מדין היו"ט דידה כמו שנתבאר.

ד] עוד נראה ע"פ האמור, דהנה לא נזכר בפוסקים איך הדין בברית מילה בתשעת הימים האם המברך ברכת כורת הברית שותה הכוס או צריך ליתנו ליולדת או לקטן כמו בהבדלה, ומסתימת הפוסקים נראה דפשוט דיכול לשתותו וכן מנהג רוב העולם, והטעם משום דלא גרע מסעודת המילה דמותר לאכול בשר ולשתות יין לקרובים מדין סעודת מצוה, אולם הגריש"א זצ"ל חידש לא כן דראוי ליתנו ליולדת או לקטן כמו בהבדלה, וטעמו דרק שתיית יין בסעודה שהיא לכבוד המילה מותר, אבל שתיה זו היא מדין כוס של ברכה גרידא כמו כוס של ברהמ"ז ואי"ז לכבוד שמחת המילה, (ואף שלענין כוס של ברהמ"ז של סעודת המילה נחלקו הא"ר סי' תקנ"א סק"ב והפמ"ג אם מותר לשתותו, ובמשנ"ב סקע"ב סתם כד' הפמ"ג דמותר, וכ"כ בקובץ תשובות ח"ג סי' ל"ה דסעודת בר מצוה יש להקל דחשיב סעודת מצוה כשאי"ז בשבוע שחל בו ט"ב או בשבוע שחל ט"ב בשבת, והוסיף דבאופן זה מותר גם כוס ברהמ"ז כד' הפמ"ג, י"ל דשאני התם

זמן הרחיצה בערב שבת חזון שחל בערב תשעה באב

כתב הבאווה"ל סי' תקנ"א סעיף ט"ז בשם הפרמ"ג דבערב שבת חזון שחל בערב תשעה באב יזהר לכתחילה לעשות את הרחיצה קודם חצות ורק בדיעבד שרי לאחר חצות. וצ"ב דהרי כל ההיתר של רחיצה בערב שבת זו היא בשביל כבוד שבת וטפי הוי כבוד בסמוך לשבת. ומבואר מכאן שיש חומר מסוים ברחיצה בערב ת"ב אחר חצות.

והנה מהא דנתן הפרמ"ג לערב שבת חומר דערב ת"ב חזינן שהגם שת"ב שחל בשבת נדחה ליום א' מ"מ יש לע"ש חומר דערב ת"ב. ועל כרחך הביאור בזה שאין הת"ב נעקר ליום א' אלא רק נדחה והוי בגדר תשלומין ועדיין שם ת"ב על שבת, ועל כן נקט הפרמ"ג שיש בע"ש החומר דערב ת"ב. [וכבר האריכו רבים בחקירה זו בגדר ת"ב נדחה, ובפשוטו תלוי בזה כמה נידונים; א. אם יש לשבוע זה דין שבוע שחל בו ת"ב, עי' שו"ע סי' תקנ"א ס"ד שנקט לעיקר דאין בזה דין שבוע שחל בו, ובפשוטו הביאור דהת"ב נעקר ליום א' ודלא כהנ"ל. ב. בפשוטו נחלקו בזה המחבר והרמ"א סי' תקנ"ד סי"ט אם נוהג בשבת זו דברים שבצנעה. ג. אמנם צ"ע בזה מהשו"ע תקנ"ט ס"ט דיש לתענית זו קולא של נדחה לגבי בעל ברית, ויעו"ש עוד בבאווה"ל בשם הרעק"א לענין חולה קצת ומעוברת, ומבואר לכאורה דהוי רק כעין תשלומין. וצ"ב ליישב כל הסתירות בזה ואכמ"ל].

אמנם לעניננו עדיין דברי הפרמ"ג צ"ב, דנהי דיש לע"ש חומר של ערב ת"ב, מ"מ היכן מצאנו חומר מסוים של איסור רחיצה בערב ת"ב לאחר חצות, דהרי מדינא דגמרא רק בת"ב גופיה נאסרה רחיצה אלא דנהגו לאסור כבר מר"ח, והיכן מצאנו חומרא יתירא בערב ת"ב אחר חצות לענין זה (וכבר העיר בזה בשש"כ פמ"ב הערה קפ"ט).

והנראה דיסוד דברי הפרמ"ג הוא משיטת הרמב"ן בתורת האדם שהביא הרא"ש בתענית ל. דמן המנחה ולמעלה אסור לעשות בערב ת"ב פעולות

דכוס של ברהמ"ז כיון שבא מחמת הסעודה נחשב כחלק מהסעודה, וזהו שורש פלוגתת הא"ר והפמ"ג אם נחשב כחלק מהסעודה, אבל כוס של המילה בודאי אינו חלק מהסעודה).

והנה דבריו מחודשים מאד כי בפשוטו כוס המילה ודאי לא גרע מהסעודה שהרי היא לכבוד המילה כמו שתמה הגר"ש דביליצקי זצ"ל בס' ט"ב שחל ביום א'. [ובספר אשרי האיש ח"ג עמ' תפ"ו מובא בשן הגריש"א זצ"ל שאמר דודאי י"ל דלא גרע מהסעודה אך אינו מוכרע ועל כן מהיות טוב ראוי ליתנו ליולדת או לקטן].

אך לפי דברינו הנ"ל נראה דאף לדעת הגריש"א דגרע מסעודת המילה מ"מ אבי הבן והמוהל והסנדק יכולים לשתות הכוס מדין יו"ט דידהו, דאם בת"ב שנדחה הדין יו"ט דידהו מבטל כל העינויים ואיסור בשר ויין כ"ש בתשעת הימים.

ה] שוב ראיתי בספר אוצר הברית ח"א עמ' ר"צ בשם הגריש"א זצ"ל דבברית מילה בתשעת הימים יכולה היולדת לשתות כוס היין של המילה אבל שאר בעלי הברית אין ראוי שישתו הכוס לפי שכוס זה הוא רק לכבוד המצוה והשמחה, עכ"ד. ולא הבנתי עצם הסברא וגם מה החילוק בין היולדת לשאר בעלי הברית, וצ"ב.

והנה בס' ט"ב שחל בשבת להגר"ש דביליצקי זצ"ל האריך לחקור אם דין יו"ט של בעל ברית שדוחה התענית הוא בגדר הותרה או דחוייה, ונפ"מ אם הותרו לגמרי כל הה' עינויים או מותר רק במה שהוא סתירה ליו"ט דידהו, וכגון אם הותרה לו הרחיצה לגמרי כל היום וכן נעילת הסנדל וכן אכילת בשר ויין מותרים כל היום או רק מה שנוגע למילה ולסעודה ע"ש בהרחבה. ואפשר דנקט הגריש"א דהוי בגדר דחוייה וס"ל דכוס המילה הוא כוס של ברכה גרידא כמו כוס של ברהמ"ז ואי"ז שייך לעצם היו"ט דידהו ולכן אין לו היתר לשתות היין כי אם מה ששותה בסעודה לכבוד הברית, ולשיטתו אזיל דכוס המילה גרע מהסעודה. ולפ"ז פשוט דלדבריו גם יין של הבדלה אינם יכולים לשתות ודלא כדברי חתנו הגר"ח ק שליט"א. אך מ"מ לענין יולדת היתר, וצ"ב. ומ"מ כ"ז דברים מחודשים, וצ"ע.

שנמשכת הנאתם אח"כ לתוך ת"ב עצמו, ובזה ביאר הרמב"ן הא דאסור לאכול בסעודה המפסקת בשר ויין וב' תבשילין, משום דכה"ג תשאר הנאתו מהסעודה גם לאחר מכן והוי סתירה לאבלות בת"ב. ולפי גירסת הרמב"ן בגמ' אף רחיצה נאסרה מטעם זה דהוי הנאה הנמשכת. והרא"ש השיג על הרמב"ן איך יתכן דלרחוץ אסור לו ולאכול עדיין שרי. אמנם הרמב"ן עצמו ס"ל כנ"ל שיש לחלק בין פעולות שנמשכת הנאתן דאסורות לפעולות שהנאתם בשעת עשייתן דמותרות, אבל הרא"ש נראה דס"ל דלא כהרמב"ן, ואין ללמוד איסור רחיצה בערב ת"ב מאיסור בשר ויין וב' תבשילין בסעודה המפסקת שהיא הלכה מסוימת חיובית לעשות סעודה שפלה שהיא סעודת אנינות כמש"כ התרוה"ד והובא בביאור הגר"א תקנ"ב ס"ו והרחיב בזה הגר"ז בהל' תעניות, ואין לזה שייכות לרחיצה, אבל הרמב"ן נראה דס"ל דאין הלכה חיובית בסעודה המפסקת לעשותה כסעודת אנינות אלא הוי איסור לעשות בסעודה הנאות הנמשכות לת"ב ועל כן למד מזה לאסור רחיצה מן הדין.

ועוד נראה דהרמב"ן לשיטתו במה שהביא הטור בשמו דאלו הממלאים כריסם בערב ת"ב בסעודה שסומכים עליה לתענית אע"פ שעושים אח"כ סעודה קטנה וקוראים לה סעודה מפסקת "קורא אני עליהם בטן רשעים תועבה", ומבואר היטב לשיטתו דמה יועיל הסעודה שפלה שעושים אח"כ, סו"ס כבר מלאו כריסם ויש להם הנאה הנמשכת לת"ב, אמנם יעוין ברמ"א סי' תקנ"ב ס"ט שהביא מנהג שנעשה כן באשכנז שאכלו סעודה רבתי בשביל הצום ואח"כ אכלו סעודה קטנה, וכנראה דאזלו בשיטת הרא"ש דלא אכפ"ל במה שעושה הנאה הנמשכת כל שמקיים לבסוף סעודת אנינות.

אלא דאכתי תיקשי דאם כל דברי הפרמ"ג הנ"ל מיוסדים על שיטת הרמב"ן הרי שבשנה זו הדבר צ"ע לאסור רחיצה בערב ת"ב שחל בע"ש, דמה אכפ"ל שהנאתו תמשך לתוך השבת, הא הותר לו בשבת זו אפילו כסעודת שלמה בשעתו, ואכתי דברי הפרמ"ג צ"ע.

ועוד צ"ע דיעוין ברמ"א סי' תקנ"ג ס"ב דלכא' נראה דפסק כדעת הרא"ש, שכתב דשרי לרחוץ ולסוך עד בין השמשות של ת"ב, וכתב בביאור הגר"א שהוא כדעת הרא"ש ודלא כהרמב"ן, וא"כ מהיכ"ת

להחמיר שלא לרחוץ בערב ת"ב מחצות למאי דקי"ל כדעת הרא"ש, וכן מצאתי שהקשה בארחות חיים (ספינקא) בשם חידושי בן יאיר להגר"מ רולר צ"ל (מגדולי הונגריה לפני כ 100 שנה).

והנראה לבאר דעת הפרמ"ג, בהקדם דהנה כתב הט"ז סי' תקנ"ד סק"ט דבת"ב שחל בשבת אסור לרחוץ ידיו בחמין משום אבילות שנוהגת בצנעה, והקשה עליו הנהר שלום דאם אסור רחיצה משום דברים שבצנעה היה לו לאסור גם בצונן, דהא בת"ב אסור אפילו להושיט ידו בצונן כמו ביוה"כ.

ונראה לבאר ע"פ חידושם הנודע של המנח"ח מצוה שי"ג והגר"ז בהל' תעניות דבת"ב תרתי איתנייהו ביה, א. איסורים משום דין תענית דומיא דיוה"כ דנאסר בחמש עינויים. ב. איסורים משום דין אבילות, וכתבו דרחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן לא נאסרה מדין אבילות דהא אבל אינו אסור בפניו ידיו ורגליו אלא בחמין, אלא מדין תענית הוא דאסור בת"ב דומיא דיוה"כ דאסור להושיט ידו בצונן, ואשר נראה לפי זה ושורש הדברים מבואר במנח"ח שם דחלוקים דינים אלו של תענית ואבילות כלפי ת"ב שחל בשבת, דאמנם דעת הרמ"א בסי' תקנ"ד להחמיר בדברים שבצנעה בשבת זו, זהו רק כלפי דיני אבילות ולא כלפי דיני תענית, דדיני תענית אינם חלים בשבת כלל, וביאור החילוק דבשבת נצטוונו על עונג ולא על שמחה כמש"כ תוס' מו"ק כג. דאין שבת מפסיקה אבילות כיו"ט, דאין עונג סתירה לאבילות אלא רק שמחה ובשבת החיוב הוא עונג ולא שמחה, משא"כ דיני תענית ודאי הוא סתירה לדין עונג שיש בשבת.

ולפ"ז מבואר היטב דעת הט"ז לחלק בין חמין לצונן בשבת זו, דרחיצת פניו ידיו ורגליו בחמין אסורה מדין אבילות וזה נוהג גם בשבת מדין דברים שבצנעה, אולם רחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן שאינו אלא מדין תענית ודאי לא נאסר בשבת זו. [ולפ"ז רחיצת כל גופו בצונן האסורה גם באבל תיאסר גם בשבת זו מדין דברים שבצנעה, ורק פניו ידיו ורגליו שרי, וכ"כ המנח"ח להדיא].

ומעתה נראה דזהו ביאור דעת הפרמ"ג לאסור לכתחילה לרחוץ בע"ש אחר חצות מדין ערב ת"ב אחר חצות, ונתבאר דיסוד האיסור הוא עפ"ד הרמב"ן דהוי הנאה דלאחר שעה ונמצא נהנה בת"ב,

והגם שדין התענית נדחה לגמרי בשבת מ"מ דין האבלות קיים לפ"ד הרמ"א שפסק דדברים שבצנעה נוהג, ועל כן רחיצה לאחר חצות שהנאתה בשבת הוי סתירה לאבלות. [ומ"מ בדיעבד התיר הפרמ"ג, וכנראה הטעם לפי שעיקר דין דברים שבצנעה נוהג בשבת זו הוא רק משום חומרא ולא מדינא, ועל כן מתירים בדיעבד לצורך שבת כשא"א באופ"א כמו שמקילים בשאר דברים שבצינעא בעת הצורך כמבואר במשנ"ב בשם השל"ה לגבי ליל טבילה].

ועפ"ז נראה ליישב גם מה שהקשינו ע"ד הפרמ"ג מדברי הרמ"א סי' תקנ"ג שהתיר לרחוץ בערב ת"ב עד ביה"ש, וכתב הגר"א דפסק כהרא"ש ודלא כהרמב"ן. אכן לפי האמור י"ל בד' הפרמ"ג דלא כהגר"א, דדברי הרמ"א נכונים גם לפ"ד הרמב"ן, דנראה פשוט דהרמ"א איירי לענין רחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן, דהא רחיצה בחמין או רחיצת כל גופו בצונן אסורה לפי מנהגינו כבר מר"ח, ולפ"ד המנח"ח והגר"ז הנ"ל נראה ברור דרחיצה זו מותרת גם לפ"ד הרמב"ן עד ביה"ש, דכיון שיסוד איסורו הוא רק מדין תענית כמו ביוה"כ לא שייך בזה דברי הרמב"ן לאסור הנאה הנמשכת, דכל עיקר דינו של הרמב"ן הוא רק מדיני האבילות כמבואר בדבריו (וכן מתבאר בדברי הגר"ז הנ"ל), דהא בערב יוה"כ לא שמענו שתיאסר רחיצה שנמשכת הנאתה ליוה"כ, וכיון שכן נראה ברור דלא שייך לאסור בערב ת"ב רחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן, דאי"ז סתירה לאבילות, דהא אף בת"ב עצמו אינו נאסר מדין אבילות.

ועולה נפק"מ לפי דברינו, דלא אסר הפרמ"ג אלא רחיצה בחמין לאחר חצות, אבל רחיצה בצונן מותר לכתחילה אף לאחר חצות מתרי טעמי, חדא דהא זה מותר אף בשבת עצמו, ועוד דאף אם היה אסור בשבת עצמו, מ"מ כיון שהאיסור הוא רק מדין תענית לא שייך בזה דברי הרמב"ן לאסור הנאה הנמשכת בערב ת"ב כמו שנתבאר. וכן מדוקדק בפרמ"ג דאיירי רק על חפיפת הראש בחמין ע"ש.

ועוד עולה לפי דברינו, דדברי הפרמ"ג הם רק לפי שיטת הרמ"א שפסק דדברים שבצנעה נוהג בשבת, אבל לפ"ד המחבר שפסק דאין איסור דברים שבצנעה בשבת זו אין מקום לחומרת הפרמ"ג.

והנה יש שדנו עפ"ד הפרמ"ג דכשם שאסר רחיצה

לכתחילה בערב ת"ב שחל בשבת מחצות, ה"נ יש לאסור ת"ב בערב ת"ב שחל בשבת מחצות כמו בכל ערב ת"ב. אולם לפי האמור יש לחלק, דיסוד דעת הפמ"ג הוא משום שיטת הרמב"ן דהנאה הנמשכת לת"ב אסורה, ולכן אסר רחיצה בחמין לפ"ד הרמ"א דבשבת עצמה אסור, אבל ת"ב דלפ"ד רוב האחרונים בסי' תקנ"ג אינה אסורה בשבת (אלא מחצות ואילך לדעת הרמ"א) ודלא כדעת המג"א שם סק"ז, ומה שאסרו ת"ב בערב ת"ב מחצות הלא כתב בשו"ת חת"ס סי' קנ"ו דהוא משום דגורם הנאה ושמחה לאחר זמן בתוך ת"ב (כעין ד' הרמב"ן לענין רחיצה), וא"כ מאחר דבשבת עצמה מקילים בזה לא יתכן להחמיר בע"ש מחצות.

שוב הראני ידידי הגר"א זנגר שליט"א בספר הפרנס שכתב להדיא דלא כהפרמ"ג, וז"ל; 'ביום ו' ח' באב אין בו רחיצה אבל רוחצין את הראש סמוך להכנסת כלה ואין מחליפין בגדיהם באותה שבת כ"א כתונת לבדה ואותה שבת שהוא ט' באב אסור בתשמיש המטה' עכ"ל. הרי להדיא דאף כשחל ת"ב בשבת ראוי לרחוץ בע"ש סמוך לשבת דוקא ולא בבוקר, ואע"ג דס"ל דדברים שבצנעה נוהג. ואמר ששמע על א' מגדולי המורים שליט"א שמורה למעשה כס' הפרנס ודלא כהפמ"ג. [והראה דהכי משמע קצת מהב"י ודרכי משה שהעתיקו דברי ספר הפרנס בסתמא לענין ערב שבת חזון, ולא נחתו לחלק בין אם חל ת"ב בשבת או לא].

[וידידי הנ"ל פלפל בזה ד"ל דתלוי ביסוד דין דברים שבצנעה נוהג בשבת זו, אם הוי מדין ת"ב, והיינו כהצד שלא נעקר הת"ב ממקומו ליום א' אלא הוי רק בגדר תשלומין ביום א', או ודאי נעקר הת"ב משבת וקבעוהו מתחלתו ליום א' כמשמעות שו"ת הרשב"א ח"א סי' תק"כ, ודין דברים שבצינעה הוא מחמת יום המאורע והוא דין בפנ"ע כמו קובר מתו ברגל דבפשוטו אין בו כלל דין אבילות דהא אינו עולה למנין ימי האבילות ואעפ"כ דברים שבצנעה נוהג, וזהו מקור דין דברים שבצנעה בת"ב שחל בשבת כמבואר ברא"ש פ"ד דתענית סי' ל"ב ושבלי הלקט סי' רס"ו, וכבר העיר הגרמ"ש שפירא זצ"ל במכתבו המובא בס' ט"ב שחל בשבת דמצאנו במהרי"ל שנקט דדברים שבצנעה נוהג אע"פ שנקט דאין דין שבוע שחל בו בשנה זו, ולכאור' הביאור כנ"ל דהת"ב נקבע ליום א' אבל דברים שבצנעה נוהג מחמת יום המאורע, עכת"ד].

אכן לדברינו הנ"ל י"ל דספר הפרנס שהיה מגדולי אשכנז ס"ל כשיטת הרא"ש ודלא כהרמב"ן, אולם הפמ"ג אזיל בזה כדעת הרמב"ן כמו שנתבאר.

הרב אליסף פרלמן

קדושת מקום המקדש בזה"י

להלכה פסק המשנ"ב סי' תקס"א סק"ה וז"ל; 'והנכנס עתה למקום מקדש חייב כרת שכולנו טמאי מתים וקדושה הראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא' וכו' עכ"ל, וזה כשיטת הרמב"ם פ"ו מהל' בית הבחירה ודלא כהראב"ד שם, אמנם מה שיש לדון האם לא חיללו הגויים את הקדושה בזמן החורבן דהנה בגמ' ע"ז נב: איתא אמר רב פפא התם קרא אשכח ודרש דכתיב ובאו בה פריצים וחללוה, ודרשינן חיללוה מלשון חול, דבעת כניסת הגוים להיכל יצאו כלי המקדש והמזבח בכללם לחולין, וממילא נעשו הפקר וקנאום הגויים ושלחם הן, וכשהשתמשו בהם לעבודת כוכבים נאסרו אפי' להדיוט כדן ע"ז. ונחלקו הבעה"מ והרמב"ן בדין זה, הבעה"מ ס"ל דרך הכלים והמזבח בכללם יצאו לחולין ע"י דין מעילה, אבל הבית עצמו לא יצא לחולין, והרמב"ן במלחמות פליג וז"ל; 'ועוד שהרי בית המקדש עצמו יצא מקדושתו על ידם ונעשה חול, דהא בבית דכתיב ובאו בה פריצים וחללוה והתם אין בו מעילה, אלא ודאי על ידי עכו"ם יצאו לחולין דקרא בעכו"ם כתיב שהרי נביא מתנבא על המקדש שיחרב ואמר שיצא לחולין על ידם וגזירת הכתוב היה הכל אף על פי שאין מעילה בקרקעות ואע"פ שאינם בני מעילה' וכו'.

ובשו"ת בית יצחק או"ח סי' כ"ז כתב 'ודברי הרמב"ן צ"ע מאוד דא"כ היה צריכין מלכי בית חשמונאי מחדש לחנך הבית בשתי תודות ובשיר כדאמרינן בשבועות דאם קדושה הראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא צריך לחנך בשתי תודות, ועוד כיון דאנן קי"ל מקריבין אע"פ שאין בית דקידשה לשעתה וקידשה לעתיד, איך קאמר הרמב"ן דנביא מתנבא על המקדש שיחרב ואמר שיצא לחולין ע"י, והרי באמת לא יצא לחולין, כדאמרינן דמקריבין אעפ"י שאין בית לאחר החורבן

שכבר באו ליד זרים'.

ומכח זה כתב הבית יצחק דעל כרחק צ"ל בדעת הרמב"ן דנהי דבשעה שהוא ביד זרים נתחלל, מ"מ תיכף כשהלכו הפריצים חזר קדושתו למקומו, ודוקא בעת שהפריצים בו נתחלל ותיכף כשהלכו הפריצים חזרה קדושה למקומה, ודוקא באבני מזבח שעשו ע"ז ונאסר בהנאה משום דבשעה שהיו הפריצים היו הפקר, ואח"כ תיכף נסתלק ההפקר והקדושה חזרה. ועפ"ז כתב שם דלאחר הביטול מע"ז זכה ההקדש באבני המזבח בתורת חצר כיון שקדושת הבית חזר תיכף כשהלכו הפריצים, וכ"ז ברור אין בו ספק כלל עכ"ד.

והנראה לחלק בזה דאין לדמות בין ענין הא דחיללו הפריצים את ההקדש של הבית ובין הדין 'קדושה ראשונה קידשה לעתיד' ו'מקריבין אע"פ שאין בית', [וכן חילק בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קנ"ג בשם אחרונים], משום דהקדושה שחיללו הפריצים שייך לענין הרשות הקדש ושאין מעתה ממון הקדש בבית ובמזבח, וגם הקדושה לענין מעילה נסתלקה דאינו חשיב בשם הקדש מחמת חילול קדושתו והוצאתו לחולין.

אבל הקדושה שנתקדשה לעתיד אין זה שייך כלל להשם הקדש ולא חולין, שהרי גם ירושלים נתקדשה בקדושה ראשונה ואע"פ שירושלים היא חולין ואינה הקדש, אבל קדושתה היא לענין המצות האמורות בה כמו לענין דין מעשר שני וזהו הקדושה שלא פקעה ממנה, וכך הוא לענין המקדש דזהו קדושה שכאן הוא מקום המקדש לענין דינים הנוהגים במקום המקדש, ומשום כך אסור לטמאים להכנס בו וכן לזרים אסור להכנס בחלק שאסור להכנס, ואיסורים אלו שייכים אפי' אם המקום הוא חולין ואין בו שם הקדש לענין מעילה והשתמשות.

ובזה מבואר נמי דלא הוצרכו לקדש את ירושלים מחדש ככל דיני קדושה של שתי תודות ושיר וכדין חינוך הבית, דזהו נוגע לחינוך קדושה להיות מקום הראוי למקדש, וזה לא פקע כלל ואינו נוגע כלל לשם חולין והקדש שלו, ומיושב נמי מה שהקשה הבית יצחק כיצד מקריבין אע"פ שאין בית שהרי דין זה נוגע לשם מקום המקדש וזה לא פקע ושפיר ראוי המקום להקרבה.

ולפי"ז אין מקור לחידוש הבית יצחק במה שכתב דכיון שהלכו העכו"ם פקע נמי החילול קדושה שעשו במקדש, וזה צ"ב דלאחר שפקע הקדושה כיצד תחזור, אלא עפ"י הנ"ל י"ל דאכן השם הקדש נסתלק ונעשה חולין אבל הקדושת מקום המקדש לא נסתלקה ולפי"ז משכ"ת הבית יצחק דהיה ראוי מקום המקדש להיות זוכה בקנין חצר להקדש ועיי"ש בתשו' כו' שיישב בזה מדוע איכא איסור לשבור האבנים כשהיו חולין, לכאור' זה יקשה דהא לאחר שנעשה חולין כבר אינו חצר הקדש ורק שם מקום מקדש אית ליה, [והבית יצחק כתב זאת לשיטתו בתשו' שלאחר מכן דמיד שהלכו הפריצים חזר להיות הקדש, ומוכח משיטתו דלא ס"ל ככל החילוק הנ"ל אלא גם קדושת מקום המקדש עצמה פקעה בזמן החילול אלא שאח"כ חזרה].

והנה בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' כ"ה כתב 'לגבי טומאת מקדש להתחייב בה בזמן הזה נלמד מההיא דשבועות וכו' ומה שבקשת לפטור מטעם דכיון שחללוהו פריצים פקע קדושתה, לאו מלתא היא, דהתם במסכת אלילים פרק רבי ישמעאל גבי אבני מזבח ששקצום מלכי יון מיירי באבנים שסתרו מן המזבח ושקצום לאלילים, דומיא דכלי שרת דכיון שנכנסו אויבים להיכל יצאו כליו לחולין ואינהו מהפקרא קא זכו ולא מיקרו אוסרים דבר שאינו שלהם כמו שפירש"י, ואפי' לא סתרו את המזבח הרי יש בו תפיסת ידי אדם ונאסר, אבל קרקע אינה נגזלת ואינה נאסרת וליכא למימר שתצא לחולין' עכ"ד.

ולכאור' דבריו הם דלא כדברי הרמב"ן דביאר דגם הקרקע עצמה יצאה לחולין, אכן ראיתי להג"ר נתן געשטטנער זצ"ל [בקובץ בית אהרן וישראל קובץ לח' תשנ"ב] שכתב דלא פליג על הרמב"ן אלא דגם הרמב"ן מיירי לענין חלקי הקרקע דאית בהו תפיסת ידי אדם והיינו כגון דהוי תלוש ואח"כ חיברו, אבל קרקע שהיתה מאז ומעולם בלא תפיסת ידי אדם לא היה בה חילול גם לפי הרמב"ן, וכתב ליישב זאת בכדי שלא יסתור שי' הרמב"ן לדברי הרמ"ע מפאנו.

אכן לפי מה שנתבאר לעיל הרי יש לחלק בין דינו של הרמב"ן לבין מה שדן הרמ"ע מפאנו, שהוא דיבר לענין דין טומאת מקדש והרי דין טומאת מקדש נובע ממה דהוי מקום המקדש, ואפי' אי הוי מקום חולין בכל אופן יש לאסור כניסת טמאים למקום

זה, וא"כ שפיר י"ל דאפי' אי נימא דלהרמב"ן גם קרקע המקדש פקעה מדין חילול הפריצים אך כל זה הוא לענין השם הקדש שלה שנעשית חולין משא"כ לענין השם מקדש דלא פקע.

אלא דמדברי הרמ"ע מפאנו נראה לא כן, שהרי הרמ"ע ביאר דדין חילול הפריצים אין שייך בקרקע עצמה משום שאינה נגזלת וליכא למימר שתצא לחולין, ומשמע דס"ל דאי הוי יצאה לחולין אכן לא היה בה נמי דין טומאת מקדש, וזה לכאור' צ"ב שהרי אם נשאר המקום כמקום המקדש מאי אכפ"ל דהוא חולין ולא הקדש והיך יותרו טמאים להכנס בו.

ומה שחילק הגר"נ בין קרקע עצמה דלית בה תפיסת ידי אדם ובין תלוש שחיברו, לכאור' י"ע דהן אמנם לענין ע"ז מצינו חילוק זה וכדאיתא ברמב"ם פ"ח מהל' ע"ז ה"א ד' דתלוש ולבסוף חיברו הוי כתלוש, אך בפ"ה מהל' מעילה הל"ה כתב וז"ל אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע אבל הנהנה בקרקע עצמה או במחובר לה לא מעל וכו' וכן המקדיש בית בנוי הדר בו לא מעל וכו' עכ"ל. וא"כ דין חילול הפריצים שנוגע להוצאת הקדושה לכאור' דמי למעילה וכיון דמהני על בית הבנוי בקרקע הכי נמי דמהני על גוף הקרקע דאין בהם חילוק, וא"כ לכאור' נראה דדברי הרמ"ע מפאנו אזלא כשיטת בעל המאור אלא דצ"ב מאי ס"ד דמדין מעילה לא יהא זה מקום מקדש, [ואולי ס"ל לרמ"ע מפאנו דבעינן תרתי גם שיהא מקום מקדש וגם שיהא בו שם הקדש כדי להאסר לטמאים להכנס].

והנה הרמב"ם פ"ו מהל' בית הבחירה ה"ד פסק דקדושה ראשונה דקדש שלמה קדשה נמי לעתיד ובראב"ד שם השיג עליו מכמה ראיות וסיים הראב"ד 'לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת' ובשו"ת חתם סופר ח"ב יר"ד סימן רלג' כתב וז"ל ואולי יטעון הראב"ד הא כתיב ובאו בה פריצים וחללוהו כיון שבאו פריצים נתחללה בקדושתה והוא בש"ס ע"ז דף נ"ב ע"ב, עכ"ל, ומבואר דס"ל להחת"ס דטעם זה הוא טעם מדוע נסתלקה הקדושה עד כדי שלא יהא איסור טומאה במקדש, ומוכח מדבריו דנקט דגם קדושת הקרקע עצמה יכולה להסתלק מחמת ובאו בה פריצים, ואכן הגר"נ גשטטנער הקשה עליו מדברי הרמ"ע מפאנו דבקרקע עצמה לא נאמר דין זה. אכן לפי מה שנקטנו דנראה דגם בדברי הרמב"ן עצמו ס"ל דשייך זאת אפי'

בקרקע עצמה א"כ אפשר דה"ה לדברי הראב"ד, אלא דיש להעיר לפ"מ שנתבאר דדין חילול פריצים הוא על ההקדש בלבד ולא על מקום המקדש לענין כניסת טמאים, היאך יתיישב בזה שי' הראב"ד.

ואפשר דהחת"ס בא לחדש זאת דהראב"ד ס"ל דאפי' לענין טומאה כן הוא דין זה, אלא דצ"ב לפ"ז כיצד א"כ חזרו החשמונאים אחר יון וקידשו את המקום בלא תודות ושיר ומלך וסנהדרין ואו"ת, וכפי שהקשה הבית יצחק, [וגם בלשון הראב"ד נראה לדייק דלא כיון לדין 'באו פריצים ויחללוה' אלא דלא נאמר כלל הדין קידשה לעתיד לבא, שהרי ביאר שמקום המקדש וירושלים הוא כמו שאר א"י, ושם לא נאמר כלל הדין קידשה לעתיד לבא].

הרב שמואל דרזי

חיוב מזוזה במחליף דירה, דירת קיט, צימר, ובית מלון

כתב השו"ע יו"ד סי' רפ"ו סכ"ב השוכר בית בחוצה לארץ והדר בפונדק בארץ ישראל פטור ממזוזה שלושים יום, והשוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד משום ישוב ארץ ישראל והוא הדין לשואל בית דינו כשוכר ע"כ, ומבואר דשוכר ושואל בית בארץ ישראל חייב במזוזה אפי' ביום אחד והיינו מדרבנן משום ישוב ארץ ישראל כלומר כדי שיקבע דירתו בארץ ישראל ולא ידור בה באופן עראי, אבל בפונדק אפי' בארץ ישראל עד שלושים יום פטור [והטעם דלא החמירו בפונדק משום דאין דרך להשתקע בו ועוד שאין לך אדם שיוכל ללון בפונדק אפי' לילה אחת אם יצטרך ליתן מזוזה מיד (פרשה סדורה סי' נ"ט)].

וצריך לדון מה נכלל בגדר פונדק דפטור ממזוזה בתוך ל' יום, והרי גם פונדק משלם ממון על דירתו כמו בשוכר, ומאידך השואל בית חבירו חייב כשוכר כמבואר ברמ"א ויל"ע מה עדיף שואל מדר בפונדק.

ומדברי הראשונים נראה דפונדק אינו עומד לדיורים של קביעות דיעוי' ברש"י מנחות מ"ד. דפי' פונדק שלנים בו עוברים ושבים, וכמו"כ כתב המאירי

פונדקאות העשויות בכרכים ללון שם עוברי דרך לפעמים באקראי כשאין יכולים להגיע לעיר יעו"ש, ומבואר דפונדק נועד לעוברי אורח שדרים בדרך אקראי ואינו עומד למגורים ל' יום שהם דרך קבע.

ולפי"ז נראה דמלון שהתשלום בו על בסיס יומי ולא חודשי הוא פונדק, כי מעצם יעודו למלון אין קשר בין לילה ללילה וכ"כ אאמו"ר שליט"א בשבות יצחק מזוזה [פ"ד אות ד'] בשם מרן הגריש"א זצ"ל.

ונמצא לפי"ז דהשוכר בית דירה לצורך נופש אע"פ שבימים אלו משכירים הדירות על בסיס יומי מ"מ כיון דהבית עומד במשך ימות השנה לדיורים קבועים יש כאן חיוב מדינא על השוכר אפי' ליום אחד וכן הורה מרן הגריש"א זצ"ל. ואפי' מחליף דירה עם חבירו או שואל דירה מחבירו בחינם ליום אחד בארץ ישראל חייב במזוזה מיד כמבואר בשו"ע. אבל השוכר חדר בבית מלון, או חדרי אירוח, או דירות עץ הקרויים צימרים, המיועדים בכל ימות השנה להשכרה על בסיס יומי אין חיוב מזוזה על השוכר בפחות מל' יום.

אולם מצינו באחרונים דנקטו דיש חיוב מזוזה על בעל הפונדק או הבית מלון כמשי"ת דכתב הרמב"ם פ"ו ה"ו דבית הכנסת של כפרים שהאורחים דרים בו חייב במזוזה, וכ"כ הטור סי' רפ"ו, ומשמע מכאן דבני הכפר חייבים במזוזה כי בית זה הוא שלהם והם משתמשים בו לשכן בו אורחים, ולפי"ז כתב בערוך השלחן [רפ"ו סמ"ח] וז"ל אמרו חז"ל הדר בפונדק פטור האורח ממזוזה דדירת עראי היא לפני האורח וכו', ונ"ל דזהו כשבעל הפונדק הוא עכו"ם, אבל ישראל חייב הוא לעשות מזוזות בהחדרים של האורחים שהרי ביתו היא בשביל אורחים, ודומיא דבית הכנסת של כפרים שהאורחים דרים בו דהוה כבית דירה לעיר בשביל אורחים עיי"ש. וכמו"כ נראה מדברי המהרש"ג [ח"ב או"ח סי' קכ"ב] דהשוכר חדר במרחצאות פטור כי בעה"ב הוא עכו"ם והשוכר כאורח, ומשמע דאם בעה"ב הוא ישראל חייב במזוזה. וכ"מ במהרש"ם ח"ו יו"ד סי' קט"ז הו"ד בשבות יצחק שם.

וכן הורה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל דבעל פונדק או בית מלון חייב במזוזה, כי ביתו הוא לתשמיש זה, ובית לשכן בו אורחיו הוא כבית לשכן בו בני ביתו. ואם בעל המלון אינו קובע מזוזה הדר שם הוא

ברכת עושה מעשה בראשית שעשה את הים הגדול

השו"ע [סי' רכ"ח ס"א] כתב ועל הים הגדול והוא הים שעוברין בו לארץ ישראל ולמצרים אומר בא"י עושה הים הגדול, וכתב המשנ"ב ונקרא ים הגדול מפני חשיבותו של ארץ ישראל אבל הרבה אחרונים פליגי על המחבר וס"ל דדוקא על ים אוקיינוס שהוא הים הגדול שבכל הימים שמקיף את כל העולם עליו קבעו ברכה בפנ"ע מפני גדלו, אבל על ים שעוברין בו לארץ ישראל לא נקרא לענין זה ים הגדול ומברכין עליו כמו על שאר ימים עכ"ל, ובבה"ל כתב דאם בירך על מקום שברכתו שעשה את הים הגדול ברכת עושה מעשה בראשית יצא בדיעבד מפני שהיא ברכה כוללת כמו ברכת שהכל, ומשמע לכאן דלפי"ז ראוי להורות שיברך על ים התיכון מעשה בראשית, וכן נהג מן החזו"א זצ"ל [ארחות רבינו ח"ג עמ' רכ"ד]. ובספר בירור הלכה העיר עפ"י המדרש רבה בראשית פכ"ג שהאוקיינוס עלה והציף עד עכו ויפו והרי שנשתנה ממעשה בראשית וא"כ אין ראוי לברך עושה מעש"ב אלא שעשה את הים הגדול, וע"ע בשו"ת בצל החכמה [ח"ב סי' י"ב] בענין זה.

ומפורסמת העצה של מרן הגרש"ז א זצ"ל והמנחת יצחק [והו"ד בפסקי תשובות] שתכף לסיום ברכת מעשה בראשית יוסיף ויאמר שעשה את הים הגדול, וכך יאמר "בא"י וכו' עושה מעשה בראשית, שעשה את הים הגדול". [והנוסח "שעשה את הים" בלשון עבר כמבואר במשנ"ב עפ"י המג"א ועוד אחרונים].

מיהו יש לציין דמצינו נידון כע"ז לענין חתימת ברכת מעין ג' דכתב המשנ"ב סי' ר"ח סק"נ דיסיים בא"י על הארץ ועל המחיה, ובשעה"צ הביא דהמג"א כתב דיאמר גם ועל הכלכלה והקשה עליו מדברי כמה ראשונים ומסיק דלא יאמר על הכלכלה, ונראה מדבריו דיש קפידא להוסיף על הברכה וכעין שמצינו בשו"ע שם סי"ח דלא יכלול על הספק שום תוספת בברכת מעין ג', אע"ג דהכא התוספת היא בסיום הברכה אולם יש לחלק דהכא דהוא דינא דשו"ע דיאמר שעשה את הים הגדול שפיר יש לעשות כן [ובפרט לפי מה שהעירו מדברי המדרש רבה דיתכן ונשתנה הים מתחילת ברייתו], וגם לענין על הכלכלה יש נוהגים להוסיף כן מספק וכן נהג מן הקה"י זצ"ל, והחזו"א לא היה מסיים ועל הכלכלה [ארחות רבינו ח"א עמ' פ"ח, דינים והנהגות פ"ז אות ב'].

כמשתתף בביטול המצוה כיון דדיורים אלו מחייבים את בעל המלון בקביעת המזוזה עכ"ד.

ולהאמור נראה דיש כמה נפק"מ לדינא בין שוכר דירה לשוכר חדר בבית מלון;

א] אם המשכיר נוהג במזוזה בכתב האר"י והשוכר נוהג בכתב הב"י דבבית מלון המזוזה היא כמנהגו של הבעלים ואין על השוכר להחמיר ולקבוע מזוזה אחרת, אבל בדירת מגורים אם רוצה רשאי להחמיר כיון דהחויב על השוכר, אולם מדינא הורה מרן הגריש"א זצ"ל דאם המשכיר קבע מזוזות שאינם כמנהגו של השוכר, אין השוכר מחוייב להחליפם כיון שחויבו מדרבנן ואחרים נוהגים בכתב זה. ומרן החזו"א זצ"ל כשנסע לכמה ימים לדירה בצפת היה מביא אתו מזוזה, מוציא את של בעה"ב וקובע את שלו ומשאירה שם, כן שמעתי ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א.

ב] באופן שבעל המלון הוא גוי פטור השוכר מלקבוע מזוזה, אולם בשוכר דירת מגורים מגוי חייב השוכר במזוזה.

ג] אם אירע שנפלה המזוזה ונפסלה תוך כדי השכירות אם הוא שוכר דירת מגורים מחוייב הוא לטרוח ולדאוג למזוזה אפי' עבור לינת לילה אחד כיון דהחויב מוטל עליו, ובבעל בית מלון שהעמיד לרשותו חדר עם מזוזה כראוי ואירע תקלה ואין ביד השוכר לידע אותו ולהשיג מזוזה אחרת יש צד קולא יותר ותלוי לפי הענין.

ולפי האמור הנוסע למקום שאין מזוזות כשרות חייב ליקח עמו מזוזות כשרות ולקבועם שם אלא דלאחר שקובע המזוזות יש איסור להוציאם כשעוזב את המקום, והעצה היא לקחת מזוזות של גמ"ח שצריך להחזירם לגמ"ח, ולכתחילה יבקש מבעל הפונדק או שלוחו להסיר המזוזות ואם אין אפשרות מותר לו להסירם בעצמו ואין חשש סכנה בדבר כיון שאין המזוזה שלו וחייב להחזירה לגמ"ח, וכן היה מורה מרן הגריש"א זצ"ל לשיבות שיוצאים לנופש למקום שהמזוזות מפקפקות בכשרותן, שיקחו עמהם עשרות מזוזות מגמ"ח, ולבחור ששאל אם להצטרף לשיבותו שלא לקחו מזוזות השיב שיקח שלש מזוזות מגמ"ח, לחדר האוכל, לחדרו, ולפתח הבנין. וע"ע פרטי דינים בנידונים הנ"ל בשבות יצחק [הל' מזוזה פ"ד ה'].

{ אז נדברו }

פרשת דברים תשע"ח | גליון מספר: 386 | לסדר: "יוסף עליכם ככם אלף פעמים..."

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והערות:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל גיליונות בודדים
בלבד (לא לשיבות)

בכתובת חזון איש 34 פינת
דסלר, משפחת דרייפוס.

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

יזכנו ד' לראות בנחמת ציון
ירושלים עוד השנה. אמן!

”

קשה סילוקן של צדיקים כחורבן בית אלוקינו...

במוצאי שבת האחרון כלל ישראל התעטף ביתמות עם הסתלקותו של שריד לדור דעה, הגאון המקובל הרב שריה דבליצקי זיע"א... אשר היה סמל ודוגמא לאדם שרגליו היו מוצבות בארץ וראשו הגיע השמימה... **כלפי מה הדברים אמורים??**

בראש שלנו מצטייר שיש שני סוגים של עובדי ה'... יש את האלו שצמודים לפשט!! צמודים לגגלה!! נאחזים עם כל הכח בקרקע... צמודים לכל סעיף בשולחן ערוך... ולא זזים ממנו ימין ושמאל... מה שמותר אין עניין להחמיר... ומה שאסור אין שום פתח מילוט... זה סוג אחד...

ואילו הסוג השני... זה אלו עם האורות... אלה שיש להם מושגים בקבלה... בנסתר... יש להם השגות... הם יודעים לא רק הלכות תפילה... אלא גם את סדר השתלשלות העולמות שנעשית בתפילה... וממילא הסוג הזה של האנשים שיש להם יד ורגל בנסתר ובאורות... הם בדרך כלל אנשים שמסוגלים לעגל פינות... עבודת ה' שלהם עשויה להשתנות לפי כל מיני בחינות ותיקונים... בקיצור: העסק פתוח... פתוח להתפתחויות לפי העניין...

ככה מצטייר אצלנו פחות או יותר... ככה אנחנו קוראים את המפה...

ומיותר לציין שזה לא נכון!!!! רק הסיבה שאנחנו טועים לחשוב כך... כי סו"ס לכל אחד יש את החלק היותר חזק שלו... ומי שמגיע לתפילה נטו מתוך הלכות תפילה... מטבע הדברים מרוב שהוא מתמקד בזמן תפילה ודיני תפילה הוא בסיכון לפספס את מהות התפילה... ולעומת זאת מי שמגיע לתפילה מתוך כוונת ראש ופנימיות במהות התפילה... הוא בסיכון לפספס את זמן תפילה ואת הלכות תפילה... כל אחד בחלק החזק שלו... עלול לאבד קשר עין עם החלק השני... **אז הנה!!!!** **הדוגמא הבולטת והתובענית ביותר לתפיסת שני הקצוות כאחד** היה הגאון ר' שריה דבליצקי זיע"א... מי שהכיר וידע... מדובר היה במקובל גדול שראשו הגיע השמימה... ונהג בכל הנהגותיו לפי תורת הנסתר... **אבל!!!!** מתוך הקפדה על כל סעיף קטן במשנה ברורה בדקדוק... מצד אחד לכיון בכל השמות שיש בפסוקי דזמרה ומצד שני לומר אותם כמונה מעות ובדקדוק הקריאה... מצד אחד לחיות בהשגות גבוהות ומרוממות... ומצד שני לא לשכוח שום סעיף בשו"ע... ולעשות את זה בדקדוק ההלכה הגדול ביותר.

למעשה: זה כל ההנהקודה של בית המקדש!!!! הרי מה זה בית המקדש??

אז ככה: מי שחושב שבית המקדש זה מקום שאפשר להגיע ולהקריב בו קרבנות יש לו טעות... כי ברמת העקרון היה פעם אפשר להקריב קרבנות גם בבמה... בשביל זה לא צריך בית המקדש... **נו... אז מה זה בית המקדש??? בא נשאל ככה:** מה ההבדל בין הקרבנות שיהודי היה מקריב בבית המקדש... לבין גוי שיכול לבנות במה ולהקריב לקב"ה קרבנות??

תקשיב טוב טוב: כשגוי בונה במה ומקריב בה קרבנות... הוא מחליט לרש"ע מה הוא רוצה... הוא יקבע לקב"ה מה התפריט... הוא יקבע מתי... ומי... הכל!!!! הגוי הזה מאוד נחמד... הוא מקריב לקב"ה מלא מלא קרבנות... אבל אני מחליט לך בורא עולם... אני מחליט לך יתברך מה אתה רוצה... אני אקבע את הסדר יום... ואת הלוח זמנים... אבל יהודי??? יהודי דבר ראשון בונה בית!!!! בית המקדש!!! ומה יש בבית הזה?? בבית הזה מכניסים את הארון עם הספר תורה!!!! ש... ש... שמה כתוב בספר תורה?? מה הקב"ה רוצה!! לא מה אני רוצה... בספר תורה הקב"ה קובע את התפריט: את קרבני!!! לחמיי! ריח ניחוחי!!! להקריב לי!!! אני קובע את הסדר יום... זה מה שכתוב בספר תורה... והיהודי דבר ראשון בונה בית מפואר מאה אמה על מאה אמה... לכבד את הרצון של ה'!!!! אחרי שבנינו בית לרצון ה'... אחרי שבנינו בית לתורה... עכשיו מחוץ לבית אנחנו בונים חצר!! מה שנקרא חצרות בית ה'... ו... וכאן בחצר... אנחנו עושים מזבח... ושם אנחנו נותנים דרור לרגשות שלנו... שם אנחנו מתבטאים וזובחים קרבנות... אבל מי קובע את התפריט??? מי מכתוב את הסדר יום? מי נותן את הכללים?? התורה שנמצאת בתוך הבית... כל ההנהלות של החצר מתואמת לפרטי פרטים לפי הפיקוד מתוך הבית... מתוך הס"ת...

זה כל המהות של בית המקדש!! כן... אני רוצה להקריב קרבנות... יש לי אורות... ואני רוצה להתבטא לפני יתברך... הכל טוב ויפה... אבל אני נותן לו יתברך לקבוע לי את הסדר יום!!! אני נותן לו יתברך להכתיב לי מה הוא רוצה... ולא אני יחליט לו...

זו הסיבה שקשה סילוקן של צדיקים כחורבן בית המקדש... כי צדיק אמיתי אדם שיש לו את השילוב המנצח של **"באהבה--כמצוות רצונך!!!!"** כן... הכל באהבה... הכל בכיסופים... באורות... אבל כל האורות וכל האהבה הזו מתחממת ב--מצוות רצונך!! להיות צמוד לשולחן ערוך... צמוד להוראות יצרן... מה הרבש"ע רוצה... ולא מה אני החלטתי בשבילי שהוא רוצה... אדם שמחליט לרש"ע מה הוא רוצה... הוא מאוד נחמד כלפי בורא עולם... חן חן... אבל הוא לא צדיק... הוא גוי חביב... יש גויים שמאוד נחמדים לבורא עולם... הם נותנים לו הרבה מתנות... אבל מי ביקש ממך... אנחנו בוכים על בית המקדש שנחרב!!! הבית נחרב... וכיצד נבנה אותו... כשניתן לתורה הקדושה להכתיב לנו את רצוננו לעשות רצוננו יתברך... זאת תורת העולה!!! כל העוסק בתורת עולה ונצמד לתורה של הקרבן כאילו הקריב עולה! יתן ה' ונזכה לראות בבנין ביהמ"ק. במהרה.

“

כמה הודעות...

עקב הביקוש, יצאה כמות מצומצמת של חוברת הנקראת "עניני עניני" (חוברת שיצאה בשנים עברו בעניני שמירת העיניים) ותמכר במוקדי המכירה בשקל אחד בלבד לזיכוי הרבים,

(וכל המוסיף יזכה בהשתתפות בזיכוי הרבים...)

בס"ד ניתן לקנות את הספר "וימאן"
לפרטים יש להתקשר:
052-7683095
054-8446691

לבקשתכם, הספר נמצא גם מעבר לים...
לפרטים כיצד והיכן ניתן להשיגו בארה"ב,
נא צרו קשר במייל
a8447168@gmail.com

ניתן לקנות את הקונטרס:

בשובי לירושלים ח"ב

ובו מקבץ של כמה פרקים נבחרים ממדור **הלכה בקרב ממש למעשה**,

ויש בו מהדרישה והכיסופים לביהמ"ק ולגאולה העתידה

אגב: בדף השער של החוברת כתוב שניתן לקרוא את החוברת בשבת חזון אחה"צ, והכוונה היא למעט תשעה באב עצמו, שאז אין היתר לקרות אותו אא"כ נתבשר במהרה בשובנו לירושלים אמון.

מוקדי מכירה:

ירושלים:

מרכז העיר: רחוב נחמיה 10.

בית וגן רח' הרב פרנק 29 קומה ב'

אזור רמות רובין 47 קומה ב'

ביתר עילית גבעה ב' אזור רמי לוי 0548450998

בני ברק:

קבוץ גלויות 9

משמחת בויס רחוב השלושה 11.

חזון איש 34 (מינת דסלר מ' דרייפוס) 0527117271 (ניתן לקבל גיליונות יחידים מידי שבוע בכתובת זו)

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', מ' צוויבל.

אשדוד: 0504120311

סרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

ברכפלד - 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

גרין פארק - 0527644795

אופקים: שפירא 0534112035

נתיבות: 0548473542

צפון: חיפה: הדר, שכפולית רחוב ביתר.

זבולון 9, פולק.

נווה שאנן: חניניה 81 משמחת זלושינסקי

רכסים: הורדים 4 א' מ' קריצ'ר לתאם: 0548415410

רכמיאל: 0527136165 משמחת שטיימן.

טבריה: 0504163727 גוש עציון 1 בשעות הערב.

נצרת עילית (חר יונה): מ' מ' וייזר 0533158212

על מי צריך לבכות בליל תשעה באב המודרני של היום???

בנביא מלכים מסופר על עתליה המרשעת שהרגה את כל זרע המלוכה של בית דוד... וברגע האחרון הבריחו את הנצר האחרון... את יואש התינוק ואת המטפלת שלו. והם התחבאו במשך שש שנים בקודש הקדשים... עד שיום אחד הוציאו אותו והרגו את עתליה...

והנה... במשך השנים... עם ישראל התחילו לעשות מהמלך יואש אליל... הם התחילו לעבוד אותו בשיתוף... מה יש?? תחשוב מה שזה: יש לנו פה מלך... שהיה חי בתוך קודש הקדשים במשך שש שנים!!!! ו... ו... ויצא משם חי... איך זה יכול להיות?? הרי קודש הקדשים זה מקום שהכה"ג נכנס בו רק כמה רגעים בשנה... ואילו יואש היה חי שם בתור ילד קטן במשך שש שנים רצופות... הוא מסתמא שיחק שם כמו כל הילדים ולא קרה לו כלום... אז כנראה שיש בו משהו אלוקי... ואכן וכתוצאה מזה אנשים התחילו לעבוד את יואש...

כעת יש לי שאלה מאוד מאוד פשוטה: כולם התפעלו מיואש!!! איך שהוא היה חי בקודש הקדשים שש שנים ויצא משם חי... אבל רגע רגע... אל תשכחו!!! היה שם הרי עוד מישהו!!! המטפלת שלו!!!! היא הרי גם הייתה בקודש הקדשים יחד איתנו... וגם היא יצאה משם חיה. אז למה ממנה אף אחד לא התרגש? למה רק מיואש התפעלו ומהגננת שלו לא?

מה זה האפליות האלו? ההדרת הנשים הזו?? למה לא מכבדים את המטפלת של יואש??

שמעתי תשובה על דרך הדרש... אבל מי שמתבונן בזה... טמון כאן המון עומק:

הסיבה שאנשים כ"כ התפעלו דווקא מיואש... כי הוא היה איש!!! וקודש הקדשים זה לא המקום הטבעי של איש!!! איש לא אמור להיות בקודש הקדשים... ממילא אם הוא נכנס לקודש הקדשים ויצא משם בשלום אז יש פה נס אלוקי... **לעומת זאת... המטפלת של יואש הייתה אשה!!!** אשה במהותה שייכת לקודש הקדשים!!! זה המקום הטבעי שלה!!! אשה שנמצאת בקודש הקדשים זה לא משהו שסותר את המציאות שלה...

ואני אסביר בקצרה: האיש מייצג את חיצוניות התורה - את המנורה!! והאשה מייצגת את עצמות התורה - את ארון הברית... (ולכן השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה... אבל האשה עצמה היא עצמות התורה... היא... כל זמן שהיא מוצנעת בארון הבית איפה שהיא נמצאת שם התורה... רק האיש שהוא הייצוג של התורה... כל זמן שאין לו תורה אין לו מה לייחצן...) **ואשר על כן:** אשה - המקום הטבעי שלה זה דברי המוצנע... ממילא: זה שהמטפלת של יואש הייתה בקודש הקדשים זה לא כזה פלא... **בא נגדי את זה ככה:** הגדלות של הכה"ג שהוא נכנס לקודש הקדשים **יוצא משם...** אבל המטפלת של יואש... אמנם הייתה בקודש הקדשים... אבל היא נשארה שם!!! היא אף פעם "לא יצאה" משם... כי אשה היות ובמהותה היא תורה... אז כל זמן שהיא נשארת בצניעותה... היא לא יצאה מעולם מקודש הקדשים... רק יואש יצא...

האם הוורט הזה נכון?? בתור וורט אני לא יודע... אבל היסוד הוא ודאי אמיתי ועמוק מאוד מאוד: האיש מסמל את חיצוניות התורה - מנורה... המנורה גלתה לבלב... לרומי... עד היום אפשר לראות את הסמל של המנורה מתנוסס שם בשער הנצחון של טיטוס... אבל האשה שהיא הארון?? ארון במקומו נגנז!!! קדושת קודש הקדשים עדיין קיימת... והארון נשאר עד עצם היום הזה... **כלפי מה הדברים אמורים???**

אומר המהר"ל: שכל המושג של ירידת הדורות שייך רק אצל האנשים!!! אבל אצל הנשים?? אין ירידת הדורות!!! ולמה?? מסיבה פשוטה: אנחנו המנורה... אנחנו יוצאים החוצה... ממילא אנחנו מושפעים מבחוץ... ואם יש ירידת הדורות כללית אז אנחנו מושפעים ממנה... אבל אשה? כל זמן שהאשה נשארת במקום הטבעי שלה בקודש הקדשים... היא לא מושפעת מבחוץ... לא משנה לה מה שקורה בחוץ... ולכן ארון במקומו נגנז... איפה שהוא נמצא שם קודש הקדשים... לאשה יש כח תמיד להשאר נאמנה לקב"ה ותמיד לחסות בסתר כנפיו כמו הנשים הצדקניות של פעם... (ולכן תמיד... בכל הגלויות ובכל הנפילות... תמיד כשהגברים חוטאים ונופלים... מי נשאר איתן?? מי נשאר נאמן לקב"ה? הנשים!!! תמיד... אם זה בחטא העגל... אם זה בחטא המרגלים... אם זה אצל אחשוורוש ואם זה אצל היוונים... תמיד הנשים צדקניות" הן אלו שמצילות את המצב...) כל זה אמת ויציב ונכון וקיים... כל זמן שהאשה הייתה שמורה בקודש הקדשים!!!! אבל ברגע שהאמא היהודיה נאלצה לצאת החוצה... ברגע שבדור האחרון נגזרה עלינו גזירה שלא הייתה במשך אלפי שנים... והארון!!! הארון שתמיד היה גנוז במקומו וכל כבודה בת מלך פנימה... לפתע הארון יצא לרחובה של עיר...

עצמות התורה נאלצה לצאת מהבית ולהתחיל להסתובב בכל מיני מקומות עבודה... והיא לפתע צריכה לפרנס את הבית... כן... זה לא תלוי בנו... בדור האחרון נוצר הכרח כזה שהאשה יוצאת לעבוד... עד כדי כך שזה נהיה מובן מאליה... כן... נכון... יתכן שכעת נוצר מצב שזה ההכרח... **אבלו!!!! אסור לנו לשכוח שזו גלות!!!!** זה התנוקף הכי גדול של הגלות!!!! אם עד לפני שבעים שמונים שנה... לכה"פ הארון לא גלה... לכה"פ האידישע מאמע נשארה במקומה... נשארה בשביל לשמש לנו כ"קופסה השחורה" שנשארה לשמור עלינו... הרי בדורנו גם ארון הברית גלה... ותשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות...

אז דבר ראשון: כפי שסיכמנו מקודם... הסיבה שעשינו אפליות בין יואש לבין המטפלת שלו... שרק ממנו התפעלו שהוא יצא מקודש"ק ואילו מהמטפלת שלנו לא התפעלו... הסיבה היא בגלל שיואש יצא מקודש הקדשים... ואילו המטפלת שלו נשארה שם!!! אבל כעת... שגם המטפלת של יואש... גם היא יוצאת מקודש הקדשים... ובכל זאת היא נשארה האידישע מאמע ושומרת על עצמה למרות כל הניסיונות שיש בעולם הרחב... כעת בהחלט מגיע לה כל הכבוד!!! (כמובן לא לעשות ממנה אליל...) אבל בהחלט מגיע לה את שרביט המלוכה... אבל בד בבד!!!! כשנשב על הרצפה בתשעה באב ונבכה על הגלות... זה הזמן לזכור גם את הארון שעד לפני כמה עשרות שנים לא גלה... ו... והיום גם הוא גלה... נכון!! ההכרח לא יגונה... אבל לבכות עליו אפשר... על האמא היהודיה שהטבע הנשי היהודי שלה נשחק ונידק לעפר... הבית היהודי שלגמרי לגמרי נפרץ וכל כולו מוכתב לדלת הפתוחה... שבדקת מה מקובל ומה עושים... על המעגל הסגור של השכינה שהייתה שורה בבית היהודי... והיום הלחץ והעומס והאווירה והחברה הם אלו שמחנכים את ילדינו והם אלו שמכתיבים לנו את היידישקייט

על הגלות הזו צריך לבכות!!!! לפחות פעם בשנה להסתכל בעין מפוקחת על המציאות ולהבין שזה לא המצב האידיאלי שלנו!!!! לזכור שהמקום האמיתי של אשה זה בבית ורק בבית!!!! להיות עצמות התורה ולהשאר מחוברת לקב"ה בלי שום השפעות חיצוניות... זה לא סתירה שמיד לאחר תשעה באב... (אם המשיח חלילה לא יגיע) אנחנו שוב נתנער מהעפר... ונחזור לכבוד אותה מאוד... סוף סוף היא יצאה מקודש הקדשים וחיה... נכבד אותה לא פחות ממה שמכבדים מראה כהן גדול בצאתו מבית קדש הקדשים... אבל לפחות פעם בשנה נזכור... שזה לא המקום הטבעי שלה... ודו"ק.

האובן הסמין של הבחירות מתחיל לנשוף בעורפנו.

ישנה מוסכמה מקובלת... שבתשעה באב פותחים נושאים רגישים שלא מדברים עליהם כל השנה ומעלים אותם על השלחן... כנראה שהרעיון הוא: שאם כבר יושבים על הרצפה ובוכים על החורבן... אז על הדרך צריך לבכות על עוד כמה חורבנות היותר עדכניים... **ברשותך קורא יקר:** אני רוצה לפתוח נושא... שהוא אמנם לא כ"כ רגיש... אבל הוא בהחלט חורבן... וצריך להזדרז לדבר עליו לפני שהעסק יצא מכלל שליטה (כמו תמיד) **ובכן: כידוע לך:** בעוד חודשים בודדים **יש בחירות**... וממילא עונת הבחירות בפתח... וכמו תמיד... זו תקופה ארוכה (רח"ל)!!!! כמויות הלשון הרע. וההוצאת שם רע והשנאת חנים שיכולה להתעורר ולהתגלע בינינו בתקופה הזו, היא בלתי נסבלת... והיות שכשנמצאים כבר בפנים אין כבר עם מי לדבר... **אז עכשיו!!!! שלושה חודשים לפני** זה הזמן לקבל החלטה בנושא! ולא אחר כך... כי אחר כך... אחרי שאתה כבר מורעל מכל הנייעס... אז זהו... אנחנו כבר לא נוכל להיות אובייקטיביים... אנחנו נהיה מכושפים לגמרי... אז תסלח לי... כעת אני הולך להרגיז אותך... אבל לא אכפת לי... כי זו האמת...

כעת! בתקופה הזו יש בעולם הספורט משהו שקוראים לו **"מונדיאל"**!! אל תשאל אותי מה זה... כי... אני לא יודע מה שזה... בכנות... אני באמת לא יודע מה שזה... **אבל מה שאני כן יודע!!!!** שהשכן שלי שהראש שלו נמצא שם עמוק עמוק... והוא משום מה מגיע ומדבר איתי על זה כי הוא בטוח שזה נורא מעניין אותי... מרוב שהוא מדבר ברהיטות אני לא מעיז להגיד לו שאני לא מבין מילה ממה הוא מדבר... כי תבין... הוא כ"כ בטוח שאני מעודכן בהכלל... שהוא אפילו לא נותן לי רקע... הוא מתחיל איתי מאמצע הנושא... הוא לא מעלה על דעתו לרגע שאני לא יודע מה זה בכלל... מה... מי... מי נגד מי... מי אמר למי... וכשהעזתי פעם לומר למישהו שמצטער... אני פשוט לא יודע בכלל במה מדובר... הוא היה בטוח במאת האחוזים שאני משחק אותה ראש קטן... מה... אתה באאאאמת לא יודע מה זה "מונדיאל"? מה... אתה "כאילו" משחק אותה "עילוי" כזה שלא שם לב ל"מלחמת העולם השלישית" שמתחוללת סביבך?? **ולך! לך תסביר להם! לך תסביר להם שלא...** באמת שלא... מבטיח לך שלא זה באמת לא מעניין אותי... ואפילו לא ממקום של צדקות ולא צוליו"ת ולא פאנטיות אלא באמת מחוסר עניין... זה ממש לא מעסיק אותי ואני לא פוגש את זה... מחוסר עניין...

ועכשיו אני שואל אותך: **אתה!!!** אתה הקורא הנלבב... אתה כן מאמין לי שזה לא מעסיק אותי?? אתה מבין אותי שהנושא ששמו מונדיאל לא מעניין אותי בכלל בכלל? **כן! אתה מאמין...** סוף סוף אני ואתה חרדים מבטן ומלידה... ויש סיכוי גדול שגם אתה כזה... לא מבין בנושא הזה ולא מתעסק בזה... נו... אז אתה יכול בבקשה להסביר לאותו צעיר שכל הראש שלו וכל החיים שלו שם... אתה יכול לעזור לי

לשכנע אותו שלא יחשוב שאני סתם "עושה עליו פוזות"... אתה יכול להסביר לו את זה??

לא!!! אין!!! אין סיכוי!!! אין עם מי לדבר!! ולמה??? כי מי שהראש שלו נמצא בספורט... **אז ספורט זה סוג של קופסה!!!!** שמי שנכנס לתוך הקופסה הזו וננעל בתוכה... הוא בטוח שהכל מתחיל ונגמר שם... הוא בטוח שכולם שם... השמש זורחת ושוקעת לפי זה... ולך תסביר לו שהוא בתוך קופסה! לך תסביר לו שיש מחוץ לקופסה הזו הרבה מאד אנשים שמסתובבים וחיים ומאושרים בלי לחנון את הקופסה הזו במבט... לך תסביר לו... אין... אין עם מי לדבר... הוא בטוח שכל החיים סביב זה...

אז זהו!!!!!! שאתה רואה אותם??

ככה!!! בדיוק ככה אתה נראה בעונת הבחירות!!!!

אתה מכניס את עצמך **במו ידך** לתוך איזושהי קופסה... **במו ידך** אתה מכניס את עצמך לתוך איזושהי בועה... שכשאתה נמצא בתוכו אתה בטוח שכל העולם מסתובב סביב זה... וכל דבר שזז אתה מחשב לפי זה... ותכל'ס: **אתה נמצא בקופסה!!!!** הנה... הנה הבבואה שלך... מונדיאל!! כמו כל אותם אלו ששקועים בספורט ואתה מסכים איתי שהם תקועים באיזושהי קופסה ובטוחים שהכל מסתובב סביב זה... ככה בדיוק אתה נראה בתקופת הבחירות... אתה מכניס את עצמך במו ידך לתוך איזה מגרש... ואתה מכריח את עצמך להתעניין במירוץ **שלא נוגע אליך כלל וכלל**... אתה שומע?? בדיוק כמו שאתה, שנמצא מחוץ לבועה של הספורט, **אתה השפוי** מבין שגם אחרי כל המתח הגדול שיש בעולם הספורט מי ינצח ומי יקח את ה"ספל"... הרי אליבא דאמת למייעשה אין שום נפ"מ אמיתית ומשמעותית מי ינצח... זה לא ירפא שום חולה... ולא ישנה שום תוצאות של בדיקת דם... זה לא ישנה בכהוא זה את המדדים של הבורסה... והכי הכי: זה לא באמת יקדם אף אחד מאיתנו לשום מקום... בפרט לא את אותו צעיר שהחליט לקחת את הנושא הזה ללב... כאילו שזה נפקא מינה לו בשביל משהו... אתה מסכים איתי...

רק מה? **זה משחק! זה כל הרעיון של משחק!** אנחנו מסמנים איזושהי נקודה!! מחליטים שהיא המטרה!! מכניסים את כל הנשמה ואת כל האישיות שלנו לתוך איזושהי כדור!! ומחליטים ש"עליו יכול דבר"... איפה שהכדור הזה ימצא את עצמו בסוף המשחק שם יוכרע המצב רוח שלי לשלוש שנים הקרובות... ובדיוק כמו שהחלטנו ככה וככה... ככה היינו יכולים להחליט בדיוק ההיפך... **נכון או לא? מסכים???**

אז זהו!!!! אני מודיע לך מראש: שאותו דבר בדיוק בנוגע לבחירות!!!!

עוד כמה חודשים יגיעו התוצאות של הבחירות, ותאמין לי... עם יד על הלב... אליבא דאמת אמת אמת... לי ולך זה לא נוגע ולא משנה באמת מה יהיו התוצאות... וגם אם זה כן משנה... **לא לנו!!!!** לך אין

כמעט שום נפ"מ מי יהיו נבחרי הציבור... רק מה?? **זה משחק! סוג של מונדיאל!**

(בורר שיש נפ"מ לכבוד שמים... ולקידוש ה' וכו' וכו'... אבל אני ואתה לא חשודים לקחת את כבוד שמים ללב עד כדי כך כמו שאנחנו לוקחים את הבחירות ללב... אם אתה רוצה לרמאות את עצמך... בבקשה... אבל לא כאן... לא בבית ספרנו...) לפני הבחירות כולנו מחממים מנועים, וכולנו רוצים להרגיש שייכים... אז היות ולנו החרדים אין מגרש משחקים... **אז המגרש שלנו זה העיריה!!!!!!** והנה... אוטוטו מתחיל המונדיאל של תאוות השלטון... ואז כולנו מחליטים בשביל עצמנו לאיזה קבוצה אנחנו שייכים... ואנו במו ידינו מחליטים שהמצב רוח שלנו תלוי כעת בנציג מסוים מטעמנו האם הוא יבקייע את הגול ויכנס לעיריה או לא יכנס... כולנו מחליטים שהנצחון או הכשלון שלנו יקבע מי יקח את ראשות העיריה... ובדיוק כמו שאנחנו מחליטים ככה!! ככה באותה מידה **אנחנו יכולים להחליט שלא!!!!** לא נוגע אלי... לבחירותנו!!!!!!

אני יודע שאתה חולק עלי בתקיפות... אני יודע שאתה תתווכח איתי... ותתחיל למסור לי דרשות ארוכות ומנוקמות כמה נורא יהיה אם חלילה וחס מועמד פלוני יבחר... ואוי אוי אם לא נצליח וכו' וכו'... כל העתיד הרוחני של העיר תלוי בזה וכו' וכו'... כן!! אני יודע... את כל המשפטים האלו אתה אומר "בידיעה!!" השאלה מי דאג **ליידע אותך בכל המידע הזה?** מי דאג להכניס לך את זה לראש כ"כ חזק?? **אני אגיד לך מי:** אותם קומץ אנשים ש-להם זה באמת נפקא מינה!!!! אותם נבחרי ציבור ואנשיהם וכל מי שיש לו באמת נפ"מ... ואני לא מזלזל... מי שיש לו באמת נפ"מ... וזה באמת התפקיד המוטל עליו... הוא באמת צריך להשקיע את כל נשמתו... ולהפעיל את כל התותחים ולעשות תעמולה... רק מה?? על הדרך זה משגע את כל העולם וגם אותנו...

כל מה שנותר לי... **זה לעשות את השיקול הפרטי שלי:** האם אני חייב להיות הבובה שמקבלת את כל העומס מידע הזה... ולהתעבר על ריב לא לי?? האם נגזר עלי בכל מחיר להיות שק החבטות ולהשליך את עצמי מנגד ולקחת ללב את המאבקים הציבוריים שלא נוגעים אלי?? **פה זה כבר השיקול האישי שלי!!** מותר לי לזכור שגם אני בן אדם!! וגם לי מותר לעשות את השיקול הפרטי שלי!!!! **לא**

אשכח את זה... הייתי בחור צעיר ביתר עילית... והיו אז בחירות סוערות... אוירה עכורה... ואני כמובן הייתי חייב להשתיין לאחד הצדדים... אחרת מה יהיה... זה הרי חובת השעה... וזה פיקוח נפש שדוחה את כל התורה כולה... ולקחתי את הבחירות ללב... מממזה ללב (סוף סוף לבחורים יש תמיד יותר זמן... לדבר ולדבר... ולחלל עוד מאתיים גרם גרעיני אבטיח ועוד מאה גרם שחור...) כל מי שהיה שייך לצד השני ראיתי בו אויב אישי שלי... והבחירות נגמר... וכצפוי אחד ניצח והשני הפסיד... ומה אתה חושב?? שניהם ב"ה מסודרים... זה מסודר בביתר עילית וזה מסתדר יפה מאוד בירושלים... ומי נשאר עם הלשון בחוץ?? **אני!!!!** אני ועוד כמה משועממים כמוני... שהיינו צריכים תקופה ארוכה לשקם את האיבה ואת השנאה שהתפתחה בינינו לבין החברים הכי

האלחוטית חסומה במתחם זה.... אז נא ונא!!!! לא להקל ראש בזה.

[illegible]

זריקת חירום למי שרוצה לבכות על ביהמ"ק...

תשעה באב מתקרב... ו... והתסכול מתעצם... כולנו רוצים להתחבר. להרגיש... להיכנס לעניין... אבל הלב אטום... אפסיות... אדישות...

יוש הרבה הרבה מאיתנו שמתוסכלים מזה!!!

מצפים... מבקשים... ממש מתחננים... אני רוצה קצת לבכות... קצת להצטער... האם מישוהו יכול לעזור לי בזה?? מישוהו יכול לחדור לתוך הלב שלי וקצת לטלטל אותו?? שאני אוכל קצת להרגיש את האבלות על החורבן?? אז יש לי!!! יש לי ערכה של זריקות חירום!!! יש לי אפשרות לתת לך כמה טיפים בתור עזרה ראשונה... שאם תעשה אותם... תוך כמה רגעים אתה תמצא את עצמך בוכה בדמעות שליש על חורבן בית המקדש... אבל!!! אני מודיע מראש: זה לא חוקי... הזריקות האלו שאני נותן לך כעת הם פתרון לא כ"כ קונבציונלי... זה על גבול המזוכיסטיות והתעללות רגשית... ולכן ביום יום השיטה הזו לא מומלצת... אבל מי שרוצה בכל מחיר לבכות על חורבן בית המקדש ומחפש אז יש לי בשבילך משהו. אני מתנצל מראש על ההתעללות.

ובכן: אתה אברך נשוי?? יש לך אשה? ילדים? יש לכם בית ברוך ה'? יש סלון? יש מטבח? יש חדר ילדים? יש ארון בגדים? בקיצור: יש... יש כל מיני פריטים בבית... כל בית והארונות והמיטות והרהיטים והפינוט והנישיות והכל... והכל חי... כמו כל בית שחיים בו... עכשיו: תהיה קצת מזוכיסט!! ותדמיין ש... ש... שחלילה וחס... פתאום קרה משהו... באופן פתאומי... פתאום הבית התפרק... וכל המשפחה התפזרה... אתה הולך לישון באיזה פנימיה נידחת של ישיבה... אשתך זרוקה עם ילד אחד בבית של שכנים... ושאר הילדים גם הם נמצאים כל אחד אצל גיס אחר... ולמה?? אל תשאל למה... (אני בכוונה מדבר על משפחה שהכל היה טוב עד שפתאום משהו קרה ח"ו והכל התפרק... כי זוג רגיל שמתגרש בדרך כלל מדובר בקזה זוג שאף פעם הקשר לא היה נורמלי... אני מדבר על בית שכן הכל היה טוב... והיו הרבה רגעים ימים ושנים יפות ופתאום הכל נמוג... הכל נעלם... את התיאור הזה פגש כל ניצול שואה שחזר לביתו לאחר השואה...) זה תיאור שלדאבוננו הרב קורה... קורה ל"ע בכל מיני בתים... קח בחשבון שבקילומטרים המרובעים הקרובים אליך זה קורה... בקיצור: אני לא מדבר על חלומות באספמיה... אני מדבר על איפזודה שקיימת... ומי שיש לו חרדות ופחדים מסוגל מידי פעם לדמיין כזה דבר ולהיכנס לדיכאון מעצם המחשבה...)

ואתה מסתובב בבית השומם... הארבע קירות הדוממים... אוי... הנה... פה היינו יושבים והיה כ"כ טוב... אתה נכנס למטבח... ורואה חמשה כסאות סביב השולחן ואתה פורץ בבכי נורא ואומר: הנה... כאן אני הייתי יושב... וכאן אמא הייתה יושבת... כאן חני... וכאן שלוימי... כאן יענקי וכאן אסתי... ועכשיו: הכל שמים!!!! דממה!! אין כלום!!!! בני היכן אתם... אשתי לאיפה הלכת?? מי האמין שזה מה שיקרה לי??

קח את הבית שלך כמות שהוא!!!! תדמיין את האשה והילדים שלך... ואם אתה בחור... אז תדמיין את האבא אמא והאחים שלך... תדמיין את הבית השוקק חיים... ו... ו... ותדמיין אותו שח"ו כאילו פתאום הכל התפרק ואתה מסתובב בבית הריק וקורא: אאאא... אמא... איפה אתם?? אתה פותח את ארון בגדים... ורואה את החולצה המתוקה של יענקי בן הארבע... ואתה פורץ בבכי... איפה אתה יענקי...

זהו!!!! אני חושב שיצאתי ידי חובת מזוכיסטיות!!!!

אז זהו!!!! תדמיין את זה ו... ותחשוב שזה מה שקורה מידי שנה בתשעה באב ומידי לילה בשעת חצות הלילה... הקב"ה נכנס לבית המקדש... ומסתובב ובוכה... איפה יענקלה שלי... איפה חני שלי... איפה אשתי?? איפה אתם?? לאיפה נעלמתם??

זה לשון המדרש רבה (איכה רבה) אמר להן הקדוש ברוך הוא למלאכי השבת בואו ונלך אני ואתם ונראה בביתנו מה עשו אויבים בו, מיד הלך הקדוש ברוך הוא ומלאכי השבת וירמיה לפניו, וכיון שראה הקדוש ברוך הוא את בית המקדש, אמר בלתי יפה עשיתי וזהו מנוחתי שכלאו אויבים ועשו בו ככלונם, בלאתה שעה היה הקדוש ברוך הוא בוכה ואומר אוי לי על ביתי, בני היכן אתם, כהני היכן אתם, אוהבי היכן אתם,

תחשוב על זה... תתבונן בזה... ונראה אותך לא בוכה!!!!!!

תשעה באב זה יום שבו אנחנו מתייחדים עם ההווי המשפחתי החם והעוטף שלנו עם ה'... אנחנו צריכים לזכור שפעם היה לנו טוב ביחד... היינו חיים פעם בבית שהיה נקרא "בית חיינו" ו... והיה לנו שם טוב... ולא היינו צריכים ריגושים אחרים... לא רצינו כלום... לא חיפשנו חיים טובים חוץ מעבודת ה'... וזה מה שאנחנו אומרים כל יום בפסוקי דזמרה: "שבחי ירושלים את ה' הללי אלוהיך ציון..." על מה שבחי?? על מה תהללי??

כי חזק ברחי שעריך!! השערים של ירושלים נשאו תמיד חדשים כאילו היום בנו

אותם... ולמה?? כי "ברך בניך בקרבן!!!!" כל מי שהיה בירושלים היה לו כ"כ טוב שם במחיצתו של ה'... היה כ"כ כיף להתחבר בצלו של ה'... שאף אחד לא רצה לצאת מירושלים... השערים של ירושלים היו פתוחים לרווחה... כן... מי שרוצה יכול לפתוח את השער ולצאת... אבל אף אחד לא רצה לצאת... משום סיבה שבעולם... כי הכל פה... אין לי מה לראות בחוץ...

כי חזק ברחי שעריך... למה?? ברך בניך בקרבן!!! כל התשעה קבין של יופי היו בקרבה של ירושלים... הכל היה שם... ממילא השערים והדלתות של ירושלים נשארו מיוממים... אף אחד לא חיפש לצאת מירושלים... אף אחד לא פזל החוצה... היה לנו כ"כ טוב בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים שלא רצינו לזוז מירושלים... כן... לדעת שפעם הייתה לנו משפחה... משפחה חמה ועוטפת... היינו כל הזמן חוסים בצלו של ה'... ולו היה טוב איתנו ולנו היה טוב איתנו... לא חיפשנו שום דבר אחר... לאף אחד לא היה מה להציע לנו... כן היה פעם!!! והנה... קרה מה שקרה... וגרמו העוונות... והבית החם והעוטף הזה התפרק... וכעת לא נותר לנו אלא להסתובב בחרבות הבית ולמרוט את שערות ראשנו... אבא... איפה אתה... אמא- השכינה הקדושה איפה את... איפה ההווי המשפחתי שפעם היה כאן ואיננו... איפה החגים השמחים שהיינו חוגגים יחד... כל ישראל עם הקב"ה... לי-ה ולך מזבח... והיום?? שום דבר!!! על הר ציון ששמים שועלים הילכו בו...

כעת שוב נחזור לבית שלך... אברך יקר... הבית המלא חיים הזה... תחשוב שפעם בית המקדש היה גם בית מלא חיים... מידי בוקר הייתה ארוחת בוקר... את קרבי לחמי לאשי... ומי בכיכול ישב סביב השלחן?? אבא שבשמים... אמא- השכינה הקדושה... כהנים בעבודתם... לויים בשירם... וישראל במעמדם... כל המשפחה הייתה... וגם מי שהיה רחוק מבית המקדש... גם מי שנסע לפנימיה רחוקה... אבל הוא תמיד ידע שאבא מחכה לו בבית... הוא תמיד ידע שיש לו בית אוהב... בית עוטף... ואבא מתגעגע לו... ומה לו לאב שהגלה את בניו... ואוי!!! אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם... איפה...

כל שנה בתשעה באב... אז כמון כמוני... בינינו... אנחנו בקושי שורדים את הדכאון של תשעה באב... אנחנו לא יודעים איך לאכול את הנהביות הזו... וכל שנה מחדש אני חושב לעצמי: רבש"ע: פעם!!!! פעם יהודים היו אומרים כל לילה תיקון חצות... כל לילה כל לילה!!!! ולא סתם... כל לילה שעה שלימה!!! תחשוב שמידי לילה... אתה יושב לילה שלם ומתאבל ובוכה וממרר בבכי על חורבן בית המקדש... רבש"ע: איך?? איך אפשר כל לילה מחדש להיות בדכאון?? איך אפשר כל לילה מחדש לשבת על הרצפה ולהתאבל?? איך?? השנה פתאום נפל לי האסימון: כשאנחנו מדמיינים את האבלות על חורבן בית המקדש... אנחנו מדמיינים את זה בנימה של דכאון... אם נשתמש במילה יותר עדינה: מרירות... דכדון... צער... בקיצור: לא... לא נחמד... לא נעים... די... מתי יגמר... ואם זה באמת ככה... אז בשלמא אני עוד איכשהו שורד את החוסר נעימות של תשעת הימים... ואיכשהו סוחב את הדכאון של תשעה באב... ואם כן, באמת לא נותר לי אלא לשאול: איך פעם אנשים היו מסוגלים להיות כל השנה בדכאון הזה שיש לי בתשעה באב על חורבן ביהמ"ק?

אז זהו שלא!!!! האבלות על חורבן בית המקדש זה לא סוג של דכאון!! אלא זה סוג של געגועים... של התרפקות מלאה ברגשות הומים... תסלח לי על ההפשטה... אבל אם נרצה לתרגם ולפשט את המושג של "תיקון חצות" של פעם למושגים מודרניים שקיימים היום... הייתי קורא לזה זיץ!!!! אתה יודע מה זיץ?? זיץ זה משהו שמאוד הולך היום... החברה יושבים על הרצפה עם גיטרות... חושך... ושרים שירי כאלו שקטים... תחשוב רגע: איך זה נראה מבחוץ?? תאר לעצמך שאתה כעת מגיע מבחוץ... לא יודע מה זה זיץ... לא מכיר שום שיר... ואתה רואה קבוצה של צעירים יושבים על הרצפה... בחושך... העיניים עצומות... הפנים נראות כאובות... וצלילים נוגים נשמעים ברקע... איך זה נראה???? זה נראה הדכאון בשלימותו!!! לא ככה??? אבל מי שמבין עניין... יודע שנוכח... זה אולי נראה דכאון... אבל זה ממש ממש לא דכאון... אלא מאי??? זה... זה... זיץ!!!! יושבים פה ושרים שירי רגש... מתחברים... מתרגשים... נסחפים למחזות מרוממים... בקיצור: את זה אני לא צריך להסביר לך!!!! אין אחד מאיתנו שלא אוהב לשבת ולשיר בזיץ... וכולנו מודים שעל פניו זה נראה דכאוני... אבל למעשה זה ממש לא דכאוני... זה בסה"כ פורקן של רגשות הומים ומתגעגעים... תסלח לי... אבל אני חושב שזה הרעיון של תיקון חצות!!!! תיקון חצות זה זיץ אבל כמובן ברמה של יהודים מרוממים... זיץ במושגים של כמה דורות לפנינו... יהודי היה קם בחצות הלילה... ואיך הוא היה מתחיל את היום?? ברגש!! בגעגועים לקרבת ה'... ולכיסופים לשוב הבייתה לה'... ככה היהודי היה מתחיל את היום... כן... במשך היום צריך להיות ענייני... יש משימות ענייניות שהקב"ה מזמין לפנינו מידי יום... אבל להתחיל את היום... מתחילים עם רגשות... עם לב... עם געגועים לאבא שבשמים... זה היה הכוס קפה שנתנה כח ליהודי הגלותי להתחיל עוד יום של גלות... הגעגועים לעבר וההתרפקות על העתיד זה מה שנתן לו כח להתחיל עוד יום... מתוך ידיעה ותקווה שאנחנו מתקדמים עוד יום לקראת הגאולה... יתן ה' ש"איומתי שכל שנה אומרת היא השנה הזאת..." הרי בשנה הזו היא באמת תתבשר סוף סוף שהיא היא השנה הזאת!!!!!! אמן.

דיני תשעה באב שחל להיות בשבת ונדחה

תשעה באב שחל בשבת

א. חל ת"ב להיות בשבת לכתחילה ירחוץ לכבוד שבת קודם חצות, ובדיעבד גם אחר חצות מותר (ביאורו"ל סי' תקנ"א סו"ס ט"ז ועי' קרא עלי מועד סוף פרק ג').

ב. יש אומרים שאם חל ת"ב בשבת אין אבילות כלל בשבת אפילו בצנעא (שו"ע סי' תקנ"ד ס"ט), ויש שאוסרים אבילות בצנעא, וכן המנהג (רמ"א שם).

ג. אסור לבני אשכנז לרחוץ ידיים במים חמים בשבת שגם זה בכלל דברים שבצנעא (מ"ב שם סק"ט), ומטעם זה יש למחות בבן אשכנז ההולך לטבול בשבת זו אפילו במים קרים (מנ"ח ש"י אות י"ט), ואולם י"א דמי שרגיל לטבול בשבת מותר לו לטבול גם בשבת זו לתוספת קדושה (א"א מבוטאשטש סי' תקנ"א, וכן שמעתי מרבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, והוסיף עוד דיתכן דמי שרגיל לטבול במקוה בכל שבת ולא הולך בשבת זו הרי זה בכלל אבילות בפרהסיא).

ד. יש אומרים שאסור ללמוד תורה כל השבת רק דברים המותרים בת"ב (מ"א תקנ"ג סק"י מטעם אבילות בצנעא), וי"א שאסור בלמוד תורה מחצות ואילך ואין אומרים פרקי אבות (רמ"א שם ס"ב ומ"ב סק"ט), וי"א שמותר ללמוד כל השבת כדרכו והלומד בשבת ת"ב אפילו אחר חצות לא הפסיד שכרו (ט"ז שם סק"ב), ויש להקל כדבריו (מ"ב שם סק"י).

ה. י"א שאסור לטייל בשבת זו כל היום (שע"ת שם סק"ב בשם הברכי יוסף), וי"א שאסור רק לאחר חצות (שם בשם דגול מרבה).

ו. הנוהגים לומר ב"לכה דודי" כל שבת מזמרים אף בשבת זו (הגר"ש דבילצקי זצ"ל בס' דיני ת"ב שחל בשבת' סי"ב, ורבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל מספר שבבריסק היו שרים בשבת חזון את 'לכה דודי' במנגינת איכה וודאי גם בשבת חזון שחל בת"ב).

ז. נהגו לעשות בליל שבת זו שלום זכר כמו בכל שבת (מבית לוי פרק צ"ז אות ז', והגרש"ד שם ס"ב כתב שאף שבלקט יושר עמ' 110 כתב שאין עושים, מ"מ המנהג לעשות).

ח. מילה בשבת עושים הסעודה קודם מנחה (מ"ב תקנ"ב סק"ג), ויכול לזמן כל הקרואים שרוצה (מ"ב סי' תקנ"א סקע"ז).

ט. אומרים 'אב הרחמים' בתפילה (מ"ב סי' תקנ"ב סק"ל וסי' מ"ב סקט"ז), אף כשיש ברית מילה (הגרש"ד זצ"ל שם סכ"ב וכמבואר במ"ב סי' רפ"ד סק"ח לגבי ימי הספירה, ומ"מ בעלי הברית עצמם לא יאמרו), ובמנחה אין אומרים 'צדקתך צדק' (רמ"א שם ס"ב), ואין אומרים פרקי אבות (רמ"א תקנ"ג ס"ב).

י. שרים זמירות שבת כרגיל בכל הסעודות כולל בסעודה שלישית (שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' קי"ב מבית לוי שם אות ט') ומ"מ אין לומר רק את הזמירות הרגילים של שבת אבל שירים אחרים לא (הליכות שלמה בין המצרים פט"ו).

יא. יש להתפלל תפילת מנחה של שבת מוקדם כדי שישאר זמן לאכול סעודה שלישית בנחת ולסיימה לפני השקיעה.

יב. סעודה שלישית אוכל בשר ושותה יין אפי' כסעודת שלמה (שו"ע תקנ"ב ס"י), ומ"מ לא יאכל אלא עם בני ביתו ויברך בזימון (מ"ב שם), ואם אוכל יותר מהרגילות לא יאמר שעושה כן שיהא לו כח לצום (מ"ב סי' ר"צ סק"ד מ"א).

יג. אין לסעוד סעודה שלישית בשבת זו בביהכ"ס עם הקהל אלא יאכל בביתו (מבית לוי שם אות י"ד).

יד. צריך להפסיק את האכילה מבעוד יום קודם שקיעת החמה (רמ"א שם ס"י), וראוי אף ליטול מים אחרונים קודם השקיעה (הגרש"ד שם סכ"ז), ומ"מ יכול לברך ברהמ"ז אחר השקיעה בלא כוס.

טו. הרגיל לקחת כדורים (קלי צום) להקלת הצום יערבם במאכל או משקה ואז מותר לקחתם בשבת, ועדיף לערבם כבר מערב שבת (מבית לוי שם אות ט"ו), אך לא יאמר שנוטלו להקלת הצום (עי' מ"ב בשם מ"א שם).

טז. אין להכין ספרי קינות ונעלי ת"ב מבעוד יום או מבין השמשות של מוצ"ש לצורך הלילה, וכן הגבאים בבית הכנסת לא יכינו את הספסלים עד צאת השבת (עי' מ"ב סי' תקנ"ז סק"ו).

יז. משקיעת החמה [7:45] נאסרים בכל העינויים שבת"ב, באכילה ושתיה, רחיצה וסיכה, ותלמוד תורה, אבל אין יושבים על הקרקע ואין חולצים נעליים ואין פושטים בגדי שבת עד צאת השבת (עי' רמ"א תקנ"ג ס"ב ומ"ב סק"ו).

יח. נוהגים שמיד בצאת השבת אומרים כולם אנשים ונשים **"ברוך המבדיל בין קודש לחול"** ופושטים בגדי שבת ולובשים בגדי חול וחולצים נעלים ולובשים נעלי ת"ב והולכים לבית הכנסת – ולכן מאחרים את זמן תפילת ערבית בכדי לאפשר לכולם להגיע בזמן לתחילת תפילת ערבית (עי' רמ"א סי' תקנ"ג ס"ב ומ"ב שם סק"ו – וש"כ פכ"ח הע' קפ"ט).

יט. מבדילין בתפילה ואומרים **"אתה חוננתנו"** כשאר מוצאי שבתות (רמ"א סי' תקנ"ט ס"א), ואם שכח להבדיל אי"צ לחזור ולהתפלל כיון שמבדיל על הכוס במוצאי ת"ב (מ"ב רצ"ד ס"ג).

כ. אחר התפילה קוראים מגילת איכה ואומרים קינות, ואומרים סדר קדושה אבל א"א **"ויהי נועם"** אלא מתחיל **"מיואתה קדוש"**, וא"א **"ויתן לך"** (שו"ע ורמ"א סי' תקנ"ט ס"ב).

כא. מברכים קודם קריאת איכה בביהכנ"ס ברכת **"בורא מאורי האש"** אבל אין מברכים על הבשמים (שו"ע סי' תקנ"ו ס"א), והנשים יכולות לברך בבית לעצמם (שו"ת שבה"ל ח"ז סי' ע"ז, ועי' ביאור"ל סי' רצ"ו דאין אשה חייבת בברכת הנר, אבל מ"מ רשאית למשוך על עצמה חיוב זה, ואולם למנהג הספרדים לא תברך שהרי אין נשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא).

כב. נוהגים שלא לעשות מלאכה שיש בה שיהוי קצת כמו סידור הבית ורחיצת הכלים עד חצות היום (שו"ע ורמ"א סי' תקנ"ד סכ"ב), ולכן ישטוף כלי הסעודה של שבת למחרת אחר חצות היום (12:47) אבל את הטלית מותר לקפל במוצאי שבת, (מבית לוי שם), וכן נוהגים שלא להכין צרכי סעודה למוצאי הצום אלא לאחר חצות היום (שעה"צ שם סקמ"ג).

הפטורים מהצום בת"ב שנדחה וחיוב הבדלה

כג. בעלי הברית (הסנדק המוהל ואבי הבן ואמו) בת"ב נדחה מתפללים מנחה גדולה ומלים התינוק ומותרים לאכול אחרי המילה כיון שהוא יו"ט שלהם (שו"ע סי' תקנ"ט ס"ט, ודעת החזו"א זצ"ל דאף שיש לבעלי הברית היתר לאכול אינם חייבים בכך ואם רוצים יכולים לצום ונפק"מ שיכולים לקבל עליה לתורה ושונה מחולה שאף אם לא יאכל לא נחשב שצם רק שאינו אוכל דבחולה הוי פטור גמור דבמקום חולי לא גזרו וכמובא בשם הגר"ח זצ"ל), אך צריכים להבדיל על הכוס קודם שיאכלו (מ"ב שם סקל"ו, והגרא"ל שטיינמן זצ"ל היה סנדק בת"ב נדחה וסירב לאכול כיון שצריך להבדיל על שכר מדינה שהרי יין אסור בת"ב וכיון שדעת החזו"א שאין חמר מדינה ממילא אינו יכול להבדיל ואולם דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל דיש היום חמר מדינה ויעשה הבדלה על מיץ תפוזים או אשכוליות 100% טבעי, וכן על בירה),

כד. חולה ומעוברת שיש להם מיחוש קצת בת"ב נדחה אינם צריכים להשלים את התענית (ביאור"ל שם) וה"ה מינקת (תורת היולדת פמ"ח ס"ד) ובכל אופן יעשו שאלת חכם באיזה אופן יש להקל ומאימתי יפסיקו הצום.

כה. חולה הצריך לאכול בת"ב צריך להבדיל קודם שאוכל, ומתחיל מברכת הגפן (נשע"ת סי' תקנ"ו בשם ברכי יוסף), ויעשה הבדלה על מיץ ענבים ולא על יין (הגר"י קרליץ שליט"א), ואולם י"א שחולה יאכל בלא הבדלה (הגר"ח קניבסקי שליט"א בדו"ד עם חמיו הגר"ש אלישיב זצ"ל בקובץ תשובות ח"א סי' נ"ז וטעמו כיון שאין היום חמר מדינה וא"א להבדיל על יין).

כו. אשה הפטורה מהתענית יעשה לה בעלה הבדלה בצום והיא תשתה ויצא גם הוא יד"ח הבדלה בזה ואי"צ לעשות הבדלה במוצאי הצום (עי' שו"ת שבה"ל ח"ח סי' קכ"ט ושש"כ פס"ב אות מ"ח דנחשב בר חיובא לגבי הבדלה), ואם אין מי שיעשה לה הבדלה תעשה היא הבדלה לעצמה ותשתה הכוס (הליכות שלמה פט"ו אות ז'), ולעת הצורך יש להקל עליה שתאכל בלא הבדלה (הוראת הגר"ש ואזנר זצ"ל מטעם ס"ס דשמא נשים פטורות מהבדלה, ושמא כשחל ת"ב במוצאי שבת אין חיוב הבדלה כלל כדעת הרמב"ן, עי' מבית לוי שם, ושו"ת שבה"ל ח"ז סי' ע"ז).

כז. קטנים האוכלים בת"ב אוכלים בלא הבדלה, ומ"מ ישמעו הבדלה במוצאי הצום (אורחות רבינו ח"ב עמ' קמ"ה בשם הסתייפלר זצ"ל ושו"ת שבה"ל שם וח"י סי' קמ"ז ב' ומועדים וזמנים ח"ז רנ"ה וטעמם שלא שייך חינוך לדבר שכשיגדל לא יעשה אותו בכלל, וכן מטעם דלמא אתי למיסרד, ואולם רבינו הגרא"ל זצ"ל הורה לבניו כשהיו קטנים לעשות הבדלה).

כח. מי שצריך לשתות מים בת"ב אם אינו אוכל ואינו שותה דברים אחרים אי"צ להבדיל (שבה"ל ח"ח סוס"י קכ"ט).

כט. חולה האוכל (עפ"י הוראת הרופאים) בליל ת"ב החל במוצ"ש פטור מסעודת מלוה מלכה (תורת היולדת פמ"ח הערה י').

מוצאי ת"ב שנדחה

ל. במוצאי תשעה באב עושים הבדלה על היין ואי"צ לתת לקטן את היין, ואין אומרים הפסוקים **"הנה קל ישועתי"** ואין מברכים על נר ובשמים (שו"ע סי' תקנ"ו ס"א ומ"ב שם).

לא. מקדשים את הלבנה במוצאי ת"ב (עי' רמ"א סי' תכ"ו ס"ב ומ"ב שם סק"א), ויש לעשות הבדלה ולטעום דבר מה לפני שמקדשים את הלבנה דיש לקדש לבנה בשמחה – ומטעם זה צריך ליזהר שלא לקדש בלי נעליים או בנעלי בית (עי' מ"ב שם) אבל הנועל נעלים מכובדות מגומי או מבד יכול לקדש ואי"צ נעלי עור דוקא (הגר"י קמינצקי זצ"ל אמת ליעקב ס"ב).

לב. במוצאי ת"ב שנדחה אין דיני אבילות חוץ מבשר ויין שאסור בלילה מפני אבילות של יום אבל ביום מותר ואי"צ להמתין לחצות (רמ"א סי' תקנ"ח ס"א), ומותר ברחיצה ותספורת (מ"ב סי' תקנ"א סק"ד), וכן כביסה ולבישת בגדים מכובסים ושמיעת תזמורת מותרים (הליכות שלמה פט"ו אות כ"ח ומבית לוי שם, ודלא כמוש"כ בלוח א"י שאסור בכל עד הבוקר), וכן מותר לברך שהחינו במוצאי ת"ב שנדחה (שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קמ"ח ושו"ת שבה"ל ח"ח סי' קכ"ט).

והוי כאילו חל ת"ב לכתחילה ביום ראשון - שהרי גם יום עשירי הוא זמנו, ולכן אין השבת נחשבת לשבוע שחל בו ט"ב, ומשום כך לדעת המחבר מותר בשבת זו אפי' דברים שבצנעא.

ועל השאלה ד' העיר הגר"י קמנצקי, דלפי"ז לכא' לא יהי' בצום ט"ב הנדחה ליום א', קולות של צום נדחה, ולהדיא נפסק בסי' תקנט סעי' ט, לענין בעל ברית עי"ש, ובביאור"ל התיר לאכול בחולי קצת יעוי"ש. **ויישוב עפ"י הישועות יעקב** סי' תקנט ס"ק ד, שחילק בתענית ט"ב נדחה, בין התענית עד חצות ללאחר חצות. דבאמת אם היו מתענים גם בעשירי, לכתחילה לא היו צריכים להתענות רק עד חצות, שרק עד אז נשרף ההיכל. ומה שהיו משלימים את התענית עד הערב, הוא רק משום דקיי"ל (תענית יב ע"א) ד"כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמיה תענית". ומעתה, כשצום ט"ב נדחה ליום א' שהוא עשירי באב, אכן עד חצות היום הוא ככל תענית בזמנה, אבל מחצות ואילך, שזהו רק להשלמת התענית כנ"ל, דינו ככל תענית נדחה, "וזה נכון", עכ"ד האמת ליעקב. **ולפי דבריו עולה חידוש, דכל מה שהקילו בחולי קצת ובמעוברת בט"ב נדחה, אין זה אלא רק מחצות ואילך, אבל קודם לכן אין להקל שזהו ככל תענית בזמנה.** והנה יסוד זה שט"ב שחל בשבת ונדחה ליום א' אין זו תענית מדין תשלומים לשבת אלא שלכתחילה תיקנו יום א' ליום התענית, כבר כתבו כן גדולים. **בשור"ת אבני נזר** או"ח ח"ב סי' תכו, דן בשאלה צום הרביעי (י"ז בתמוז) וצום החמישי (ט' באב) שחלו בשבת ונדחו למחרתו, אם קטן שהגדיל למחרתו חייב להתענות או לא. ודן לפטור קטן זה מתענית, מאחר וביום בשבת לא היה חייב להתענות א"כ גם אינו צריך להתענות ביום א' שאינו רק משום תשלומין ליום האתמול. וכן כ' **המהרש"ם** בתשובותיו ח"ג סי' שסג, דמהא שמקילין בבעל ברית בת"ב שנדחה ליום א', מוכח דהוא רק תשלומים, שהרי בעל ברית אינו מתענה בנדחה משא"כ בת"ב עצמו, וע"כ מוכח שתענית דיום א' הוא רק בגדר הודחה וכתשלומים לשבת. אך באות ט' שם, מביא מדברי **תשובת הרשב"א** ח"א סי' תקכ, שכ' בזה"ל "ומה ששאלת בט' באב שחל להיות בשבת מי הוי כאבל דעלמא דאמרינן דברים שבצנעא נוהג? נראה לי שאין נוהג בו שום אבילות דהא אמרינן בתענית צ"ט ע"ב מעלה על שולחנו כסעודת שלמה בשעתו... וכ"ש דלגמרי עקרוה מתשיעי ואוקמנה אעשירי, ומעיקרא ה' ראוי לקבוע בעשירי כדאיתו התם", עכ"ל תשו' הרשב"א. וכתב האבנ"ז, דמדברי הרשב"א משמע שאין עשירי מצד תשלומים דהא כתב "דלגמרי עקרוה מתשיעי". אך לדברי התוס', הרמ"א ועוד, דס"ל דבשבת זו נהוג אבילות בדברים שבצנעא, א"כ התענית בעשירי היא מצד תשלומים לתשיעי.

ומה שהביא בתשו' הרשב"א ראיא שאין נוהג שום דין אבילות בשבת זו, מהא שמעלה על שולחנו כסעודת שלמה בשעתו, יש לדון בכל זה, דבהלכות ט"ב יש שתי הלכות נפרדות, א' דין אבילות וב' דין תענית. וכמו שהאריך בחידושי מרן רי"ז הלוי ובמנח"ח מ' שיג. וכל מה הדברים שבצנעא שנוהג בשבת זו, הם רק לגבי דיני אבילות, אבל לגבי תענית לא אשכחן, דהא יכול לעלות על שולחנו אפי' כסעודת שלמה בשעתו, וזה אינו סותר להל' אבילות (ואדרבה, ראה מש"כ בקונ' סעי' כה דמ"מ ישב בדאבון נפש בסעודה ג' עי"ש). ואין להביא ראיא ולהוכיח מדין הנהגת אבילות לדיני תענית, ולעולם י"ל דהתענית עקרו לגמרי מיום זה וקבועה ליום עשירי, ואינה מדין תשלומים כלל, רק מ"מ כיון שט' באב ראוי לאבילות ככל שנה דהא אתחלתא דפורענותא

יש להקשות חמשה שאלות: א. למה ט' באב שחל בשבת נדחה ועשרה בטבת לא היה נדחה? ב. מדוע ביום ראשון שזה ט' באב נדחה לא אומרים תחנון? הרי רק יום ט' באב הוא המועד? ג. ומדוע בשנה זו לשו"ע אין שבוע שחל בו? ד. והאם בכל זאת מקילים למעוברות ומניקות כצום נדחה או לא? ה. אם יבנה ביהמ"ק במוצש"ק או במהלך יום א' האם ימשך הצום? ומה הדין קטן שמגדיל רק ביום א' האם מחוייב כגדול, כיון שהיום גדול או שסו"ס בשבת היה קטן? **ונביא את תירוצי הגר"י זיכרמן שליט"א רבה של ברכפלד** בקונטרסו המיוחד:

החתם סופר בתורת משה (דרוש לח' טבת תקפ"א), כתב על מש"כ האבודרהם, שאילו יום י' בטבת היה חל בשבת היו מתענים בו. והק' החת"ס, "ויש להבין, הלא יו"ד טבת לא היה רק התחלת מצור על העיר ועד שתי שנים ומחצה לא נחרבה, וקשה הלא חמור חורבנה מסתמא מן התחלת המצור, ולמה ט"ב אין דוחה שבת". ותירץ, "ונראה לבאר דהנה הטעם שקבעו תענית על מצור ההוא, הלא היתה ירושלים כמה פעמים במצור... רק הטעם הוא דמה שהיתה העיר בטרדת המצור שתי שנים ומחצה, זה מחמת שבאותו יום שסמך מלך בבל למטה על ירושלים, כמו כן ישבו ב"ד שלמעלה, אלו מיימנים ואלו משמאלים עד שגברו המשמאלים ונחרב הבית". והנה אין לך שנה שאין קללתה מרובה מחברתה, וכל דור שלא נבנה בהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו, נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזהו בכל פעם כשהגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור, וישובין ב"ד שלמעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה... וידוע דעל צרה שעברה כמו יום שמת בו אביו ואמו אין אנו מתענין בשבת, אבל תענית חלום מותר להתענות. דבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא [או"ח סי' רפ"ח ס"ד], הילכך תענית ט"ב, דזהו רק על צרה שעברה לא דחו שבת, אבל תענית י' טבת זהו על בטול צרה העתיד עונג הוא, והיה דחי שבת".

ועל השאלה השניה כתב החת"ס ומריש תמהתי על מה דאין אומרים תחנון בט"ב שנדחה, שהרי אותו היום אינו מועד, ונהי דתענית של שבת נדחה למחרתו, מ"מ המועד שבו לא נדחה. ואמינא, להכי כתיב 'צום החמישי וגו' יהי' לבית ישראל לששון ולשמחה ולמועדים טובים', ולא אמר י"ז תמוז וט' באב וגו' יהיה לששון וגו', ומ"ט תלה בצום אלא על כרחק אין היום גורם המועד כיום ט"ו ניסן וכדומה, אלא הצום גורם, ולכשיבנה בהמ"ק ויחול ט' באב בשבת יהיה יום הששון והמועד ג"כ ביום א' שאחריו, ביום שהיו צמים. (תורת משה - פ' דברים) **השאלה השלישית** שאל מרן הגר"י קמנצקי זצ"ל בספרו אמת ליעקב (על שו"ע או"ח סי' תקנא סעי' ג - ד) דלמה יבטל דין שבוע שחל בו כאשר ט"ב חל בשבת ונדחה ליום א'. דנהי שאין מתענים בשבת זה משום שאי אפשר להתענות ביום זה, אבל למה ירוויח דיני שבוע שחל בו. עוד תמה על שי' המחבר בסי' תקנד סעי' יט, אמאי אין נוהגים דברים שבצנעא בת"ב שחל בשבת. ותי' עפ"י הגמ' בתענית (כט ע"א): "אמר רבי יוחנן, אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו [ליום התענית] אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף. ורבנן, אתחלתא דפורענות עדיפא". וע"פ גמ' זו כתב בטור (סי' תקנח), דמן הדין היה צריך להתענות ט' וי', משום שרובו של היכל נשרף בעשירי, אלא שאין אנו יכולים לקבוע תענית ב' ימים רצופין. לפי"ז נמצא, דבאותה שנה שחל תשיעי בשבת נעתק התענית לעשירי

באמצע היו"ט שני שלו להשתקע בארץ, דלענין חיובי היו"ט לגביו, תלוי בחצות היום כמו שמצינו כן לענין היו מתענים על עצירת גשמים בסי' תקע"ה סעי' י"א, דאיירי אף בתעניות המתחילות מהלילה דתלוי אם ירדו גשמים קודם חצות או מפסיקין ואם אחר חצות או ישלמו, וממילא ה"ה לענין צום ת"ב, יו"ט שני של גלויות, אשר הוא מתחיל מהערב. (עכ"ד השומר אמת). ואכתי יש לנו להסתפק אם יבא משיח צדקנו מיד במוצ"ש דט"ב שחל בשבת, אם נצום. יש לומר דזה תלוי במחלוקת הפוסקים (הובאו בהרחבה לעיל) אם ט"ב שחל בשבת שנדחה התענית ליום ראשון, אי התענית ביום א' היא מדין תשלומין או דבכה"ג קבעו לכתחילה את התענית בעשירי באב. דלצד דקבועה לכתחילה בעשירי פשיטא שלא יצומו, כיון שכבר בא משיח צדקנו. אבל לצד שהוא תשלומין, יש מקום לדון, דדוקא כשמישח בא קודם ת"ב אין צמים ואדרבה נהפך ליום שמחה, משא"כ בבא בעשירי יש לדון, כיון בשבת כבר נתחייבנו בתענית, אכתי צריך להשלים חיוב בתענית של אתמול, וכי משום דבא משיח פקע חיובי תשלומין מזמן שהיינו חייבים בהם, ונהי דתו לא שייך אבלות מכאן ולהלן, אבל הרי בט' באב מלבד הדין אבלות יש דין תענית כמו ביוכ"פ וכדברי הגרי"ז ומנ"ח (הובא לעיל), וא"כ יש מקום דאכתי צריך להשלים היום התענית.

ויש להוסיף, דאף דהתענית משום הצרה כבר ליתא, אך מצינו בגמ' (תענית ח ע"ב) דגזר המלך גזירה קשה על ישראל וגזר גם שלא ישבו בתענית, וא"ר זירא שיקבלו תענית לעתיד לאחר שיבטל הגזירה וזכות הקבלה תועיל מעכשיו. עיי"ש, ונמצא שיעשו התענית כאשר כבר לא יהי' צרה כלל. וא"כ גם כאן, יש לומר דאף שסיבת התענית כבר בטלה, מ"מ מכוח הסיבה שהיתה בעבר חייבים להתענות כיום. אמנם יש לחלק ולדחות שאין זו ראייה לכאן, דהתם היתה קבלה להדיא על זמן זה, משא"כ הכא דהרי רק חיוב תשלומין מחמת חובת תענית דאתמול. ומ"מ מצינו עצם הדבר דשייך תענית מחמת צרה אף לאחר שבטלה הצרה. (מלוקט ממאמרי הגר"י זיכרמן שליט"א) ***

לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת' (שבת קי"ט)
וידוע דברי השל"ה שהצום ט' באב נדחה כי אסור לבנות בשבת וכשאנו מצטערים אנו בונים ממש המקדש, א"כ כמה עלינו לכבד שבת זו, כדי להראות שבגלל שאנו מכבדים השבת אנו דוחים גם לצום. וכבר

באר המהר"ל ב'חידושי אגדות': 'יש לך לדעת, כי כל דבר קודש שמתחלל כמו תרומה שנטמאת משפשטה שרפה, וכן בשר קודש שנפסל דינו בשריפה, וכן בת כהן שזנתה את אביה היא מחללת באש תשרף. והטעם, כי הקדושה נמשלה כאש, ולפיכך התחתונים שהם חומריים אפשר להם להתחבר לכל היסודות שהם אויר מים עפר חוץ מן האש, וכמו שאמרו (סוטה י"ד א') 'אחרי ה' אלוקים תלכו וגו' ובו תדבקו' וכי אפשר לאדם להתדבק עם השכינה והלא כתיב "כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא' ובשביל שהוא יתברך אש אוכל הוא קדוש ונבדל מן כל התחתונים אשר לא יתחברו אל האש, ומפני כך ראוי שיהיה דבר שההוא קודש והוא מחולל מקדושתו שיהיה נדון באש. ולפיכך יום השבת שהוא קודש, כאשר בני אדם אינם שומרים ומחללים השבת, נגזור מן הקדושה העליונה שראוי לשבת, שיהיו נדונים בשריפת אש', עכ"ל. ושנוכח במהרה לביניה אכ"ר.

עדיפא, משו"ה אף כשחל בשבת ראוי לנהוג בו אבלות בצנעא כקובר מתו ברגל. ואילו במנהגי מהרי"ל הל' ת"ב כתב וז"ל: 'ואשר שאלת היכא דנדחה ת"ב משבת לאחריו, אותו שבוע שלפניו מותר לספר ולכבס או לא. כן נראה, כיון שנדחה לא' בשבת אין עליו דין ת"ב אלא כאילו איקלע קביעותו בא' בשבת דמי'. **ולמעשה מצאנו ג' שיטות שנאמרו בזה:** א. דדינו כתענית בזמנה. (מהרי"ל, רשב"א, בית יוסף). ב. דינו כתענית נדחה. (תוס', רמ"א, מהרש"ם, אבני נזר). ג. שיטת הישועות יעקב (והאמת ליעקב), הוא דעה אמצעית, דעד המנחה היא כתענית ביומו, ומחצות ואילך היא כתשלומים וכנ"ל.

ונחלקו הפוסקים אם איסור תענית בשבת הוא מה"ת או מדרבנן.

שו"ת הרשב"א (ח"א סי' תריד) כתב דלדעת הרמב"ם (הל' שבועות פ"א ה"ו) הוא מן התורה, שכתב שם הרמב"ם דהנשבע להתענות בשבתות וימים טובים, הרי זו שבועת שוא ככל הנשבע לבטל את המצוה. ולפי"ז צ"ל שאיסור תענית בשבת אינו משום חסרון בכבוד שבת או בעונג שבת, שהרי הרמב"ם כתב להדיא בהל' שבת (פ"ל ה"א) שהם מד"ס, 'ושנתפרשו על ידי הנביאים, כבוד ועונג, שנאמר 'וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד'. והרשב"א לא ביאר מקור דין זה בתורה. **ואולם בשו"ע הרב** (או"ח סי' רמב קונ"א אות א), ציין מקור לאיסור תענית בשבת, מדכתיב בקרא (שמות טז, כה) "אכלוהו היום כי שבת היום לה'", מכלל דבשבת אסור להתענות. ולא חשיב לה בתרי"ג מצות משום דנפקא מכלל מצוות אכילת המן שאינה נוהגת לדורות. עכ"ד. [גם הפמ"ג סי' רפח א"א ס"ק ז, מזכיר מקור זה]. ולפי"ז צ"ע מנין לר"מ שגם ביו"ט יש איסור דאורייתא להתענות, ואין לומר שאכלוהו היום כולל גם יו"ט, שהרי למדו מכאן (שבת קיז ע"ב) חיוב ג' סעודות בשבת ואילו ביו"ט אין חיוב ג' סעודות. ויש הסוברים שאיסור תענית בשבת הוא מד"ס, והוא בשו"ת צמח צדק או"ח סי' לו. ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' קעט), כתב שאיסור תענית בשבת ויו"ט מה"ת חל רק על תענית מעל"ע, אבל מי שאכל בלילה שוב אינו אסור להתענות ביום מדאורייתא אלא מד"ס.

ובמנחת חינוך מצוה שא, סבור שאיסור תענית הוא משום פגיעה בעונג שבת, ולפיכך הק' (אות ב' ד"ה ובזה), דכיון שהתענית מדברי קבלה שהרי הוזכרו בנביא זכריה, שהם כד"ת וכמבואר בר"ה דף יח. למה לא תדחה התענית שבת ויו"ט, כיון שהתענית מד"ק וגם עונג שבת מד"ק, כמבואר בר"מ פ"ל משבת. ותירץ דד' צומות הללו מד"ק לא נקבע להם יום מיוחד, י' טבת או ט' באב, אלא ד"ק הם על החודש, דבחודשים אלו, טבת תמוז ואב ותשרי, מחויבים להתענות יום אחד. ולאחר חורבן בית שני עמדו חכמים ובררו בכל א' מהחדשים יום א' מיוחד לפי המאורעות שאירעו בו, וקבעוהו ליום הצום.

ומתוך כך יש לדון, על שאלה ה' אם נזכה לביאת המשיח בעיצומו של תענית ט' באב, אם ימשיכו התענית. וכתב עי"ז בספר שומר אמת (או"ח סי' תקנ), משמיה דמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, דתליא אם יבא קודם חצות היום או אחר חצות היום, ולא מדין אבילות שהיא תתבטל דהוי כמו שקם המת לתחיה, אלא מדין התענית, (כמ"ש בשו"ע או"ח סי' תקסט סעי' א, 'צבור שמתענין על שום דבר, ונענו קודם חצות, לא ישלימו', עיי"ש). והביא שם עוד כיו"ב בשם מרן האב"ע עזרי, בבן חו"ל המגיע לאר"י בספינה ע"מ להשתקע ביו"ט שני של גלויות, וה"ה בן חו"ל שנמצא בא"י ודעתו לחזור ונמלך והחליט

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' – אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה. פרשת דברים וענייני ת"ב התשע"ח, גליון 47

בס"ד

את כל הספר הזה כולו תוכחות ומוסרים, וראינו כי ספר משנה התורה הזה כולל כל דיני התורה וכל פרטיה ודקדוקיה וכל סודותיה כאשר היה נאות לנאמן בית משה רבינו ע"ה בהיותו מגיד תורה לדור דעה היו דבריו כוללין כל פרד"ס של התורה, ועיקר כוונתו היה להכחיד תוכחת מוסר תחת לשונו... וחם משה רבינו ע"ה פן לרוב מתיקות הדברי תורה שאומר להם לא ישימו לב אל המוסר המוצנע ברמז אין מספר, לזאת הגיד להם שימו לבכם לכל הדברים אשר אני מעיד בכם... בכל דיבור יש לי כוונה עליכם ועל מעשיכם ושימו לבכם על הכוונה ההיא... שזהו עיקר החיות שבתוך דברי תורה מה שיוצא ממנו מוסר השכל והנהגות טובות ותשובה על מעשים הרעים... ובדבר הזה תאריכו ימים".

מסופר על היהודי הקדוש מפשיסחא זצ"ל שלמד בכל יום בספר דברים, באומרו שהוא ספר המוסר הנוקב ביותר לכל יהודי באשר הוא. ובאמת שאפילו יהושע, השופט הראשון, משמשו של משה רבינו ומכניס את ישראל לארצם – אמר הקב"ה (יהושע א, ח) "לא ימוש ספר התורה הזה מפִּיךָ והגית בו יומם ולילה", ופרש"י "ספר התורה הזה – ספר משנה תורה (כינוי לחומש דברים) היה לפניו. והגית בו – והתבוננת בו". ואם כן, פשוט שעלינו לנסות לדקדק ולהתבונן בספר זה כפי כוחנו, להפנים הדברים ללבנו כדי להיטיב דרכנו על פי האמור בו.

תשובה: ספר המוסר הראשון והחשוב שישנו בעולם התורה, הוא חומש דברים, שבו נאמרו דברי תוכחה ומוסר מפי משה רבינו לבני ישראל, ודבריו יכולים להשפיע לדורות לחזק לבות בני האדם.

בדבר החובה להתאבל על חרבן בית המקדש וירושלים עיר הקודש

חז"ל (תענית ל:) אומרים "כל העושה מלאכה בתשעה באב ואינו מתאבל על ירושלים – אינו רואה בשמחתה, שנאמר (ישעיה סו, י) 'שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה, שישו אתה משובש כל המתאבלים עליה', מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים – זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים – אינו רואה בשמחתה. תניא נמי

חומש דברים – ספר מוסר

שאלה: מהו ספר המוסר הראשון והחשוב שישנו בעולם התורה?

א. דברים א, א: "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל". פרש"י "אלה הדברים – לפי שהן דברי תוכחות..." לפי זה יוצא שספר המוסר הראשון שנכתב בעולם הוא ספר דברים, שהוא המוסר שהוכיח בו משה רבינו – אבי האומה את בני ישראל, וכלשון האור החיים 'שכל הספר תוכחות ומוסר ממשע לעובר פי השם' (פירוש, לאדם העובר על מצוות ה'). וממנו ניתן ללמוד מוסר אף לדורות, כלשון הכתוב "אשר דיבר משה אל כל ישראל" כלומר שאין הדברים מכוונים רק לאותו הדור, אלא לכל דורות עם ישראל, ולכל הנפשות שעתידים להיות עד סוף כל הדורות.

והנה בזמננו בחולשת הדור לפעמים מתפצלים התפקידים, יש הנושא בתפקיד 'ראש ישיבה' שעליו להעביר את מסירת התורה כפי שקיבל מרבותיו. ויש הנושא בתפקיד 'משגיח' שעליו להעביר את תורת המוסר והמידות שקיבל מרבותיו, לחזק בהם את התלמידים בדברי מוסר ולהפיח בהם רוח חיות לקיום התורה והמצוות. וכלפי העולם ישנם מחשיבים את המשגיח פחות מראש הישיבה המוסר את התורה, אבל כאן משה רבינו 'מוסר התורה' שקיבלה מפי הגבורה, הוא בעצמו מלמד אורחות חיים, מוסר ויראת שמים, וכיצד לא נטה אוזנינו כאפרכסת לשמוע כל מילה היוצאת מפיו ולנסות לקולטה ולהפנימה כדי להשתמש בה במהלך חיינו.

וכך כתב הנצי"ב מוואלוז'ין (העמק דבר, בפתחה לספר דברים) בקצרה "כי זה הספר ביחוד יש להוציא ממנו כל אופני המוסר, והמדקדק יפה בדברי המוסר שבספר זה, שיצאו מפי משה רבינו ברוח קדשו, ימצא כל איש לפי ערכו דבש וחלב. עד שגם יהושע בן נון רבן של ישראל, השקיף בזה הספר תמיד. ומזה יתבונן כל אחד לפי רוחו, וימצא דרך ישרה להלך נכחו, לפי הליכות עולם לו, ואור זה הספר יהיה נר לרגלו". **כיוצא בזה כתב בעל לבושי שרד** (ערבי נחל, פרשת האזינו) "כי כן אנו רואין במשה רבינו ע"ה אשר הגיד לישראל

הכי, כל האוכל בשר ושותה יין בתשעה באב עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם".¹ וכן פסק השולחן ערוך (או"ח תקנ"ד, כה) 'כל האוכל ושותה בתשעה באב – אינו רואה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים – זוכה ורואה בשמחתה'. וצריך ביאור, מה הענין בזה, כי אפילו שחטא ולא התאבל, אבל סוף סוף יהודי הוא, ו'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' (משנה בסנהדרין ז.צ), ולמה לא יזכה גם לראות בבנין ירושלים.

אלא שמובא במדרש (פסיקתא דרב כהנא יב, טז. וילקו"ש שמות יח, רעא) על קבלת התורה "אמר הקב"ה: בני ישראל היו משועבדים בטיט ובלבנים במצרים, ויתרו היה יושב בתוך ביתו השקט ובטח, ובא לראות בשמחת התורה עם בְּנֵי? לפיכך (שמות יח, כז) 'וישלח משה את חותנו', ואחר כך (יט, א) 'בחדש השלישי... באו מדבר סיני' (לקבל את התורה). כלומר שרק מי שהיה בקושי הלבנים והטיט, וסבל את קושי השעבוד (שהיה ככור ההיתוך לישראל לצורך קבלת התורה) – הוא זה שיכול לקבל את התורה. וכעין זה אמרו חז"ל (ע"ז ג.א) 'מי שטרח בערב שבת – הוא יאכל בשבת, ומי שלא טרח בערב שבת – מה יאכל בשבת?'.

ועל פי זה פירשו את המובא בגמרא (שבת סוף קיח): שאביי אמר שכאשר רואה תלמיד חכם שמסיים מסכת, עושה יום טוב 'לרבנן', ונתקשו המפרשים מדוע עשה את הסעודה דוקא 'לחכמים'. ובפשטות המפרשים שם נראה משום שהיה ראש ישיבה, ועשה סעודה לכל תלמידי הישיבה אף למי שלא סיים. אבל יש מפרשים שעשה את הסעודה רק ל'חכמים', משום שרק מי שעמל בתורה ויגע – הוא זה שיכול להבין את גודל ומעלת השמחה שיש בסיום המסכת.

ולפי כל זה נוכל להבין גם את מאמר חז"ל שפתחנו בתחילה, שאמרו "כל המתאבל על ירושלים – זוכה ורואה בשמחתה. ושאנו מתאבל על ירושלים – אינו רואה בשמחתה", כי דוקא מי שהתאבל והראה שהדבר חשוב לו באמת – הוא זה שיזכה לראות בבנין ירושלים. וביותר לפי המבואר בספרים (תנא דבי אליהו ומסילת ישרים דלהלן בהערה 16) **שאדרבה על ידי ההתאבלות על ירושלים והדרישה על ציון, היא זאת שגורמת לקרב ולהעמיד את בנינם, וזה כל סיבת הגלות הנוראה בזמננו משום מיעוט אבלינו על ירושלים', וכיון**

¹ כתב בסידור היע"ץ (הל' ת"ב, דלת ב חלק ו' אות טז) 'אלמלא לא היה אלא עונן זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי, די להאריך גלותינו, והיא בעיני הסיבה קרובה, היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות הגדולות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאנו בגלות, בכל מקומות פזורינו על צוארנו נרדפנו, לא הונח לנו להרגיע בגוים עם שפלותינו עניינו ומרודינו, לפי שיצא האבל הלז מלבנו, בהיותנו שוקטים בארץ לא לנו (א"ה: כעין זה כתב המשך חכמה ויקרא כז, מד), שכחנו את ירושלים, ולא עלתה על לבבינו. על כן כמת מלב נשכחנו, מדור לדור נוסף יגון על יגונינו ומכאובינו. וכל אותה אמת יודה לדברינו'.

שהוא התאבל ירושלים, לכן בדין הוא שיטול את שכרו ויזכה לראות בבנינה.

והנה כבר מדייקים המפרשים למה אמר 'כל המתאבל על ירושלים – זוכה ורואה בשמחתה', הרי היה צריך לומר 'זוכה ויראה בשמחתה' לעתיד לבוא, אלא הסבירו משום שעצם הדבר שהאדם מתאבל על ירושלים, זה עצמו מוכיח שיש לך תקוה וכבר כעת אתה זוכה ורואה בשמחתה, כי בשעה שיש משהו שאכפת לו מזה, תבין שיש סיכוי שזה יבנה מהר. וכפי שמספרים על הקיסר נפוליאון שפעם בליל תשעה באב עבר בפאריז, והוא ראה יהודים שיושבים על הריצפה, כל אחד יש לו נר והם קוראים ובוכים. הוא שאל: למה בוכים, והשיבו לו: כי נחרב להם הבית, הוא לא הבין מה הבעיה, הרי הוא קיסר חזק ויכול לסדר להם מה שהם צריכים. אבל הסבירו לו שהם בוכים על בית המקדש שנחרב להם לפני כאלף שבע מאות שנה. הוא התפלא: ועדיין בוכים עליו? באומרו: עם כזה שזוכר את העבר שלו בצורה כזו, בודאי יש לו תקוה והכל יחזור להם.

ופשוט שגם ההתאבלות על ירושלים, צריכה להיות התאבלות אמיתית, ודרישה ובקשה על ציון וירושלים, וכמו שנתבאר שרק המצטערים על ירושלים הם אלו שיוזכו לראות בשמחתה, ו'לפום צערא – אגרא' (אבות ה, כב. פירוש: כגודל הצער – כך גודל השכר), וזהו שכתב המאירי 'כל שנוהג ביום זה (תשעה באב), דרך מצות אנשים מלומדה, ואינו מעורר את לבו להתאבל – אינו רואה בשמחתה', ומסתמא כפי גודל ה'מתאבל על ירושלים', כך גם יהיה גודל ה'זוכה ורואה בשמחתה', במהרה בימינו, אמן.

מקצת מחובות האבילות על חורבן הבית, ואמירת 'תיקון חצות' בבין המצרים

ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש² וצער השכינה³, בפרט בבין המצרים ובתשעה

² שולחן ערוך (או"ח ס, ג).

³ כמאמר המגיד לבית יוסף "אשר כמה שנים נפלה עטרת ראשי ואין מנחם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות וכו', ואילו הייתם משערים אחד מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות מהצער אשר אני שרויה בו, לא היתה נכנסת שמחה בלבכם ולא שחוק בפיכם, בזכרכם כי בסיבתכם אני מושלכת בעפר". ובזוהר במדרש הנעלם מובא, שלחו בני ארץ הקודש וכו' שאנו רואים בכל יום את ההיכל חרב ושועלי המדבר נכנסים ויוצאים ויענים שורקים בתוכו ואנו רואים ובוכים, ובעוד אנו יושבים נבוכים ופיותינו שוככים בעפר, אנו שומעים קול נעימות רגליה (של השכינה) בשלש משמרות הלילה, שיורדת ורואה את היכלותיה איך הם חרבים ונשרפים, היא נכנסת מהיכל להיכל וממקום למקום, וגועה ומייללת ובוכה עלינו ועל נפשינו, ואנו מתעוררים לקול נעימות בכייתה ויללותיה, ורוחנינו הולך אחריה ופורח אצלה, ולפי שעה פורחת והולכת, ולא

באב שהם זמנים המיוחדים להתאבל על ירושלים⁴, ולכן אומרים בהם 'תיקון רחל' אף בימים לאחר חצות⁵, ולכן אף חלק מבני אשכנז שלא החמירו כל השנה לומר 'תיקון-חצות', ב'בין המצרים' הקפידו על כך יותר⁶, ולפחות יאמרנו אפילו בלא הרגש⁷.

וכך היו מצטערים על חורבן הבית במשך הדורות⁸, אך לדאבוננו בזמנינו לא ניכר הדבר כל כך⁹, משום הריחוק בינינו לבין הרוחניות וחסרון הידיעה למה שהיה בזמן בית המקדש¹⁰, ובאמת מי שאינו מרגיש בחסרון בית המקדש – מראה שיש לו חסרון ביראת שמים¹¹, ולכן עלינו ללמוד

שמענו ולא ידענו כלום כי הלכה, ונשארו נבוכים נרדמים בלי רוח ודעת, צועקים ואומרים איכה.

⁴ כתב האריז"ל (שער הכוונות דרושי חג השבועות דרוש א) "ענין בין המצרים והם כ"א ימים שבין י"ז לתמוז עד תשעה באב, מנהג טוב וכשר הוא מאוד לכל בעל נפש לשבת באבילות אחר חצי היום בכל אלו הימים ולבכות בכיה ממש על חורבן הבית, וטעם היות זה אחר חצות היום הוא, כי אז הוא התעוררות הדין בסוד 'כי ינטו צללי ערב' אשר לסיבה זו נשרף ההיכל אחר חצי היום. ודבר זה עושה תועלת גדול' בנפש האדם. וענין 'תיקון חצות' של חצות הלילה, אין צורך להוכיחו, כי אפילו בכל שאר הלילות צריך להתאבל על החורבן (עיין בשולחן ערוך סי' א, ובמשנה ברורה שם סי' ט), ומכל שכן בלילות בין המצרים שצריך להוסיף בבכיה, ועליו נאמר 'שמחו את ירושלים וגו' שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה' (ישעיה סו, י). וכן כתב הרמח"ל (קיצור הכוונות, בין המצרים) כי 'באלו הכ"א ימים שיש בין י"ז תמוז לט' באב, צריך לבכות על החורבן בחצות היום, כי באותה שעה הדינים מתגברים הרבה'.

⁵ כתב החיד"א (יוסף אומץ סי' כא) שנהגו לומר 'תיקון רחל' שאומרים בתיקון חצות בחצות לילה, שפסוקים אלו מיוסדים על בכיה והספד על חורבן הבית. והוסיף שגם בערב תשעה באב אחר חצות יש לומר תיקון חצות, וכן כתב הגר"ח פלאג"י (רוח חיים אות ו), וכן הביא הבן איש חי (ש"א פרשת דברים אות כה) והוסיף שאף בליל תשעה באב אחר חצות לילה אומרים 'תיקון רחל', אבל ביום לא אומרים תיקון רחל אף שאומרים בכל יום מיום י"ז בתמוז עד תשעה באב. והכף החיים (תקנא, רכג) כתב שהמנהג לומר תיקון חצות גם בערב תשעה באב. אבל הפרי מגדים (או"ח באשל אברהם תקנא, מה) והביאו הביאור הלכה (תקנא, יז ד"ה בחפית) כתב שבערב שבת, וכל שכן בראש חודש, וכן בערב תשעה באב לא אומרים תיקון חצות.

⁶ מגן אברהם ומשנה ברורה: 'ובכוונות האר"י (ספר הכוונות עמ' ה, שער הכוונות ענין בין המצרים עמוד רה, ופיר' עץ חיים שער חג השבועות פ"א) כתב שיתאבל בימים ההם (של בין המצרים) אחר חצי היום, ויבכה כמו חצי שעה' [מגן אברהם (או"ח תקנא, מה) ודו"ב גם בבאר היטב סי' ס"ז], משנה ברורה (סי' קג) ויסוד ושורש העבודה (ט, סף י"א).

החתם סופר זצ"ל: בזמנו היו אומרים בציבור את ה'תיקון חצות' עם החזן הרב סופר, יום אחד הוצרך להיעדר החזן ולכן הגישו בחור אחר להיות במקומו, אך אותו בחור לא בכה בתיקון חצות, אז אמר החתם סופר שכנראה הוא מן הפורקי עול (ויש אומרים שאמר: כנראה הוא מכח ש"צ ימ"ש).

החפץ חיים זצ"ל: "היה נוהג בימי בין המצרים לומר 'תיקון חצות' לאחר חצות היום ברוב עם, אף שבשאר ימות השנה לא הקפידו על הנהגת המקובלים (שהביא המשנה ברורה לעיל א, ט) לומר (בציבור וכדו') כל לילה תיקון חצות" (שיחות החפץ חיים עמ' יט, וכל כתבי הח"ח).

הגר"ש גאנצפריד זצ"ל: "וראוי לכל ירא שמים לעשות תיקון חצות בכל יום לאחר חצות היום" (קיצור שו"ע קכב, א).

הסטייפלר זצ"ל: "אבא (בעל הקהילות יעקב) זצ"ל סיפר שבישיבת נובהרדוק היו אומרים בצהריים בבין המצרים חצי שעה תיקון חצות, כמו שכתוב במשנה ברורה. (ואף) אבא זצ"ל היה אומר תיקון חצות בשלושת השבועות באמצע היום (כדאייתא במשנה ברורה) (עדות בנו הגר"ח קנייבסקי שליט"א בדרך שיחה ח"א עמ' תרט).

הגר"ש ז"א איערבאך זצ"ל: "שנים רבות נהג רבינו הגר"ש לפרוש עם עוד יחיד סגולה בצהרי היום לעזרת הנשים שבהיכל ישיבת 'עץ חיים' לאמירת 'תיקון חצות'. ואמר: בצעירותי היו כל הציבור אומרים תיקון חצות, גם הצעירים... [אבל היום לא נהגו כל הציבור לעשות כן, כיון שהאירה בהרגשת החורבן נתמעטה הרבה]" (הליכות שלמה ע' תיב).

[עוד סיפר הגר"ש ז"א (כמובא בספר 'מציון מכלל יופי' מהגר"א נבנצל שליט"א) ששמע מאיש נאמן מארץ הונגריה שבשלושת השבועות התאספו במקומו לשבת על הארץ ולקונן על שריפת בית המקדש, והיתה הועקה והבכיה של המון העם, עולה עד לרקיע. ואותו האיש אמר, שגודל הבכיה היה כזה שהרגשתו היתה שאינו יודע אם כאשר נחרב הבית, היו בכיות כמו הבכי הזה, ע"כ. וכשהוא הדברים להגר"ח קנייבסקי שליט"א, ולגו עיניו דמעות י"ק].

הגר"ש וואזנר זצ"ל: כמובא בקובץ בית לוי (חברת יג עמוד כב אות ה, ובספר על מועדים עמוד שעג) שנוהגים לומר תיקון חצות כמובא במשנה ברורה.

הגרי"ל שטיינמן זצ"ל: "ראוי לאברכים לומר 'תיקון חצות' בצהריים של ימי בין המצרים, כמו שכבר מוזכר במשנה ברורה (הג"ל). ואמר לצלם 'תיקון חצות' ולחלק, ואף על שולחנו היה מונח אז כל התקופה 'תיקון חצות'" (כאיל תעודת בשם כתיב צדיק כחמר). ובהודמנות אחרת אמר שאם את המינימום הזה לא נעשה לומר 'תיקון חצות' לפחות בבין המצרים, אם כן כיצד נוכל להגיע לאבילות. (ועיין עוד בהערה 11). גם ביום שיש בצהריים ז"ך תמוז התשע"ז, נשאל מנכדו: האם יש ענין לעשות תיקון חצות כמובא במשנה ברורה. והשיב: בודאי ראוי לעשות כן, וכך אני נהגתי כל השנים, רק בזמן האחרון איני עושה, מפני חולשת כוחי. והוסיף אחד מבני ביתו שהרבה פעמים הרב מעורר על כך את האברכים לומר כן, וכן הזכיר זאת בשיעורים בשנים קודמות.

הרה"ג יוסף דוב ספטימוס שליט"א מתפרח: "אף על פי שאנחנו פוטרם את עצמנו מלקיים (את) דברי האריז"ל בטענה שאין בכוחנו לבכות בימים אלו כל יום חצי שעה, מכל מקום האם אפשר ליפטר בלא כלום? ואם אי אפשר לבכות – אבל אפשר לומר (את) התהלים והפסוקים בלי לבכות, וגם זה שווה הרבה... ואם אי אפשר חצי שעה – אז יעשה כפי יכולתו, ו'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים' (מנחות ק"י)."

(קרא עלי מועד פרק ב הערה כד).

⁷ בשו"ת רב פעלים (סי' א) כתב שיש מעלה לומר 'תיקון חצות' בכל לילות השנה גם בלא הרגש וכוונה. והגרי"א ויינשטוב זצ"ל כתב (במכתב לשיבת גאון יעקב) שבשאר השנה אין לומר בלא הרגש, ובבין המצרים יאמר אף בלא הרגש [לפחות יאמר המומרים בסדר ב'].

⁸ יבנה המקדש להגר"ש ברעוודה (עמ' צב) "בדורות האחרונים, ובפרט בדורות זה, כל כך נחלשה ההתאבלות הלבבית בקרב העם, עד שראוי להשתומם על זה בתכלית ההשתוממות. אבותינו סיפרו לנו, שברוב תפוצות הגולה... בתשעה באב גופא, היו כל ישראל, מנער ועד זקן, נראים ומרגישים כאבלים ממש, ובשעת אמירת הקניות היו עיניהם זולגים דמעות ממש, מרוב שברון לב וצער ויגון ואנחה... אמנם בזמננו, אוי לאנשים שכך שומעות, אוי לעינים שכך רואות, בפיהם ובשפתותיהם מקוננים, וליבם רחוק מכל רגשי אבילות..."

⁹ יבנה המקדש דלעיל, סידור היעב"ץ דלהלן, ואהל רחל מהגר"ש איערבאך זצ"ל שהרחיב במה שלא מחמירים היום בדברים רוחניים, כי בטלו הרגש הלבבות, ובמק"א. ¹⁰ ביבנה המקדש (שם) כתב כמה טעמים לכך, א' משום ההתרחקות מהרוחניות וההתקרבנות הגדולה לגשמיות (עמ' צב-צג), ב' הטעות שכאילו כבר נגאלנו (עמ' צח), וג' חוסר הידיעה מצורת החיים שהיתה בזמן בית המקדש (שם עמ' קא).

¹¹ הגה"צ רבי שלמה וולבה (עלי שור ח"ב עמ' תז) בשם חידושי הרי"ם (ספר הזכות עמ' סא) ועוד, ע"ש. וכן משמע ביסוד ושו"ר העבודה (י) שכתב 'ונהגו להתאבל בין המצרים, איש איש כפי יראתו מהבורא יתברך שמו'. ומסופר שצאל החתם סופר היו אומרים בציבור את התיקון חצות עם החזן הרב סופר, יום אחד הוצרך להיעדר החזן ולכן הגישו

ולהתבונן בדברים שהיו בזמן שבית המקדש היה קיים, ועד כמה חסרנו בחורבנו ואז נרגיש יותר בחסרוננו¹².

עצם מה שלא מתאבלים על ירושלים גורם לאריכות הגלות רח"ל¹³, וירושלים לא תבנה עד שישתוקקו אליה בני ישראל בתכלית התשוקה¹⁴, לכן עלינו להתבונן בדבר יום יום ולהקפיד בהלכות המזכירות על חורבן הבית¹⁵, להתפלל על כך¹⁶, ולפחות לכוון בתפילות המיוחדות על זה כמו

בחור אחר להיות במקומו, אך אותו בחור לא בכה בתיקון חצות, אז אמר החתם סופר שכנראה הוא מן הפורקי עול (ויש אומרים שאמר: כנראה הוא מכת שבתאי צבי י"ט"ש).

¹² שיערי בית ה' (עמ' עג) שתחילה עלינו להבין מדוע בית המקדש 'חסר' לנו, ואחר כך נוכל להתבונן בצער השכינה שמכה זה, עיין שם בהרחבה. ובפלא יועץ (עקר אבולות) כתב "אבלות על חורבן בית המקדש הוא דבר התלוי במעשה, ובפרט בזמן בין המצרים... אמנם לא המעשה עיקר, רק צריך לדעת להיות עין במר בוכה ולב נשבר ונדכה, כאבל אם קודר יאנח בשברון מתנים על צער השמים, והכל לפי הידיעה ולפי רוב האהבה ולפי זכות הנשמה. והן אמת כי דלוננו מאוד, ואין אתנו יודע מה חסרנו ומה אבדנו ומה גרמנו בעוונותינו הרבים, ומהו גלות השכינה, ועד היכן מגיע מקום צערה וצער העליונים והתחתונים, על זה ידוע כל הדוים". ולכן עלינו מוטל ללמוד ולהתבונן בספרים בזה, ובהן את החסרון הגדול בחורבן ירושלים.

¹³ סידור היעב"ץ (ה'ת"ב, דלת ב חלקו ו אות טו) "אלמלא לא היה אלא עוון זה בידנו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי, די להאריך גלותינו, והיא בעיני הסיבה קרובה, היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות הגדולות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאונו בגלות, בכל מקומות פזורינו על צוארנו נרדפנו, לא הונח לנו להרגיע בגוים עם שפלותינו עניינו ומרודינו, לפי שיצא האבל הלו מלבנו, בהיותנו שוקטים בארץ לא לנו (א"ה: כעין זה כתב המשך חכמה ויקרא כו, מד), שכחנו את ירושלים, ולא עלתה על לבבינו. על כן כמת מלב נשכחנו, מדור לדור נוסף יגון על יגונינו ומכאובינו. וכל אודה אמת יודה לדברינו, וכאשר יזכיר הנסיון ביחוד ביום ט"ב המר, מי ומי מתאבל ונאנח על חורבן הבית ושמונות ארצנו כראוי ממעמקי הלב, כמה דמעות נשפכות על זאת, ואין צריך לומר בשאר ימי השנה, אין זוכר ואין פוקד, ואין דובר דבר ממנה, אפילו במחשבה לא בא זכרונה, כאילו מקרה היה לנו". והיינו כמו שנתבאר במקום אחר שכן סגולת וטבע הדברים, שכפי ההערכה שיש לאדם על אותו הדבר – כך גם הדבר בעצמו פועל ומשפיע עליו, כדרך שכתוב בדרך 'לא יחם לו' מחמת שזולל כביכול בהשפעת הבגדים לכן הוא גם לא נשפע מהם ולא יכל להתחמם על ידם. כך בדבר בנין בית המקדש שכפי ההערכה אליו – כך היא תפקוד ותחזור אליו.

¹⁴ ספר הכוזרי (נאמרו ה סוף אות כז) "גם מי שמעורר בלב בני אדם אהבה למקום הקדוש הזה ראוי לשכר בלא ספק והוא מקרב עת בוא תקותנו, כמה שנאמר (תהלים קב, יד) 'אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו', זאת אומרת ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה".

¹⁵ כאיסור אמה על אמה זכר לחורבן בכניסה לבית, לשייר מנה אחת בסעודה, השמעת כלי שיר ושאר פרטי הדינים (שנוכרו בשולחן ערוך א"ח סי' תקס).

¹⁶ כתב הרמח"ל (מסילת ישרים, פרק יט) "ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי. ואם יאמר אדם: מי אני, ומה אני ספון (החלש) שאתפלל על הגלות ועל ירושלים, המפני תפילתי יכנסו הגלויות ותצמח הישועה? תשובתו בצדו, כאותה ששנינו (סנהדרין לה) לפיכך נברא אדם יחיד, כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה. ועל העדר זה הדבר התרעם הנביא (ישעיה נט, טו) 'ירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע (מתפלל)... ואמר (ידימה ל, יז) 'ציון היא דורש אין לה', ופירשו ז"ל (סוכה מא.) מכלל דבעיא

בברכת 'בונה ירושלים' בתפילת שמונה עשרה ובברכת המזון וכדו'¹⁷. גם להתחזק בדברים שבין אדם לחבירו, שכיון שזהו שגרם לחורבן – בודאי יהיה בכוחו לבנותו¹⁸.

© כל הזכויות שמורות. לקבלת העלון בקביעות במייל, ולשאר פרטים על הספרים, הפרשה המחמימה, שלום רב, המשנה המחמימה וכו', בטלפון: 02-5864229 דוא"ל: bh5864229@gmail.com

דרישה (שנמנה שהתלונן הנביא שלציון-ירושלים אין דורש, מוכח שצריך דרישה אחרת). הרי כאן שחייבים אנחנו בזה, ואין לנו ליפטר מפני מיעוט כוחנו, כי על כיוצא בזה שנינו (אבות ב, טז) 'לא עליך המלאכה לגמור, ואי אתה בן חורין ליבטל הימנה'... וכמו שכתב בתנא דבי אליהו שהזכרתי (שצריך האדם להיות) 'ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודו של ישראל'.

וכן כתוב (תהילים יד, ב) 'ה' משמים השקיף על בני אדם, לראות היש משכיל דורש את אלקים', הקב"ה מחפש מיהו באמת דורש את אלקים – את גילוי כבוד השכינה. ואולי זה גם מה שאמר (ידימה ב, ח) 'ותופשי התורה לא ידעוני'. ובאמת בעיקר טבע ישראל לדורש ולבקש על המקדש, כאומרים במדרש (ב"ר יג, ג) אמרו על הפסוק 'וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ', שכל תפילתם של הבריות היא רק על הארץ, ה' עשה שתוציא הארץ פירות, שתצליח תבואת הארץ, וכדו', וזהו 'וכל שיח' (שאין 'שיחה' אלא תפילה כדלהלן במדרש שם ס, יד) 'השדה' שתתן תבואתה שבוה תלווים חייהם. משא"כ 'תפילתן של ישראל אינה אלא על בית המקדש', כלומר: מתי יבנה בית המקדש, שהרי כל טובתם וישועתם היא רק בבנין בית המקדש, שנקרא 'שדה' (במדרש שם כב, ז), ע"ש. אלא שמסתמא חומר הגוף על ידי היצר הרע מנסה להשכיח זאת מהאדם, ועל מי שהצליח עליו היצר אומר הקב"ה: 'ה' משמים השקיף... לראות היש משכיל דורש את אלקים'. ובשורר טוב אמרו שכל אותן אלפי איש שנפלו בימי דוד, לא נפלו אלא משום שלא תבעו על בנין בית המקדש.

¹⁷ עלי שור (ח"ב ע"ב תח) "בשש ברכות אנו מתפללים בשמונה עשרה על הגאולה האחרונה, מחיה המתים, גואל ישראל, מקבץ נדחי עמו ישראל, בונה ירושלים, מצמיח קרן ישועה, המחזיר שכינתו לציון. לכל הפחות שתי הברכות המתאיימות לבנין ירושלים והמקדש נתפלל בבין המצרים בשימת לב מרובה: בונה ירושלים והמחזיר שכינתו לציון. ובברכת המזון מיד אחרי ההודאה על הארץ והמזון אנו מבקשים רחמים על חמשה דברים: על כלל ישראל, על ירושלים וציון, על מלכות דוד והמקדש. הרי אכלנו לשבעה – ומיד עלינו להתבונן... התכלית היא הכלל ישראל והשראת השכינה בתוכו. גם בברכה זו יש לנו לכוון בשימת לב מרובה בזמן בין המצרים, זהו המעט שאנו יכולים לעשות כדי להחיות בקרבנו הדאגה לחרבן בית מקדשנו". [נראה עוד ביערות דבש (ח"א א ונדפס גם בעלי שור ח"א סוף שער ב) וביסוד ושורש העבודה (ה-ד, ח, י, ו-ה, ט, ט-ג, ח), בדבר מקומות נוספים בתפילה שיש להתפלל עליהם על הגאולה]. ואמרו חז"ל (מדרש תהילים, יז) "כל אותן אלפים שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא שלא תבעו בנין בית המקדש. והלא דברים קל וחומר, ומה אם אלו שלא נבנה בימיהם ולא חרב בימיהם, כך נעשה להם, ונענשו על שלא תבעו בנין בית המקדש. אנו שחרב בימינו והיה בימינו, ואין אנו מתאבלין ולא מבקשים רחמים, על אחת כמה וכמה. לפיכך, התקינו חסידים הראשונים שיהו ישראל מתפללין שלש תפילות בכל יום ויום, אנא, השב שכינתך לציון וסדר עבודה לירושלים (בברכת רצה שבשמונה עשרה). ותקנו בונה ירושלים ה', ברכה בפני עצמה, בתפילה (של שמונה עשרה), וברכת המזון".

¹⁸ מהר"ל (נתיב לב טוב, א) "שנאת חינום הגורם להחריב הבית (ויזמא ט:), כל שכן שהוא הסיבה להעמיד החורבן, כי הדבר שהיה גורם חולי לאדם, כל שכן אחר שכבר חלה שמונע ממנו הרפואה כל עוד שלא חסר הדבר שגרם החולי אל האדם". וכן כתב החפץ חיים (חובת השמיטה פ"ח טו) "ובודאי אילו היתה לנו רשות לזה (לבנות את בית המקדש), היה כל אחד מישראל רוצה להוציא מעות ולעסוק בזה בגופו ונפשו לסייע לבנות בית לשם ה'. וא"כ בענייננו שאין צריך להוציא מעות, וגם אין צריך ליסע בעצמו לירושלים בשביל זה, רק לשמור פיו ולשונו שלא לפגמו, וממילא יהיה רחוק מלשון הרע ומחלוקת וכעס ואונאת דברים והלבנת פנים וכו' שכל זה מעכב את בנין הבית, ואנשים כאלו בודאי זכותן גדולה מאוד, ויעזרו לבנין הבית".

נא לחזק בעיני פלוגת עטפות שגש אחים רמות פלוג, לחשלוש עמוד: עלון חפץ שחז מחמימה

כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה

ועשרה ניסים תמידים אשר נעשו בקביעות בירושלים, כי הרי כאן שוכן שמו הגדול (כביכול יש כאן שגירות של מלכות שמים בעולם וכמו במלכותא דארעא ששטח השגירות הוא נחשב לטריטוריה של אותה מדינה), ומקום ארון עצמו ודאי שאינו שייך כלל למימדים של הגבלה ושטח ואינו מן המידה, ובמצב כזה חיינו כאן כאילו בעולם הזה אולם קשורים אליו יתברך בקשר ישיר אשר אפילו חושינו וכל מציאותינו שותפים בו, ועי' תוס' (ב"ב כ"א ע"א) שעניין מעשר שני בירושלים שיצטרכו להגיע לירושלים "כי מציון תצא תורה" ובראיית כהנים בעבודתם יתחזק בתורה ויראת שמים.

נמצא כי כשהיה בית המקדש בנוי בתפארתו היה מילוי של רצון ה' בבריאיה להתגלות, ומובא מחז"ל כי בימי שלמה המלך שנאמר בו "וישב שלמה על כסא ה' למלך" "ותרב חכמת שלמה מחכמת בני קדם" הייתה בחינה של סיהרא באשלמותא היינו מילוי הלבנה, ועניינו תיקון שלם, "צאינה וראינה בנות ציון בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו" דרשו חז"ל ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בניין בית המקדש, והן הן הדברים, וכמאמר שלמה בשיר השירים "אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון עמודיו עשה כסף .. תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים".

והנה עתה בהעלותנו על לבנו כל זאת הרי ימס ללבנו כמים, וכל איש ישראל אשר כבוד שמים נגע מעט בלבבו יחיל כילודה, בראותו כיצד ברגע אחד הסתלק כביכול כבודו מן העולם, וביתו אשר בו נכבד בתוכנו, אותו הבית אינו לנו כי בעוונותיו "בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך אבותינו היה לשריפת אש וכל מחמדיו היה לחרבה", הרי מאליו יצטרף לקינת הנביא "מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה".

ומעת חסרנו כל זאת הרי אין כבודו כביכול עמנו כי נסתר הוא מעמנו וכביכול נתחלל השם הגדול אשר נקרא עלינו, וכביכול אין לקב"ה מקום בעולם, אינו נא לנו כי חטאנו, והבורא ית' בעצמו קורא לבכי ולמספד וכמאמר הנביא במסתרים תבכה נפשי ובמדרש איכה איתא "כיון שנשרף אמר הקב"ה שוב אין לי מושב בארץ, כל הארץ לא שלי הוא, אלא אסלק שכיתי ממנה, באותה שעה בכה הקב"ה ואמר מה עשיתי שהשריתי שכיתי בשביל ישראל ועכשיו שחטאו חזרתי למקום הראשון, חס ושלוש שהייתי שחוק לאומרים ולעג לבריות באותה שעה בא מטטרון ונפל על פניו, ואמר לפניו רבש"ע אני אבכה ואתה לא תבכה, אמר לו למה אין אתה מניח אותי לבכות, אכנס במקום שאין לך רשות ליכנס ואבכה, שנאמר ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה ודמוע תדמע ותורד עיני דמעה כי נשבה עדר ה' (ירמיה י"ג י"ז), אמר להם הקב"ה למלאכי השרת באו ונלך אני ואתם ונראה מה עשו האויבים, מיד הלך הקב"ה ומלאכי השרת וירמיה לפניו, כיון שראה בית המקדש אמר ודאי זה היה ביתי, וזה היה מנוחתי שבאו האויבים שם ועשו כרצונם, באותה שעה היה צועק ובוכה, ואומר בני היכן הם, כהני ולויי היכן הם, אדירי היכן הם, ומה אעשה כמה פעמים התריתי בכם שחזרו בתשובה ולא עשיתם, אמר הקב"ה לירמיה מה אתה רואה ודומם, היום אני דומה לאדם שהיה לו בן ועשה אותו חופה ומת בתוך חופתו, ואין לך כאב לא עלי ולא על בני, לך וקרא לאברהם יצחק ויעקב ומושה מקבריהם, כי הם יודעים לבכות, ובהמשך שם מאריך בעניין שהלך אליהם ירמיהו הנביא ואח"כ איתא "כיון שראה אותם הקב"ה מיד ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרח ולחגור שק, ואלמלא מקרא שכתוב אי אפשר לאומרו והיו בוכין והולכין משער זה לשער זה, כאדם שמתו מוטל לפניו והיה הקב"ה סופד ואומר אינו לו למלך שבקטנותו הצליח ובקטנותו לא הצליח" והוא העניין אשר חלילה בזמן בית המקדש ואומר הקב"ה שבילדותו שהצליח, כי זהו הרצון שיהיה שריו בתוכנו, ועכשיו שחרב הוא "בזקנותו לא הצליח" אינו נא לנו כי חטאנו.

ואחר כל זאת הרי בהתבוננות בכל זה ודאי דמוע תדמע עינינו על חורבן בית ה' ועל כבודה של ירושלים עיר ה' ועל גאוותן של ישראל אשר

בימי בין המצרים עלינו להבין מהו העצב ובאיזה אופן אנו מצטרפים לאבלות על חורבן ירושלים, כי ללא התבוננות בזה הרי עוברים עלינו ימים אלה ללא כל הרגש בזה והרי אמרו חז"ל כי כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה וחלילה להיפך, והעובדה שאינו רואה בשמחתה מבואר כי אין זה עונש אלא מציאות כי לא קנה לעצמו את ההרגש לשמוח ללא האבל ואם לא הרגיש את הצער לא יוכל לשמוח, ואם כן באמת הצורך לחוש את האבלות אינו רק מחמת החשש שלא יזכה אחר כך לשמחה אלא מבואר כי עצם החיבור לאבלות הוא יסודי ביותר ומי שאינו שייך לזה הרי שכבר עתה הוא מנותק מציון וירושלים, והפגם בחסרון האבל הוא בעצמו ניתוק איום מהבורא ית' ויש לבאר ענין זה.

הנה כל עניין הבחירה של הקב"ה בכלל ישראל הרי עיקרו ועוצם עניינו "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת", כי הרי עיקר הבריאיה כולה הוא "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", כי כל רצון הקב"ה בבריאיה היה לגלות את שמו לאדם שיכיר אותו, והנה ברא הקב"ה את עולמו וברא בו אדם שבו יושלם רצונו אלא שחטא האדם הראשון וכך המשיכה הבריאיה באופן זה, עד שבא אברהם אבינו ע"ה והכיר את בוראו והיה אדם שלם בבריאיה, "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" – "באברהם", והאבות הקדושים המשיכו את רצון ה' בבריאיה וזכו לבניהם להיותם לעם ה'.

ובאמת עיקר העניין בזה הוא שגילוי שמו יתברך בבריאיה נתחדש רק לעם ישראל ואין שייך באומות אלא הנהגה של אדנות "מלך גדול על כל הארץ" אולם עניין שם הוי"ה שהבורא ית' מהווה הכל בכל רגע והכל לכבודו ית', ובהכרח זה שנתן לנו הרי בזה אנו כביכול מאוחדים בשמו הגדול ואנו חלק מגילוי כבוד שמים בעולם, ואף יתירה מכך כי כרך את שמו בנו ונשבע שלא ימירנו לעולם, ובזה הכריח כביכול שכל גילוי ית' שעל ידי שמו הגדול לא יהא אלא בנו, ולכן כל אויבי ישראל קרויים אויבי ה' ובהכבוד ישראל הרי כבוד שמים הוא זה.

והנה דבר זה ניתן לנו ונתגלה לנו במעמד הר סיני "בהגלותך מלכנו על הר סיני" ושם אמר לנו ה' ית' בעצמו "אנכי הוי"ה אלוהיך", ובאמת קודם לכן באבות היתה הבחינה של "ושמי הוי"ה לא נודעת להם" כי אמנם לא הייתה לאבות ההנהגה בשם הוי"ה אולם עוצם עבודתם בשלימות במצב זה היא גופא זכתה לבני בניהם ודווקא מחמת שהיו רצים לפניו כסוסים בין בצעי המים זכינו לדרגה זו ועי' בזה בריש פ' וארא כי אמר ה' למשה חבל על דאבדין ולא משתכחין שהבטחתי ולא קיימתי לאבות ועבודה זו זכתה לכלל ישראל לגילוי שם הוי"ה שלא ניתן להשיג מעצמו ואף לא ע"י משה רבנו עצמו, אלא רק מפי הגבורה ממש (אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו) כמבואר בדרשות הר"ן.

ושם זה והנהגה זו ניתנה לנו והומשכה במתן תורה ובזה ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא, כי כל התורה עניינה שמו ית' וכל צירופיו ובה אנו מצטרפים לשמו הגדול, ומיד אחר מתן תורה ציונו ה' לבנות את המשכן כמאמרם ז"ל במדרש לפרוש ממנה איני יכול אלא עשו לי קיטון אחד ואדור אצלכם, וכפי שמאריך הרמב"ן בתחילת פרשת תרומה שגילוי מתן תורה נמשך במשכן (וראו לעיין שם בדבריו), והנה מבואר כי השם וכל כינויי מונחים בארון והתורה עצמה אשר בארון הברית שהוא עיקר הבית, וזהו מקום החיבור אשר דרכו מתקשרים עליונים ותחתונים, ונמשך כל זה אחר כך בבנין בית המקדש "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו", הנה לנו כי בציון מקדש מלך עיר מלוכה בה יש לנו את ההמשך הישיר למעמד הר סיני אשר בחר בנו הבורא ית' מכל העמים ונתן לנו את תורתו, וקראנו בשמו הגדול והקדוש.

וכל ימי היות הבית הרי היה מלכנו עמנו וידעו זאת אפילו כל הגויים כי הרי "לא האמינו מלכי ארץ כל יושבי תבל כי יבוא צר ואויב בשערי ירושלים", ומלכנו היה בתוכנו ושמו הגדול נתקדש בנו וכאן בעולם היה מקום אשר בחר לו ה' שהוא כביכול לא שייך כלל למגבלות העולם הזה,

היא גאוותה של מלכות שמים אשר הושפלה לעפר ואין מנחם, ובאבל זה הרי מונחת בעצם כל האכפתיות על כבוד ה' ועל כבודם של ישראל עם ה', וללא אבל זה הרי בהכרח שאין כלל שייכות לכבוד שמים, ולהיפך גם כי כל המתאבל הרי בעצם זה שאכפת לו והוא מיצר על כבוד שמים, בזה גופא יש חיבור לכבוד שמים וזה בעצם יוצר את התקווה והכוח לשיבת ציון בהגלות כבוד ה', ועצם ה"ציפית לישועה" בעצמו אשר ודאי מוכרח להתבטאות באבל אמיתי על החורבן הוא עצמו הגורם לראות ולהביא ל"קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עלייך זרח", כי נמצא שאחר שיש מי שאכפת לו שכבוד שמים נחסר בעולם הרי זה גופא הוא גילוי כבוד שמים בעולם, והדמעות שמורידים על החורבן הרי הם ביטוי לעצב האמיתי על כך ששבת משוב לבנו ונוטל כבוד מבית חיינו ואין לנו קיום כלל מבלעדי גילוי כבודו ית' בעולם, והמתאבל על ירושלים בזה גופא זוכה ורואה בשמחתה.

נחמו נחמו עמי

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, בהגיענו לנחמה יש להבין במה אנו מתנחמים, ועוד כי נראה בסדר הזמנים שלאחר תשעה באב, כאשר חולפים ימי האבלות שתחילתם בשבעה עשר בתמוז ושלשה שבועות הם אשר נמצאים אנו "בין המצרים" וכמאמר הכתוב כל רודפיה השיגוה בין המצרים, ודיני האבלות תוכפים עלינו ומחמירים בהדרגה בהגיענו לר"ח אב ואחר כך לשבוע שחל בו ושיאם ביום תשעה באב עצמו, והנה כאשר עוברים זמנים אלו תקנו לנו חז"ל ימי נחמה [ובתשעה באב עצמו מחצות כבר הקלו את דיני האבל וקמים מהשיבה על הארץ אמנם עדיין אין קוראים לזה נחמה] ותמורת ג' הפטרות של פורענות נתקנו לנו ז' הפטרות של נחמה, והשאלה מתבקשת כיצד הגענו לנחמה זו.

ובאמת כל אחד מרגיש בלבו כאשר ב' באב בחצות נגמרים דיני האבלות כי בעצם הרי לא נשתנה מאומה ועדיין בית קדשנו חרב ולשמחה מה זו עושה, ובזה היה אפשר לומר כי באמת אין כאן כל שמחה אלא רק נסתים זמן אשר בו קבעו לנו חז"ל את דיני האבלות בייחוד, ומעתה נמשכים הדינים הנוגעים לכל השנה, [כגון אמה על אמה שמשיר בביתו מלסוד ובשולחן ערוך באורח חיים סימן א' "ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש" אשר מזה נמשך דין אמירת תיקון חצות, ואמירת על נהרות בבל בכל סעודה, וכו'] אמנם הרי רואים אנו כי באמת תקנו לנו את ז' הפטרות של הנחמה לזמן זה וחמור דינם כי אין מפסיקין כלל בהפטרות אלו [אא"כ בראש חודש אלול שחל בשבת ישנו צד שבהפטרות השמים כסאי יש גם עניין נחמה] וצריך להבין מהו עניין זה.

ויש לבאר כי הנה באמת הנחמה היא מוכרחת לעם ישראל, ומעצם האבלות מוכרח שננהוג אחר כך בנחמה, ואין הכי נמי כי ב' באב כאשר אנו מסיימים את דיני האבלות מונחת נחמה בזה ואין זו רק סיום תקופת דיני האבלות ותו לא, ואף בתשעה באב עצמו בחצות יש גם כן מעין הרגשה זו, ובדומה לזה הוא החיוב על כל אבלות פרטית שלא תאריך מעבר לזמן שתקנו חז"ל כמבואר במועד קטן, ואף כאן באבלות הכלל למרות שיש דינים הנוהגים כל השנה ובוודאי שאנו אבלים בכל עת על בית קדשנו ותפארתנו אשר היה לשריפת אש ומשתתפים בצער השכינה אשר נמצאת עמנו בגלות הנוראה, אולם במקביל מוכרח שתהיה גם הנהגת נחמה ושמחה באמת גם במצבנו אנו.

ועניין זה הוא כי הנה באמת ודאי שהברית אשר כרת עמנו הקב"ה וקרא אותנו בשמו הגדול "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת" מונח בזה בעצם כי כל גילויי יתברך וכבודו בעולם אשר זו כל תכלית הבריה "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" הוא שייך רק על ידינו עם ישראל, ישראל אשר כך אתפאר, והנה מוכרח כי אם תהיה האבלות לגמרי הרי כאילו זהו דבר אשר יכול להיות חלילה מוחלט, ובאמת דבר זה לא יתכן כי הבורא יתברך כרת עמנו ברית וכל כבוד שמו הוא רק על

ובאמת שבמצבנו הרי שדווקא ביום תשעה באב וכל ימי בין המצרים, ובכל ענייני האבלות שבימים אלו בפרט ובכל השנה, הם אלו שעל ידם ניתן לחיות את הקשר העמוק ביותר עם הקב"ה, כי הגעגועים והבכי על החיסרון, הם בבחינת קשר אמיתי, ובזה נבנה הקשר עם הקב"ה, אשר נזכה שיהא קשר מתוך שמחה, ובמהרה ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה.

ובעומק האבלות באמת מונחת הנחמה ומוכרח שתהיה כן כי הנה כיון ששמו הגדול קשור בנו הרי ששמו חייב להתגלות, ואחר ששמו הגדול נקרא עלינו ממילא ודאי שבשיא החורבן מונחת הנחמה [ועיין לקמן במאמר "נחמו נחמו עמי"].

וה' יזכנו לראות במהרה בשובו את שבות עמו כבראשונה וייגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר, ונזכה לגילוי כבוד שמים בעולם כאשר יתקדש שמו בעולם בשובו לציון - כי היא בית חיינו - בבניין ירושלים ובשכנו בבית המקדש בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

נחמו נחמו עמי

ידינו, ואם כן אי אפשר שלא ננהג גם היום בצורה של נחמה להראות את עומק הדבר שבתוך כל הגלות מונחת הנחמה, ואדרבה ככל שיותר עמוקה הגלות ורב ההסתר זה גופא מכריח שתגיע הנחמה כי הרי לא שייך שלא ישתנה המצב הזה.

ובסדר ברכת המזון מונחת הנהגה זו, כי יש להבין בזה בעניין ברכת הטוב והמטיב אשר נתקנה להודות על הרוגי ביתר כמבואר בגמ' "הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה" ומדוע שייכת הודאה זו כל כך עד שבכל סעודה עלינו להזכיר בברכת המזון.

אמנם יש לבאר זאת על פי הדברים האלה, כי הנה סדר ברכת המזון להודות על המזון ועל הארץ הטובה ככתוב בתורה, אמנם אחר שאנו מודים על הארץ הרי שמוכרח שתבוא ברכת בונה ירושלים והבקשה של רחם נא ה' אלקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו.. ובנה ירושלים.. כי הלא כל אלה חסרנו ומדי הודאתנו על המתנות הטובות הרי שניחל ונשפוך שיח בזכרנו את ציון, עד כי ישוב ה' שבותנו במהרה.

אכן כאן מוכרח שתגיע ההודאה של הרוגי ביתר, ונתבונן מהו עומק הודאה זו, כי הנה אחד מחמשה דברים שאירעו לאבותינו בתשעה באב הוא חורבן ביתר, ונמנה יחד עם חורבן הבית, ונהרגו רבבות רבבות מבני ישראל עד שהגיע דמם לים הגדול, והנה אחר חורבן נורא זה גילה הקב"ה את רחמיו והיה נס גדול לעיני כל כאשר במשך ג' שנים לא הסריחו נגד כל דרך הטבע, ואף ניתנו לקבורה [ויש בזה עניין גדול בעצם ההבאה לקבורה] והיה בנחמה זו להראות לנו כי בתוך כל החורבן מראה לנו ה' את חסדו ונדע בזה שנזכה לנחמה, ועל כן בכל ברכת המזון כאשר אנו מתחננים על בניין ירושלים מיד מצרפים את ההודאה על הרוגי ביתר.

ודין זה הוא עומק השאלה של "ציפית לישועה" כי הרי מי שמאמין יודע שחייבת להגיע הישועה, ומי שיודע שודאי תגיע הישועה הרי מוכרח שיצפה לה, ואם אינו מצפה חלילה הרי שאינו מאמין ונמצא חסר מעיקר העיקרים של אמונת ישראל.

וכשם שכל דיני אבלות מוכרח מעצם האמונה בהשאת הנפש שיוגדרו לזמן, כי בזה מראה שידוע שלא אבדה חלילה הנפש ההיא לגמרי אלא רק מתאבל על חסרונה מעמנו ועל הפקדה מהעולם הזה, הוא הדין כאן באבלות הרבים מוכרח שננהג בנחמה ונדע כי אף שהקב"ה מסתיר את פניו מאתנו אולם ודאי שהוא עמנו ומובטחים אנו שישוב חסדו עלינו, ויהי רצון שנזכה לכך במהרה בימינו.

ודבר זה הוא בעצם ההכנה להגיע לראש השנה אחר ז' דנחמא, ובו נגלה יחודו יתברך ומתקדש שמו במלכותו.

"כה תאמר לבית יעקב"

מאמר שבועי לנשות ישראל
מפי גדולי ראשי הישיבות ומרביצי התורה
מבית "אוסף גליונות"

"נשים במאי זכין"

שיחתו של מרן הגאון רבי דוד כהן שליט"א

ראש ישיבת חברון וחבר מועצת גדולי התורה

זכות הנשים מכח התורה

"נשים במאי זכין" - נשים, במה הן זוכות לחיי עוה"ב? "באקרוי בניהן לבי כנישתא" - במה שמובילות בניהן ללמוד תורה בבית תלמוד תורה, "ובאתנו גבריהן בי רבנן ונטרין לגבריהן עד דאתו מבי רבנן" - במה שבעליהן יושבים ולומדים תורה בבית המדרש והן ממתינות להם עד שיחזרו. (ברכות דף י"ז ע"א).

דברי הגמרא צריכים ביאור: מדוע שואלים במה זוכות נשים לחיי העוה"ב, והרי גם לנשים יש מצוות, כל מצות לא תעשה ומצוות עשה שאין הזמן גרמא, ובהן הן יכולות לזכות לחיי העוה"ב. מדוע צריכות הן ללימוד התורה של בניהן ובעליהן?

ומצאנו ביאור דברי הגמרא בדבריו הנפלאים של הגר"א זיע"א באמרי נועם (בברכות שם), ובתוספת מה שהוסיף החפץ חיים בס' חובת השמירה (פיי"ג) שהביא את דברי הגמרא במסכת כתובות (דף קיא ע"ב), שם מבואר שעמי הארץ שלא עסקו בתורה אינם קמים לתחית המתים, כיון שהטל של תחית המתים הוא התורה שהיא מקור החיים, ומי שלא עסק בתורה אין לו את כוח החיים של התורה ואינו קם בתחית המתים לחיי העוה"ב.

ובזה ביאר דברי הגמרא שהבאנו, שקושיית הגמרא היא, איך נשים יכולות לזכות לחיי העוה"ב והרי בלי כוח התורה הן אינן יכולות לקום לתחית המתים ולא תועלנה להן המצוות שעשו. על כך מסבירה הגמרא כי גם לנשים יש את כוח התורה וזה על ידי שמובילות את בניהן ללמוד תורה וממתינות לבעליהן עד שיחזרו מבית המדרש, וכך זוכות לטל של תחית המתים שהוא התורה וע"י זה הן זוכות לחיי העוה"ב.

ובאופן אחר מצאנו לבאר דברי הגמ' "נשים במאי זכין" בספר "יערות דבש" (דרוש א' ד"ה וזהו) להגאון ר' יהונתן מאייבשיץ זיע"א, שהביא את דברי הגמרא במסכת קידושין (דף ל ע"ב): "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין", ומבואר בדברי הגמרא שהכוח היחיד שיש לאדם לעמוד כנגד יצה"ר הוא כוח התורה, ולכן הקשתה הגמרא במה זוכות הנשים לנצח את היצה"ר והרי אינן עוסקות בתורה, ועל זה ביארה הגמרא שיש בכוחן לנצח את היצה"ר בכוח התורה שהן מקבלות בזכות בעליהן ובניהן.

הנשים בתורת בעליהן וילדיהן – שותפות ממש

למדנו מתוך דברים אלו, שזכות הנשים בתורתם של בעליהן ובניהן אינה זכות בפני עצמה אלא הן זוכות ושותפות ממש בתורתם, וזה נחשב שיש להן חלק ממש בתורה, שעל ידי שותפות זו הן זוכות גם לקום בתחית המתים ולזכות לחיי העוה"ב, וגם לכוח התורה שבו הכוח לנצח את היצה"ר בעבודת האדם בעולמו.

ביאור הדברים בזה הוא שמצאנו שותפות בתורה אצל יששכר וזבולון: יששכר הוא העוסק בתורה וזבולון ממציא לו את פרנסתו והם נעשים שותפים שווים. שמעתי מהגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל (וכמו"כ בפחד יצחק שבועות מאמר כב, אות ה) שאמר, שלא מצאנו שותפות כזו במצוות וגם מי שמסייע ביד חברו לעשות מצוה, אף שבודאי זכות גדולה בידו שסייע לדבר מצוה, בכל זאת איננו נעשה שותף למצוה. רק בתורה מצאנו עניין של שותפות לתורה.

וביאר הדברי חיים, שלימוד התורה אינו רק פעולה של מעשה של מצוה, אלא היא צורת חיים שאדם חי את מערכת חייו בחיים של תורה, וכל דבר שהוא מסייע ועוזר עבור לימוד התורה נעשה הוא עצמו לחלק מהתורה. זהו גם תוכן עניינה של שותפות זו שבין האדם ואשתו.

חלקה של האשה שהוא הנשיאה בעול הבית בזה שהיא נותנת לבעלה את האפשרות לשבת בבית המדרש ולעסוק בתורה, הוא מערכת של שותפות מלאה בתורתו של בעלה ובנה. היא עצמה זוכה בתורתו של בעלה, לזכות בטל התורה שהוא מאפשר את חיי הנצח בעוה"ב, וזוכה גם בעוה"ז לתבלין של תורה ללחום במלחמת היצר.

וזאת כוונת הגמ' במסכת סוטה (דף כ"א ע"א) שאומרת על חלק הנשים בתורת בעליהן: "באגרא דמקרין ומתניין בנייהו ונטרן להו לגבריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא פלגאן בהדייהו" - בשכר שטורחות להביא בניהן לביה"ס לקרוא מקרא ולשנות משנה, וממתינות לבעליהן שיוצאין ללמוד תורה, וכי לא יחלקו איתם יחד בחלק השכר. ומבואר, שבשכר כן הם ממש כשותפות ולכן חולקות יחד עם בעליהן את חלקן.

גודל ועוצם מעלתה של האשה במה שממתינה לבעלה

יש לנו להתבונן בלשון הגמרא, שמבואר שזכותה של האשה בתורתו של בעלה הוא במה שהיא ממתנת לו עד שיחזור מבית המדרש, וזהו דבר הטעון ביאור: והרי הזכות היא בעצם מה שהיא לוקחת על עצמה את עול הבית ומאפשרת לו לשבת בבית המדרש ולעסוק בתורה בלא טרדות, ולמה מדגישה הגמרא את זכות התורה של הנשים במה שהן ממתנות לבעליהן?

נראה מכאן לימוד גדול מאוד, כי הרבה פעמים אף שהאשה מאפשרת לבעלה לעסוק בתורה ולקחת על עצמה את טרדות הבית, מרוב הטרדות והלחץ היא מאבדת את הסבלנות ומתמלאת במרירות על קושי חלקה, ואז בזמן שהבעל חוזר לביתו לאחר יום של לימוד תורה, הוא מוצא את אשתו בפנים זעופות ובחוסר שביעות רצון, וזה דבר שגורם לו לצער ולרפיון ידיים, ואז עלולה ח"ו האשה לאבד את כל הזכויות שזכתה בחלק התורה של בעלה בעמל וביגע. לכן מדגישה הגמרא את זכותה של האשה בתורתו של בעלה במה שממתנת לו עד שיחזור מבית המדרש בסבלנות ובשמחה ואז תזכה באמת לזכות בזכות תורתו.

שימור צורת החיים בקדושה – כוח נשות ישראל

לסיום הדברים, ראוי להדגיש נקודה נוספת השייכת לנושא המדובר: בלשון הפסוק בפרשת יתרו (שמות יט, ג), באה הקריאה של הקב"ה לעמ"י לפני מתן תורה: "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל". קריאה זו כוללת גם את

בית יעקב - הנשים, וגם את בני"י - הגברים. בסיומה של קריאה זו אומר הקב"ה לעמ"י (שם פסוק ו'): "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", וביאר הנציב מוולאז'ין ב"העמק דבר", שמשמעות הדברים היא שעל ידי התורה יהיו עמ"י לגוי קדוש. דהיינו שיחיו חיים של קדושה, וחיים של קדושה משמעותם חיים של הסתפקות במעט וחיים שאין בהם רדיפת מותרות ותענוגי העוה"ז. והביא ע"ז את דברי הרמב"ן בפרשת קדושים בביאור הפסוק "קדושים תהיו", שלא די במה שאדם מקפיד לחיות את חייו ע"פ התורה, אלא צריך אדם מישראל לחיות חיים של קדושה שהם חיים של צניעות והסתפקות, וכל רדיפה אחרי המותרות ואחרי תענוגות העוה"ז הוא ההפך חיים של קדושה.

אנו צריכים לדעת ולהבין, כי תכלית נתינת התורה לישראל היא בשביל לחיות חיים של קדושה, וכל מערכת החיים של מותרות ורדיפת הבילויים ותענוגי העולם היא סתירה מוחלטת לחיים של תורה. ככל שהראש שקוע ברדיפה מתמדת לרמת חיים גבוהה יותר, כביכול, כך אדם יורד משקיעותו בתורה ומעמלו בתורה. לדאבון הלב הרחוב המקיף אותנו מכל הצדדים חודר עמוק לתוכנו ומשפיע על כל הליכות חיינו בכל צורת החיים, הן בסגנון הלבוש שאף אם אפשר ליישבו בדוחק עם ההלכה הצרופה עלול להיות סתירה מוחלטת לחיים של קדושה וצניעות, והן בצורת הבית היהודי, ברדיפה אחרי רכב ואחרי ריהוט אופנתי ובצורת בילוי של סופי שבוע ובתי מלון שאינם מתאימים כלל לחיי תורה. וזה עלול להביא חורבן על דרך החיים של עמלי תורה ומבקשי עלייה. בנפשנו הוא הדבר לחזק את בדק הבית ויסודות חיי התורה.

כשהתורה מצוה אותנו: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" היא מקדימה את בית יעקב - הנשים, לבני ישראל - הגברים. ויש לבאר: מדוע הקדימה התורה את הנשים לגברים?

וחשבתי לבאר הדברים ע"פ מה ששמעתי מהגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל, שהכוח המשמר של עם ישראל ניתן לנשים. כמו שמצינו ששרה שמרה את ביתו של אברהם שלא יינזק ע"י ישמעאל, ורבקה שמרה על ביתו של יצחק שלא יינזק ע"י עשיו. ויתכן שזוהי הסיבה שהקדימה התורה במעמד זה את הנשים, לומר לעמ"י כי היסוד והשורש לשמור על קדושת עמ"י שהוא השמירה מהשפעה חיצונית ניתנה לנשים ובידיהן ניתן הכוח לשמור את כרם בית ישראל מכל ההשפעות שמסביב למען נשמור על קדושתו הטהורה וקדושת חיי התורה.

הצדיק אבד לדורו אבד

הגאון הצדיק המופלא
רבי שריה דבליצקי זצ"ל

אבל כבוד לישראל

בליל שבת קודש לסדר "ואחר תאסף אל עמך", מעט לאחר חצות לילה עלתה בסערה השמימה, נשמתו הזכה והטהורה של שריד לדור דעה, הגאון הצדיק המופלא רבי **שריה דבליצקי זצ"ל**. גברא רבא שהיה בקי עצום בכל מכמני התורה ממש, מרא דכולא תלמודא בנגלה ונסתר. צדיק מופלג, שנהג בגינוני קדושה נשגבים רחוק מאין רואים. ענוותן כהלל, אשר מעטה של פשטות והסתר כיסתה את פועליו הגדולים. הרביץ תורה והוראה בישראל רבות בשנים וזיכה את הרבים בחיבוריו ושיעוריו המחכימים, וזכה להעמיד את מסורת ההנהגה המדוקדקת על תילה.

בהסתלקותו לגנזי מרומים נחתמה מסכת חיים מופלאה של איש אלוקים, אשר בתשעים שנותיו עלי אדמות התנשא מדרכי החומר וענייני העולם הגשמיים, והקדיש את כל יישותו לעבודת בוראו בסילודין ובשמחה. שימש כמופת לדורו בעקביותו, ברציפותו, בדקדוקו והידורו בתורה ובמצוות. ביום ראשון השבוע נערכה מסע הלוויתו, בה נטלו חלק אלפי ישראל שבאו לחלוק לו כבוד אחרון, כשעל צבאם רבותינו גדולי הדור; **מון שר התורה שליט"א, מון ראש הישיבה שליט"א, מון ראש ישיבת סלבודקה שליט"א**, שהעריכוהו והוקירוהו כרום ערכו. המונים התהלכו קודרים בתחושת יתמות צורבת, על הסתלקות מורה דרך נערץ ונקדש.

בשעת חימום, שמענו מפי תלמיד חכם מפואר שליט"א שהגדיר את דמותו של רבי שריה כך: "רבי שריה היה הערליכער איד", כשנימוקו עמו: "פעם שאל מון הי'חפץ חיים זצ"ל את סובביו מהו "הערליכער איד". אחד ניסה להשיב: הערליכער איד פירושו אדם שרגיל להתפלל בכוונה שלוש תפילות ביום". אך הי'חפץ חיים דחה את דבריו והשיב: "דאס איז האיד, ניט קיין הערליכער איד" [כלומר, מה שאמרת זה מחובתו של יהודי להתפלל שלוש תפילות ביום בכוונה, ואין מעליותא בזה]. המשיך הלה וניסה להביא עוד דוגמאות נוספות מחיובי היהודי היום יומיים, אך את כולם דחה הי'חפץ חיים בטענה דומה – כי כל אלו הם החיובים הפשוטים שמחוייב בהם כל יהודי באשר הוא. אז השיב הי'חפץ חיים: "הערליכער איד פירושו אדם שעושה את חובתו בעקביות שבעים ושמונים שנה מבלי להפסיק ומבלי לחסר... זהו הערליכער איד".

אם תמצא לומר, אמר לנו אותו תלמיד חכם, זוהי הגדרה מדויקת לדמותו של רבי שריה. כל שנותיו היו

שנים לטובה רציפים של עמל ויגיעה, של שבירת המידות, של ביטול היש, של יראת שמים טהורה, של דקדוק הלכה, של זהירות מופלגת בבן אדם לחבירו. זוהי דמות קלאסית של הערליכער איד!

מעשה אבות סימן לבנים

ידיד יקר, העומד לימין מערכת 'אוסף גליונות' בכל עת, הפנה אותנו למאמר שפורסם בספר "אנשי צדקה וחסד", המתאר קוים מופלאים לדמותו של רבי **בצלאל דבליצקי זצ"ל**, אביו של רבי שריה. מבין השורות אנו מקבלים היקף מפליא על דמות מיוחדת במינה של רדיפת צדקה וחסד ואכפתיות אנושית מהמעלה הראשונה, אשר לא לחינם זכה לראות עולם בחייו, בן גדול בתורה משכמו ומעלה, כמו רבי שריה:

רבי בצלאל דבליצקי תושב בויסק קורלנד, הצטיין במידת הצדקה והחסד כבר בהיותו צעיר לימים, עד אשר רבני המקום היו רגילים לדבר בשבחו, שהיה שואל ודורש איפה נמצאים עניים הנוזקים לסיוע וסעד. בשנות המלחמה העולמית הראשונה עבר רבי בצלאל למוסקבה שם התעשר מבית חרושת לתעשיית צבעים אותה ניהל ביד רמה, ועם תום המלחמה עבר ללטביה והתיישב בריגא. שם התבלט בין נדיבי העיר והיה מן הראשונים לכל דבר שבקדושה. כשהקים הנדיב הידוע רבי אברהם אליהו סובולביץ ז"ל את בנין 'לינת הצדק' בריגא תרם רבי בצלאל תרומה גדולה לקניית הרהיטים.

אגב, מסופר כי כאשר הגיע גאון הגאונים הרגוטשובער, רבי **יוסף ראזין זצ"ל** לצורך ריפוי בריגא, הגיע רבי בצלאל להקדים את פניו. תוך כדי דיבור שאלו הרגוטשובער – מה מעשיך? ורבי בצלאל השיב: "אני בעל בית חרושת לתעשיית צבעים". מיד פתח הרגוטשובער את פיו, וזקוקין דנור נפקי מפומיה, חרז מבבלי וירושלמי, וחזר מהלכה לאגדה, וקרא בשם כל מיני צבעים לסוגיהם ולפרטיהם השונים המובאים בשני התלמודים... כולם עמדו משתוממים למול החרפות והגאונות המופלאה שנשמעו מפיו.

הקו הבולט באישיותו היתה טובת עין ופיזור ממונו לצדקה בסתר. אחד ממכיריו הגדיר את אישיותו כך: "מלבד זאת שבאופיו המיוחד בתור בעל צדקה וחסד נתן הרבה צדקות, אף גדולה מזו שהוא עשה כל אשר לידו לטשטש ולכסות את הדבר שלא יראה ולא יודע לאיש ממעשיו הברוכים".

כשבנו את בית הכנסת הגר"א בתל אביב נדב רבי בצלאל את ארון הקודש בעילום שם, כולל את המדרגות

לשאלתו, מדוע פניו רעים, מה קרה? - השיב: "הנה נודע לי, על רב תימני אחד, שנתחייב לתשלום קנס על שסידר חופה וקידושין לנערה תימנית, שהיא למטה מגיל הראוי על פי החוק, והרב לא היה בידו לשלם את הקנס המוטל עליו, והמשטרה שמה אותו במאסר. "היתכן כי רב ישב בשבת כלוא" אמר בתמהון ובדאגה. מיד ציוה לבנו רבי שריה לנסוע לרמלה (מקום שם הוא אסור בבית הסוהר) ולפדות את הרב בכל מחיר שידרשו. רבי שריה ניסה לומר: "אינני מוכשר לבוא בדברים עם אנשי המשטרה, אבל יש לי חבר שהוא מתאים למטלה הזאת, ואותו אבקש להיות שליח מצוה זו". למחרת נסע חברו לרמלה, אולם התברר, כי אנשי קהילתו של הרב כבר הקדימו ופדאוהו כבר.

בכזה בית פשוט, אמנם מושתת היטב על אהבת צדקה ורדיפת חסד עוצבה ערש לידתו של רבי שריה זצ"ל.

שמירת הלשון במחיר ניתוק ידידות עם אחד מפוסקי הדור

לפנינו סיפורים מדהימים שכתב הרה"ג רבי שאול דוד גרינפלד שליט"א, בספרו 'בנאות דשא', מדמותו הטהורה של רבי שריה זצ"ל:

זכורני שלפני מספר שנים בימים הנוראים ראיתי את מורי רבי שריה כשפניו הביעו דאגה. לשאלתי מה יום מיומיים סיפר לי רבי שריה בקול ענות חלושה: "הבט וראה מה כוחו של השטן בימים אלה. הנה שמתי לב בימים האחרונים כי ידד ותיק שלי רב גדול בעל שיעור קומה אינו יוצר עמי קשר טלפוני, כפי שהיה רגיל. ולא עוד אלא שמאוד קריר אלי. כפי הנראה שהוא כועס עלי ולא ידעתי מדוע. והנה ראש השנה קרב ולא מצאתי דרך כיצד לפייסו אשר ע"כ העדפתי לנהוג בשב ואל תעשה ושישאר כועס עלי".

שאלתי את רבי שריה בתמיחה: "שומו שמים, כיצד זה שכבוד הרב לא מצא את הדרך לפייס אדם כזה ועוד בפרס עלינו ראש השנה?".

"אסביר לך" אמר לי רבי שריה בענווה. "נמצא אני במלכוד ובמבוכה, אספר לך מה קרה: אחד האברכים שומעי לקחי אמר לי

בהתרגשות שלפני למעלה מחודש ראה ספר של פוסק ידוע המיועד עבורי עם הקדשת המחבר אצל... ועוד לפני שהספיק לומר לי אצל מי זעקתי לעברו: עצור! אל תמשיך לספר ואל תגיד לי אצל מי נמצא הספר, זה לשון הרע! אך באותו הרגע תברר לי מעל כל הספק מדוע המחבר כועס עלי. הרי בכל פעם שהיה שולח לי את ספרו הייתי משגר לו מעות וגם הייתי מעיר את הערותי על

העשויים משיש שעלה הון עתק, מבלי שאיש ידע מי עומד מאחורי התרומה הגדולה. כך גם היה רבי בצלאל מחזיק חודשית את תקציב הרבנים להחזקת "כנסת הרבנים" מרוסיה מבלי שאיש ידע על כך, ובעוד רבנים חשובים כדי שילמדו תורה את הרבנים. כאשר שמע כי הגאון רבי יוסף צבי הלוי זצ"ל, ראב"ד דיפו ותל אביב, מצטער צער רב, כי בימי הקיץ לא בכל יום היו בבית הכנסת הגר"א עשרה אנשים להשלמת המנין בתפילת ותיקין, שכר על חשבוננו שני עניים שישלימו את המנין, וגם הוא בעצמו היה טורח ובא לעת זקנתו, ובלבד שלא יצטער אותו צדיק.

פעם נכנס יהודי אל בית הכנסת הגר"א הצביע על רבי בצלאל ושאל את הגבאים לשמו. "ישבתי פעם", סח להם

היהודי, "על ספסל של הטיילת על שפת הים בתל אביב, ועל ידי יושב יהודי זה, הוא ראה את פני עצובות ומודאגות והחל לשאול אותי על מצבי הכלכלי. סיפרתי לו את האמת, גוללתי לפניו את מרי שיחי וגיליתי לו את מצבי הקשה. רבי בצלאל הוציא מכיסו מאה לירות ונתן לי, ואמר לי: "תחזיר לי כשיוחבב לך". לכתחילה סירבתי לקחת את הכסף, כי לא הכרתי את האיש, אך הוא הפציר בי מאוד ולא הרפה ממני עד שהתרצתי לקבל.

לפלוגי העני, שכר בעל מלאכה לסייד ולשפץ את דירתו, ולאמונית היתומה שכר בית קפה נאה ומסודר שממנה התפרנסה ובעצמו בא לפתיחה. פועל דתי שעלה ארצה בעירום ובחוסר כל סיפר: ביום השישי הראשון לאחר שהתקבל אצל רבי בצלאל לעבודה, שילם לו משכורת חודשית למפרע, וזאת מתוך דאגה שמה לא יהיה לו חלילה להכין צרכי השבת.

יהודי וורשאי עשיר וירא שמים נשרף כל רכושו על ידי פצצת התבערה שנפלה בבית מסחרו בראש השנה ת"ש בורשוי. מפאת קדושת היום הסיח דעתו מזה, והמשיך להתפלל בדבקות ובהתלהבות כמנהגו, כאילו לא קרה דבר. אחרי החגים עלה לארץ ישראל והתיישב בירושלים, בהיותו מרושש בחסר כל. לרבי בצלאל נודע על האסון שקרה לאיש ההוא ועל אמונתו צדקתו

ובטחונו בד'. שלח לו בעילום שם על ידי שליח סכום כסף גדול, ועי"ז הצליח האיש להיבנות ולעמוד על רגליו. עד היום הזה, האיש ההוא לא יודע מי זה שעזרו והושעו.

רבי בצלאל היה מבלה את ימי הקיץ בירושלים, ובנו הגאון הצדיק רבי שריה זצ"ל היה רגיל לבוא לבקרו פעם בשבוע. פעם בא אליו, מצא אותו כשהוא שרוי בדאגה.

רבתינו גדולי ומאורי הדור שליט"א בראש מסע הלוויה

אחד מגדולי הדור שאמר כי אם לא יבקש מחילה יענש קשות... אך אני אומר לך כי גם לאחר בקשת מחילה יש לו לחשוש, כי קללת חכם אפילו על תנאי היא באה... אוי לו שפגע בכבודה של תורה".

ההלכה לא זזה ממקומה

במסכת סופרים (פרק כ הלכה ט) כתב על אמירת ההלל שיש לאמרו ולקרותו בנעימה, ולא חילקו בין "אנא ה' הושיעה נא" לבין שאר קטעי ההלל. זכורני היטב כיצד רבי שריה זצ"ל היה מאד מקפיד על זה, וכועס על אלה שאמרו את הקטע אנא ה' בקול תחנונים. מרגלא בפומיה שיש כאלה שמערבבים שמחה בעצב ואינם יודעים שדבר בעתו מה טוב; עת לשמוח וכו'. השמחה בזמנה כמו בחגים זוהי המצוה עצמה, ולכן היה מאד כועס כשהיה רואה מאן דהו בהקפות של שמחת תורה טרוד בגירסה באחת מפינות של ביהכנ"ס. תמיד המלצתי כי הרוצה לדעת במדויק את התאריך של כל יום בלא להביט בלוח השנה יסתכל במבע פניו המפיקים הוד של רבי שריה. פשוט לוח שנה חי! אינו דומה מבע פניו בחודש אלול לשאר ימות השנה, ולא יום כפור לראש השנה, ולא שבת לחג. מי שזכה לראותו בתשעה באב מרגע שנכנס לבית הכנסת לא יכול שלא לפרוץ בבכי מר, כל כולו ומלבושו נראים כאחד שיצא ברגע זה מחורבות ירושלים בעת ההיא, וכך הוא נשאר במשך כל תשעה באב. כמו"כ להיפך בשמחת תורה או בפורים שמחה ללא הפסקה, כל רגע נשאר הוא באותו מצב. זוהי חכמה גדולה כי גם זוהי הלכה והלכה לא זזה ממקומה.

אוהב את אשתו כגופו ומכבדה יותר מגופו

עד לא מזמן לא ירדתי לסוף דעתם של חז"ל הכיצד אדם מגיע לרמה כזו של אהבה אמיתית כגופו ואף יותר מגופו, עד שבא לידי מעשה רב: היה זה בחודש אלול פגשתי את רבי ומורי רבי שריה זצ"ל בדרכו לביהכנ"ס לדרוש בעניינו של חודש אלול ופניו לא כתמול שלשום. שאלתי מדוע נפלו פניו, והרב והשיב לי בקול ענות חלושה שמזה כמה ימים והוא מחפש את שורש סיבת מחלתה של אשתו ברגליה בסיבתו, דהיינו מה עשיתי רע בעיני ה' ברגלי על אשר העניש את אשתי ברגליה, והרי עונשו של ה' מידה כנגד מידה. אלמלא שראיתיו ואת מבע פניו לא הייתי מאמין שכן אנוש מסוגל לחוש מציאותית את כאב אשתו כאילו קרה לו הדבר.

ואכן לאחר מספר ימים מצאתיו בביהכנ"ס שש ושמח כמוצא שלל רב. הרב מצא את מבוקשו בדרך נס. סיפר לי הרב שבהיותו בנחום אבלים בביתו של מאן דהו נטל את ה'משנה ברורה' לידו כדרכו בקודש ופתח את הספר על מנת לראות איזה עניין, והנה נפל מבטו על סעיף האומר: "יש למהר וללכת בזריזות לביהכנ"ס ואפילו גר בקרבת מקום". בקוראו מילות אלה ראה לנגד עיניו תוכחה מגולה, שהרי מזה רבות בשנים שהרב עושה דרכו לביהכנ"ס בכל בוקר בטרם הנץ החמה בהליכה מתונה, עקב בצד אגודל, כי מה יש להיחפז, הרי ביתו נמצא מול ביהכנ"ס מעברו השני של הרחוב והשחר טרם האיר.

הספר והיינו משתעשעים בפלפול של הלכה, אך עתה כנראה שלח לי את ספרו חלק ט' ולא השבתי לו דבר, לא תודה ולא ברכה. כי הספר תקוע בביתו של פלוני אלמוני, אשר איני חפץ לדעת שמו מפאת הלשון הרע שבו, על שלא מילא את השליחות כדבעי. מאידך גיסא אינני יכול להתנצל בפני הרב המחבר מפאת האיסור של לשון הרע על השליח, אשר על כן החלטתי שעדיף להישאר נזוף וימשיך לכעוס עלי מאשר לעבור על איסורי תורה של לשון הרע. הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו, מי עוד בדורנו בעל דרגה כזאת שיחסום את פיו ואוזנו ויאבד ביודעין ידיד אמיתי שהוא גדול בתורה.

ברכותיו מתקיימות - פה קדוש

לא אשכח שפעם כאשר אמי ז"ל חלתה ואמורה היתה לעבור ניתוח קשה ובהיותי מתפלל במניינו של מרן הגאב"ד הגר"נ קרליץ שליט"א פניתי אליו בבקשה שיעתר בתפילתו להצלחת הניתוח. הגביה הרב את ראשו ובטון תקיף פנה אלי: "מדוע אתה בא אלי והרי ברכותי ספק יתקיימו ספק לא, ואילו רבך רבי שריה שהנך רגיל להתפלל עמו ברכותיו חייבים להתקיים. כי חז"ל מבטיחים זאת שאדם אשר מעולם לא הוציא דבר לשון הרע מפיו ולא שמעו אוזניו לשון הרע הקב"ה חייב לכבד ברכה היוצאת מפה כזה".

"חץ שחוט לשונם"

באחד הימים מימי הסליחות דומני ערה"ש שנת תשמ"ג בשעת השכמה של השעה בבוקר הצטרפתי למנין הסליחות של רבי שריה זצ"ל כמנהגו היה הרב בעצמו חזן, והנה לתדהמת כל הציבור בשעה שהגיע לפסוק של אחד הפיוטים "חץ שחוט לשונם" פרץ בבכי מר, הסתובב ופנה אל הקהל כשהוא ממרר בבכי: "אתם יודעים מה הפירוש חץ שחוט לשונם - זה העיתונים בכל בוקר, בטרם הגעתם לבית הכנסת כבר בפתח הדלת לפתח חטאת רובץ, מגיע החץ השחוט החד אל בטנו. העיתונים מלאים בארס לשון הרע, ועוד בטרם התחיל האדם את יומו כבר מחלחל בו הארס במוחו". ולא יסף לדבר כי גרונו נחנק מבכי...

עצבות בתקופת בחירות

זכור אזכרנו כיצד היה רבי שריה מהלך בערבי בחירות בראש שפוף, ורוח נכאים נסוכה על פניו, על תשפוכת לשון הרע שהיה ממלא את חלל האויר, והיה מטיל איסור חמור לדבר בענייני פוליטיקה ובחירות בבית מדרשו, ונאסר על כל רב או שליח באשר הוא, ולא משנה לאיזו מפלגה הוא משתייך, לנאום ולדבר בענייני דיומא. כל זה מחשש לשון הרע. לדבריו: "אין לך ויכוח פוליטי שלא גורר בעקבותיו פטפוטי לשון הרע", לכן גם היה מנהג קבוע שלא להזכיר שם של מאן דהו אפילו רב או פוסק בן זמננו מחשש שמישהו מבני החבורה יניד אפו לרמז כי הרב הנזכר או הפוסק דבריו בטלים ויכשיל את הצבור באבק לשון הרע. תמיד נמצא מאן דהו שעלול בקול רם לומר במפורש: "עוד פוסק!", באירוניה והמלחמה מתחילה ואחריתה מי ישרנו.

כאשר שמע בשנת תשס"ח על הפגיעה החמורה בכבוד תורתו של מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א, נרעש ונזעזע, ואמר לתלמידו: "אמרו לי בשם

לגדולי הדור וצדיקיו, אלא הדברים אמורים לכל בר בי רב ואף הם אקטואליים ביותר.

ביקור חולים

בדידי הוה עובדא, כשבני הבכור היה כבן עשר ונפל למשכב, והנה נדהמתי לראות את רבי שריה מופיע בביתי לערוך ביקור חולים. לשאלתי מה לגדול אצל קטן? הפנה אותי הרב לדברי הגמרא בנדרים, ולפסק ההלכה של הרמב"ם בהלכות אבל (פרק יד הלכה ד). כן, כן, לקח רבי שריה את כל גדלותו ואת גילו וכבודו והביאו אל ילד פעוט בן עשר שנים, מדוע? כי כך ההלכה אומרת: יש ללמוד מזה הרבה מוסר השכל.

ניצול הזמן

יש בנותן טעם לשבח, להביא חלקיק מתוך סדר יומו של רבי שריה. כעשרים דקות לאחר תפילת שחרית כשהצבור עדיין חולץ את תפיליו ומפטפט איש עם רעהו הן בפוליטיקה והן בחדשות המקומיות, ישב לו רבי שריה והצליח ללמוד בכל יום ויום בקביעות של עשרות שנים פרק בחומש, פרק בתנ"ך, פרק בהלכה, פרק במשנה, חק לישראל, ופרק בספרי מוסר.

כיצד עושה זאת? פשוט מאד! כדי למנוע בזבז זמן לחיפוש של כל ספר וספר, הרי שהוא לפני התפילה כבר מכין לעצמו את ערימת הספרים ומעמידם לפי סדר הלימוד, כל מה שנותר לו הוא לעלעל וללמוד. נעשה חישוב פשוט, אם בכל שנה יש שלוש מאות ששים וחמש יום, הרי כפול פרק אחד ובמשך עשרים שנה כמה חזרות על כל המשנה ההלכה וכו'. כל זה בזמן שהציבור מתעכב מעט לצורך חליצת התפילין וכמה פטפוטים.

שאלה שקיבלה מענה כעבור שבעים שנה

סיפור מפליא שסיפר מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

היה בית כנסת קטן של קהילת 'חוג חתם סופר', מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל היה מגיע למסור שם שיעור בספר 'החינוך', ואחר השיעור היה מתקיים במקום מנין למנחה גדולה, ושם הייתי מתפלל. מנין שני התקיים בגבעת רוקח למטה ברחוב חתם סופר, בבית מרן 'היחזון איש' זצ"ל.

לפתע אני רואה את אבא שלך רבי משה טורק יוצא מאיזה בית קטן ברחוב אברהם והוא שאל אותי שאלה בלימוד. לא ידעתי אז מה להשיב לו, אז לא עניתי לו. מאז אני מחזיק את השאלה הזאת כבר הרבה שנים, ומעוניין לענות עליה תשובה... והנה כעת מצאתי רמב"ם מפורש שעונה על השאלה, אז אנא תלך לאביך תזכיר לו את השאלה ותראה לו את הרמב"ם הזה כתשובה מפורשת עליה..."

בתחילה התפעלתי עמוקות, לזכור שאלה במשך שבעים שנה! אך מיד אחר כך חשבתי, כי אם אנחנו היינו מרוויחים עשרים אלף דולר סתם כך ביום בהיר, הרי גם אנחנו היינו זוכרים את היום הזה גם כעבור שבעים שנה. נו עם כך מה הפלא שתלמידי חכמים שאת כל חייתם שואבים מהתורה הקדושה, יזכרו שאלה שנשאלה כעבור שבעים שנה.

"טוב לי תורת פיד מאלפי זהב וכסף", יהודי כמו רבי שריה שכל עיתותיו מנוצלות לתורה, התורה חשובה בעיניו יותר מעשרים אלף דולר...

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא' ויקרא העתיד לראות אור אי"ה).

אנחת צער ורווחה פרצו יחדיו מגרונו: "אבוי כי רבות בשנים מנעתי מעצמי הליכה זו. אך מאידך נמצאה סיבת העונש; כשלתי רגל בהלכה והליכה, ע"פ מידה כנגד מידה כשלה אשתי ברגליה, ואין צריך ליותר". מיד קיבל על עצמו לתקן מעוות זה, ואכן שינה הרגלו והחל למהר בכל בוקר בדרכו לבית הכנסת ונרפאה אשתו.

אמונה תמימה ואהבה תמה מעורבים זה בזה באישיותו של הרב, וגם אני למדתי פרק באשתו כגופו בראי המציאות.

כיבד שני תלמידי תיכון בהוצאת ספר תורה

מוסר השכל: השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. אל תביט בשמים על חשבוננו של מאן דהו בארץ. אחד הדברים שהרשימו אותי ביותר בהיותי מסתופף בצילו של רבי שריה זצ"ל: היה זה בעיצומו של יום הכיפורים בעת הוצאת ספרי תורה לקריאה של שחרית, בית הכנסת הומה באנשי רוח וצדיקים ידועים מבני ברק, אימת יום הדין וקדושת היום ריחפה בחלל. רבי שריה כידוע משמש בין שאר תפקידיו בקודש גם כגבאי, פנה אל שני תלמידי תיכון כשהם לבושים חולצה עם שרוולים קצרים וכיפה סרוגה לראשם, וכיבדם בהוצאת ספרי התורה. מי שראה את רבי שריה ביום הכיפורים כשהוא בוער כלפיד ושקוע בשרעפיו מתהלך בבית הכנסת, שכל הקהל צדיקים לא היה יכול להבין בשום אופן כיצד זה שמתוך קהל צדיקים של כמאה איש בחר לא פחות ולא יותר את שני הבחורים שלא כ"כ מתאימים לרוח המקום. ברם, לא כן ר' שריה עיניו היו למטה, אם אפשר לקרב יהודי אחד הרי זה אצלו כמוצא שלל רב. בל נחשוב שהמסר הוא רק לאלה שראשם מגיע השמימה היינו

רבתי! אני חייב לספר לכם סיפור שהיה: שלושם אני מקבל טלפון מביתו של הגאון הצדיק רבי שריה **דבליצקי שליט"א**, ושואלים אותי בשם רבי שריה מתי ניתן להיכנס לביתו של אבי מורי [הגאון הצדיק רבי משה טורק] שליט"א, להשתוממותי השיבו לי כי רבי שריה רוצה לבקר אותו. שאלתי את המטלפן כי מאז שאני זוכר את עצמי מעולם לא בא רבי שריה לבקר בבית אבי, ומה יום יומיים? והוא השיב לי כי רבי שריה רוצה לומר לו תירוץ על איזו קושיא ששאל לפני עשרות שנים... האמת היא, כי נזכרתי אז שלפני כשלוש שנים, כאשר יצאתי מניחום אבליים מביתו של מרן הגאון רבי **חיים גריינמן זצ"ל**, יצא אז גם רבי שריה, והוא אמר לי כי שמע מאבי שליט"א שאלה לפני ששים ושבע שנה! והוא עדיין לא השיב לו על כך תשובה!... והנה כעת הוא מצא תירוץ לאותה שאלה.

נסעתי לבני ברק ונכנסתי לאבי שליט"א, אמרתי לו: "רבי שריה רוצה לבוא אליך לענות לך תשובה על שאלה ששאלת אותו לפני שבעים שנה". אמר לי אבי: "תעשה לי טובה, אל תטריח אדם גדול כמותו, חבל על זמנו היקר, תלך אתה לשמוע ממנו את התשובה ותעביר לי אותה". כמובן שהלכתי אליו אתמול בצהריים, ושאלתי אותו מה רצה הרב למסור לאבי, וכה השיב לי עם כל הפרטים והדקדוקים:

הנה בשבת ר"ח ניסן תש"ח הייתי גר ברמת גן, והלכתי מרמת גן להתפלל מנחה גדולה. בכל בני ברק התקיימו רק בשתי מקומות מניינים למנחה גדולה; מקום אחד ברחוב קאליש ליד בית כנסת הגדול, שם

הורמה הנזר והוסרה העטרה

מעט וזעיר מרשימות תלמידים קיום לדמותו של

מורנו ורבינו הגאון הצדיק רבי שריה דבליצקי זצ"ל

מקום הוא מקיים כל דבר כפי ה'לכתחילה' של השולחן ערוך!

באירוסין של בנו הרה"ג רבי דוד שליט"א המעבר לעזרת הנשים היה מאחורי עזרת הגברים באופן שראו את העוברות ושבות שם, וראו כי רבינו עומד במקום במשך זמן מה וביקשו ממנו לשבת וסירב, עד שהתבררה הסיבה כי אמו של רבינו עברה שם וכל זמן שראה אותה נשאר לעמוד מלא קומתו בפניה.

בנו שליט"א סיפר בהספדו כי שאל את אביו אם החסיר פעם תפילה כותיקין בחייו, ואביו הרים את כף ידו האחת ואמר לו: "בשבעים השנים האחרונות הפסדתי אולי חמש פעמים, וגם הם בסיבות הכרחיות כגון אנינות או ניתוח וכדומה".

סיפר תלמידו הרה"ג רבי **רפאל קוק** שליט"א ששמע מרבינו זצ"ל לפרש על דרך הדרוש את הפסוק 'ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד', ואמר כי יש אנשים שמחמירים ומדקדקים מאד במה שנוגע לה' אבל הם רעים וחטאים בענייני בן אדם לחברו, אך האמת שצריך להיזהר בשניהם.

מה מאד היה נפלא לראות את רבינו למרות כל הסיגופים והצומות והחומרות שנהג בהן, כיצד כל הנהגותיו נחת ושמחה, והיה מקבל כל אדם קטן גדול בסבר פנים יפות ובסבלנות ללא גבול.

ליבן של ישראל

בכל בוקר היה נוטל לידו את עיתון 'המודיע' ומיד מפנה את מבטו לתחתית העמוד ואומר 'קל נא רפא נא לה...'. ומזכיר את כל החולים המופיעים בעיתון.

לאחר אמירת 'תיקון חצות' ערך 'מי שברך' והזכיר הרבה שמות לישועה, ורבים נושעו מכך. סיפר אחד מהמקורבים לרבינו: לפני פורים הגעתי אליו והזכרתי בפניו שם של קרובה שלי שחלתה, בפורים בבוקר עברתי לפניו לומר לו 'איגו' פורים' ומיד רבינו אמר לי 'הזכרתי אותה בתיקון חצות'!

במשך שנים רבות היה מזכיר את שמותיהם של האסירים המפורסמים: יונתן פולארד, רבי שלום מרדכי רובשקין, שייצאו במהרה מן המיצר.

לפני כשמונה שנים לקראת סיום הקדנציה של הנשיא בוש, נודע לרבינו כי ישנה אפשרות שהנשיא יחנן אסירים קודם פרישתו, מיד קם ונסע למרן **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל וביקש ממנו כי יבקש מחברי הכנסת לדאוג לשחרורו. והעיד אחד ממבני הבית כי לאחר שיצא רבינו מבית מרן זצ"ל הביע מרן את התפעלותו הרבה מכך שאדם כזה שהזמן כ"כ

עבודת המועדים

בשב"ק לא דיבר כלל דברים בטלים, וגם מה שהיה נצרך מאד היה מדבר רק בלשון הקודש, כגון 'שבת שלום' ולא 'גוט שבת'.

לא היה מטלטל אף במקום עירוב והיה רגיל להניח את המפתח של ביתו על אדן החלון כדי שאחרי התפילה יוכל לפתוח את הדלת. ארע פעם ששכח להניח את המפתח שם ומכיון שהחמיר שלא לדפוק על דלת בשבת וגם לא דיבר בשבת דברים בטלים לכן המתין מחוץ לדלת במשך דקות ארוכות וקרא שוב ושוב: 'נו, נו' עד שנכדו שהיה בבית הרגיש בדבר ופתח לו.

סיפר המשגיח הגה"צ רבי **דן סגל** שליט"א, כי פעם הגיע לרבינו זצ"ל קודם פורים, ורבינו דיבר על כך שעוד מעט מגיע חג הפסח, ויש חיוב שמחה ברגל, וצריך מאד להתכוון למצוה זו, כי אחרת אפשר 'ליפול' לתוך הרגל ולשמוח מבלי הכנה לכך.

עבודתו באבילות על חורבן בית המקדש ידועה, ואמר רבינו לתלמידו הרה"ג ר' **רפאל קוק** שליט"א כי מאז חתונתו לא הפסיד אף פעם מלומר תיקון חצות. בשנים הקדמוניות היה יושב במקלט שמתחת הבית ואומר תיקון חצות בבכי ובדמעה רב למעלה מחצי שעה. לאף אחד לא ניתן רשות להיכנס שם באותה שעה, אך קול יבבותיו בקעו עד למעלה...

בתשעה באב לאחר שהיו מסיימים את התפילה, היה נשאר על מקומו עוד כמה שעות ואומר קינות נוספות מכל מיני נוסחאות וקהילות שונות.

עבודת התעניות

היה צם בכל ימי השובבי"ם ומשבעה עשר בתמוז עד ט"ב ומט"ו באב עד יוה"כ, ולפעמים היה מוסיף לצום בין ט"ב לט"ו באב כיון שחש שיהיה סנדק ויחסר לו מהצומות, לכן השלים זאת כבר מראש. כל אלו מלבד תענית בה"ב אחרי פסח וסוכות וער"ח שהיה צם, וכן כל ערב שבת, וכל התעניות צדיקים שכתוב בשו"ע.

למרות כל עבודתו הגדולה בתעניות כשהיו מגיעים בשני בתרא לסליחה שאומרים 'ש-די עשינו את שלנו תקיף עשה את שלך', היה מכריז קודם לכן ואומר 'מי שרוצה יאמר זאת אני לא אומר זאת'!

דקדוק ההלכה

סיפר ידידו הרה"ג רבי **יצחק לבא** זצ"ל כי רבינו זצ"ל אמר לו כי הוא ניסה בעבר במשך תקופה מסויימת לנהוג את כל הנהגותיו שיהיה לפי כל השיטות הראשונים ובאחרונים, אך ראה שלא שייך לעשות כן, והוסיף כי מכל

יקר לו ובגיל כה מופלג טורח לעלות לירושלים למטרה של פדיון שבויים לאדם שכלל אינו מכיר...

כל יהודי שהיה רבינו מברכו היה זה בכל ליבו. סיפר אחד מן המנחמים שעומד לנגד עיניו המחזה לפני יותר משלושים שנה שהשתתף עם רבינו בברית וכשהגיעו לומר 'כשם שנכנס לברית וכו' ראה את רבינו מסתובב לעבר הקיר ואומר בכונה גדולה 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים'.

כשאירע הפיגוע הנורא ברצח משפ' סלומון הי"ד לפני כמה שנים בליל שבת בישוב חלמיש, ביום ראשון בבוקר כשפתח את העיתון קרא באזני מקורבו את שהיה כתוב מתחת לכותרת 'האלמנה הטרייה: ביתי נחרב לעולם', ומיד פרץ בבכי למשך כמה רגעים.

תפילין כל היום

סיפר אחד מן המנחמים: יום אחד הלכתי עם הרב ברחוב וראיתי שהתפילין אינם מונחות על ראשו אלא מציצים מהכיס של החליפה, שאלתי את הרב לפרש הדבר והשיב לי: 'כואבת לי הבטן כעת', ושוב שאלתי א"כ מדוע הרב נוטל עמו את התפילין בכיס, והשיב לי בפשטות 'אולי עוד מעט יפסיקו לי כאבי הבטן, ואני רוצה להניחם מיד כדי שלא אלך ד"א בלא תפילין', ואכן לאחר כמה רגעים אומר לי רבינו: 'ברוך ה' פסקו לי כאבי הבטן, ופנה לצד הרחוב והניח התפילין'.

כידוע רבינו זצ"ל היה מניח בכל יום חמישה סוגי תפילין, אולם היה מדקדק מאד להניחם באופן הנכון עפ"י ההלכה. פעם אמר לאחד ממקורביו: 'היום לא הנחתי תפילין כלל מפני שלא יכולתי, וזה היה חלק מגדלותו של רבינו לדעת בכל ענין כי ב ב בד עם החומרות וההידורים צריך קודם כל להקפיד על כללי ההלכה'.

מחדש כנשר נעוריו

עד סוף ימיו המשיך לחדש בהנהגות וחומרות ולא נתן לעצמו מנוח אלא טרח וחיפש עוד הנהגה חדשה ועוד חומרה חדשה, ויעיד על כך המעשה הבא:

מנהגו בנטילת לולב היה כשיטת הגר"א ליטול את האתרוג כבר בשעת הברכה כדרך גידולו ולא להפוך את האתרוג, אך רצה לקיים גם 'נטילת' לולב ומכיון שהאתרוג כבר בידו חשש שאין בכך 'נטילה', ולכן במשך כל השנים היה מניח את האתרוג מידו לאחר הברכה ושוב נוטלו מיד ורק אז מנענע.

באחד מן הימים בשנת תשע"ה אמר לאחד מתלמידיו: 'באם אזכה לחיות בסוכות של שנת תשע"ו אני ישנה את מנהגי ולא אטול את האתרוג בידי בשעת הברכה, אלא אניחו על השולחן ואניח את ידי עליו בשעת הברכה ואחרי הברכה אטול אותו ביד'.

הכבוד לגדולי הדור

סיפר תלמידו הרה"ג אהרן ברנר שליט"א: ערכתי קונטרס משאלות ששאלתי במשך השנים את רבינו זצ"ל ואת להבחלי"ח מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, והבאתי לרבינו שיעבור על חלק השו"ת ממנו קודם ההדפסה, ולאחר כמה ימים החזיר לי את הקונטרס מלא בהגהותיו והערותיו ואף כתב לי הסכמה על הקונטרס, אך דבר אחד

כאב לו מאד כשראה שהקובץ מכיל שו"ת ממנו יחד עם מרן שר התורה שליט"א. הוא אמר לי מיד כדרכו בלשונו הקצרה: 'זה לא מתאים...' וכשלא הבנתי את כוונתו חזר ואמר לי: 'זה לא כבוד...' תוך כדי שהוא מצביע על חלקו של מרן הגר"ח שליט"א. הוא לא הרגיש את עצמו ראוי כמי שמשיב תשובות בהלכה לצידו של שר התורה שליט"א.

סיפר תלמידו הנ"ל: באחד מן השאלות שאלתיו על מנהג מפורסם שנוהגים העולם בדבר מסויים, השיב לי כי אין לכך שום מקור והוסיף לי כי הוא עצמו אינו נוהג כך. אך כשעבר על הקונטרס קודם ההדפסה ציין לי שלא להדפיס תשובה זו מכיון שראה בשם מרן הגר"ש ז"א **אויערבאך** זצ"ל נהג בזה כמנהג העולם.

כשהודיעו לו על פטירת מרן ראש הישיבה הגר"מ שך זצ"ל מיד הגיב ואמר: 'הריני מקבל עלי תענית! ואמר אח"כ אחד מתלמידי החכמים בהספדו: "כולנו יכולים לקבל על עצמנו ללמוד לע"נ מרן זצ"ל ולהתחזק לעילוי נשמתו, אולם לקבל תענית רק רבי שריה יכול'."

ענוותנותו

כישב שבעה על פטירת רעייתו הרבנית ע"ה בכה רבות על כך שאינו יודע בזכות מה יתנו לה להיכנס לגן עדן, ואם תטען ששימשה תלמיד חכם הלא אין זה אמת. לבסוף התנחם באומרו שמכל מקום תטען שהיא בתמימותה חשבה שבעלה תלמיד חכם ובזכות תמימותה יתנו לה להיכנס לגן עדן.

פה קדוש

המשגיח הגה"צ רבי זן **סגל** שליט"א עמד בהספדו על 'הפה קדוש' של רבינו, והתבטא כי רבינו היה בבחינת קודש הקדשים ממש!

כשביקשו ממנו פעם שיטול על עצמו שעה של שמירת הלשון לזכות אדם שהיה זקוק לישועה הגיב מיד ואמר 'כבר שישים שנה לא דיברתי לשון...' ולא הזכיר את המילה 'הרע'.

ככלל היה דרכו של רבינו לקצר ולא לדבר מה שאינו נצרך, וסיפר מקורבו הרה"ג **רפאל קוק** שליט"א שגר בעיר קרית ספר שפעם הגיע לרבינו והתעניין מאד בשלומו ושלוש משפחתו וילדיו, ושאלו רבינו 'אתה מקרית (מלך)...?'

לפני כמה שנים אירע לו ספק אם אמר יעלה ויבוא ואמר בצער רב שכבר עשרות שנים לא קרה לו ששכח לומר יעלה ויבוא, למרות שבימי החול היה מתפלל בע"פ [ורק בשבת היה מתפלל מתוך סידור כמו שכתב השערי תשובה עפ"י הקבלה שלא לעצום עינים בשבת].

רבינו זצ"ל היה רגיל לומר שצריך להיזהר שלא יהיה 'בן ק' כבן כ"י', (על משקל הכתוב ברש"י בתחילת פרשת חיי שרה). כלומר, מי שלא עובד את ה' עם סדר תכנית, בגיל ק' עלול להישאר כמו בן כ'.

סיפר הרב י. פ. שלפני כמה שנים הגיע להזמין את רבינו זצ"ל לשמש כסנדק בברית לבנו, ושאל אותו רבינו מדוע לא נותן לאביו או זקנו שיהיו סנדק, והשיב לו שלא רוצה ליתן להם מפני שאינם שומרי תומ"צ כראוי, ואמר לו רבינו 'אני נוגע בדבר ולא יכול להכריע לך בזה, לך למרן הגר"א ז"ל שטיינמן ותשאל אותו כיצד לנהוג'. ואכן הלה הלך למרן זצ"ל ואמר לו שיתן לרבינו זצ"ל.

אנו רצים

עשרות טיפים ורעיונות,
דרכי חיזוק ועצות
ל'מוצלחות' בישיבה גדולה
כללי בריחה ממכשולות מצויות
והכוונה לחיי התעלות אמיתית

פרקי הכנה לעולים לישיבה גדולה
מהדורה מיוחדת עבור מערכת 'אוסף גליונות'
מבית 'עין לא ראתה'

תוכן העניינים

פתיחה - ים התלמוד	עמ' ג
פרק א' - בין אדם לחברו	עמ' ה
א - חשיבות החברה. ב - פנימייה וחדר אוכל. ג - חברויות שליליות. ד - העייפים. ה - בין אדם למשפחתו. ו - בין אדם לרבו. ז - בין אדם לחברותא.	
פרק ב' - בין אדם למקום	עמ' יג
ח - תפילה. יא - יראת שמים. יב - אהבה. יג - שמירת העיניים.	
פרק ג' - בין אדם לעצמו	עמ' יז
יד - כבוד עצמי. טו - עיון. טז - בקיאות. יז - התורה חלק הנשמה. יח - משברים.	
פרק ד' - יעד ותכניות חיים	עמ' כב
יט - מטרת הישיבה. כ - תורה וגדולה במקום אחד. כא - שיעור חיוב לימוד התורה. כב - שינוי זהות.	
פרק ה' - שכר ה'עמל' וה'יגיעה'	עמ' כח
כג - אחד בצער כמאה שלא בצער. כד - העמילות מולידה גישמאק. כה - עצם קדושת התורה. כו - קדושת השבת.	
פרק ו' - להפוך לבן עליה	עמ' לב
כז - תקופת הפנמה. כח - גובה התורה.	

עד כה יצאו 13 חלקים מסדרת 'עין לא ראתה'

קונטרס "טוב לי" - תמצית הקונטרסים הנ"ל לבני הישיבות

וקונטרס 'אוחילה" על עבודת ראש השנה עשי"ת ויוה"כ

פתיחה - ים התלמוד

'ישיבה גדולה' היא כלי אדיר לעליה, נוכל להתייחס אליה כמו ל'מנוע', השאלה למה אתה מחבר את המנוע הזה, אפילו מנוע של מטוס סילון עם תחבר אותו לרכב פשוט הוא לא יעוף באוויר, מנוע של רכב פשוט אם תרכיב אותו על אופניים פשוטות הוא לא ידהר בכבישים. גם כאן, מוכרחים להגדיר את סוג המנוע של 'ישיבה גדולה' כדי שנוכל להפיק ממנה את המקסימום.

כשאנו באים למצוא הגדרה מה ההבדל בין ישיבה קטנה לישיבה גדולה, נוכל להמשיל זאת לכושר-שחיה, יש בחור שלמד לשחות היטב בבריכה, הוא קיבל תעודה של שחיין מצוין, הוא מסוגל לשחות גם מתחת למים בצלילה ולעשות קפיצות ראש מקצועיות, אבל כשהוא יגיע לים פתאום הכושר שלו ישתנה להפליא, כי בים יש מים מלוחים, יש גלים שסוערים ושוצפים, וגם לא פעם נתקלים במדוזות שעוקצות ללא רחם.

ישיבה קטנה היא כמו בריכה מוגדרת, הבריכה מחולקת לשלושה חלקים ע"י חבלים, כאן שיעור א', שם שיעור ב', ובתווך שיעור ג', יש מצילים, ומי שצריך מקבל גם פרפרים ומצופים, בישיבה קטנה הרבה יותר פשוט להצליח, המשימות מוגדרות, המים מתוקים, מחוממים וסטריילים, אח"כ כשבחור עולה לישיבה גדולה הוא נופל בעצם לים הגדול, עליו להיות מוכן לסגנון שחיה החדש, גם אם בישיבה קטנה הוא היה ממצטייני השחיינים, עתה כשיתחילו הגלים להתרומם לגובה, ויכנסו לו מים מלוחים בעיניים, הוא יאבד את שיווי משקלו, ועם רגע של היסח הדעת במערבולת הראשונה הוא עלול להישאב למצלולת ה' ירחם.

בים עצמו יש ג"כ שלבים ודרגות, יש ים מסודר עם שובר גלים, באותם שעות בהם יש מצילים שמגדרים את הים, ותולים דגל לבן אדום או שחור, יש עוד קצת הכוונה והגנה ע"י המקצוענים, הסכנה פחות חזקה, והגלים נבלמים ע"י ה'שובר', זה המצב בישיבות גדולות עם מספר בחורים קטן, שם יש יותר שמירה והגנה ורק בקיבוץ אתה עובר לים הפתוח, אבל בישיבות ענקיות כמו שמצוי היום וועדים שבהם 100-200 בחורים, אתה נופל כמעט מיד על ההתחלה לים הפתוח בלי שובר גלים, ובדרך כלל כשאין שובר גלים אתה מיד בכניסה מסובך עם מיליוני צדפים שזרועים מהחוף אל תוך הים ודוקרים אותך בכל פסיעה.

המשל הזה הוא יותר מדאי נכון, כל מה שלמדת בישיבה קטנה בוודאי יעמוד לך במסעך בים התלמוד, אבל עליך להבין שכעת הנך מוכרח ללמוד כללים נוספים, דרכי שרידה, ועזרה ראשונה, מי שמכיר את הים, יהיה לו הרבה יותר קל להתמודד עם האתגרים שהוא מציב, רב חובל מקצועי הוא מי שלומד מניסיונות של אחרים, ולא זה שמסתבך בכל פרשייה וסערה ולומד על בשרו את החיים.

כדי שיהיה לנו קל בהעמדת הסוגיה ששמה 'ישיבה גדולה' נצטרך להתייחס לעשרות פרטים שבהם יש שינוי בין ישיבה קטנה לגדולה כאמור, למען הסדר הטוב נחלק את הדברים לג' מחלקות, ובעצם הם שלשת העמודים שעליהם העולם עומד. לא רק העולם עומד עליהם, אלא כל ישיבה עומדת עליהם.

המחלקה הראשונה - עמוד החסד, נקרא בלשון חכמים עניינים שבין אדם לחברו, בפרק זה יבואו כמה עניינים פרקטיים מעשיים בגישה הנכונה והמוצלחת להעמיד יחסי חברות תקינים עם החברים הפרטיים שלך, ובעיקר יבואר בו מהו היחס הנכון שצריך להיות לבחור כלפי החברה כולה.

המחלקה השנייה - עמוד העבודה, נקרא בלשון חז"ל מצוות שבין אדם למקום. בפרק זה יבואו עניינים יסודיים בעצם מצוות הדת שציוונו הבורא, בחובתנו כלפיו, וביצירת ה'קשרים' עמו.

המחלקה השלישית - עמוד התורה, במהר"ל משמע שזוהי המצווה ש'בין אדם לעצמו'. בפרק זה נעמוד גם על כמה עניינים פרקטיים המתקיימים לתדמית הנכונה כיצד צריך האדם לעמוד מול עצמו, וביחס לחבריו.

אח"כ נוסיף עוד שלשה פרקים ובהם עצות נפלאות כיצד לנצל את שנות ה'ישיבה גדולה' לעליה מיוחדת, ומה הדרכים שיעזרו לנו להתנתק מהבינוניות.

ויה"ר שיהיה לבני הישיבות הצלחה וס"ד עליונה, הן ל'באים' העולים מישיבה קטנה לישיבה גדולה שיצליחו בדרכם החדשה, והן ל'נמצאים' בני השיעורים והקיבוץ, שיזכו יחדיו להתחדשות ולדרגות חדשות בתורה. ושנכיר כולנו בערכם הנעלה של לומדי תורה עד שמאליה תפרוץ ההודאה לה': ששמת חלקינו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות... **שאנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העוה"ב והם רצים לבאר שחת...** ונזכה תמיד לעובדו בלבב שלם.

המחבר (077-2172115)

פרק א' - בין אדם לחברו

א - חשיבות החברה.

ראשית צריך לדעת את חשיבות החברה. חז"ל כבר אמרו 'או חברותא או מיתותא'. אנו רואים שיש הקדמה מוכרחת קודם מתן תורה 'ויחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד' הרי שזהו תנאי להבין תורה. כל ישיבה זהו מעמד הר סיני קטן, הראש ישיבה הוא מעביר את התורה ממושה רבינו לתלמידיו - דרך או יחד - עם כל המגידי שיעורים והרמי"ם, וכל הבחורים ניצבים למרגלות ההר כדי לקבל את התורה על מנת להעבירה לצאצאיהם אחריהם ולדור הבא. מוכרחים איפה להתחבר למציאות של "ויחן שם ישראל" כאיש אחד בלב אחד.

אסור שיהיה מלחמה או יחסי איבה בתוך השיעורים השונים בין איש לרעהו, הדבר הזה פוגם בכל סדר מסירת התורה מרב לתלמיד. כדי להימנע מכך צריך להתרגל לחשוב על חבריך, שים לב לפרטים הקטנים. למשל, חילקו את המנה המרכזית, תראה אם כולם קיבלו. לפעמים כשאתה מפרגן לחבר איזה ממתק בשעה שהוא רעב כמו כלב, הוא מעריך אותך מאותו רגע כמו כלבא שבוע בדורו.

כשאתה מגיע מהישיבה קטנה עם קבוצה מגובשת, בוודאי שהיא תומכת בך ועוזרת לך בקשיי ההסתגלות, אבל לא טוב להפגין קשר מדאי גדול עם הקבוצה הישנה, זה יכול להביא להתנשאות על אחרים ומעורר דחיה כלפיך.

כמה חשוב לכבד כל אחד באשר הוא, לשמוע את דעתו בסבלנות ובוודאי לא ללגלג עליו, בישיבה תפגוש בחורים חדשים רבים, דע לך, כל ידיד שאתה רוכש לעצמך הוא בבחינת 'שלח לחמך על פני המים', חז"ל כבר אמרו 'אין לך אדם שאין לו שעה' ואתה לא יודע מאיפה זה יחזור אליך...

ב - פנימייה וחדר אוכל.

צריך להעלות את הרמה בשיחות בחדר אוכל, מותר להמשיך את השיחה בלימוד אל ה'בין-הסדרים', שמעתי פעם מהרב פינקוס שבישיבות של פעם היה אחראי לקבוע חברי שולחן 'בחדר אוכל', כי היו מדברים שם בלימוד וזה היה ממש כמו 'קביעת חברותא' שדורשת התאמה לימודית, אבל בחדרי הפנימייה לא

היו קובעים שום סידור חדרים, כי מה זה משנה עם מי ואיפה ישנים, אדם שישן בין כך לא יודע מה נעשה סביבו, והחדר לא נועד אלא לשינה... היום המציאות התהפכה לגמרי, על סידור החדרים עובדים קשה ויש מפות מסודרות וכו', ובשולחן בחדר אוכל לא אכפת לו עם מי יושב. אולי כי ייעודי החדר נשתנו כיום ולפעמים הוא גם חדר אוכל, ונעשה כ'מועדון' חלילה... האם לזה נועדה הפנימיה...? מי יכול לחשב כמה שעות הולכות לאבדון בפטפוטי הפנימיה...?

כלל גדול הוא, שיום טוב מתחיל מלילה נורמלי, אולם לא כדאי להתקוטט עם חבר-חדר על שעות שינה, לוקח זמן להכיר את הרגלי השינה שלו, אם אחר תקופה אתה קולט שהוא אינו מתאים להרגלי שינה שלך, אל תנסה לשנות אותו או לכופף אותו לשעות שינה שלך, תחפש עצה איך לעבור חדר בצורה מכובדת. בכל שיעור יש בחורים נחמדים שאוהבים חיים מסודרים והולכים לישון מוקדם.

בכלל בכל הנוגע למריבות ותככים, פתיחת חזיתות חברתיות ומלחמות, צריך לדעת שיש בנפש כעין לוח חשמל שמקבל כמות מסוימת של 'אנרגיה' וקצב חיים מפעולת הנשמה שבקרב. אך הכמות הזאת מוגבלת, ולרוב המטלות שעומדות על שכמינו בלאו הכי, אין לנו מספיק כוח בגנרטור הפרטי שלנו בשביל לבזבז אנרגיה על ניהול מלחמות נגד חברים, זה סוחט את הכוחות ומבזבז אנרגיה שכל כך נצרכת להשתמש בה בשביל המטרות הרציניות של החיים.

כלל זה נכון לכל החיים לא שווה מריבה עם אף אחד, גם לא עם שכנים על מרפסות ושטחי בניה, ואפילו אם אתה חושב שהוא חסם לך אור ואויר והפחית לך מערך הדירה, או משתלט על המחסנים וכו' אל תתקוטט איתו. גם בבית הכנסת על תגיד דעות נגד החזן או הבעל קורא שמושכים מדאי, ונגד הגבאי שמעצבן עם שיטת חלוקת העליות, ונגד הרב וכו', ומי לא יודע שכאשר שניים מתחילים לריב זה יכול להפוך את כל מתפללי בית-הכנסת, חצי איתו וחצי איתו עד שכל הציבור במריבה... ה' ירחם. בקיצור, החכם בורח ממריבה כמו מאש.

ג - חברויות שליליות.

לפעמים צריך להימנע מחברות. כשיש חבר לא טוב צריך לעזובו, אדם נוטה לחשוב שהוא יצור בלתי מושפע, זה טעות...!! אפילו דור דעה - דור מקבלי

תורה שהיו במדבר, אפילו הם הושפעו מהחברה שהייתה שם, וכמו שכתב רש"י בחומש שהשבטים שהיו ליד משה ואהרן הם יששכר וזבולון ויהודה שנהיו רוחניים כי 'טוב לצדיק וטוב לשכנו', ובין השבטים שחנו ליד דתן ואבירם היו שבט שמעון שנהיו מהם 250 ראשי סנהדראות אשר מתו בעדת קורח כי 'אוי לרשע ואוי לשכנו'... אם כן אל תתחכם ב'קטעים' האלו, ברח מחברים רעים.

בפרט כשיש לך איזה חבר אישי, ולפתע אתה מגלה בו דברים שלא ידעת שקיימים בו בהתחלה, מצאת בו משהו שאינו מתאים לתכנים שלך, אל תהסס לעזוב אותו אע"פ שזה קשה ולפעמים כמעט לא מעשי, (כמובן בצורה מכובדת של ייבוש קשרים איטי ולא בצורה ברוטלית וישירה). ופעם אמר הגר"א שר, הנה הקב"ה הרשה לשטן לנסות את איוב והרג לו את אשתו ובנותיו ושרף לו את כל רכושו, ואיוב הלך ותינה את צעריו באזני חבריו הטובים, ושואל הגר"א שר מדוע לא לקח לו השטן גם את החברים, ומתרץ שהרי הקב"ה הזהירו 'אך את נפשו שמור' והחברים של האדם הם כמו נפשו ממש...!! הרי מתברר מדבריו שנוצר קשר נפשי ועמוק ביותר עם החבר, א"כ איך אמרנו לעוזבו, האם זה ריאלי...?

התשובה לכך שבאמת זה לא ריאלי, אבל הרי אומרים בקריאת שמע "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", והח"ח אמר פעם לחתנו שהוא יכוון כשאומר 'בכל מאודך' על זה שהוא נאלץ להתבטל ימים שלמים מלימודו בישיבה בשביל לכתת את רגליו על פתחי נדיבים, כי אמנם אצל אדם עשיר בכל 'מאודך' היינו בכל ממונק, אבל אצל ר' הירש ה'מאד' שלו זה תורה, א"כ עליו להקריב מתורתו בשביל אהבת ה', ואף אנו נאמר גם בנוגע לעזיבת חבר רע, כשאומר 'בכל נפשך' יכוון שבשביל אהבת ה' הוא מקריב את נפשו כלומר מוותר על החבר המקולקל הזה, שהוא היה עד כה כנפשו...! וזו כוונה פשוטה וברורה שאפשר לכוון אותה למעשה, ואם יזכה לעשות זאת ולעזוב את החבר הרע יקבל שכר כמו מוסר נפש על קדושת ה', וקשה להאריך כמה שענין זה חשוב ויסודי.

כלל ברזל שיהיה לך, אל תתן לאף חבר יהיה מי שיהיה, לשבור את המילה שלך בעניינים דתיים, כל מה שאתה מבין שזה אידשקייט תעמוד על זה כצור החלמיש, שם אתה נמדד כמה אתה 'גבר בגוברין'. למשל יצאת לטיול עם חברים, וסוכם להתפלל לפני הטיול באיזה מנין מוקדם, בסוף קמו מאוחר ואם

יחכו למנין יצטרכו לשנות את התוכנית. תעמוד ע"ז בכל התוקף שמנין זה מנין, אתה לא מוותר. מי לא יודע שכך דרכו של היצר, היום זה כך ומחר זה כך... אם תעשה זאת בנעימות ובעדינות, יעריכו אותך מאד על אישיותך החזקה, וגם אם כעת חלק יצחקו עליך ויבזו אותך, בסתר ליבם הם מתפעלים ממך שהנה אצלך 'עקרון זה עקרון'. בסופו של דבר החברה מעריכה מי שעומד על שלו, ולהיפך יראו בו אדם חזק וירצו בקרבתו הרבה יותר.

אמנם כל זה בדינים שמובנים לכל, אשר הם הלכות פסוקות וברורות, כמו זמן קריאת שמע, שמירת העיניים, כשרות המאכלים ושאר ענייני המצוות, אבל אם מדובר בסלסולי מצוות, ובהידורים פרטיים שבידך, כאן אין לעמוד ע"ז בתביעה ובריש גלי כי זה כעין 'רמות רוחא' אני הצדיק העצום לא מוכן לוותר... כאן עליך להתחכם בתחבולות שונות ולשמור מאד על מעלותיך הפרטיות בלי שאחרים ידעו על כך, כי בדברים האלו צריך פנימיות ולב טהור בלי שהדבר יודע לציבור, בפרט שאי אפשר לתבוע מאחרים דברים שאינם מסוגלים לתפוס. והפלא יועץ מספר על רבי יעקב כולי מחבר מעם לועז שפעם הפסיק תענית של שלשה ימים כמעט לפני השקיעה כי הגישו לו אוכל ולא רצה להתרברב שעורך תעניות כאלו.

ד - העייפים.

יש טיפוסים שאינם עושים שום עבירה להכעיס, הם גם לא פרוסטר'ס הם פשוט 'עייפים' על בסיס קבוע, איך תזהה אותם, אם אתה רואה חבר שבבוקר מתגרד בקושי מהמטה, עד שהוא קם, לוקח קודם מקלחת, אח"כ הולך לאיטו ומכין לעצמו קפה, ומתחיל לפסוע מעדנות לבית מדרש כשהכוס בידו, ואז הוא מגיע לספסל ומתרווח ככה עם הרגליים... מוריד את הכובע וקורא קודם איזה עלון או שתים ורק אז כשהציבור כבר בקר"ש הוא מתפנה להניח תפילין, זה דוגמא לטיפוס 'עייף' שלא אוהב לנוע. מכאלה צריך לברוח, זה מחלה מדבקת, והיא כמעט חשוכת-מרפא, כי אדם שסובל מזה לא רואה את עצמו כחולה.

אדם צריך להיות זריז ואיש חי רב פעלים, שכל כולו משדר חיות בלי עייפות כלל. ובכל סוגי החברה בעולם, ה'עייפים' הללו הם העצלנים והבטלנים שלא

עושים עם עצמם כלום, וגם אם הם יצאו לעבוד, הם תמיד יאחרו לעבודה עם אלף ואחד תירוצים, ולא יעמידו את התפוקה הנורמלית, כי הם לא מסוגלים להתאמץ באף תחום, מצב זה הוא פשוט אסון אישי וחדלון-ידיים בלתי נסלח... ובעצם, זה אחד מהסימפטומים למחלת ה'בטלנות' שהורסת את החיים לגמרי.

הדרשה של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל כשהוא הגיע ליום הולדת של גיל מאה, הכילה משפט אחד, כך הוא אמר: 'זקן' זה מציאות שהקב"ה עושה, אבל 'זקנה' זה מצד האדם ובשום פנים אסור להסכים לזה. עד כאן. יש בחורים שהזקנה קפצה עליהם בגיל שמונה עשרה, הם יכולים לומר הרי אני כבן שבעים שנה... צריך לברוח מכזאת מציאות עגומה, אפשר לפספס ככה את החיים.

ה - בין אדם למשפחתו.

יש מצוות 'בין אדם לחברו' מיוחדת בתוך המעגל המשפחתי, כשאתה מגיע הביתה אחרי כמה שבועות של היעדרות, שלא יגידו האחיות שלך, אוף... למה באת...? מה יקרה עם תביא להם קצת סוכריות או רוגעלך שרכשת לכבודם בדרך, קנית בפרוטות את ליבם ותמיד ישמחו לבואך.

גם בסעודות או בהכנות לשבת, תושיט עזרה מינימלית, אל תשכח להגיד תודה. היה טעים. השקיעו בשבילך, חשבו עליך, תתייחס, אל תהיה קיר, בסוף הארוחות תעזור להוריד קצת מהשולחן, אל תחיה כפרזיט, אינך במסעדה...!!

צריך לדעת שמלבד שיש כאן כיבוד הורים דאורייתא, זה גם מצוות קידוש ה', חז"ל אומרים שאם רואים אדם במידות מתוקנות אומרים עליו: אשרי פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו וכמה מתוקנים מעשיו, הרי זה קידוש השם. זה נכון לא רק ברחוב, אלא גם בין כתלי הבית, ואפילו עם המשפחה הכי קרובה.

אל תעזור בחינוך להורים, אפילו אם אתה בטוח שהדרך שלך יותר יעילה, אל תדאג, הרי גם אותך הם חינוכו והצליחו מצוין, אז הנה, הם מסתדרים בלעדך, אתה מגיע כאורח לרגע ורואה כל פגע, נותן עצות, מתערב, זה מפריע ומזיק ביותר, בדרך כלל ענייני חינוך הם עדינים ונוגעים לנפשות ודרוש בהם הרבה סבלנות, סמוך עליהם שהם יודעים את מלאכתם נאמנה ובוודאי בדקו את הדרכים היותר נכונות לחנך את ילדיהם. עמוד מן הצד, והפסק להתערב, אנא...!

יש 'בני דודים' או חלקים במשפחה שבשום פנים אין לשמור איתם על קשר, גם אם אתה מרגיש שבשמחה האחרונה הצלחת קצת להשפיע עליהם בענייני דת ואמונה ואתה 'בונה' אותם ביהדות, אל תתקרב אליהם, ובוודאי אל תיסע איתם לשבתות משותפות שלא בתיאום ברור עם הוריק, אתה לא עובד בלב לאחים ואל תחפש לקרב אף אחד, זה מסוכן ביותר.

ו - בין אדם לרבו.

יש גם ענייני 'בין אדם לחברו' ביחס שלך אל הרמ"ם, ומעבר ל'חובות' שלך כתלמיד אל רבו שלימדו חכמה, הן מצד מה שלימדוך כבר לכל הפחות הלכה אחת, והן מצד סדרי הישיבה התקניים, צריך לדעת שאפילו מצד ה'בין אדם לחברו' ראוי להימנע מהפרעה כל שהיא בשיעורים שלהם ע"י פטפוטים ולחישות, או ע"י הערות ביניים שאינן נוגעות למהלך התקין של השיעור אף אם בעיניך השיעור שלהם נורא משעמם... דע לך שיש בדברים האלו 'מדה כנגד מדה' ואם תעשה זאת לרבניך, תלמידך או ילדיך לעתיד יעשו את זה גם לך.

חוץ מזה אתה מפסיד גם חברות וידידות קרובה עם הר"מ שיכולה הרבה פעמים לעזור מאד. ניתן רק דוגמא אחת מעניינת, היתה פעם פרובוקציה של חוזר בשאלה אחד שוטה וגס רוח, שביקש להכניס לבחורי ישיבות שאלות באמונה וכפירה בדברי חז"ל הקדושים, הוא השליך מחלונות הפנימיה קונטרס נגד הקב"ה ונגד חז"ל עפ"ל ותלו מודעות בישיבה להשליך את כל החומר שלו לאשפה, אבל פעם בחור משיעור א' ראה את החומר שלו, הציץ ונפגע, הסתובב כמה ימים עם ראש מבולבל, אבל היה לו נס, שהיה לו קשר עם המשגיח.

ובכן המשגיח הגה"צ רבי שלמה ברויאר שליט"א לקח אותו לחדרו וביקשו שיתחיל לומר לו את השאלות, הוא התחיל לשאול שאלה 1, 2, 3, והמשגיח צחק וצוחק... מה יש...? הטיפש ההוא עבד עליך בעיניים, הוא לקח את הספר 'באר הגולה' של המהר"ל בו הוא ליקט את שאלות של כופרי דורו על חז"ל, והמהר"ל מאריך בכל הספר לענות תשובות מפורטות לכל השאלות, הלך השוטה הזה והעתיק את שאלות הכופרים בלי התשובות של המהר"ל... אתה יכול להיות רגוע יש להכל תשובות ברורות! הרי לנו מה הוליד הקשר עם דמות חינוכית.

אגב, הכרתי בחור שהיה נראה רע וזעוף פנים, שידלתי אותו שיספר מה ארע לו, בסוף הסכים לספר שיש לו שאלות באמונה וכבר שלשה שבועות לא מצליח לאכול טוב ולהירדם בלילה, מרוב פחד שבגלל השאלות שמציקות לו מאד הוא ילך לקיבוץ... ארגנתי לו באותו יום פגישה עם המשגיח הגר"נ קפלן שליט"א שסידר לו את הראש בשיחה אחת. כמה חבל שאדם מתבשל עם עצמו.

באמת צריך להדגיש **שכל השאלות** באמונה יש עליהם תשובות ברורות, ואין שום שאלות חדשות שהמציאו לאחרונה...! וכבר הסטיפלער אמר שמותר לאדם לסמוך על רוחב דעתם של כל חכמי הדורות שהיו מעולם, תנאים אמוראים ראשונים ואחרונים שכולם התווכחו עם כמרים וכופרים וניצחו אותם בכל שאלותיהם, ואין היום אף שאלות חדשות, רק הכל קשקושים אין בם מאומה...

ישנה צורת ההתקשרות עם ר"מ מאד פשוטה, ע"י שמקשיב לשאלות ששואלים אותו אחרי השיעור, כשבחור ניגש לשאול שאלה באמצע הסדר, נדמה לו שהוא צריך לחפש דווקא שאלה שמפילה את כל היסוד שנאמר שיעור, אבל זה לא ככה, אפשר לבא לשאול שאלות פשוטות: איך בדיוק הרב תירץ את השאלה על הרשב"א...? באיזה סברא נחלקו הקצה"ח והנתיבות...? מה יכולה להיות הנפק"מ בין התירוצים...? וגם אחרי שהרב מסביר לך, מותר לך לומר: אני חוזר על ההסבר והר"מ יגיד לי האם הבנתי נכון... מי שעדיין קשה לו לעשות זאת, יבא אחרי השיעור ויקשיב לשאלות של אחרים וכך יוכל ללמוד איך לשאול.

באותו שיח בלימוד שאחרי השיעור, הרב פותח את ה'מטבחון' הפרטי שלו, הוא מסביר איך הוא הגיע לדברים, איך היה אפשר לפרש אחרת, וממה הוא בא לשלול, שם גם ניכר היטב מי נמנה על המצטיינים בשיעור, שאינם רצים לחדר אוכל לחטוף שניצל כמו הומלס שלא אכל שבוע. נכון, זה לא אומר שאם תישאר אחרי השיעור ישמרו לך את המנה, אבל יש בחיים דברים יותר חשובים מאוכל.!

ז - בין אדם לחברותא.

צריך לבנות קשר בריא עם החברותא. מאד מועיל ללימוד המשותף כאשר הידידות אתו קרובה. א-ב-ל הסדרים קודש לה'. היזהר מפטפוט אינסופי וניתוח כל מה שזז ולא זז בכדור הארץ, זה שורף סדרים שלמים והורס את הזמן כולו.

החברותא היותר אידאלית בנויה באופן שאתה רב שלו והוא רב שלך. אבל אתה מתחיל בזה, תתייחס אליו בכבוד, ותשמע בכבוד ראש את סברותיו. לעולם אל תצרח עליו בקול: אוף, כאלו שטויות שאתה אומר, לא שמענו כזאת מעולם וכו', אין זו דרכה של תורה. שמור על הכבוד שלו, וזה נכון גם אצל אברכים...!

נקוט ההיא כללא בידך, שעת הפתיחה של הסדר תלויה רק בך. למשל אם הוא מתחיל לאחר, אתה מצידך תמשיך לבוא בזמן יום יום, וגם אם הוא לא מגיע בזמן שקבעתם תתעקש, אחרת יתחיל גלגל שלא יגמר, אתה מאחר ב-5 דקות, והוא ב-10, אתה ברבע שעה והוא בחצי שעה וכו'. תבין, השקעה בחברותא היא כדאית ומשתלמת. אדם ממוצע מגיע רק לעשרים אחוז תפוקה בלי חברותא, אז אם לא תשמור על הכלי עבודה שלך רק אתה תפסיד מזה... (אמר לי ר"מ אחד ששנים למד לבד וחיבר ספרים לעצמו, היום כשהוא נהיה ר"מ התחיל לראות איזה פירות יוצרים ע"י דיבור בלימוד והוא מרגיש שפשוט שרף את הזמן שלו עד היום...)

חוץ מזה, אין כזה דבר ללמוד לבד ברצינות לאורך זמן, כי 'לבד' הכוונה במילים אחרות - חברותא עם היצה"ר, וגם זה בכלל מאמרם ז"ל או חברותא או מיתותא, כי הוא יצר הרע והוא השטן והוא המיתותא... שלא נדע...

מאד חשוב לדבר בלימוד עם אחרים בשיעור, שיכירו אותך, אם אתה רואה שהחברותא לא מתאים לך, הוא מדאי מחושבן מדאי איטי או להיפך יותר מהיר ממך, אל תתייאש, תחפש אחרים ותשתדל לדבר בלימוד כל יום. קח דוגמא משתי חבלים קצרים שאם קושרים אותם ביחד הם מתקצרים עוד יותר כי הקשר עצמו ממעט מהאורך, אבל אחרי שהם מחוברים זל"ז הם הרבה יותר ארוכים... מצד אחד יש לשמור על עצמאיות, אסור לסתום את הראש תיכף בתחילת הלימוד עם סברות של סוף הסוגיא ששמעת מאחרים שהציצו במראי מקומות.

אבל מצד שני אל תהיה כמו אותו מדען ששילמו לו משכורת עתק במשך שלש שנים בכדי שימציא משהו חדש, לבסוף הוא יצא בהכרזה שהצלח להמציא את ה'חשמל'... אומרים לו תודה רבה, את זה כבר הכרנו מזמן, עכשיו קח את החשמל ותעשה ספוטים ופרוז'קטורים... כך בסוגיא כל אחד עומל קשה על החלק ההתחלתי של הסוגיא, וזוהי ההמצאה שלו, זו לא הגיוני, אדרבה תשמע מה שיש לאחרים לומר, תבנה עליהם וכך תטפס הרבה יותר גבוה.

פרק ב' - בין אדם למקום

ח - תפילה.

צריך לדעת סוד אחד פשוט, בישיבה קטנה מוטל על הצוות החינוכי להעמיד את סדרי הישיבה בצורה מחייבת ואחראית, אי לכך הישיבה נוקטת בצעדי ענישה נגד המאחרים וכמעט 'מכריחים' את הבחורים לבא לתפילה, הדבר הזה אכן קריטי להעמדת סדרי הישיבה קטנה בכללות, אמנם יש יחידים שמשלמים ע"ז מחיר אישי לא פשוט, המדובר בבחורים שמרוב פחדם מהעונש מתפללים בחפזה לבדם בחדר"ש או בפנימיה, ולפעמים מנסים להשתלב בשלבי-גמר של התפילה ועושים כל מיני שטויות בשביל שה'משגיח' יראה אותם, נמצא שהם פגעו פגיעה אנושה בכל צורת התפילה שלהם.

אם אתה חלילה מהם, כעת בישיבה גדולה הגיע הזמן לתפוס את עצמך בידיים, וללמוד מחדש מה פירוש תפילה, ומה רבה הזכות להיות עומד לפני מלך, פתח עיניים ותבין כמה שאי אפשר לזוז פסיעה אחת בלי סייעתא דשמיא, בחברותות, בהבנת השיעורים, בבריאות גוף ונפש, ובסיפוק צרכי משפחתך, שלא לדבר על שידוכים והקמת ביתך בעתו ובזמנו, שלכל זה צריך המון המון סייעתא דשמיא, מי שלא הרגיל את עצמו לפנות על הכתובת היחידה בעולם שיכולה להועיל - הרבש"ע, ואשר הדרך שנקבעה להתקשרות אתו היא בדווקא 'תפילה', אותו אדם מסכן ואומלל עד למאד, ואין מספיק מילים לתאר את אומללותו.

הבעיה שבדרך כלל הדבר הזה בנוי על 'הרגל', ואם אתה מתרגל לעשות עסק רציני מהתפילה ממילא הנך מגיע הרבה פעמים להתמתקות והנאה מהתפילה כי אתה משתמש היטב בכלי הזה ששמו 'תפילה', אבל אם תתרגל להתפלל ב'כותל' הפרטי שלך ותקיים בעצמך מקרא שכתוב 'כי ביתי בית תפילה יקרא...' אתה עלול למצוא את עצמך 'תקוע' הרבה זמן בהרגל הזה, וחבל עליך...!

זה ברור שכל תפילה **בוודאי** נשמעת בשמים, ולא משנה באיזה רמה כיוונת והתפללת. הקב"ה אפילו מחכה וממתין לתפילותיהם של ישראל כדכתי' "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל". אך אסור לטעות בדבר אחד פשוט, זה שהיא 'נשמעת' זה לא בהכרח שהיא 'מתקבלת' לאלתר, יש תפילה שנענית מיד ויש אחרי כמה שנים. הכל תלוי בחשבונות שמים והוא מפלאות א-ל תמים דעים.

יא - יראת שמים.

צריך לדעת שעיקר מצוות 'יראת' שמים הוא בשעת ניסיון, כל סור מרע הוא גילוי כבוד שמים עצום בעולם, אדם כובש את עיניו מראות ברע, נשמר מדיבור אסור, מחילול שבת, כל עמידה כזו בניסיון מגלה כבוד ה' בעולם ושכרה עצום.

למה אומרים 'ירא שמים' ולא ירא ה', כי היראת שמים האמיתית היא להציב גדרים עד שלא רק מה' הוא פוחד אלא אפילו מהזכרת ה'שמים' של הרבש"ע הוא כבר מפחד, ולכן בחור ירא שמים פירושו שמציב לעצמו גדרים, וכל אחד מבין מה הנקודות תורפה שלו ושם הוא צריך להציב גדרים, הגדרים האישיים שלך הם חשובים לא פחות מדברים המפורשים בחז"ל, ועליך להרגיל את עצמך לא לוותר בשום אופן על העקרונות האלו, כי כך דרכו של יצה"ר היום אומר לו כך מחר אומר לו כך... והכי קל לו להתחיל ללחום איתך בגדרים שאתה המצאת לעצמך, לכן צריך להיזהר בהם ולשמרם מכל משמר.

לפעמים אדם נקלע לניסיונות קשים ואיומים, עד שבאותה שעה כמעט ולא מספיק לו ההתעוררות בדברי חז"ל ובדברים הרגילים שמכיר, בשעה כזאת צריך להזכיר לעצמו את יראת העונש בעולמינו, יכול לתאר איזה סבל עובר על אנשים שחלו במחלות קשות וחסוכות מרפא, איזה ייסורים יש בעולם לאנשים בבתי כלא, בחובות ובבעיות נפשיות קשות, הרבה דובים למקום והרבה הורגים למקום רח"ל שלא נדע מצרות, וזה נכלל בעצת חז"ל שאמרו: יזכיר לו יום המיתה...

מי שנכשל כבר פעם אחת באיזה חטא או איסור תורה רח"ל, גם אם באופן רגיל אינו נוהג ללמוד מוסר, עתה שהוא כבר נפל הוא צריך לעצור את עצמו, ובאותו יום ילמד מוסר, בבחינת הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. ויתחנן באותו היום ב'סלח לנו' שהקב"ה יסלח לו. אך מאידך אסור להתפלל בביצת החטא יותר משעה קלה, כי היצה"ר עושה רווח מהמשבר שמגיע אחרי החטא פי כמה מהחטא עצמו, ויש רק יום אחד בשנה שהוקדש לגמרי לסוגייה של תשובה ומחיקת העבר, אבל בשאר ימות השנה מוכרחים להיות תמיד עם הפנים קדימה, ורק לחפש איך אני יכול לעשות מעצמי טוב יותר.

צריך לדעת מה שכתב הגר"א שמתוך ש"י עולמות שעתיד כל צדיק וצדיק לנחול לעתיד לבא, מקבלים 300 עולמות על הסור מרע, ורק 10 על העשה טוב,

כלומר עמידה בשמירת העיניים או הימנעות מלשון הרע שהם ענייני סוד מרע, נחשבים בשמים 'פי שלושים' מאתרוג סוכה ומצה שהם עשין.

יב - אהבה.

טוב לדעת שאהבת ה' היא אחת משש מצוות תמידיות, וצריך לדעת שיש כזאת מציאות שאני כאדם קטן יכול לחשוב בלב כמה אני אוהב את ה' וזה לא סתם 'דמיון' (והרחמן יצילנו מ'הריאליים' שמנסים ללגלג ע"ז שכביכול סתם אומרים זאת ואי"ז באמת...) וברור שאם זה מצווה תמידית הרי שזה מחייב כל אדם בכל מצב שהוא, ולא צריך להיות דווקא שקוע בלימוד בשביל זה, רק שע"י הלימוד מתגברת אהבת ה' ביותר כמו שכתוב בספרי על הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך", ששואלים חז"ל איך עושים זאת? ומתרגמים: ע"י "והיו הדברים האלה על לבבך".

מרב הגרמ"י לפקוביץ זצוק"ל היה מייעץ לבחורים שלא נרדמים בלילה שיחשבו על האהבת ה', וירוויחו בינתיים מצווה. הפירוש הראשוני והכי בסיסי בזה שיכיר טובה להקב"ה על כל טובה גדולה או קטנה שנותן לו, וכמו שילד אמור להתייחס להוריו יותר ולהתנהג יפה אחרי שקנו לו אופנים חדשות, וממילא זה בא לידי ביטוי בכוונה יתירה במודים וכדו', וכאשר אדם מהרהר באהבת ה', ומעביר בדעתו כמה חסדים גדולים ועצומים עשה אתו כל חייו, בבריאותו ומשפחתו, וכלכלתו, ושיבתו וחבריו ושכלו ודעתו שכל אלו דברים לא מובנים מאליהם, מיד הוא מתמלא באהבה עצומה לה' שהוא מקור כל הטובות האלו.

השלימות של האדם היא כאשר יש בידו את מידת היראה ואהבה ביחד בבחינת "וגילו ברעדה", וכמו שמבקשים בובא לציון 'וישם בליבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם', הרי שזה לבדו נקרא 'לבב שלם', ובזוה"ק כתוב שכל מצווה שאין בה אהבה ויראה לא פרוחה לעילא, כלומר היא לא נחשבת כמצוות שמיימית אלא כמצווה ארצית ח"ו, ויש בכל זה דרגות רבות ועצומות.

יג - שמירת העיניים.

לצערנו הרחוב היום פרוץ בשמירת העיניים כפי שלא היה כנראה מעולם, אחד מדרכי הפיתוי החזקים של היצר שהוא אומר לאדם כל מיני 'בין כך', 'בין כך כבר נכשלת...' בין כך אתה בוגר... בין כך זה לא יפריע לך.... בין כך כולם עושים... כדי להילחם בקלישאותיו יש לשנן דבר אחד פשוט, כל ראייה זה לא דאורייתא

ד'לא תתורו' בפני עצמו, ולא משנה מה היה או מה יהיה, 'עצמת' הרווחת, 'פתחת' נכשלת, נקודה. וממילא כל השטיקלאך של היצר פרחו כלא היו.

יש גם את ניסיון האינטרנט שהוא בוודאי לא היה מעולם, אם נקבע את היחס האמיתי אליו ייקל לנו להתגבר על הניסיון הזה, אנשים רואים באינטרנט כצעצוע מעניין, כמכונה לחסיכת זמן, ככלי ייעול לעבודה, כמשרד נייד, כל זה שטויות, השלט האמיתי שצריך לתלות עליו זהו - **שער הנ' של הטומאה, סוף פסוק.** ('אונטר' באידיש הוא תחתית, ונ"ט ר"ת נ' טומאה, כי זה תחתית שער הנ' של הטומאה).

האור החיים הקדוש צפה את אסון האינטרנט לפני שלש מאות וחמישים שנה, בפרשת שמות הוא מסביר שעם ישראל במצרים לא יכל להיכנס עד לשער הנ' של ה'טומאה' כי מזה הם לא היו יכולים לצאת, אבל כתוצאה מכך משה רבינו לא זכה לשער החמישים של ה'קדושה', כי זה לעומת זה עשה אלקים, אמנם לפני שיבא המשיח יהיו מוכרחים לרדת לשער הנ' של הטומאה ואז רק נזכה לשער הנ' של הקדושה, אלא שאחרי מתן תורה אפשר להתמודד אפי' עם שער הנ'. אין ספק שכונתו לאינטרנט, ויוצא מדבריו שהתרופה היא: **שקיעות בתורה.**

צריך לדעת שהיצה"ר הוא כשודד קצוץ רגליים שעומד תקוע בפרשת דרכים בפרצוף שופע חיוכים ובלב נוטף ארס, ביד אחת הוא אווז במגש עטור ממתקים ושוקולדים צבעוניים, אבל את היד השנייה הוא מחביא מאחורי הגב כשהיא אווזת באקדח טעון. מי שמתקרב אליו לטעום ממגש הפיתויים שלו חוטף כדור... היצר הרע שהוא החבר הטוב שלנו למראית העין, אינו רוצה לפנק אותנו, הוא מעוניין רק לעשות לנו צרות ובעיות, ואם אנחנו שומעים לו אנו נותנים לו כוח, וזהו מה שאמרו חז"ל: הוא היצה"ר הוא השטן הוא מלאך המוות.

הרב פינקוס אמר: "עץ הדעת זה הרצון לדעת..." כשבאים כל מיני ידיעות רעות מהעולם, עדיף לך להגיד בלי בושה, לא יודע, ולא רוצה לשמוע, אני טמבל וזהו, לא רוצה להתעדכן... זו רעה חולה, כשבשם הבגרות כביכול, ובאצטלא של רמה גבוהה, הרחבת אפיקים ואינטליגנציה, בחור חושב שמותר לו 'להכיר עולם' ובפועל הוא לומד פרטי רעות ומיני עוולות ופשעים **שעצם ידיעתם** הוא איסור גמור וחילול ה', א"כ אין כאן לא בגרות ולא רמה, אלא תאוה גמורה לדעת רע, והיצר יודע זאת היטב ובדיוק זוהי השיטה שהוא הכשיל את אדם הראשון.

פרק ג' - בין אדם לעצמו

יד - כבוד עצמי.

החזו"א היה אומר שהיום כל בחור ישיבה צריך למען בריאות נפשו ללגום כפית 'כבוד' ליום, שמעתי מרה"י הגאון ר' יעקב פרידמן שליט"א שאמר במליצה שהיום כבר צריך ללגום 'בקבוק שלם' ליום, המציאות היא בשנים האחרונות שכאשר בחור מגיע לישיבה גדולה הוא נהפך למספר בעלמא, ונבלע ב-100/200 בני גילו, עליו להעריך איפוא את עצמו, ולדאוג לבדו לכבוד העצמי שלו.

עליו להתפעל ממה שכבר הצליח וממה שכבר הספיק ויודע. 'לב חכם לימינו' זה שבודק כמה דפים כבר הספיק, ו'לב כסיל לשמאלו' זה שבודק כמה דפים עוד נשארו לו.... כל בחור יכול להסתכל סביבותיו ואז יתחיל להעריך את עצמו, לא חלילה מתוך התנשאות וגאווה אלא מתוך בדיקה פשוטה שיראה כמה שהוא שווה ביחס לאחרים שאין בידם מעלותיו, ולמי אין מעלות טובות משלו?... צריך רק לפקוח עיניים ולהתחיל להעריך! אמנם טוב מאד להגביר שאיפות ורצונות, אבל לא בשביל זה אדם יבטל במחי יד את מה שכבר הספיק והצליח...

ישנה 'קנאת סופרים' שלילית שמביאה רק לקנאת איש מרעהו, אנחנו בישיבה לומדים איך לגדל את עצמינו ולהפיק מכוחותינו את המקסימום, אבל איננו במרוץ סוסים, בחור לא נמדד כמה בסוף ישיג את חבריו, הקובע הוא רק מה השיג לעצמו, והכלל בזה ש'מים שקטים חודרים עמוק', והשקדן שחוזר ומסכם את תלמודו בדרך כלל מגיע למעלות עליונות ונשגבות גם יותר מהמוכשרים.

כשנכנסים לישיבה גדולה צריך קצת סבלנות, כמו שיש לאברך שמתחתן 'שנה ראשונה', אומרים לו צריך לעבור זמן הסתגלות ולהכיר את המציאות החדשה שנכנסת אליה ולא למהר להסיק מסקנות, גם בחור שנכנס לישיבה גדולה צריך זמן הסתגלות, לא הכל נקנה ביום אחד, והרבה פעמים צריך להשקיע ולהשקיע ועדיין לא רואים את התוצאות, אבל סוף הכבוד לבא...

אדם שמכבד את עצמו מתייחסים אליו בכבוד, מי שמפחית מערך עצמו ע"י התנהגות ברברית בשעת האוכל למשל, או בדיבור גס ומנוול, רעשני וזול, וגם לרבות לבוש פרוץ וחשוף בחדרי הפנימיה וכדו', גורם נזק חמור לתדמית שלו,

רק הוא עצמו יפסיד מזה. וזה בכלל מה שאמרו חז"ל איזו מכובד המכבד את הבריות, כלומר, שאינו גורם להם שאט נפש אלא מכבד אותם בנוכחות תקינה.

טו - עיון.

ידוע ומפורסם שלוקח זמן לקלוט מה עושים עם שלש שעות סדר א' וכו' בהתחלה זה בהחלט קשה, אבל דבר ראשון זה סבלנות, אדם לא גדל ברגע אחד, ואם נותנים שלש שעות כנראה יש מה לעשות עם זה, אלא שעדיין לא גדלת.

כלל ברזל לגבי לימוד העיון הנוהג היום, עליך לבסס הכל על שליטה מוחלטת בבסיס הראשוני של הגפ"ת, רק אחרי שתשנן היטב את השקלא וטריא הבסיסית תוכל לבנות ע"ז את תורתם של הראשונים. אל תאמין למה שהר"מ או המשיב אומרים, גם לא לספרי המראי מקומות, תסתכל כל דבר בתוך הספרים ותלמד את זה היטב, כי בקל משתנית ההבנה בראיית הדברים בפנים, ואותיות מחכימות. **'עיון' זה לא רק חבורות, אלא להבחין בדברי הראשונים מה קשה בהם ומה לא.**

הגם שהר"מ מוצא לנכון לומר הרבה דברים בשיעור, יתכן שישנם עוד יותר מוכשרים ממך שצריכים את זה, ולא קרה כלום אם קלטת רק חלק מהשיעור, אבל סו"ס מה שקלטת זהו חלקך ועליך לברר זאת היטב ולהשקיע בזה כאילו זה היה כל השיעור. (לפעמים בחור מרגיש שחלק מהשיעור בכלל לא הבין, והיצר אלוף להופיע אז וללחוש לו שישוד הסוגיא נמצא בדיוק בחלק שלא הבין... וזה שקר!)

תדבר עם חברים על השיעור. זה חשוב ביותר לבדוק האם אכן הבנת את הדברים לעומק, אם אתה מוצא איזה שינוי תלבן את זה בסבלנות ותגלה שבאמת יש כאן שתי הבנות, אז תוכל להציע אותם בפני הר"מ ולברר אצלו למה באמת הוא התכוון...? אם תתרגל לדבר בלימוד, לאט לאט תקלוט איזה בחור באמת מבין הכי טוב את השיעור ותתפוס אותו קשר, תדבר איתו גם על השיעורים שהבנת, כי גם בהם יש רמות ע"ג רמות של הבנה ואין גבול להעמקה ולחידוד.

כתיבה מגדלת את הלומד ביותר, מעלה את הרמה שלו, אבל גם כאן לא מוכרחים לכתוב דווקא חבורות וחידושים מרעישים, יותר טוב לפעמים לערוך סיכומי סוגיא, כי פירות הכתיבה עצומים, וידועים דברי המהרש"א בב"ב דלפיכך נקראו החכמים 'סופרים' דעיקר הלימוד העושה רושם הוא הבא מכתיבת יד...

כבר דיברנו על החשיבות לקשור קשרים אישיים עם הר"מ, אבל טוב להדגיש שממש לא חייבים לדבר בלימוד רק עם הר"מ הכי בכיר או עם הראש ישיבה בעצמו, כל משיב ואברך או אפילו בחור מוצלח בקיבוץ יכולים להביא לך לתועלת עצומה, ולפעמים רבה מזו של הראש ישיבה או הר"מ הבכיר העסוק, ואיזהו חכם הלומד מכל אדם.

יש איזה יצר הרע מיוחד לברוח ולהתחמק מהשיעורים והשיחות שנשמעים בישיבה, שים לב שבפועל לא הספקת באותה שעה שום דבר חשוב, והרי אילו השיעורים והשיחות הללו הם עצם הבניה שלך, א"כ איך תסכים במחי יד לאבד את זה. וע"ז נאמר חלילה וחס 'מסיר אוזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה'...

טז - בקיאות.

תשמע טיפ מקצועי. אם תלמד כל שבוע שתי דפים היטב עם ריבוי חזרות (מה יש, מותר לנסות פעם לחזור על דף 20 פעם אתה לא תאמין איזה בהירות תקבל...) עי"ז תגיע בקלות להיות בקי במאה דף לשנה, ומעתה אם תתמיד בכך ויהיו לך מערך חזרות בסופי שבוע ובבין הזמנים, בהם תשנן את המאה דף הללו, תזכה לעמוד תחת החופה עם 500-600 דף שזה דבר נדיר ביותר בימינו, וכמעט שזה בגדר תלמיד חכם לפי ערך הדור. (וכ"ש אם תשכיל לקחת לעצמך 'מודל' מאותם הדפים שנבחת עליהם לישיבה גדולה, שתדע כך את כל מה שתלמד.)

לכן אין להתלהב מלימוד 'ירושלמי', משניות טהרות וזרעים, וחבורות קדשים וכדו' בבין הסדרים, כי בישיבה גדולה צריך להתמקד בעיקר ב'נשים-נזיקין', ותפסת מרובה לא תפסת (אא"כ מוצא זמן פנוי אחרי שמשונון לו היטב אותם 100 דף לשנה). אלא שלפעמים לימוד מסכת קצרה ממועד, מרעננת וממלאת בסיפוק.

כאמור ריבוי חזרות מביא לבהירות עצומה ומופלאה, יש הרבה דברים שמבינים לראשונה רק אחרי כמה חזרות. מסופר על הסטייפלער שפעם ישב ולמד ופתאום הרים קולו ואמר: כבר שמונים פעם שאני לומד את הגמרא הזאת ואת הדבר הזה אני מבין בפעם הראשונה. [לכן בהושענא רבא עושים שבע הקפות מדויקות, אבל בשמח"ת מצוי שאחרי שלושים ארבעים פעמים שמקיפים את הבימה אומרים עד כאן הקפה א', כי בתורה כדי להגיד 'גמרתי' חזרה אחת לא די בסיבוב אחד].

יז - התורה חלק הנשמה.

חז"ל אומרים שהמצוות שניתנו לנו מסיני הם במניין רמ"ח עשין כנגד האברים, ושס"ה לא תעשה כנגד הגידים, אבל התורה היא כנגד ה'נשמה' בעצמה ולכן היא חשובה יותר מכל המצוות, זוהי הסיבה מדוע בעולם הישיבות הליטאי משקיעים את כל החיים בתורה כדבר עיקרי, משל לתאונת דרכים קשה שהוועקו אליה החובשים, כשהם הגיעו לזירת התאונה הם דילגו על ה'צורחים' ואצו רצו לבדוק דווקא את ה'שותקים' האם יש בהם דופק. כי הכאבים באברי הגוף אמנם כואבים - אך אינם מסוכנים, ואילו ללא נשימה ודופק - אין חיים...!

כך ה'מצוות' הן החלק החיצוני של הרוחניות, אבל 'תורה' היא הנשמה הפנימית.

צריך לדעת שכמו שהגוף רעב כך הנשמה רעבה וצמאה, וצריך להזין אותה כראוי ע"י מזונה הרוחני שזהו מצוות ותפילה ובעיקר תורה. מי שמונע את נשמתו מלימוד תורה בכל יום, הוא גורם לה צער, ומזה נובע ההרגשה הלא טובה שממלאת את האדם בעת בטלה, פשוט הנשמה שלו צובטת אותו, כמהה למזון.

לכן גם בבין הזמנים צריך ללמוד בכל יום סוגיות ברמה שלך, או אפילו בקיאות אבל בתנאי שיהיה ברמה טובה ברצף וברצינות, מי שישתפק בקריאת עלונים או בהכנת 'שנים מקרא' עדיין ירגיש רעב. (וזה כמו שלגבי צרכי הגוף, אדם שחי על נשנוש בייגלך במקום לאכול ארוחות מסודרות, באיזה שלב הבטן מתחילה לכאוב לו).

מפורש בח"ח, שיש לאדם נשמה שמגעת עד העולמות העליונים וכשהוא עושה מצוות אז היא משיגה למעלה מה נפעל מזה והיא שולחת לו שדרים חיוביים שמרוצים ממנו, ולכן יש לאדם שמחה אחרי כל מצווה שעושה (ולמשל אחרי משמר רצוף שלמד בו טוב מרגיש שמחה בלב, מאיפה זה...? מהנשמה ששולחת לו שדרים חיוביים). אבל כשעושה חטא ומקלקל אזי הנשמה משיגה איזה קלקול נעשה בעולמות העליונים ושולחת לו תשדירים קשים ומזה מגיע כל המשברים.

אע"פ שאת התורה לומדים עם השכל ולא עם שאר אברי הגוף, אבל צריך לדעת שגם במוח יש מעין שרירים, התרגולת המוחית של האדם בנויה על שרירי-מוח מפותחים, וצריך לשמור עליהם שיהיו תקינים ושלא יתנוונו. את החיילים בצבא מחייבים לרוץ חצי שעה כל יום, לטענתם מי שאינו רץ כל יום

מתחיל להתנוון, אבל לא צריך להגיע לדוגמאות כאלו כי כבר מצינו בקדושה כע"ז שאמר החת"ס שביום שלא לומד מוסר הרגיש שמתקרר ביר"ש, כי לגודל חימום היראת שמים שהיתה בליבו הרגיש היטב כל ירידה הכי קלה במדרגתו. לכן ככל שהמוח יותר מפותח, כך מזיק לו תקופה ארוכה של חוסר שימוש...

יח - משברים.

'ימי אהבה וימי שנאה' זה מציאות. האדם לא סטטי הוא חי בעליות ומורדות. יש סוגיות שדווקא לו קשה ולשני קל, יש ימים שמרגיש שפחות מצליח בהם, אבל אסור לחשוב שמצבו בנפילה זהו המצב האמיתי שלו, (והיצר אומר לו שבאמת הוא דפוק ומה שפעם היה במצב טוב זו היתה רק אשליה זמנית...) לכן אין לקבל שום החלטה בשעת נפילה, צריך לחכות שיחזור לעצמו, ויבכה לה' בתפילה שיוציאנו מן המצר אל המרחב, בחור שאין לו חשק ללמוד יתפלל על עצם החשק, בחור ש'מפחד' להיות צדיק, יכול להתפלל לה' על זה גופא שלא יפחד להיות צדיק...

כשהמשבר חלילה מתארך מתחילים להתפתח דעות משובשות ועקומות, ולא חטאו ישראל בעגל אלא להתיר להם עריות... מוכרחים לברר את סוגיות החיים ולסדר את השכל מכל מיני דעות של משכילים וכל מיני טענות נגד עולם התורה, צריך לדעת תשובות לכל השאלות הללו ולבררן תיכף כשהן מופיעות, בלא זה עלולים להסיק מסקנות עקומות. **בחור שאינו מאמין במערכת לא מתקדם נכון.**

איתא בחז"ל במדרש שד' גלויות נרמזים בקרא "והארץ היתה תוהו ובוהו", ומפורש שם שהסכנה של גלות אדם אשר היא 'תהום' שאין לה חקר, מתעצמת כאשר יש מעליה יש את ה'חושך' של גלות יון, וזהו "חושך על פני תהום", התהום אין לו חקר, אפשר ליפול באידישקייט בלי גבול... גם החילונים נופלים כל הזמן בלי הפסק ואין כזה דבר להגיע לקרקעית. אם לפחות אדם היה יודע שהוא נגד הכיוון או שהוא בנפילה, היה עוצר ובודק את דרכו, אבל יון משבשת את דעותיו, וממילא הוא שועט ודוהר נגד הכיוון, **הוא בצניחה לתהום ואינו מרגיש בכך...**

לכן, גם אם לדעתך נפלת מקומה 5000 ל-4000 תעצור. למה להמשיך ליפול עוד...? אל תאמין ליצר שטוען שאתה אבוד, תמיד יש מה להפסיד מליפול עוד קומות, זה לא נכון לומר 'כבר הגעתי לקרקעית'. לצורך סידור הראש ועקירת הדעות הפסולות צריך ליצור קשר עם מישהו ולקרוא לעזרה, זה לא בושה...!!

קיימת מן גאווה כזאת, לחשוב שקרה לך משהו שלא קרה לאף אחד, ושאינ מי שיכול להבין אותך, זה חלק מהתסביך של הנפילה, דע לך שכל הסיפורים דומים, ולכל ר"מ מתחיל יכול להיות 10 עיצות איך להציל אותך. מי שנפל למשל בחובות, שלא יעלה על דעתו לנסות להחזיר לבד... עליו לחדול מגלגול ומצבירת החובות להודות בטעותו ולבקש מהר את עזרת המבוגרים (ההורים או הת"ת), זה עדיף פי מאה מהניסיון להשיג כסף לבד, מחוסר ניסיון ומתוך הלחץ לחסל את החובות אתה עלול לעשות שגיאות ורק להכפיל את החובות, ובמקרה יותר גרוע זה יכול להוציא לגמרי מן הלימוד. רעה זו רבים חללים הפילה, וכבר מן החזו"א הזהיר שלא לקחת הלוואות כלל, וכתב כנגד זה דברים נורא חריפים.

לסיום פרק זה נדגיש נקודה חשובה ביותר. הרבה בחורים מסתובבים בעולם הישיבות בהרגשה חזקה שהם נפלו בטעות למקום שאינו מתאים להם, כי לא ידעו שהמקום מאד מודרני, מדאי סגור, ממש רחוק, גדול למדי, די עיוני, ממש בקיאותי וכו' וכו'. צריך לדעת שזה 'אבק כפירה'! **הקב"ה מנהל את העולם והוא מניח כל בחור במקומו הראוי לו**, כעת זה הישיבה שהוא יתב' סידר לך, ובהמשך החיים זה יהיה האשה שלך, והשווער והשוויגער שלך, והשכנים שלך והראש כולל שלך, ואלו דברים שכבר א"א להחליף, אז תתחיל ללכת עם הרבש"ע כבר מעכשיו. תסתער בכל הכוח על האפשרויות הקיימות לנצל אותם עד תום, אם באת לכאן, כנראה שזה המקום שתפרו אותו עליך ארבעים יום קודם יצירתך. ובספה"ק איתא, שכל ישיבה למטה יש כנגד ישיבה למעלה, כשאתה נכנס בגופך לישיבה של מטה, כעת נשמתך נכנסת לישיבה של מעלה, **נצל את מקומך כראוי**.

פרק ד' - יעד ותכניות חיים

יט - מטרת הישיבה.

כעת נבאר עוד ענין שהוא הפנימיות של כל משנ"ת עד כה. אין זה סוד שעולם הישיבות השתנה. פעם המסלול הטבעי היה שהטובים מקבלים שטעל"ס, היום ברוך השם יש ריבוי עצום של אברכים, ובמקום לפתוח ישיבות גדולות חדשות, הישיבות הישנות מגדילות את מספר הבחורים, ונמצא שאי אפשר להבטיח לאף בחור שאם הוא ילמד טוב הוא יצא מרביץ תורה, ר"מ או משיב.

א"כ צריך להבין מה המטרה שאני הולך לשייבה?? אדם שהולך ללמוד רפואה הוא צריך להגדיר לעצמו את היעד, הוא לא מתכנן מסלול לימוד של אינסטלטור!

התשובה, אני הולך לשייבה בשביל לצאת ת"ח ולזכות **לחיי עוה"ז המביאים לחיי העוה"ב**, אני מבין שדרגתי בלימוד תלויה בעמלי בתורה במשך כך וכך שנים, לכן ורק לכן אני הולך ללמוד בשייבה, וזוהי כל מטרת שהותי בשייבה. לימוד התורה זה ענין של הפנמה, וככל שאדם לומד יותר שעות, כך הוא מתקשר בעומק נפשו ללימוד. 'ללמוד' אין הפירוש לערבב סברות לכאן ולשם, לא מספיק להיכנס לסדר לברר מה ה'רייעד' בסוגיה ולחזור לשטויות, בחור צריך להגיע לדרגה שהלימוד נספג בעצם מציאותו **שרק עי"ז יהפך לתלמיד חכם אמיתי**.

כדי שהוא יסכים להקריב את השנים הכי יפות שלו כ'בחור' להקריבם ללימוד, עליו להבין מה כל כך חשוב ללמוד תורה, מדוע באמת חיי העוה"ז הכי מתוקנים הם חיי הת"ח...? ומה הענין שכל הבחורים יכונו לאותו מסלול, הרי בכל העולם יש כל מיני מסלולי למידה, ומהיכי תיתי שנכוון את כולם לצאת אברכים...?

התפיסה הזאת חשובה מאד לרצינות הלימוד בשייבה גדולה. בשייבות של פעם, כאשר היו בחורים שהייתה להם ידיעה ברורה שאחרי החתונה יהיה עליהם להשתלב בעסק המשפחתי, דווקא הם השקיעו מאד בשנותיהם בשייבה, כי ידעו שמה שייספיקו ללמוד בשייבה יעמוד להם לכל החיים... גם בבית יכלו לשמוע על כך מההורים: "למד עכשיו בשייבה ונצל כל רגע, אח"כ לא תוכל להמשיך..."

היום זה בדיוק הפוך, בחור שנראה לו שהוא לא ימשיך כאברך כולל הוא גם לא ילמד רציני בשייבה, יגיד לעצמו, בין כך אני מתכנן לעבוד קשה כל החיים, לפחות עכשיו בשייבה אעשה קצת 'חיים'... בא ניסע לטיולים ונכיר את הארץ, הרי בשביל להיות בעל-בית חביב אני יכול לקנות גמ' שוטנשטיין ואני יבין את השיעור דף-היומי מצויין, אז בשביל מה "לקרוע" את עצמי בשייבה גדולה...

לכן בירור ה'יעד' בימינו הוא קריטי ביותר, בו תלוי כל היכולת האמביציונרית שלך, וכל הכיוון חיים שלך, שנות הלימוד הישיבה צריכים להיות חלק בלתי נפרד מתוכניותך לחיים, כאשר תהיה לך שאיפה כינה ואמיתית להיות גדול בתורה ולצאת ת"ח, אז ממילא תשתדל בכל הכוח לתעד ולזכור את אותם חמש מאות דף שאתה לומד בשייבה, כי הדפים הללו יהיו קריטיים עבורך לכל החיים.

כ - תורה וגדולה במקום אחד.

האסון הגדול של הבחור הישיבה המצוי בתקופתנו, היא אותה אשליה מסוכנת כאילו אפשר לשלב יחד עם התורה עוד דברים. 'תורה וגדולה במקום אחד' זה רק כותרת, בעצם הוא חושב שיש תורה וטיולים במקום אחד, תורה ופוליטיקה במקום אחד, תורה ועיתונים במקום אחד, תורה ונרגילה וכו', אבל זאת התורה לא תהיה מוחלפת צריך לדעת שזה כמו אור וחושך, פשוט סתירה גמורה.

'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית את עצמו עליה' פירש החזו"א דהיינו "נטייה מהחיים השטחיים אל עומקן, להמית את עצמו הכוונה את תשוקותיו ותאוותיו". בחור שמבין מה המשמעות של תורה, ומה רבה מעלתו של ה'תלמיד חכם', הוא מבין היטב שכדאי להקריב את כל החיים בשביל זה, כאשר הוא מבין שהתורה איננה מוכנה לשהות יחד עם דברים נוספים כמו שכותב חובות הלבבות שהתורה והעוה"ז צרות זה לזה, ממילא הוא מוותר על הכל למען זה.

חייבים להדגיש, לא מדובר כאן על סגפנות וצו"לניקיות, חלילה. מותר לך ליטול מהעוה"ז את כל צרכי גופך כמידתך וכהרגלך, העיקר שכל מעשיך יכונו בשביל לספק את צרכי הגוף שלא יפריע להתקדמותך בתורה, גם מי שמזהה אצלו צרכים יתרים של ארוחות מזינות, ושעות שינה מסוימות, עליו לספק לעצמו את צרכי גופו כיאות ולא לנסות להילחם בו, המדובר כאן על הזמנים הפנויים ביום, האם מנצלים אותם ללימוד, או ששורפים אותם בענייני ההבל.

אמנם יש דוגמאות בודדות בדורנו של אנשים שיש להם גם תורה וגם הרבה כסף, אבל צריך לדעת שבאמת התורה שלהם מצומצמת ביחס לכסף שיש להם, ופעם אמר אחד מראשי ישיבת בריסק על אירוע 'סיום מסכת' מרשים ומפואר שערך גביר אדיר אחד, וכל מיני דרשנים דיברו בשבח הגביר שהוא 'דגם' לתורה וגדולה וכו', הגיב אותו ראש ישיבה, שהנה יש להם גם בכולל בריסק אברך שהוא דוגמא לתורה וגדולה, הנה אתמול הוא ערך 'סיום מסכת' והוא גם מוכר טיטולים בבית... למה זה צורם לך, כי אתה מבין שלא כל מי שמוכר טיטולים נחשב שיש לו 'גדולה', אם כן תבין שלא כל מי שעושה סיום מסכת נחשב שיש לו 'תורה'...

המציאות שהעוה"ז היום סוחב ומושך בצורה שאי אפשר לעמוד מולו, בני עליה אמיתיים הם רק אברכים הלנים בעומקה של תורה, אך היצר תמיד יצביע

לך על כמה אנשים שכאילו הצליחו 'לשלב', הם בעסקים חזק, וגם 'מפציצים' שאלות טובות בשיעורי-ליל-שבת, אבל אינך יודע מה מתחולל בליבו, אתה לא יודע באיזו ריקנות הוא חי, ומה פער האיכות בין אברך פשוט לביזנסמן חרדי מצוי.

יש לדעת דבר אחד ברור, מי שיוצא מהלימוד ללא סיבה הוא המפסידן הכי גדול בעולם, וודאי שיש מקרים נדירים שאנשים היו מוכרחים לסגור את הגמרא ולצאת להתפרנס, אבל התופעה הזאת של סטודנטים חרדים שרבים מהם נשותיהן עובדות ומרוויחות יפה ובכל זאת הם טורקים את הגמרא כי בא להם רכב נוצץ או משרד מרשים, זו **אפסיות הדעת וקטנות המוחין** שאין דומה לה.

איך אדם מוכן לוותר על חיי עוה"ז ועוה"ב ולסכן את כל עתידו הרוחני, למען נהנתנות יתירה בעולם הזה שהוא עולם חולף...? הכל מתחיל מאשליה מופקעת של תורה וגדולה במקום אחד, ונגמר ב'מה לעשות אין לי כוח' 'אני לא מסוגל'... ולמעשה הוא טיפש מטופש שהפסיד את השכר המבהיל של לימוד התורה.

כא - שיעור חיוב לימוד התורה.

ישנה טענה של 'אנשי החוץ' שלא כל אחד חייב ללמוד כל היום, כי מי אומר שחייבים יותר מקביעת עיתים לתורה שעה שעתיים ביום, ולמה בכל הדורות היו אנשים שעבדו לפרנסתם ולא למדו כל היום...? ובכן, מרן ה'חפץ חיים' עמד על מדוכה זו, הוא שואל בעצמו איך ידע אדם כמה שיעור חיוב התלמוד תורה שלו? ומתריך ע"פ בדיקה פשוטה: לפי רמת הכישרון שהאדם קיבל...!! ולכאן אולי ניתן כשרון לצורך פרנסה לסחור או לנהל רשת מוצלחת, תי' הח"ח: העושר אינו מגיע מהכישרון כדכתי' לא לחכמים לחם, אלא הוא רק ענין של סייעתא דשמיא, א"כ כל הכישרון שניתן לאדם הוא רק בשביל להשיג תורה, **וככל שהוא יותר מוכשר כך הוא צריך להשיג יותר תורה**, ואת זה יתבעו ממנו בשמים...!!

אבל יתירה מכך, החיוב של ת"ת הוא 'והגית בו יומם ולילה', גם לפי רבי ישמעאל ההיתר לאדם לצאת, הוא רק כדי להתפרנס, חוץ ממה שנוגע לפרנסתו עליו לעמול בתורה יומם ולילה כפשוטו, וכל רגע שאינו לומד בלי סיבה (כגון לנוח וכדו') עתיד הוא ליתן ע"ז את הדין. ועכ"פ בחורי ישיבה שיש להם את כל הזמן שבעולם, והם בבחינת 'אוכלי המן' שיש להם ארוחות מסודרות, בגד

ללבוש ומטה להניח את ראשם, א"כ בוודאי שיש עליהם חיוב ללמוד תורה יומם ולילה כפשוטו, וכל התירוצים שמחפשים מתחת לאדמה הם תירוצי היצר.

הבעיה מתחילה מאותם 'עייפים' שמחפשים לגבות את עצלותם ולהופכה ל'שיטה' אז הם מעמידים את זה כשיטה עתיקת יומין כביכול, כאילו יש כאן איזה טענה על ריבוי הכוללים, ובאמת ההיפך הוא הנכון שמעולם לא היו כאלו בטלנים בין החרדים, כי גם אלה שעבדו לפרנסתם קמו לפנות בוקר בחריצות להתחיל יומם בתורה ומיד אחר העבודה רצו שוב ללימוד ולא הסתפקו בשעת דף היומי בודדה. [וקשה במסגרת זו להאריך בדברים שנכתבו בסדרת 'עין לא ראתה' ולא כתבנו כאן אלא ראשי פרקים והמעוניין להרחיב ידיעותיו בנושא זה יקחנו משם.]

כב - שינוי זהות.

נזכיר כאן עוד ענין שגורם להרבה בחורים לאבד את הגדלות שלהם, ואילו דברים שהתחדשו רק לאחרונה בעולם התורה, המדובר הוא בסיגירות חשמליות, נרגילות, נגנים עדכניים, פלאפונים בעלי אופציות מגוונות, ומצבורי שירים מוגזמים של להקות 'חסידיות' ודימוי-חסידיות המתרבות מיום ליום, המייצרות סגנונות שירים חסרי טעם, אע"פ שאנו מדברים ברשימה הנ"ל כאן רק על הדברים שנעשים בהכשר כראוי, מ"מ מי שמגזים בדברים כאלו עלול להיות נבל ברשות התורה, וגם שמתחילה נעשו ברשות ובהכשר, מכלל 'נבל' לא נפיק.

יבא השואל וישאל למה לאסור כל דבר...? מה יש, למה לא ליהנות קצת בחיים...? וכי מדובר בדברים אסורים...? האם זה טוב לחנוק את הבחורים...? התשובה היא: יצר ה'נהנתנות' שקרן מאין כמותו...!! ונסביר זאת ע"פ משל, עצלן אחד היה בבעלותו רכב, יום אחד עפה לו המראה השמאלית, אבל בתור 'עצלן' אין לו כוח לתקן, אמר לא נורא גם בלי מראה זה אוטו... יום שני נשבר לו ה'וישר' השמאלי ואין לו כוח לתקן, ויען ויאמר בלי וישר אחד זה גם אוטו... בשלישי התפוצץ לו גלגל, ויאמר: גם בלי הגלגל הרביעי סוף סוף הרכב נוסע איכשהוא על שלש... גם זה אוטו...! אח"כ נשברו הפנסים... ועף לו המכסה-מנוע... ונפל לו האגוז... וכך בכל פעם הוא מתעצל כהרגלו ואומר: נו, טוב, הרכב למעשה נוסע... נחשוב, כמה הוא יכול להמשיך לשקר את עצמו...? האם משהו ישים שקל על כזה רכב...? מה יקרה? יום אחד הוא יגלה שהרכב שלו תקוע סופית...!

כך בנמשל, אי אפשר להוסיף כל מיני אביזרים חדשים שמשנים את כל הזהות של הבחור הישיבה המקורי האותנטי ולהגיד הנה סוף סוף הוא נוסע, בסך הכל גם זה ישיבוהע'ר יש לו אפילו כובע וחליפה... כי זה כמו ברכב הנ"ל, השקר הולך ומתעצם עד שהוא מרוקן הכל מתוכו... וחלילה לזלזל בשום בחור, וודאי שכל רגע שלומדים תורה זה 'נצח'! אבל את השווי הפנימי אפשר לאבד, רח"ל.

צריך לדעת, כשבחור מתרגל לחי-מנוחה והנאה בישיבה, הוא יחפש להמשיך עם הנאותיו אחר חתונתו, שעוד יהיו כפולות ומכופלות, ובפרט שעתיד להצטרף לזה הצרכים של אשתו כגופו... וממילא הוא עוד יתנצל שהוא 'מוכרח' לעבוד בשביל לסבסד את כל ההרגלים הארציים שלו. נמצא שהבחור בשנותיו בישיבה חורף את גורל חייו הרוחניים. וממילא במציאות של ימינו, להיות 'מצויין' זה לא בונים ותוספת בעלמא, אלא זה 'להיות או לחדול'...! כי מי שישאר סתם בינוני, על כורחו הוא ייגרר לשוליים, כי העולם כיום אינו אלא ביצה אחת טובענית, ואם לא יניח את עצמו בקבוצה הטובה והמפוארת של הישיבה, סכנתו קרובה.

ובפרט בישיבות הענקיות המונות מאות בחורים, ניתן לבחור חופש פעולה להחליט מתי לישון מתי לקום וכמה ללמוד, בעיון או בבקיאות, היכן להיות בכל שבת, חייבים לגלות 'בגרות' אמיתית, ולהשתדל להתרומם כמה שיותר, ולא להפוך חלילה את השחרור הזה לקייטנה משעממת, המעבירה ימים ושבועות בריקנות ובחוסר מעש. וכל אחד יעמיד את עצמו מול המראה, ויחשוב האם הוא היה מסכים שהבן שלו יחיה ככה, ואיזהו 'תינוק'...? זה הבורח מבית הספר...!!

נ.ב. בענין הפלאפון. ברוב הישיבות הדבר עדיין אסור באיסור מוחלט, בהיותו אויב מספר אחד לשלימות הסדרים ולהתגדלות אמיתית בתורה (גם אם זה רק בחדר ומכובה!). אבל גם אם הגעת לישיבה שלא אוכפים זאת, או אפי' בבין הזמנים, ונניח שאתה מאותם אנשים שאצלם זה בגדר אינפוזיית חיים עד שהם לא מסוגלים להתנתק מזה בעד כל הון שבעולם, ונדמה להם שהם עוזבים ונדחים מהחברה ולא מעודכנים ולא בעניינים ומנותקים, ובודדים, ולא יודעים איך יתכן רגע בלי זה. מ"מ את האמת א"א לשנות, שלא מקרי 'לימוד' כדבעי כשיושב בסדרים עם פלאפון דלוק, קח את זה כנתון וחבל להתחיל לדון בענין. לכן גם אם אתה נמנה על הסוג הנ"ל, תרחם על עצמך, ולכל הפחות בסדרים תתאמץ לנתק את המכשיר וקנית בזה את עולמך. תהיה חזק בזה, ותחשוב שכל ה'צער' וה'סבל' הנפשי שיש לך מניתוקו של הפלאפון מצטרפים לעמל ולהישגי התורה שלך.

פרק ה' - שכר העמל' וה'גיעה'

כג - אחד בצער כמאה שלא בצער.

יש כאלו שחושבים שמה שחז"ל אמרו: "טוב אחד בצער ממאה שלא בצער" זה כעין פרס תנחומים למי שנולד לא מוכשר... אבל אנחנו יודעים שכל דברי חז"ל הם ברורים ומחוייבי המציאות, ואם הם אמרו שאחד בצער כמאה שלא בצער, אז הפירוש שבחור שקשה לו בגלל החום, או בגלל החברותא שלא הגיע, או שסתם יש לו מצב רוח רע ובכל זאת הוא ממשיך ללמוד, **שעה אחת שלו חשובה כמו מאה שעות, חד וחלק.** כלומר מדובר כאן במכרה זהב ממש.

לא בכדי חז"ל אומרים בסוטה, שכל מי שעמל בתורה מתוך הדחק תפילתו בוקעת רקיעים ו'אין פרגוד ננעל בפניו', ואמנם ועדות הצדקה עדיין לא גילו את הסגולה הזאת, אבל בגמרא מפורש שכה עצומה מעלת העמל מתוך הדחק עד שהקב"ה שומע את כל תפילותיו ובקשותיו. ובאמת הגאון רבי יצחק אייזיק חבר זצ"ל מקשה שאם כן מדוע הקב"ה לא שומע לו על שחסר לו מזונות, ומתרץ שגזירה היא מלפני ה' שבינתיים לא יהיה לו מזונות, אבל חוץ מפרט ספציפי זה הקב"ה שומע את כל תפילותיו, הרי שיש שכר נורא ועצום על העמילות בדחק.

ואמנם עלינו לבקש ולהתפלל 'אל תביאנו לא לידי ניסיון ולא לידי ביזיון', אבל מי שכבר הגיע למצב של ניסיון כזה, וקשה לו ללמוד מכל סיבה שלא תהיה, עליו לנצל מיד את ה'זכות' ללמוד תורה מתוך דחק, ולהאמין לדברי חז"ל.

הפלא יועץ אומר שהקב"ה **סופר שעות ולא דפים**. כלומר אם בסוף היום אתה בודק שהיו לך סדרים מלאים שלמדת בהם ברצינות ובהתמדה זהו האושר הגדול ביותר, ועליך לשנות 'לחיים' בכל סוף יום שכזה... ואדם צריך להרגיל את עצמו לשמוח בהישגיות הזאת ולא לחפש רק את המצוינות שבכישרון. **בפרט שלהיות 'מתמיד' זה כישרון עצום**, ולא כ"א מסוגל לשבת שעות בריכוז.

כד - העמילות מולידה גישמאק.

צריך לדעת את הסוד הזה, שמה שמייצר את ההנאה מהלימוד זה דווקא המאמץ והגיעה, וזה גופא 'כללי המשחק' שככל שאתה עמל יותר על סוגיא,

וככל שאתה מקיים בנפשך יותר ויותר 'העם ההולכים בחושך', כך אתה זוכה ל'ראו אור גדול' ביתר שאת. ולכן, כל הקיצורי דרך שיש היום בדמות שוטנשטיין ומתיבתא, וכל ספרי המראי מקומות, זה דבר שאוכל בבשר החי, כי זה הופך את התורה לידיעות יבשות, ומאבד את עיקר הגישמאק של לימוד התורה בעמל.

וכאשר אדם יודע מראש שיש מעלה עצומה בעצם העמל והיגיעה ויודע שזה מוכרח להיות, הוא לא מבעט בזה, אלא מבין שזה הכללים, ורק מי שיתעקש להשיג את ההבנה והפשט בסוגיא, וישמח לקראת הקשיים של התחלת הלימוד, רק הוא יזכה להגיע לתענוגות העצומות של אור הפשט וזיו ההבנה.

וזו האמת שכל הקשיים הם רק בהתחלה, אבל אחרי שנכנסים לעומק הסוגיא כבר קל ונחמד. בבואך לים אתה יודע, שבתחילה ב'רדודים' אתה נאלץ לדרוך על הרבה צדפים שדוקרים לך ברגל, ואם תתיאש ותברח מיד לחוף תפסיד את ההנאה של הים, אחרי שאתה גומר עם הצדפים שוב יש קושי - נקודת השבירה של הגלים, כל גל מתנפץ לך בפנים וקשה לך לשרוד הרבה זמן ב'תפר' הזה, שוב, אם תתיאש שם תפסיד את הכיף, מה שהנך צריך לעשות להיכנס עוד קצת לעומק, ושם אחרי נקודת השבירה אין שום קשיים ואתה שוחה להנאתך בים הרגוע, אבל שם א"א לעמוד בלי לשחות, כי לא מגיעים עם הרגליים לקרקעית.

כך בדיוק בכניסה לים התלמוד, בהתחלה כשנמצאים עדיין ב'רדודים' יש קשיים של ההתחלה, יש צדפים דוקרים, יש נקודות שבירה לא קלות, אבל מי שמתעקש ונכנס לעומק, יזכה לשחייה נעימה על גלי הים, כשמתחתיו מעמקים נפלאים, והוא אינו טובע רק נהנה ושמח, ואשרי מי שמתאמץ להמשיך לשחות...

מסופר שרבי חיים ויטאל תינה את צערו לפני רבו האריז"ל שהוא מיואש כשהוא רואה לאיזה דרגות מופלאות הגיעו הראשונים, אמר לו האריז"ל: אין לך מושג כמה הקב"ה מייקר את עמלך בתורה, ואילו היית בדורות הראשונים היית משיג כמותם, אבל מכיוון שהתרבו העבירות בדור וחלה ירידת הדורות, לכן אינך מצליח להשיג בפועל בהתאם ללימודך, אבל הקב"ה מעריך אותך כמו הדורות הראשונים ויותר, כי אתה ממשיך לעמול למרות שלא מגיע להישגים כמותם. מעתה מה היה אומר האריז"ל על בחור ישיבה בדורנו שעמל בתורה ומתעלם מכל הפיתויים של היצר, בוודאי היה מסכים שעולה ממנו כבוד שמים רב ונשגב.

נמצא שיש ענין מיוחד בכל הקושי והעמל שיש, ולא רק שאי אפשר לוותר על זה אלא שזה עיקר הנקודה, וע"ז מגיע רוב השכר. ואשרי מי שמרגיל את עצמו ללמוד בכל מצב ובכל תנאי שטח סביבתיים, הגם שאין מזגן, ואין את הקפה האהוב שלו, ולא מצא את הסטנדר עם הגובה הרצוי לו, ואת ה'עוז והדר' שהוא אוהב, ובקצה הספסל, וליד החלון, ורחוק מהמעבר וכו', שה'מתמכר' לדברים הללו אינו לומד כראוי עד שישגיג את תשולם תנאיו, וצריך להתאמץ ולשוברם.

כה - עצם קדושת התורה.

ובכלל צריך לדעת את מהות עצמיות קדושת התורה, שכל תיבה שהוא מוציא מפיו זה ושכר עצום ונפלא, ובירושלמי דורש על הפסוק "כל חפצך לא ישוו בה" אפילו חפצי שמים, שאפילו כל המצוות כולם אינם שוות לדבר אחד של תורה, והגר"א מפרש הכוונה שתיבה אחת של תורה שקולה כנגד תרי"ג מצוות, והח"ח עשה חשבון שאפשר לומר מאתיים מילים בדקה, א"כ בדקה יכול לקבל שכר של תרי"ג כפול מאתיים...!!! וכל דברי חז"ל זוהי האמת בעצמה ללא כחל וסרק.

וצריך להעלות בדעתנו לאיזו קדושה נוראה הוא זוכה בהוציאו את מילות התורה הקדושה מפיו, מי ידמה לו ומי ישווה לו על מה שהוא זכה להיות עמל בתורה, ועל כל רגע יקבל נצח נצחים נפלא ומסותם.

ומה ששכר מצווה בהאי עלמא ליכא, משום שאמרו חז"ל שיפה קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העוה"ז, כלומר הרחת ריח אחד ממטבחי-גן-עדן, או שמעק'טבק אחד למעלה, הוא יותר מכל חיי העוה"ז כולם...! שזה אומר שגם אם נצליח לאסוף את כל ההנאות שהיו לבני אדם בעולם הזה מבריאת העולם ועד סופו - רק הטובות וההנאות בלי שום רעות, לא נגיע לתענוג הריח דעוה"ב.

והרב פינקוס הביא משל מאדם שהלך תחת שמש קופחת שעה שלימה ופתאום הגיע לקיוסק אחד שמוכרים שם שתיה קרה, אבל המוכר מבקש תמורת הפחית 10 שקל, הוא מפשפש בכיסו ואין לו שום כסף קטן, יש לו רק צ'ק על סך חצי מיליון דולר...!! הוא מתחנן למוכר: "תן לי פחית". המוכר עונה לו: "תשלם". אז הקונה מציע: "תן לי עודף מחצי מיליון דולר". משיב לו המוכר: "גם אם אני ימכור את כל הבית שלי אין לי לתת לך עודף"... "אז מה אעשה?" שואל הקונה

הצמא, עונה לו המוכר: "עליך לבחור באחת מהשנים, או שתשאיר פה את הפחית, או שתשאיר פה את הצ'ק....!!!" הרי רק טיפש ישאיר למוכר את הצ'ק...

זוהי הסיבה ששכר מצווה בהאי עלמא ליכא, כי א"א לתרגם את שכר המצוות לפרוטות בעוה"ז, ואם כך הדבר לגבי מצווה קלה, מה נאמר אודות מצוות ת"ת שעליה נאמר שכר מיוחד ביותר: **"עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו"** שאף נביא וחוזו לא יכל להשיג כאן את עוצם השכר הנשגב והנורא שיינתן לזה.

ובזה נבין היטב למה היו הרבה צדיקים שנמנעו מלקחת משהו מהעוה"ז שלא לצורך, כדי שלא לסכן את שכרם בעוה"ב, והרי"ז כמו להמיר צ'ק של חצי מיליון דולר בעד פחית עלובה כאן בעוה"ז. וע"ז אמר מרן רבי ישראל סלנטר שהעוה"ז הוא מלון יקר. (אמנם רוב ככל מה שאנו לוקחים מן העוה"ז כפי ערכינו הוא בכדי שיהיה לנו כוח להמשיך לעמול בתורה, וממילא אין זה מפחית משכרינו כלל).

מוכרחים להאמין בזה עד הסוף, שכל האנשים בעלי הקריירות והעשייה, בוני המפעלים והמערכות-ענק בחדד ובשאר ענייני הכלל, הם אנשים מצויינים ומיוחדים, אבל בבקשה לא להתבלבל, מערכת ההתגדלות של עולם התורה היא המערכת שנותנת את 'פורמולת' החיים הכי עשירה, ולא יהיה לה תחליף לעולם ועד - גם אחרי כל הכתבות והפרסומים המרשימים... כי היא מקנה לאדם את השכר הכי אדיר בעוה"ב, ואת החיים הכי מאושרים בעוה"ז. וע"ז ממש נאמר באבות שתלמידי אברהם אבינו מרויחים שתי עולמות, כי הם אוכלים בעוה"ז ונוחלין לעוה"ב, ואדם צריך להעריך איזה עוצמה יש לו ביד בזה שהוא זכה להיות בן ישיבה ואיך שבכל רגע נתון הוא מרויח מילארדים עצומים, ואם בחור לא יגיע למסקנא המאד פשוטה הזאת, הוא לא ינצל כראוי את הכלים שלו...

כו - קדושת השבת.

לסיום ענין זה המדבר בקדושת התורה, מן הראוי **לזעוק על ההפסד הכביר של קדושת התורה המצטרפת לקדושת השבת**, עד שאמר מרן הבן איש חי שעל לימוד שעה בשבת מקבלים שכר פי אלף!! מימות החול, ואמנם לפעמים זה גם קשה פי אלף... אין הספקים רשמיים, יש ישיבות שמיום חמישי בערב נושבת אוריה של סופשבוע... אלו נוסעים ואלו מתכננים לנסוע, אבל החכם הוא מי

שיודע לנצל את היריד האמיתי של כל השבוע - **שבת קודש קדשים**. צריך לדעת שהלמדנים הגדולים, הידענים הגדולים, התלמידי חכמים הגדולים, כולם עשו את ה'קופות' המשמעותיות בשישי-שבת שלהם, הם תפסו 'פריוקטים' של חזרות והספקים, כתיבות וחברותות והתגדלו, אדרבה ביומיים אלו עבדו יותר קשה מכל השבוע, אז יכול ללמוד מה שליבם היה חפץ. שישי-שבת הם ימי מבחן לגדלות אמיתית, מי שלא יתפוס את עצמו בידיים ויעריך את סגולת זמנים אלו, חוץ מאיבוד הזמן, הוא גם 'יטפס על הקירות' משעמום, לא חבל...?

פרק ו' - להפוך לבן עליה

כז - תקופת הפנמה.

כעת נדבר על הקומה האחרונה של השטייגען והצורה ליהפך לבן עליה בכל הרמ"ח. יש לדעת שהתורה נספגת באדם לאט, זה לא מגיע בין לילה וברגע קל, מספר שנות העמל משפיעות על גובה הרוחני של האדם. צריך גם לדעת שנשמת האדם במקורה חצובה תחת כסא הכבוד, רק קצה קטן שלה משתלשל לתוך הגוף של האדם, וככל שיהודי מרבה במצוות ועמל תורה כך הנשמה נכנסת לגופו יותר ויותר, ומכוח זה הוא מתחיל להשיג השגות עצומות ונפלאות בתורה.

לכן יש 'זמן הפנמה', כלומר לוקח שנים רבות עד שאדם נעשה 'חפצא' של תורה, וכל שנות העמל יוצרות את המציאות של התורה שלו. וכמו ר"ע כשראה שהאבן חוצבת חור בסלע קשה, שאל את עצמו מה עשה את החור האם הטיפה האחרונה, או זו שלפניה...? לא...! אלא וודאי שכל טיפה עשתה חור, **וגם כשלא רואים נהיה חור**, כך כל תוס' שאתה לומד נחצב בך משהו בנפש, וגם כשאתה לא רואה זאת, זוהי המציאות האמיתית שאתה חוצב כעת משהו בנפש שלך.

העוצמה של בן-עליה, מושגת ע"י שהוא מרבה בזמנים ארוכים שבהם הוא שקוע בלימוד, וככל שתגדל ותאריך תקופת הרצף, וככל שיעלה האיכות שלה, כך הוא יותר יתעלה בקדושת התורה ויהפך לגברא שהוא חפצא של תורה. ועל ידי כך יגיע לפסגות חדשות ביכולות שלו, ויתעצם בקליטת ותפיסת התורה.

אמנם כאן צריך זהירות גדולה שלא להיגרר אחר דבר מסוכנים של מיעוט שינה מופקע, או זלזול באכילה נאותה ובריאה, ופעם אחד הגיע למרן הגר"ל זצוק"ל ואמר לו שהוא גילה שמספיק לו ארבע שעות שינה כל לילה, האם זה בסדר...? ענה לו מרן הגר"ל: הרי אתה צריך ללמוד בחיים יותר מחצי שנה...!! כלומר גם אם תצליח להחזיק זמן מה עם חסרון שינה אבל בסוף זה יתפוצץ ואז תיכנס חלילה למשבר ותפסיד הרבה היותר מאשר הריווח המדומה.

ע"ז אמרו פתגם: 'מים שקטים חודרים עמוק', כלומר אותה טיפה שיורדת וחוזרת ויורדת בעקשנות וברציפות יום יום על אותו מקום, עושה פעולה חזקה, ומטביעה את רישומה, הרבה יותר משטף מים שמגיע בזרם חד-פעמי.

לכן בחור צריך לייקר את שנותיו בישיבה, כי בהם הוא יכול להגיע לתקופות רצופות של עמילות ללא שום הפרעה, מהתקופות הללו בחור מתגדל במהירות ובעוצמה אדירה בגלל הרציפות היומיומית. לכן יש להתייחס בחומרה רבה לכל היצרים החדשים שנכנסו היום, שעיקר רעתם בזה שהם מפקיעים מהאדם את תקופות העליה ה'רצופה' וה'יומיומית', בעמילות ובשקיעות ללא כל עסק.

כח - גובה התורה.

צריך עוד לדעת שאין לאדם מושג לאיזה גובה בתורה הוא יכול להגיע, אחד מהדברים שמחלישים את המוכשרים והטובים, שנראה להם שהם כבר הגיעו לפסגה, בחור מגיע למסקנא שבעצם הוא מסוגל להבין כל סוגיא בקלות והוא רק 'מחוסר קנין'... זה ממש לא נכון...! לבחור אין שום מושג מה הם הדרגות שאפשר להגיע אליהם בתורה.

מי שמטפס על הרים אדירים, הוא לא יוכל להביט על פסגתם הכי עליונה כשהוא על הארץ, עליו להתחיל לטפס אל הפסגה הראשונה, אז רק יגלה פסגה נוספת, אח"כ כשיעלה לעוד פסגה יגלה עוד פסגה נוספת, וכך בתורה, אי אפשר לבחור לתאר איזה פסגות קיימות היום אצל בחורים בקיבוץ, ובוודאי לא איזה פסגות יש היום אצל אברכים, אין לו 'מושג' על מה מדובר, הוא יכול רק להאמין שהגובה של התורה הוא אינסופי, וככל שהוא ימהר למלא כרסו בש"ס ופוסקים, כך הוא יגלה יותר מהר עמקים חדשים ונפלאים בתורה, וישיג יותר ויותר.

לכן צריך להתרחק מפוליטיקה כמו מאש, היא גוזלת את האיכויות הגבוהות, ואת האופציה להגיע לפסגות האדירות שבתורה. עוצרת גדילה ושקיעות, את המחיר היקר של פטפוטי הפוליטיקה משלמים דווקא המתמידים הגדולים, שבדרך כלל היו שקועים בלימוד, ואצל הרבה תלמידי חכמים זה ממש עצת היצר, שהוא מכניס להם לראש שיש כאן כביכול סוגיא, וממילא עליהם להטריד את עצמם בסוגיא הזאת, והוא סוגר בפניהם את אפשרויות הגדילה שבתורה.

נכון שהרבה פעמים יש בפוליטיקה סוגיות שצריך לברר כיצד לנהוג, אנא, תשאיר את זה לרב שלך, הרי גם בהלכות שבת אתה לא לומד כל סוגיא ופוסק לבד, אלא סומך על הרבנים שלמדו את הסוגיא, א"כ למה את הסוגיא הזאת אתה כ"כ רץ ללמוד בגישמאק, תסמוך על אחרים שעושים את זה, תפנה לרב שלך שאתה סומך עליו גם בענייני סקילה דשבת החמורות, ומה שהוא פסק לך תעשה בלי להבין, ובזה יצאת ידי חובתך למקום, בלי לפגוע באפשרויות הגדילה שלך.

עיקר העיקרים הוא לדבוק בתורה בכל הכוח והעמלות, ועי"ז נפתחים לאדם שערים חדשים בסוגיות הש"ס, ויזכה להגיע לדרגות של שקיעות בעוצמה ובדרגת הנאה שלא יכל אפילו להעלות בדעתו שקיימות דרגות כאלו, ולהסביר מה זה למי שלא חווה זאת בפועל, הרי זה כמו להסביר לנער שנולד במערה וחי בה 15 שנה בלי להוציא את ראשו ממנה, שיש בחוץ אנשים שמטיילים ואוכלים ונהנים וכו', בוודאי שאותו נער 'שוכן מערות' יגיד לו בבטחה: 'כאן זה החיים האמיתיים תפסיק להגיד שטויות שיש אנשים בחוץ, חלמת את זה בלילה...'.

וכך בדיוק לגבי המשך הגדילה הרוחנית, מי שלא חווה את זה פשוט לא יכול להבין מה זה, אבל עלינו להאמין לרבותינו שהתורה מגדלת את האדם בלי גבול, וגם היום אברכים מעידים על עצמם שכשהם היו בחורים לא היו מעלים בדעתם שיש בתורה דרגות כאלו מופלאות אשר זכו במשך השנים להגיע ע"י עמלם.

והזורעים בדמעה ברינה יקצורו.

ואני קיבלתי רשימה של
20 גמ"חים ומתרוצץ בלי
סוף מגמ"ח לגמ"ח...

בי"ר הצטרפנו כשבנינו
היה קטן. ואתמול הוא קיבל מהגמ"ח
המרכזי הלוואה אחת גדולה עם פריסת
תשלומים מצונית - ואנו מתכוונים בנחת
לחתונה. וביתיים הכסף שלנו
עשה חסדים...

240,000 ₪
הלוואה אחת. בלי גלגולים.

תרומות ממעשר
כספים לכתחילה

פריסה של יותר
מ-150 תשלומים

**התכנית
הכדאית ביותר**

לתועלת "אוסף גליונות" בפנייתכם לגמ"ח המרכזי ציינו שהגעתם דרך ה"אוסף"

ההצטרפות לילדים עד גיל 3

והגמ"ח המרכזי
שע"י גמ"ח לבית ישראל (ע"ר)
בברכתם ובעידודם של גדולי ישראל שליט"א

רכז נציגים:
הרב אברהם ארנפרוינד
074-7122900
4150605@gmail.com

לנציג באזור:
הרב חיים יעקב פרידמן
074-7122967
f0527697604@gmail.com

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה?!
בצוף הוצאת ספרים, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני
 תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא
 ועד לתוצאה המוגמרת והמושלמת.

הפצה-לבחירה

הדפסה

עימוד

עריכה

הגהה

הקלדה